

86.836

OSZK

2/1-2.

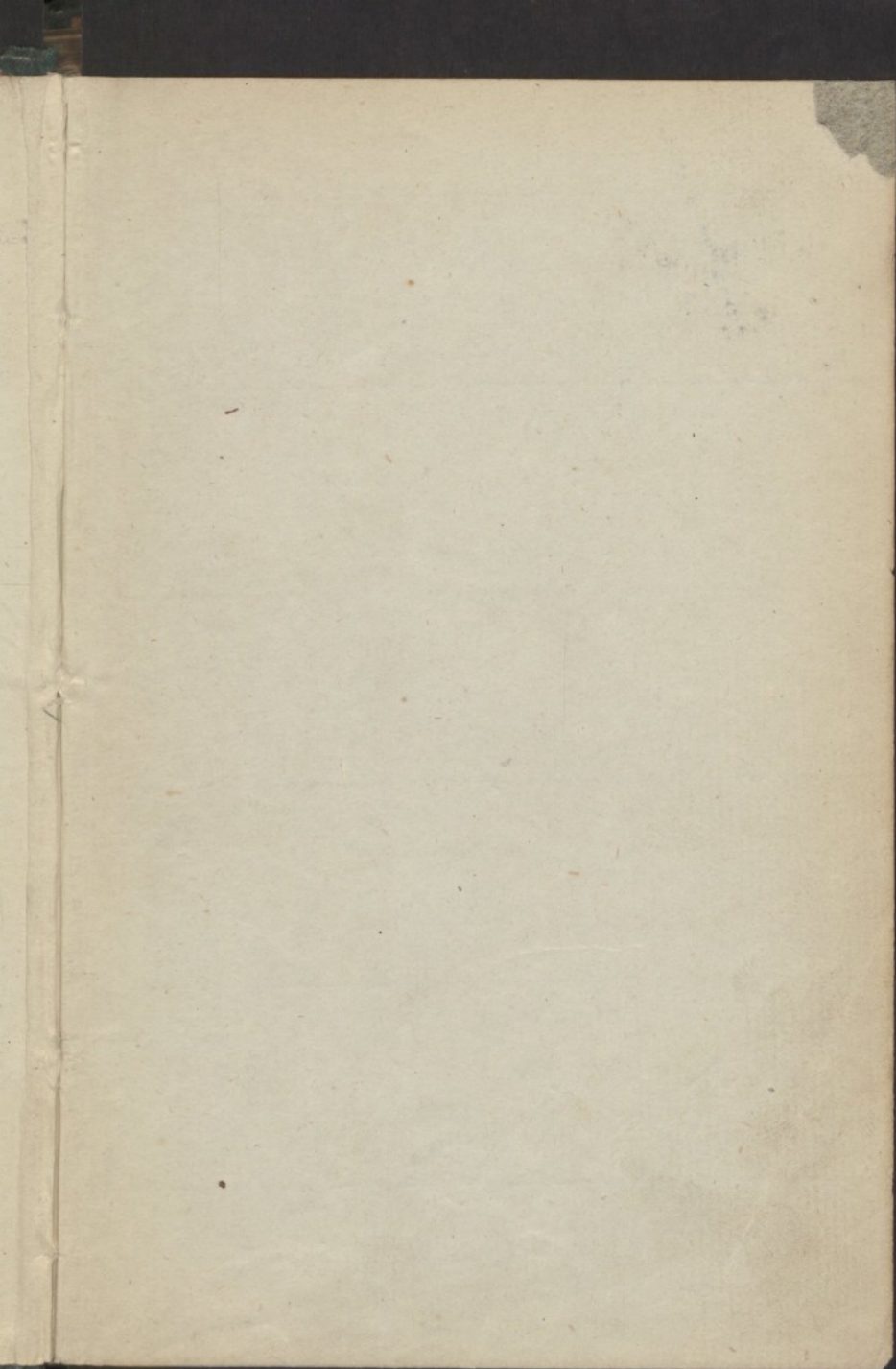
~~P. J. hung.
904. ps.~~

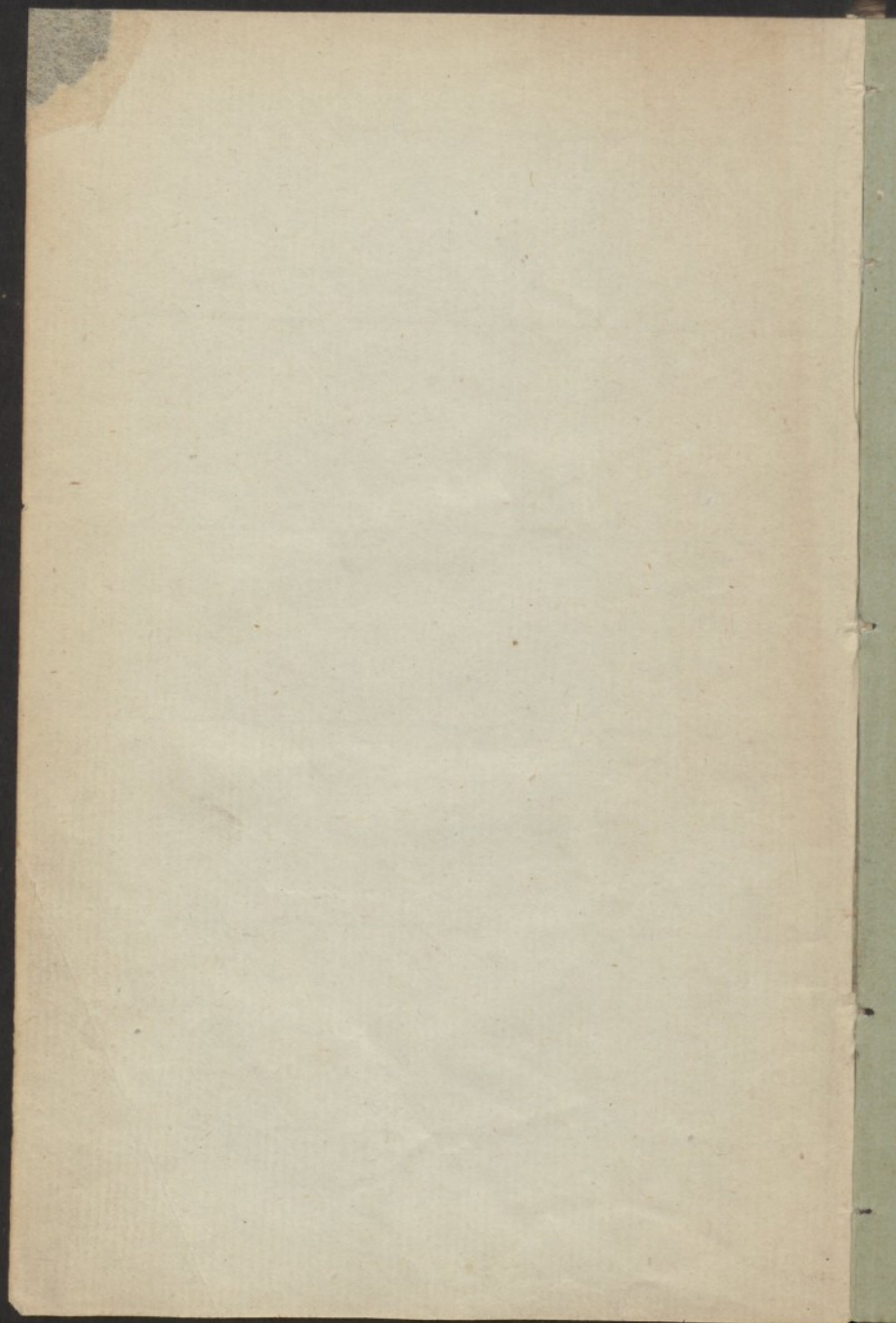
~~RE 189~~

~~E. R.~~

~~52~~

~~(1. ps.)~~

A
JÖVŐ SZÁZAD REGÉNYE.

IRTA
JÓKAI MÓR.

MÁSODIK RÉSZ:
AZ ÖRÖK BÉKE.

ELSŐ KÖTET.

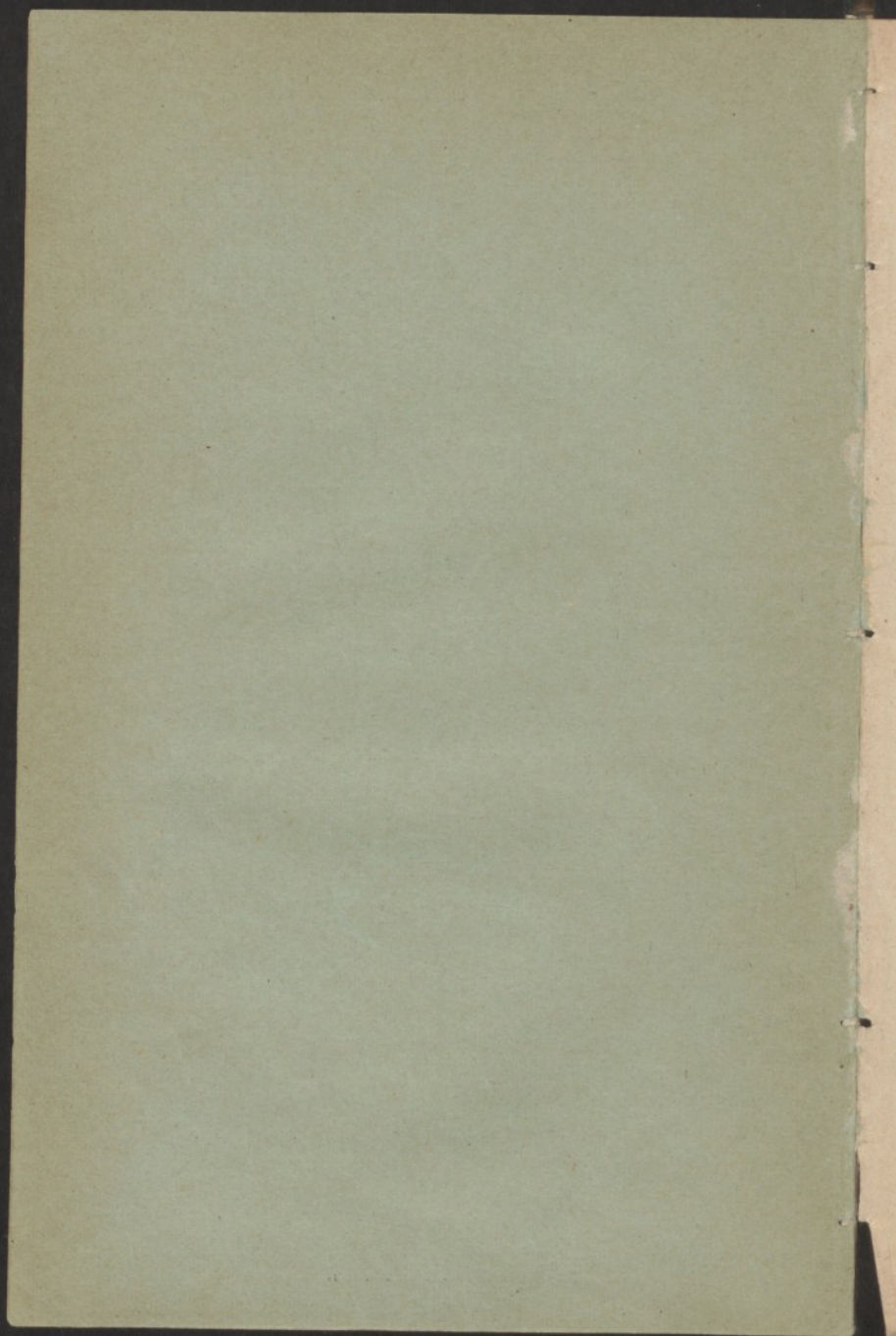
Második változatlan kiadás.

M. Jókai
BUDAPEST,

AZ ATHENAEUM TULAJDONA.

1874.

A ~~könyv~~ kötet ára 3 frt.
negy

A

Handwritten signature or mark

JÖVŐ SZÁZAD REGÉNYE.

IRTA

JÓKAI MÓR.

MÁSODIK RÉSZ.

AZ ÖRÖK BÉKE.

ELSŐ KÖTET.

BUDAPEST.

KIADJA AZ ATHENAEUM.

1873.

(R
2)

86836/2/1

Koll. 1.

Budapest, 1873. Nyomatott az „Athenaeum” könyv-omdájában

„Otthon“ város.

Két év múlva, tehát még hamarabb mint alapítója jósolá, egy millió lakosa volt Otthon városának. Ha ugyan szabad városnak nevezni egy negyvenkét négyszög mértföldre kiterjedő telepet.

És mégis város az, rendszeresen alkotva, szabályszerűen beosztva, melynek önmagát tovább fejlesztő életműszeres növekedése elevenen szemlélhető, mint az agave virágkoronájának növése, mikor száz év alatt egyszer virágzásnak indul.

A ki folyammentében utazik a tenger felé, midőn Tulcsát elhagyja s a Szulina folyamágon végig halad a calori géphajóval, két oldalt egy szakadatlan kertvilágot lát maga előtt. A buja növényzet csopertosulása meglepő. Öt világrészből lettek fölkeresve a haszonhajtó és disznövények, mik ez éghajlat alatt meghónosíthatók, mik a választott földegnek különös kedvencei, s a sikerült

kísérlet elárasztja az európai zöldség-piaczokat eddig ismeretlen főzelékek és gyümölcsök halmazával, miket a kultura megnemesített.

A kertek közepében egyes családok számára való házak vannak, beárnyékolva gyümölcstermő fákkal, befuttatva virágdus folyondárokkal; a kertek eleven sövényén szabadon tenyésző új fajta selymérek gubói sárgállanak, mint fényes selyem gyümölcsök, s a háttérben, mintha a hajdani redanokat gunyolnák, törpe váracsok, lőréssekkel: azok méhesek. A folyam felszine sem néptelen. A partok mellett tutajokra épített kunyhók libegnek, mikből falkái a szelid szárnyasoknak rajzanak elő, a mik nappal az olajnövények között járnak s az ártó bogarakat szedik le azokról, éjszakára pedig dobszóra usznak haza libegő flottilláikra.

Ez a kertipar városa.

A független, saját tüzhelyének élő földész kedvencz ipara ez, mely munkáját tiszszerte jobban jutalmazza, mint a szántás-vetés.

A mezőgazdaság most már csak a tudománynak és a tehetségnek való. Az Otthon állama szük területén szaporodó népével nem bizhatja magát az időjárások véletleneire; nem szabad azon aggódnia, hogy vajjon jól

miveli-e a földét a kis gazda? mit vet bele? jókor veti-e el? jön-e rá eső? nem veszi-e föl a víz árja? nem lepi-e meg a rozsdá? learatják-e a termést idején? nem jön-e a nyomtatásra esős idő? nem megy-e kárba az egész termés? — Az Otthon államának minden évben szüksége van a maga „jó“ termésére.

Az egész Léti sziget egy minta gazdaság, melyet a részvényes állam nagyban kezel saját vállalatára. Itt a hozzá való földet is teremteni kellett.

Legelőször is csatornázással a mocsárt lecsapolták; a nagyobb tavakat szivattyuzó gépekkel merték ki, s a hol föld árja járta a térséget ott keresztül furatták az alsó víz átnembocsátó rétegeket; a tőzeget leégették róla; gőzrigolózó gépekkel megforgatták a talajt, alagcsövekkel összehálózták az alréteget, s a mezőt keresztül kasul szeldelték öntöző csatornákkal. Akkor azután a gőzekékkel láttak hozzá. Ha tulnedves volt a talaj a szántáshoz, az alagcsöveken át keresztül fűtöttek, ha száraz volt az időjárás, a csatornákon át elárasztották, ha késő tavaszi fagy fenyegette a vetést, ismét meleg gőzt bocsátottak rá a talajból; gabona virágzáskor termékenyítő czafrang készülékekkel söpörtek végig a kalászos mezőn, a rozsdát kiirtották

kénsavas permeteggel, a mit kaucsuk csövekkel vezettek el a vetésekre, az ártékony rovarokat szitált mézspór hintésével ölték el, ha a mezei egerek szaporodtak el, azokat az alagesöveken át rájuk bocsátott szénenynyel fojtották meg, mesterséges trágyával, trágyalé öntözéssel sokszorozták a növény termő erejét, s ha jégeső, pusztító fergeteg jött, villanyvezető tornyaik segélyével félreterelték azt a mivelte földről a tenger felé.

Ily földmivelés mellett a Léti szigete egyedül képes volt az új világváros milliónyi lakosságát ellátni kenyérrel. Ez volt a város tárháza, csupa raktárak, gazdasági épületek, összefüggő csoportokban; a buja mezőkön meghonosított házi állatok, gyapjuadó nyájak, a lankaságokban gyapot és dohány, a dombosabb fensíkon szőlők, miknek bora a kezelés mellett a világpiacz keresett árucikkévé lett. Ez a »mezőgazdasági város.«

Tovább haladva a kerti lakokat a Moise szigetén s a szántóföldeket és gazdasági épületeket a Létin kezdik fölváltani más alaku épületek, tömör, vörhenyes falak, bolthajtás alaku tetők, zománczos, fénylő külsővel; a keresztülkasul szögellő csatornákat fölváltják épen úgy összepóklábazott vasutak, mik

egyik épülettől a másikig s mindannyian a folyamparthoz futnak. A földipar városa átalakul gyárvárossá.

Hanem a mostani gyáraknak hiányzik már az a fertelmes tulajdonságuk, hogy füstöt, büzt terjeszszenek maguk körül s bemérgezzék vele mértföldekre a levegőt s kényelmetlenné tegyék más halandókra nézve a lakást. A mostani gyáraknak nincsenek már magas kéményeik. Azok a magas, füstokádó minarék mind eltűntek; csak alacsony kürtök és gőzcsövek vannak. A gyárak nem fűtenek többé kőszénnel. Tatrangi az olvadhatatlan hyalichor csövek lerakása által kivihetővé tette az eddig lehetetlennek hitt keresztülfurását az egész földrétegnek s megkísérlé aztán kutfuróival a föld primaer alakulásainak rétegeit is átszakítani, míg lemélyeszté olvadhatlan ércz üveg csöveit a földkebel központi tüzhelyéig, önkénytes volkánt csalva elő az ősránit burkolat alól. — S az végtelen horderejü találmány lett. E »tüzkürtő« tetszés szerinti lemélyesztése által az egész emberiség egy nyomasztó rémtől lett megszabadítva, attól a rémgondolattól, hogy mi lesz a világból, ha egyszer elfogy a kőszén, elpusztulnak az erdők, mi ad akkor a télnek melegget, a gépeknek éltető erőt? — A föld maga.

— Tatrangi tüzkürtőit a kerek világon mindenütt oly vivmánynak fogadták, minő Amerika föltalálása volt. A gyárak gépei megszüntek kőszenet fogyasztani, mindannyi tüzkürtőket furatott a föld mélyéig s onnan vette tüzelő szerét. A földalatti [tüzhely gázokat is adott, miket vegytani átalakítás mellett világító gázul lehetet használni. Otthon város minden házába a tüzkürtők csövei vezetnek, télen azok adják a meleget, éjjel a világítást, a tüzhelyen azok, főznek fagyos időben azok melegítik át a zord idő fenyegette kerteket és vetéseket, rosz nyárban azok érlelik tökéletességre a szőlőfürtöket. s mozderóvel látnak el minden gyárat, tüzzel minden üstöt, tropicus légkörrel a fedett diszkerteket.

Ilyen fedett diszkertek az Otthon város belső főutczái.

A gyárvároson tul kezdődik a »Kereskedelmi város.«

Három roppant széles Dunaág folyik végig rajta: a Kilia, Szulina és Szentgyörgy-Duna. Mindenik folyamág két partja vertt kövekkel kirakva, husz ölnyi szélességben a kereskedelmi áruk rakpartjául szolgál, melyen vasutak vezetnek végig, s jövő és távozó hajókra szállítják át az árucikkeket. E partokról másfél ölnyi magasban emelkednek a

hosszu aszfalt és ruggyanta sétányok, terebélyes fáikkal; s e sétányok mentében a végtelen palotasorok, kereskedelmi üzszobákkal földszint, raktárakkal a föld alatt. árutermekkel az emeleteken, s a nagyszerű vendégfogadók.

A belváros a Moise sziget közepét foglalja el; s ennek van három főutczája, mely egymást, mint egy csillagkereszt szeli át. Mindegyik utcza harmincz öl széles; és egy mértföld hosszú; a középpont, melyen összetalálkoznak, egy hatszögű tért képez, melyet kétezer lépésbe kerül körüljárni. És mindez egyenes főutczák, mind a tér maga ichor tüveg boltozattal vannak fedve, a főtér hatszögű kupolája hatszáz lábnyira magasodik ki a symmetricus palota-tömegek közül, egy gloriettel a tetején melyből éjszaka villanyfény ragyog szét a városon s tiz mértföldnyire elvilágít a tengeren, a közeledő hajók elé. E fedett utczákban nincs soha sár, és por: nincs több szél, mint a mennyit mesterseges szellőztetés idéz elő, két oldalt délszaki fák örökzöld lombjai árnyékolják be a sétányokat, télen az utczák alagesöveken át fűtve vannak, s nyáron felülről lebocsátott hideg lég tartja azokat hűsen. A hatszögű tér járdáit egy tündéri szép fasor futja körül; egyet-

len sor eleis-pálma, melynek fényes levelei valami üdítő illatot párolognak ki, hasonlót a vióla szagához s ez örökké betöltve tartja a roppant boltozat tériméjét, s megtisztítja a léget, az emberi kigőzölgés büzeitől. Ez a tér a városház tere. A hatszögű épület hat szárnya egy egész építményt képez, melynek hat kapuját a keresztül szelő három utca bejáratai alkotják. A tér közepén koloszális szókőkut s e kut körül a város hirhedett élelmi bazarja. Ez egyik nevezetessége Otthon városának. Egy gyümölcs- és élelmiszerpiacz melyen az ötvilágrész és a szigetországok minden élvezhető gyümölcse azon frisen, a hogy törzséről leszakíttatott összehalmozva található: a phoenix pálma datolyafürtei, a cariota édes liszt tartalmu kobakjai a palmyra pálma óriási díjói, miknek külső husos héja édes borizü, belső magszéke fris aludt-tejhez hajaz, s ha megszárad, finom sajtnak izlik; a félmázsás lodoiceák, mintha nagy tökök hevernének ottan a ceyloni csodapálma dundi gömböcsei, mik csak éretlenül ehetők, a vérveres tahiti almák; az üdítő belimbik, a szentjános kenyér alaku ingefára husos hüvelyei, a kenyérfa pikkely pánczélos czipói a mangi fák aranyszín tojásai, a rózsaillatot és mézédességet egyesítő csirimáják, a duránczi

husu guyave szilvák, a szájban szétolvadó pi-riquoao baraczkok, a fahéj fűszeres nialéa szőlők, a chinai olajfa illatos bogyói, a paradicsomfügek, a dinynye alaku gerezdes abacatak a keményhéju kézománczu mangosztán almák, miknek belső husa izre és olvadékonyságra a fagylalthoz hasonlít, a granadill paradicsom almái, a pandanus kenyérbélü ananasz alaku gubói az év minden szakában felhalmozva találhatók e gyümölcs-bazár tágas csarnokaiban, mik a mult századbeli ronda kofasátrakat mesevilágba száműzték. Itt vannak kirakva czélszerű állványokon az új kor nagy tökélyre mivelte európai kertiparának főzelékei mellett a többi földrészek inycsiklandó zöldség termékei is, a káposzta pálma hajtásai, a javai kaesangbabok, a finom husu sóják, lisztes gesztenye izü bataták, a török kobakok és tojásgyümölcsök, a javai savanyu nanka, a malabári dzsambuk, az olajos pisztácizok s mindazok a csodálatos ehető növények, miket egy keletindiai wajong egy előgelő pangerang asztalára szolgáltat; mik közül nem hiányozhatik a dinynyefa gyümölcse, a carica papaya, melyről minden gazdasszony tudja már, hogy annak a levétől a legkeményebb hus is porhanyóvá lesz a nélkül, hogy tüzre tennék. — Husneműekben

is egész világtárlat van itt; s az áru-eladó székely menyecskék, a piros pozsgás debreczeni, szegedi, komáromi kufárnők oly nyelvkészséggel tudják ajánlani árucikkeiket, mely szakképzettségükről tanuskodik: itt egy delikát elefánttalp kínálkozik, egy rózsapiros jegesmedve czomb, szomszédságában, melynek versenyt támaszt az uri asztalra való jakk-pup: az árusnők készek megmagyarázni a vevőnek, melyiket hogyan kell elkészíteni; a chinai salangin fecskefészekből hogyan lesz csemege, az ausztraliai csörrös állatnak minő pácz kell? ajánltatnak különösen a pekári és tajaszszu malaczkák; a ki nagyobb állatot keres, az utasítatik a szomszéd boltba, hol épen most giraff borjúkat mérnek ki, olyan a húruk, mint a rezge! ugyanott fiatal vizilovak szügye is kapható; a többi részéből »pemmikánt« csinálnak: egy Brassóból idetelepült örménynő különösen nagyra van igen keresett sumatrai kappanjaival, a mik kávéban hiznak; hitelesség kedvéért mindegyiknek meg van hagyva a zuzája a bene levő emésztetlen kávészemekkel; ugyanennél található gyakran a nagyon keresett »pangerang kávé«, mely aként jön létre, hogy egy inyencz állat, a »musang« a kávégyümölcsöt megeszi, a magját azonban

nem tudja megemészteni azt hátrahagyja: a jávaiak aztán ezt összeszedik utána, s ez az állatvilági körutat bevégzett kávé valami fedelmi italt ad mind illatra, mint zamatra nézve. Azért hitelesség okáért együtt is szokták árulni az eredetét igazoló album graecummal, melylyel tömör koprolittokat képez: az angolok arannyal fizetik azt.

Másik boltban mindenféle italokat árulnak, ott kapható a török »sorbeth« az amerikai »blackdrink« az arab »bombik«, mely egyszerre szomjat és éhet csillapít; a hűsítő »chinai víz«, a kávégyümölcsből készült »kiser«, az indus »ananászital«, a tengeri szőlőből sajtolt »korzián«, a málna és mézből párolt »malinnik«, a borassus pálma cukros nedve, a kellemesen csipős »gawral« a fourcroya virágmustja és százféle neme a gyümölcsboroknak, — csupán igazi bort és égetett pálinkát nem találni a boltokban. Ennek előállítására és árulására a részvényállam kizárólagos joga, a minnek okait és céljait majd megtudjuk később.

És aztán az élelmi bazár valamennyi csarnokában láthatók azok a kis fűrgencz lények, a mik, az emberek legnagyobb ellenségének hatalmas pusztítói, a kis ghekkók azok, mik a legyek ellen folytatják a folyto-

nos harcztot. Ezek a szelid gyikok, tapadó talpacskáikkal összevissza futkározzák a falakat, az állványokat, hosszú nyelveikkel elkapkodják a legyeket, a dongókat s tisztán tartják tőlük az élelmi szereket, vannak is ezért a kufárnók előtt nagy becsületben.

A ki azt gondolta, hogy az élelmi bazárt a város középpontjába helyezze, jól számított.

Az emberfogó csábszerek közt leghatalmasabb csalogató az, hogy »hol lehet jól enni?« Ez bele van nőve a hazáról való fogalomba; nem hiába részesül oly tiszteletben a »tűzhely«. A szakácskönyv igen nevezetes közjogi codex. A gourmand világ elismerte Otthon városát az ingyencséség Mekkájának.

Másik előnye a világvárosnak a tisztaság. Egy olyan helyre építve, melyet ősidőktől fogva a járványok posványbölcshőjének ismert mindenki, az alapítóknak minden emberi tudományt segélyül kellett hívniok, hogy telepüket egészségessé idomítsák. A szükség kényszeríté őket a lehetetlent is valószínűsíteni. Ez sikerült. Az Otthon városában nincs szemét, nincs kloaka, nincs gyármoslék. Az mind tárgyává alakíttatik, mielőtt emberölő gázaival a levegőt megfertőztethette volna s a piszok megtér rendeltetése helyére a szán-

tóföldre s lesz belőle arany: a mérég a földbe
vegyül s feltámad mint kenyér.

A főtér hat oldalát hat palota képezi;
egyik a bank épülete, másik a szerződések
háza és tolmácsi hivatal, harmadik a börze, a
többi három az igazgatóság három külön
osztályáé.

Ha az utazó a keleti utczában egy lég-
nyomatu henger vasuton az imperialéra felül
egy örök világtárlat vonul el kétfelől mellette.
Ipar és terményezikkek, divat és gyakorlati
tanulmányok, tudomány és művészet csoport-
tosult tárlatai váltják föl egymást panorama-
szerűen; míg az utca véget ér s akkor ott áll
az utazó előtt a század legmerészebb építke-
zési műve: egy három mérföldnyi hosszú
raktár, mely a Sulina Dunaágtól a Szent-
györgy-Dunáig nyulik.

Ez az Otthon város kincstára.

Itt rakodnak le a részvényállam min-
denünnen érkező légjárói, s innen indulnak
ki új árukkal megterhelve. Innen hordják
szét a Dunán, a tengeren járó hajók, s a vas-
utak vonatai a felhalmazott árucikkeket
Európa egyes országaiba, mert az Otthon ál-
lama az európai részlet kereskedésbe nem
avatkozik; ő csak a világrészek között tartja

fenn a közvetítést s a nemzetközi kereskedés hasznait engedi az egész világban széteszolni.

A hosszú kereskedelmi raktár, melyben együtt van az öt világrész, képezi a város homlokzatát a tengerpart felől, mely összeköttetésben áll a kiépített mólókkal, a mik a hajdani zátonyok helyén emelkednek, s most védett kikötőül szolgálnak a hajóknak. A Chedrole sziget ez idő szerint, mulató kertté átalakítva, kedvencz helyük az idege-
neknek.

A Szentgyörgy Dunaágon a rakpartról egy alagut visz keresztül. Átalában minde-
nütt vasból öntött alagutak visznek át egyik partról a másikra, mik könnyebben és gyorsabban elkészíthetők, mint a hidak. Hidat nem építettek az Otthon város folyamain sehol, azért mert mikor a Duna nagy áradásban van, a hajókat csak eléjük kötött aerodromonokkal lehet viz ellenében felvontatni, s ezeknek járását a hidjármak akadályoznák; hanem alagut minden utcza nyílásából vezet át a tulpartra. A Szentgyörgy parti fensikon van a Duna-Delta őserdeje; most pompás népkertté átalakítva, melyet a világ minden építési izlése szerint alkotott nyári lakok díszítenek. Ez a »fényűzés városa.«

A Porticskája Dunaág végre hajóépítéshez készített dockokhoz idomítva, gabonatartó silokkal végig rakva, elvezeti a kíváncsi utazót a Razin tóba, melynek nincs közlekedése a tengerrel; e tóban a részvény állam mesterséges haltenyésztést üz nagy sikerrel, a zátonyokon osztriga telepek ápolatnak, a sziklás öblökben a szivacs termesztést üzdelik s egy kavicsos talaján az őstónak a gyöngytermő gyöngyér meghonosításával tesznek kísérletet.

Ha azután az utazó vizen, szárazon és viz alatt, gőzzel, hőléggel, légnyomással végig utazta a várost: felszáll egy aerodromonba, s megtekinti azt madárlátból; akkor látja lélekemelő képét egy új világvárosnak, melynek hat águ üvegboltozatos utczacsillaga ragyog a napfényben, mint egy óriási rendszer a földön, közepén a nagy kohinoor gyemánttal, a hexagon kupolájával; közben a szabályos házak tömegei, tető helyett világkertekké alakított terraceokkal; a kalauz megmutogatja itt és ott, ama kiváló nagy épület zöld parktól környezve, minő közintézet háza? tágas négyszögű térek lombárnyékolta utjain tarka néptömeg tolong, vasutvonatok, társaskocsik robognak végig az utczákon, sodrony huzalokon repül át más

vonat a háztetők felett, villánygépek által hajtva; a folyam óriás négy ágán hajóraj kerülgeti egymást, mindenféle tarka lobogókkal; távol kellet felé eltekintve, az esthajnal aranyegén közeledő légjárók hosszú sötét darucsoportja tűnik fel, s a nyugati látkör ragyog a csatorna hálózat tükörvonalaitól, mik átszelik a dohányzölddel, len-kékkel, málvapirossal, repceszárgával himezett végtelen mezőket. Mig a hexagon kupolájának órája felséges döngéssel üti el el a kilenczet, s ekkor a világító torony óriási kürtje bőmbőlve szállal meg, tudositva róla mindenkit, hogy a napnak vége, s váltókra, szerződésekre nézve kezdődik a »holnap«, s ugyanakkor kigyullad a kupola napfényragyogásu villanylámpája, s mintha csillagos ég népesülne meg az éj leszáltával, ezernyi ezer lámpa ragyog fel a symmetricus utezák mértani vonalain, a szökökutak phosphorescens világitással vetik fel habjaikat, a hajókon vándorjeltüzek jelennek meg, a közelgő aerodromon raj fekete alakjai zöldes fényü lampyris csoportként jelennek meg az égen, a gyárak tűzkürtői veres fénysugarakat lövellnek az égbe, s a mezőkön villanyvilágítás mellett foly tovább az aratási munka. Az Otthon városában nincesen éj soha!

Az Otthon állama.

Az »Otthon,« mint tudjuk, részvényekre alakult állam. Kétszázezer ember összeállt (félíg önkényt, félíg kénytelenül) egy részvénytársulat és kereskedelmi telep alakítására. Ezek voltak egy egész ország ifju értelmisége, iparosai, kereskedői, földészei, ép, egészséges fegyverviselői. Törzsvagyonuk volt háromszáz millió aranyban és ezüstben, melyre a társulat bankja hatszáz millió bankjegyet bocsáthatott ki, e szerint minden egyes férfi részvénye lett háromezer forint. Egynél több részvénye senkinek sem lehet s az el nem idegeníthető, el nem adható, le nem foglalható. A részvényt csupán két eset alterálja. Az egyik az olyan büntény, mely számüzetéssel toroltatik meg; akkor a részvény törlesztve van; a másik a nősülés. A mint a részvényesek egyike megházasodik, a nő is a részvényesek sorába iratik be,

s az alaptőke annyival többfelé oszlik meg, ha mind megnősültek az alapítók, a részvény fele értékre száll le. Ha elválnak a házások, a nő részvénye sajátja marad, s az elvált férj, ha újra akar nősülni, az új nő részvényét tartozik az alaptőkének megtéríteni. Ha új férfi akar megtelepülni az Otthonban, a ráeső részvényt befizeti az alaptőkének: e nélkül csak átutazó idegennek tekintetik. Ugyanez, ha polgárjogát büneért elveszti, befizetett részvényösszegét visszakapja.

Minden alapító részvényes s minden később megtelepülő tartozik aláírni a részvénytársulat alaptörvényeit, melyek a következők:

1. Az Otthon részvényese semmi állami adót nem fizet. Azonban a saját kerülete belügyeire szükséges költséget viseli.

2. Az Otthon részvényese minden nemzetiségi, vallásfelekezeti, rangbeli igényeiről lemond, semmi más országhoz nem tartozik, semmi más szövetségbe nem lép, egyedül az állam nyelvét ismeri el közvetítési eszköznél.

3. Az Otthon részvényese mindenben aláveti magát a saját-választotta helyhatóság rendeleteinek, a becsületbiróság és börtörvényészék ítéleteinek, minden apelláta nél-

kül. A békebiróság felszólítására annak segédkezet nyújtani tartozik.

4. Az Otthon minden részvényese tiszteli részvénytársai jogait, egymással békében él, szabadon választja munkakörét, s ha kötelességének meg nem felel, megszűnik az állam részvényese s a város lakosa lenni.

5. Minden részvényes egyenlő a társulatelőtt minden téren és hivatásban.

A kik e szövetséget aláírták, azok között először is minden társadalmi különbség megszűnt a nőt és férfit illetőleg.

A nő épen úgy választhatott magának hivatást, az életpályák bármelyikén, mint a férfi.

E merész rendszabálynak megmérhetlen hatása volt az egész társadalom erkölcsi alapjára.

A nő, ki már ifju korában önállóságra talált diszes és haszonhajtó pályákon, nem volt kitéve annyi csábnak, nem vesztegette lelkét üres hivalkodásra, nem lett kényszerítve a nyomor, az elhagyatottság által a tévedések útjára; nem volt rászorulva a férfi kegyelemkenyerére; szabadabb lett a sziv, de szigorubb lett az erkölcs; megszűnt az eskü, de megjött a hűség; — és a mi az államra nézve egyik főfő gyakorlati czél

volt: a használható emberi erő megkétszereződött. Az Otthon államában mind azt a foglalkozást, melyhez nem kell physikai erő és edzett ideg, nők látják el, nők tanítanak az iskolákban, nők árulnak a boltokban, nők a békebirák, a hivatalnokok, a könyvvezetők, a pénztárnokok, a kertgazdák, s ez által százezernyi férfikéz és fő szabadult fel a hivatások terhesebb és izgalmasabb szakmáinak betöltésére. Ha a nők nem tennének ember-számot az »Otthon« városban, a társulatnak nem volna elég férfiak csak a százezernyi repülő gépet is ellátni gépezetőkkel, valamint a külföldi commanditeket, veszélyben bátor, égalji viszontagságokhoz edzett biztosokkal.

Hát a saját tűzhely?

Ez is megtalálta a helyét. A ki nagy ur, vagy a ki annyira vitte az eszével, hogy sok pénzt keres, az tarthat saját konyhát; ugy-szintén a kis gazda is; a gyárvárosban köz-konyha látja el a lakosságot, mely ismét egyes csoportok által nagyban bevásárlás s közös felügyelet mellett kezeltek; a kereskedelmi városban pedig a nagy bérházak mindegyike ugy van berendezve, hogy a földszintet egy ételadó gazda foglalja el, ki azután a nagy ház minden lakóját, mint egy

családot, látja el házi étkezéssel; s a legtöbben meg vannak vele elégedve.

Hát a gyermeknevelés?

Ezt a nagy városban ismét a gyermekkertek vállalták el; s a leggazdagabb urgyermekai sem részesülnek több kényelemben, gondosabb ápolásban, mint a gyermekápolók pompás intézeteinek növendékei; hol télen délszaki növényekkel rakott téli kertek szolgálnak nekik ápolóul. Az Otthon államában tudja azt mindenki, hogy a gyermekélet kincs: az államnak tőke, a szülőknek pedig kamat, a leányt tizenhat éves korában, a fiut husz éves korában az állam részvényesei közé iktatja, mihelyt azok bebizonyítják, hogy valami önálló munkakört elfoglaltak, s az osztalék felét, míg a szülők házánál laknak, ezek kapják. Ezt nevezik az Otthon államában »besorozás«-nak.

Az Otthon városában a mi legdiszesebb palotákat mutatnak a köztérek, azok mind főtanodák. Könyvtárak, akadémiák, tanítóképezdék, egyetemek, polytechnikumok, muzeumok, orvosi collegiumok, kereskedelmi tanodák, ipariskolák, művészeti akadémiák; találmányok, kísérletek műhelyei. S a hogy

Tatrangi megjósoló: márványból és czedrus-fából!

És e templomaiban a tudománynak egész phalanxa a világhirű tudósoknak terjeszti a haladó kor szellemi vivmányait. Az ismeretek minden egyes szaka egész nagy önálló tudománynya növekedett már fel, s a ki az egyszerű földmivelést tanulja, többet buvárkodik, mint Paracelsus idejében az alchymista. Felnőtt férfiak járnak most tanulni, nem kötelességből, mi siheder éveikben oly teher volt; de önfentartási vágyból. Jaj a tudatlannak! Ezt érzi mindenki, oly vágy viszi az embereket most a tanodába, mint hajdan a templomba.

Hát a templom? Templom nincsen-e az Otthonban?

Az is van. Kell lenni.

A templom a köznépnek tanácsadója, bírása, orvosa. Az Otthon templomain belül nem a szertartásban áll az isteni tisztelet; hanem az erkölcsök emelésében, az ismeretterjesztésben. Az Isten ismeretéhez nem a mesék, hanem a tények vezetnek. Az Otthon papja, mikor a világ teremtéséről prédikál, a geológiát magyarázza meg hallgatóinak s a földrétegek milliöm éves titkait fölfedve előt-

tük, bizonyítja be az Isten nagyságát, kinek egy év milliom egy nap! s mikor az Isten országáról veszi fel a textust, az emberi tudományok tökéletesültét mutatja fel, a mikben nagy az Isten! És hirdeti emberek között egyenlőséget, népek között békességet, ragaszkodást a hazához, felebaráti rokonszenvet, megtartását az adott szónak, önfeláldozást azokért, a kiket szeretünk, s a hogy pietása diktálja, idézi hozzá Jézus, vagy Mózes, Mahomed vagy Solon, vagy Konfucsé szavait; hisz ők mind azon törekedtek, hogy az embert közelebb vigyék az Istenhez.

A pokollal nem ijesztgetnek többé senkit. A »tűzkürtök« bizonyítják minden házban, melyet tüzelővel ellátnak, hogy a föld alatt nem laknak ördögök, az is a jóltevő Isten világa. A pokol létezése kizárná a mennyország-róli fogalmat: ember nem lehetne idvezült azzal a tudattal, hogy más emberek elkárhozottak.

A népszerű természettudományi előadások, mik a köznépet megismertetik az alkotó mindenség csodáival, lehetetlenné teszik az orthodox mesék érvényben tartását, s kényszerítik a papot, hogy ha a nép előtt akar haladni, az ismeret lámpáját vigye kezében.

S e fénynél jobban megismerik a nagy teremtet, mint a tradíciók sötéttségében.

Az Otthon államában tehát még a pap is hasznos ember.

A mi azonban a templom hatalmát rég tulszárnyalta, az a nyomda.

Az Otthon államának nyomdája egy egész városnegyedet képez, s betűszedő gépei mellett is ezernyi emberi kéznek ad munkát, s ugyanannyi emberi főnek. Azok, a kik a tudományt előbbre viszik, kik buvárlataikkal, fölfedezéseikkel az összes emberiségnek használnak, nemzetük nyelvének is jogot szereznek a világnemzetek sorában. A kereskedelem és a tudomány hódít. Terjeszti e hódítást azon előny, hogy az Otthon állam közlekedési gépei által az egész világból a leggyorsabban hordja össze az események hiteles híreit s e végett hirlapjait mint első kutforrást fogadja az egész művelt világ s kénytelen azoknak idiomáját, minden idegenszerűsége mellett is, elsajátítani.

Most lássuk az Otthon államszerkezetét.

A részvényesek választanak egy képviselő-testületet, mely ezer tagból áll. E testület minden évben egyszer hivatik össze s akkor megvizsgálja az igazgató-tanács előterjesztését az elmúlt üzleti évről s megbírálja

jövő évre számított terveit. Az igazgató-tanácsnak harmincz választott tagja és három elnöke van; a három igazgatót az összes részvényesek választják tiz évre, a többit a képviselő-test évenként.

Az egyik igazgató szakmája a belső rend fentartása s az építkezések, a másiké a közlekedés, a repülőgépek rendszere, az újtalálmányok, a tudományos intézetek, a harmadik osztályrésze a kereskedelmi és a pénzügy.

E három igazgató jelenleg Dárday, Tatrangi és Severus.

A három igazgató föladata a közös összeműködés.

Severus tervezi az állam kereskedelmi vállalatait, mik a távol világrészek egyes országaival kötött kereskedelmi szerződésen alapulnak; Tatrangi állítja elő a vállalatok fentartására szükséges eszközöket, neveli a gépek kezeléséhez alkalmazandó szakférfiakat s vezeti a földismereti kutatásokat; Dárday pedig intézi itthon a munkafelosztást, s ügyel az állam szerzett vagyonának czélszerű elhelyezésére.

A részvényes állam, keletkezésének első évében, sok nagy ellenséggel, tömérdek akadálylyal volt kénytelen megküzdeni. A nagy

tengeri kereskedést üző államok veszélyes vetélytársat láttak benne s nem akarták engedni azon eszme létesítését, hogy Ázsia és Európa között a legeggyenesebb vonalban irányuljon a kereskedés folyama; az ugynevezett »Ázsiai társulatokká« csoportosult nagy bankárok ellene, szövetkeztek, hogy hitelét egyszerre megtámadják; — a barbárok országait felbizgatták ellene mint csempészetet üző és vámtörő kalózsövetség ellen; — hanem az első év lefolyása után átlátta mindenki, hogy az Otthon államát megbuktatni nem lehet; hanem hogy ki kell vele egyezkedni, és lehet vele egyezkedni. Az új közlekedési találmány nem rontotta meg a kereskedelem forgalmát, hanem gyorsította azt, a helybeli termények árát növelte, a behozottakét leszállítá; aztán a részvényállam kész fizető volt mindig, hitelét nem feszítette túl. Veszteségei nem voltak, minők a régi kereskedést sujtották; árucikkeit nem érte hajótörés; szállitmányaiban nem volt ismeretes a »calo«: az árufogyatkozás, a mit a régi szállítók két százalékkal szoktak felvenni, s egészen hiányzott nála a casco: az árubiztosítás, mely az értéknek három százalékát képezi, s e két tételnél egyedül öt százalékkal kellett előnyben lennie. De végtelenül na-

gyobb volt ennél a nyeresége a gyors szállításon, mely képessé tette egy nap alatt egyik földfélgömbbről a másikra átszállani. Így például midőn a délamerikai pampasokban a csupán bőreért levágott tulkok husát mászánkint két dollárral vásárolta s e hust a jéghideg légmagason át azon frissen átszállítá Európába, itt egyszerre megszünteté azon inséget, mely szerint már azon időben hust csak az igen vagyonos osztály volt képes vásárolni, s a mellett, hogy azt ismét mindenkire nézve olesóvá tette (fontonkint 16 kr.), még maga is nyert rajta száz perczentet, s a részleteladó másik százat; holott e drága élelmiszert az ideig ott hagyták a nagy pusztákban a farkasoknak és medvéknek. És végül a szállítás neki nem került egyéb költségébe, mint a gépfelügyelők fizetése, a mozdertót ingyen adja a lég. Egy év alatt az Otthon állama rendithetlen hitelét állapítá meg, s azontul békében hagyták tovább nőni — és talán gondolkoztak róla, hogy saját fegyvereivel támaszszanak neki veszedelmes versenyt. Hanem ahhoz elébb a fegyvert magát kellene birni!

Az Otthon állama keletkezése első évében tulhaladta tiszta nyereségével az alapítókéje összegét. Ez így lett felosztva. Egy

százalék az igazgatóságnak. Ez is nagy összeg. Egy millió minden kormányzónak, s százezer frt az igazgató-tanács tagjainak, Azután egy negyed része a nyereménynek az aërodromon raj szaporítására lett fordítva, másik negyed az alaptőke növelésére, harmadik negyed a város középítkezéseire; a negyedik osztalékul maradt a részvényeseknek: fejenkint 700 frtnál több.

Tehát az Otthon állam polgára nem csak hogy semmi államadót nem fizet, nem csak hogy katonáskodástól mentt marad, nem csak, hogy jó utakat, iskolákat, vagyon-és személybiztosságot ingyen, egészséges lakást, jó igazságszolgáltatást igen olcsón; kenyérkeresetet, földbérletet, alkalmazást, munkát igen könnyen kap az államban: még azonfelül annak a nyereségéből is osztalékot huz; még a felől is biztosítva van hogy ha balszerencse, elemi csapás, tehetetlenség megfosztja vagyonától, munkabíró erejétől; koldus akkor sem lesz, nem veszt el nyomorban; van egy kincse, mely elpusztíthatlan: az állam aranykönyvébe beírt neve!

Azért a vétkes büntetése az, hogy e nevet onnan kitörlik. Börtön nincs az Otthon városában. A vétkest számüzik onnan, s fül-

gombját kifurják; a külvilág előtt nem becs-telenítő jel az, de itt ráismernek róla. Ha utóbb megjavul és visszafogadják, egy ichor-gyémánt függőt kap, mely rehabilitációját bizonyítja, s az Otthon városában az ember-szeretetet tisztelettel fogadja azokat, kik egy vétkes multat egy erényes jelennel hoztak helyre; ott nyereségnek tartják a megjavult vétkest, s egyszeri botlásért nem üldözi a káröröm a sírig az elbukottat.

A javithatlan bűnöst, a szörnyeteget azonban nem csak számüzik, hanem keresnek számára olyan helyet is, minőt megérdemel. Azt elszállítják Közép-Afrika ismeretlen vadonába, a honnan lehetetlen maga erejéből a civilizált világba visszatérnie. A csaló még ott lehet a vad népek közt civilizátor, a haramia még lehet ott hős, a lázító lehet társadalmi reformátor s a népámitó lehet a niam-niamok közt missionárius, az őrjöngő gyilkos versenghet a fenevadakkal az emberi felsőbbség fölött, s ha az apagyilkos ott összszetalálkozik a gorillával s párharczban megöli azt, nagyapját ölte meg akkor is; de jótettet követett el. Az Otthon államában senkinek sem veszik el sem életét, sem szabadságát büntetésből; csupán azt teszik vele, hogy arról a helyről, melyet meg nem érde-

melt, áteszik olyan helyre, melyet megérdemel.

Végre rájövünk az ó-világnak egy nevezetes tényezőjére, melynek oly nagy szerep jutott a közéletben, melytől függött a családok élete, mely annyiszor szerepelt a törvényszékek bűnvád-padjain: mely valóban »szellem.« A bor. A szesz.

Az Otthon államának két egyedárusága van: a légi közlekedés és a bor. S ez a kettő egymáshoz van csatolva. Más népek ihatják a bort; ha megitták, jó kedvük lesz tőle, ha sokat ittak, részegek lesznek, hevernek a földön; de a légbenjáró a boritaltól megőrül, a légjáró vezetője, ha részegen elesik, az égből esik le. Azért az aërodromonok gépszeinek nem szabad sem bort, sem semmi szeszt inniok. Odafenn az ózonnal telt magasan úgy is folytonos mámorszerű izgalomban vannak az emberi idegek, egy ital bor méreggá válik ott; ezért még az utasok sem kapnak szeszest italokat a légben repülés alatt; más ott az érverés, más a vér keringése, az egész égési processus, mely az ember belsejében az életet képviseli, más törvényeknek van alávetve, mint lenni a földön. Megrögzött betegségek megszűnnek odafenn, de

támad helyettük fogékonyság más betegségekre, miket a föld nem ismer.

A légjáróknak tehát nem szabad bort inniok. Van százféle más ital, melylyel azt pótolhatják, mely üdit, enyhít, táplál; de az idegekre nem hat. Azokat szabad árulni. Bort csak az állam ad el, csak kitünő jó bort, orvosi rendeletre, palaczkját aranyával mérve; az olcsó bort pedig kiviszi Amerikába, a hol ismét jót tesz vele, mert a veszedelmesebb alet és brandyt szoritja ki vele a piacról.

Az Otthon államában tehát nincs részeg ember. A légjárók gépészeit az állam igen jól fizeti, nyereségeiben is részesíti; azért minden ember azon törekszik, hogy erre a szakra képesítse magát, vagy gyermekét; hanem e hivatásnak legelső parancsa a józanság. Annálfogva az Otthon államában a józan és nem józan ember közti különbség valóságos kasztot képezne: a részegség páriává tenne.

Az Otthon államának népe elfogadta bevett itallal a theát és kávé s ez is illuztratiójául szolgál társadalmi alakulásának.

A thea és kávé ivó nép erkölse keményebb, ridegebb, változatlanabb, mint a szesz

ivóké. Tüz nélkül is elég sok van e keleti faj vérében.

1870-ben a német hadsereg katonái nem pálinkát, hanem kávé-t ittak és vitézül harczoltak mellette.

És végtére az Otthon államában az időnek minden órájára, s az ész és kar minden munkájára szükség van; a ki részeg, munkát és időt lop el a társadalomtól és az államban tolvaj nem maradhat.

Azért az Otthon polgárainak a bort csak orvosi rendeletre adják, s mindenki jól érzi magát mellette.

Hogy jól érzi magát mellette, annak esküvő bizonyossága az, hogy hét év alatt egymillióra szaporodott fel az Otthon lakossága, s abból ötszázezer volt a részvényes, a ki lefizette a polgárjogot adó magas díjat, s a szaporodás folyvást mértani arányban növekedik, daczára a befogadási föltételek szigorának s a még szigorubb lustratióknak.

Jövedelme pedig szintén arányt tartott az államnak a szaporodó részvényesek számával, úgy hogy a hetedik évi nagygyűlés elé terjesztett üzleti előterjesztésben az igazgatóság, az alkalmazottak és munkások díjának husz százalékkal felemelése mellett, a légjáróknak százezerre szaporítását, s a Lé-

tin egy új százmillióba kerülő raktár építését ajánlhatá, a részvényeseknek fenmaradó ezer forintos osztalék mellett. Meg is kapta az absolutoriumot és felhatalmazást minden ellenmondás nélkül. A részvényállam országgyűlései derült arczezal birnak!

A világ átalakulása.

Katonáskodás megszűnt. Európai béketörvényszék. Semmi deficit. Leszállított adók. Gyors pénzforgalom. Szilárd hitel. Vámok megszűntek. Munka. Becsület forgalma. Semmi ököljog. A kártyaszennvedély elmúlik. Az aristocrazia fogalma elvész. A világnyelv betűi. A hirtlap megelőzi a távirtdát. Uralkodó kórok elenyésznek.

Hét év egy olyan találmány után, minő a repülő gépek rendszere, az egész világot képes volt átalakítani.

A legelső hatás az volt, hogy minden nagy államnak le kellett tenni a hadkészlődésről. Ez természetes volt. Minden állam átlátta azt, hogy ha ő háborút akar valaki ellen indítani, a megtámadottnak első dolga lesz az »Otthon« részvényes állam szövetségét megvásárolni, s az ellen azután sem hadsereg, sem ágyuk, sem várak, sem pánczélos flották nem segítenek.

Az államok tehát kényszerítve voltak a kölcsönös lefegyverzésre.

Csupán Európában egyszerre négy millió katona lett hazabocsátva.

Négy millió munkás kéz egyszerre visszaadva az iparnak és földművelésnek!

És azokkal együtt kétszázezer katonatiszt a polgári pályára bocsátva. Férfiak, akik a szorgalom, erő, tehetség és tanulmány óriási tőkét fecsérelték eddig az emberölés tudományának terjesztésére s most egyszerre kényszerítve lettek ugyanezen tehetségeket az élet haszonhajtó pályáin érvényesíteni.

Nem volt többé hiány munkás kézben és szellemi tehetségben.

A családi életnek egy nagy akadályá elmúlt.

Az uralkodók, kiknek nem volt okuk többé külvédelem végett katonai államot alkotni, kényszerítve lettek népeik szeretetére támaszkodni, tisztelni a törvényeket, becsülni a polgárokat s nem öltötték fel azonnal egymás katonai egyenruháit, mikor a szomszédba látogatni mentek.

Hanem annál inkább iparkodtak valódi őszinte szövetségben élni egymással.

Megszűntek a diplomatia véres kimenete-
telü cselszövényei.

Európa közeledett azon állapothoz, me-
lyet »Egyetemes Állam«-nak (Universal
Staat) neveznek. Az országok közötti vitás
kérdéseket egy nemzetközi békebiróság in-
tézte el s annak a fejedelmek épen úgy alá-
vetették magukat, mint más halandó ember
a maga birójának, hiszen hiányzott már ke-
zükből az »ultima ratio regum:« az ágyuka-
nócz!

A másik hatás pedig az lett, hogy a
hadi készülődés megszüntével két milliárd-
nyi évi kiadás lett kitörülve csak az európai
államok budgetéből, a mibe évenkénti fegy-
verkezésük került.

Kétezer millióval könnyebbült meg az
államok évi kiadása, kétezer millióval keve-
sebbet pusztított el az örökké éhes Moloch a
nép verejtékén szerzett falatjaiból! Kétezer
millióval kevesbült évenként az államháztar-
tási deficit! Kétezer millióval több jutott
népnevelésre, népboldogításra!

Ennek legelőször is az egész pénzügyi
világra volt roppant nagy hatása.

Az államok nem szivattyúzták ki erő-
szakosan népeiket, ennél fogva a szükséges
pénzt megtalálták odabenn önnépüknél, nem

kellett érte a pénzállamok piaczáira menniök, adósléveleiket saját polgáraik birták, nem uzsorásaik.

A munkás kéz és a munkadij között-nehéz kérdés veszteni kezdé égető erejét. A munkaadók elég munkaerőt találtak, s a munkatevők elég pénzt, hogy saját vállalkozásukra csoportosulhassanak. Egyik sem volt többé a másik rabja.

Nagy változáson ment át maga a kereskedelem, főként a hitel.

A repülőgépek rendszere a közlekedést végtelenül meggyorsítá és egész a praecisió-ig bizonyossá tette. Ennek az a következése lett, hogy a pénzforgalom maga is épen oly arányban meggyorsult. Három hónapos váltóknak hire sem volt többé. Két hét volt a leghosszabb hitel, a mit kereskedő kért és adott, hisz 2 hét alatt kétszer is eladhatja a megrendelt áruját, s örült, ha a pénze nem hevert a zsebében s ok nélkül nem fizette tőle a kamatot. A vásárlás csaknem egyértelmű volt már a kész fizetéssel. Szigoru és gyors eljárásu kereskedelmi törvényszékek rászoktattak mindenkit kötelezettségei pontos és gyors teljesítésére. Komoly és nemes jellemű nemzetek a kereskedelmi pályát kul-

tiválni kezdték s bizonyos addig hiányzó noblesset honosítottak meg benne.

A légjárók rendszere által a védvámok és mindenféle vámok rendszere is halomra omlott. A légjárót nem lehetett megvámolni. Azt a douanierek el nem foghatták. Az Otthon állam azonban nem üzött légjáróival csempészetet, hanem a mely állam szerződésre lépett vele, hogy gépeivel leszállhat benne s raktárakat nyithat be és kivitelre, azzal megegyezett akként, hogy a mi legnagyobb tiszta jövedelme volt addig az államnak a vámbevételekből, azt évi bérletül fogja neki fizetni. Ezzel épen csak a vámőrök és dugárusok életmódját fordította meg, azokat is kényszerítve ezentul tisztességes munka után élni.

»Tisztességes munka után megélhetni!« hisz ez a gordiusi csomó vezérfonala. A midőn becsületes uton könnyebben és biztosabban lehet vagyont szerezni, mint lopás által elfogynak a tolvajok, és a midőn a nők számára felszabadul a munkatér, elfogynak a hetárak. A rendőrség nem talál majd őrizni valót. Minden ember maga féltékeny a kegyértermő becsületére.

A becsületrőli fogalmak is megváltoztak. »Elég« becsületesnek »lenni,« de nem

»elég« becsületesnek »mondátni.« A törvény megtorol minden sértést, s a mit a törvény meg nem torolhat, azért a társadalom a sértőt itéli el, nem a megsértettet, mint jelen korunkban. Ennélfogva párbajt sem vívnek többé, s ökle erejével nem bizonyítja többé senki se igazságát, se szerelmét.

A népek gyorsan és közelből ismerkednek meg; felfogják egymás jó tulajdonait s igyekeznek egymástól tanulni; felfedezik azokban, a kiket addig gyűlöltek, a szépet, a jót; az idegen országok gazdagságát, az idegen kedély költészetét s kezdik megismerni az együttélés titkos varázsát.

A mint a mivelt világ látköre a föld minden zugára kiterjed, a mint a találmányok folyvást új eredményeket hoznak elő; a mint a néppusztító hadjáratok óriási történetét helyettesíteni kezdi a társadalmi élet nyüzsgő mozaik képe, mely szakadatlan változatban sürg-forr a napi események hirtömegében; azzal lassankint elenyészik az emberiségnek egyik leggonoszabb kísértete, az utolsó daemon, »az unalom.«

A huszadik század közepén tul nem unhatják többé magukat az emberek. A napnak minden óráját elfoglalja valami esemény, mely a szellemnek új izgalmat ad.

Az emberek nem kártyáznak többé. Mulatságból lehetetlen; ha minden negyedórán azzal zavarják fel, hogy »hallottad-e már, mi történt a múlt óra óta?« pénzszerzési vágyból megint nem! hisz a kinek annyi esze van, hogy a whisztet meg tudja érteni, az egy kirándulással az aërodromon kajutjében többet és biztosabban nyerhet, mint ha a trikkeket számlálja és izzad hozzá.

A kártyaszennvedély lelohasztására egy találmány különös hatással volt. Ez azon mnemotechnikai szemfényvesztésen alapult, melyet a praestidigiateurök clairvoyance czim alatt mutogattak. Tudva van ennek a titka. A kérdező az első kimondott szó három betűjével jelzi a bekötött szemű kérdezettnek az elrejtett tárgyat, s annak csak egy előre betanult schemát kell jól fejében tartania, hogy kitalálja a kérdésből a tárgy színét, nevét, alakját. Valaki egy tankönyvet irt aztán arról, hogy két összetanult ember olyan jelentéktelen szavakkal, a mik figyelmet nem költenek, olyan kéz-és arcmozdulatokkal, a mik fel nem ötlők, a vele egyetértőnek minden kártyát jelezhet, a mi az ő kezében van; úgy hogy két ilyen összetanult játészó ellenében a harmadik és negyedik okvetlen zsákmányul esik; — ezt a könyvet eleinte

üldözni kezdte a rendőrség, mint utmutató eszközt a rablásra; míg egyszer egy cultus-miniszternek az a jó gondolatja támadt, hogy beviszi ő ezt a könyvet a felsőbb tanintézetekbe, mint köteles tantárgyat, hadd tanulja meg minden művelt ember, hogyan kell a kártyán biztosan csalni. És ez bámulatosan sikerült. A mint minden emberrel közölve lett a titok, hogyan kell hamisan játszani? a kártya elvesztette az ingerét. Játszottak vele még tréfa, mulatozás végett, a hogy szokás, bűvésziproductiókat, társas mulatóságokat kellemes időtöltésül rendezni, de olyan bolond nem akadt többé, a ki commerce-játékot pénzbe játszszék, mikor jól tudja, hogy minden ember érti a hamis játék fogásait academice, — ő maga is. A hazard játéknak pedig egy igen egyszerű intézkedéssel rontották meg a gyökereit. Ha a vesztes fél bepanaszolta a nyertest, vissza kellett neki fizetni az elnyert összeget. Így aztán egészen rossz üzlet lett a kártyajátékból.

Az új kor gyors közlekedési eszközei az aristocraticus fogalmakat is a képtelenségek közé vezették. Otthon a maga Auljában a kirgiz főnök is aristocrata s addig nem e részti be a jövevényt bűzös sátorába, míg ki nem kérdezte, hogy el tud-e hét őst számlálni;

hanem aztán ha összejön az orosz bojárral, azzal szemben alázatos szolga; az orosz bojár meg a francia herceg előtt sülyed le barbárrá, a francia ujonsült nemest az angol mylord megint csak parvenunek tartja, valamennyien elhomályosulnak a nagyszámu felséges és fenséges uralkodó, és uralkodhatnám fejedelmi ivadékokkal szemben, a kik úgy elszaporodtak már, mint a burgonya; és mind együtt azokkal nem érdemesek a bocskorsziját megoldani a Mohammed családjából származott rongyos török dervishnek, ki előtt ők csak gyaurezenkek, s aztán dervishestül együtt nevétséges bohócok a chinai mandarin szemében, s ráadásul a mandarinnal, tisztátalan állatok a büszke brahminra nézve. S végül aztán bojár, vicomte, mylord, herceg, fejedelem, dervis, mandarin és brahmin nem más a legbüszkébb yanke knownothing tábláján, mint portéka: mennyit nyom? az a kérdés: nagyot köp rá s letörli vele.

A gyorsan keveredő népek kényszerítve voltak rá, hogy büszkeségeiket otthon hagyják. Nem a nyaktíló irtja ki az arisztokrátiát; hanem a közöny. Elmulik észrevétlenül.

A világnyelv és betűi.

Azt, hogy az emberek egy nyelven beszéljenek, ha eddig meg nem érte a világ, ezután már épen nem érheti meg. Minden életképes nemzet igyekszik irodalmát kifejezni s ez által a nemzetiségek olyan alakuláson mennek át, minő a folyó anyagnak jegyezülése; a fluidumokat még lehetett egygyékeverni, de a cristallumokat ki egyesítheti más cristallumokkal?

Hanem a helyett létrejönnek a »világírás« betűjegyei, miket az üzletvilág a kerek földön mindenütt sajátjainak fogad el, s a közös írást mindenki egyforma könnyűséggel olvassa a saját nyelvén, a chinai ép úgy, mint az indogerman, semita, az uralaltaji vagy a magyar.

Már a mult században több százra mentek azok a betűjegyek, miket minden európai nép egyformán olvasott.

Először is a kilencz arab számjegy, azután a hónapok tizenkét jelvénye. Egész táblázatot állithatunk belőle össze, a mint következik.

Legközönségesebb jegyek.

+ több	⊖ lehetetlen (kör
— kevesebb	négyszögítés)
& és	⊗ meg van oldva (Py-
× sokszor	thagoras)
∞ soha (végtelenség	! vigyázat
jegy)	○ mindig (farkát ha-
ω vége	rapó kigyó)
△ van	§ cikk
○ nincs	† meghalt
∞ ismét	✕ született
= egyenlő	⊗ ki van egyenlitve
~ hasonló	℞ megjegyzendő
? kétséges	% százalék
X ismeretlen	⌘ arany
⊖ ellenkező	ℱ font
√ eredmény (gyök)	ℳ melléklet
□ négyszög	(—) zár
⊗ köb	

Vallásos és symbolicus jegyek.

△ Istenség	⚖ törvény (mérleg)
♥ szerelem	⚡ ítélet

	szent		harcz
	Kristus; keresztyén		béke
	Mahomed; török		emlékezet (nefelejts)
	remény		büntetés (bitójegy)
	hit		egyezség (két összefogott kéz)
	király		
	királynő		
	cselszövény (boszorkányláb)		

Mértani, földtani és csillagászati
jegyek.

	város		pusztaság
	falu		zátony
	vár		vasut
	parterösség		erdő
	kikötő		mocsár
	kolostor		irányzat
	csárda		indulás
	világító torony		érkezés
	világító hajó		tenger (viz)
	rom		föld
	hegy		nap
	tűzhányó		hónap
	sziklák a tengerben		év
	folyam		forrás
	határ		vizesés
	csatorna		

Üzleti és ipari jegyek.

© Társ	✂ szabó
☞ gőzkocsi	📜 rendelet
⊕ gőzhajó	♃ katona (lövészjegy)
⊖ hajó	⊗ gép
⊗ szekér	☹ színészet
⌒ kohó	☹ husvágás
⌘ bánya	☹ mérég, hallálos
⊔ fürdő	♁ vásár
⌘ óra (clepsidra)	

Jegyek a chinai abécéből.

⋈ férfi	⋈ fa
⋈ nő	

Mexikói képirás jegyek.

☼ tegnap	☼ holnap
----------	----------

Rosierucianusok jegyei.

♁ titok	⚔ püspök
*∩ sietség	♁ papság
⊖ pápa	☼ római egyház

A börzéken használt baldovernyelv jegyei.

⌒ bank	∅ fél (és medio)
⌘ bank rupt	∅ egész (s ultimo)

△ hausse	♀ kereskedés
▽ baisse	∩ tolvajság
△ balance	∪ kész fizetés
∞ activa	⊖ veszteség (rák)
∞ passiva	⊞ takarékpénztár.

Japan és európai kereskedők által
használt értekezési képzetük.

✉ levél	∪ bor
∞ láttam, elfogadom	∪ kávé
† eladó	∪ thea
∞ aratás	△ cukor
♀ buza	✓ dohány
♀ rizs	∪ gyapju
♀ árpa	∞ gyapot
∞ zab	∞ hal
∞ tengeri	⊞ csomag.
Y szesz	

Aztek iratokon fölfedezett jegyek

∞ eső	W zivatar
∞ szél	∪ forgószél
☀ meleg nap	

Chippewas sírkövek képzetüi.

∞ bivaly	∞ teknőncz
∞ ló	∞ európai
∞ sertés	∞ idegen katona.

Az országok neveit képviselő
czimerek.

 Magyarország	 Németország
 Ausztria	 Franciaország.

Ezekhez jönnek még a hónapok
jelvényei.

∇ Január	— Julius
∩ Február	∞ Augusztus
≡ Martius	∞ Szeptember
∩ April	8 October
♄ Május	II November
♅ Junius	∞ December.

és a kilencz arab számjegy, a hat
római számjeggyel együtt.

Ime száznyolczvan olyan jegy, a mit
már a XIX. században használtak nyelvkü-
lönbség nélkül s a miknek legnagyobb ré-
szét minden tanult ember ismerte, s a nyom-
tatásban nem akadt fenn rajta.

Az egyiptomi hieroglyphok, a perui
quipuk, az indus wampum-övek, a kihalt
rézszinüek sírkövei, a tazmán képzetük, az
aztekek pálmahéjra festett feliratai, a mexi-
coi évkarikák és naptár kövek, de különösen
a chinai írásjegyek, a Tsok írásmód, azután

a bevett szokás, az elfogadott használat a XX. században ezeken felül szaporíták azokat a jegyeket, a mik egy egész szót és fogalmat fejeznek ki s a legszükségesebb ezer szó birtokában már képes az ember a legsürgösebb közleményeket olyan nyelven is megértetni, a melyet nem ért.

A városok neveit a földtani vonalok és számok jelezék $+449$: ez Páris. $+52\frac{1}{2}$: ez Berlin $+47\frac{1}{2}$: Budapest. A tulsó félgömbnél a délkör megfordul, s a szám tulkerül. E jegyből a közös térkép után minden nemzet megérti, honnan jön a tudósítás? holott betűkkel leírva nem tudná elolvasni.

Ez általános irás még közelebb hozta a külön népfajokat egymáshoz, voltak hirlapok, egészen e világírás jegyeivel nyomtatva. Otthon városnak egyik új intézménye az volt, hogy minden hazatérő aërodromon egyik gépésze azalatt, míg a gép a maga útját megtette, a távolról hozott tudósításokat, eseményeket a világírás jegyeivel czinklapra beedzé; mikor megérketek, a központi tudósító átvette tőlük az egyforma szélességű czinklapokat s azokat összeállítá. Az így szerkesztett hirlap mellett aztán a villanytá-

irda is hátramaradt a versenyben, s kezdett az elavult találmányok lomtárába aláhanyatlani, mint a hogy elmúlt a lópor és a gőz, mely egy század előtt még demiurgus volt: világromboló az egyik, világteremtő a másik.

S az egymással oly könnyen és oly folytonosan érintkező népek tudtak egymáson segíteni nagy bajaikban; egyiknél könnyebbült a munka, a másik fölébredt a tespedésből; bőségüket egymásnak kölcsön tudták adni; eltanulták egymás előnyeit. Mindenkire nézve volt egy még alsóbb fokú népfaj, a kit valamire tanitson, a kit a földről fölemelkedni segítsen; hisz még akkor is volt a földön kilencz millió emberevő, s azok közt három millió közép afrikai állatember, a szőrös testű, majomfarku niam-niam nép; ki még a kőfegyvert sem ismeri, doronggal harczol s ellenfelét azért öli meg, hogy meg-egye. És annak is mind emberi lelke van.

Az pedig régen meg lett czáfolva már, a mit a mult század tudósai állítottak, mint-ha a különféle népfajok érintkezéséből eddig ismeretlen új uralkodó nyavalyák lepnék meg az európai fajokat. A mult század nagy ragályait és járványait a római caesarok idejében is ismerték, Amerika feltalálása előtt, s a mi veszélyes kórban III. Henrik meghalt,

arról már Dávid, Izrael királya is keservesen énekelt. Ellenkezőleg a lég és égalj változtatás, a vetőmag megújítása, az új házi állatok meghonosítása, vérvegyítés, keresztezés, nemesítés, sok megrögzött csapást megszüntetett, melyben századon át pusztult a mivelte faj, s a szelidített házi állatok, és a gazdasági növények.

Uj bajok.

Az ózon, mint általános gyógyszer- Mózes végrendelete. Mi van az éjsark alatt? A holt érdő. Két nap az égen. Az első ember. Az ózon, mint méreg. A lélekbeteg.

Annak, hogy az utazás nagy távolságokra a fölforgás gyorsaságával történhetett meg, azon az eredményen kívül, hogy fél millió ember szüntelen uton volt, még egy más közvetlenül érezhető hatása mutatkozott. Az utazó ember egyuttal messze volt a földtől s fenlakott az égen. Ez nem maradhatott befolyás nélkül az emberiség physiologiai fejlődésére.

Számtalan betegséget ismertek már az ó-világban is, a mire az utazás gyorsasága, a tiszta lég, az éghajlat változtatás, az időjárás fordulata gyógyítólag, enyhítőleg hatott.

Ez a gyógyerő most hatványozva lett az által, hogy az utazó teljesen el lett távolítva

a földtől, minden mephyticus kigőzölgés pá-
rakörén tulragadva, a hol a repülés által sü-
ritett ózon a maga tisztaságában hatotta ke-
resztül tüdejét, porusait, hol a légvillanyos-
ságából elvont »elód« a nap tiszta fényéből
kisugárzó »heliód,« a hegylánczok csucsai-
ból emelkedő »crystallód,« (megannyi a je-
lenben is sejtett hatalmas erő) és a mit az
ó-kor gyógyászai »magnale magnum«-nak
neveznek; az egész föld szellemének, a geo-
daemonnak befolyása az emberi szervezetre a
legsúlyosabb kórtüneteket csaknem rögtön,
a felrepülés perczében elenyésztették, hagy-
máz, cholera, váltólázak a kór válságpontján
jobbra fordultak az aërodromon belsejében;
elaggott embereknek ifjúkori életerővel tel-
tek meg lankadt idegeik a légben utazástól;
egy pár éven át az egész orvosi tudományt
kataklizmával látszott fenyegetni ez új talál-
mány: nem küldtek a betegek orvosért,
gyógytárba, hanem vitették magukat a re-
pülőgéphez s indultak a földet körüljárni;
még a hirhedett csodaszerek is elveszték
népszerűségüket; nem várta senki többé a
»lachesistól« főfájása szünését; nem rágta a
»kola diót« férfiszive újra erősülteért, nem
használta az opoponaxot megelőző ellensze-
rül az új divatragály, a melanemia ellen, nem

fűszerezte a gyenge gyomru ételeit pepsin-
nel; nem kapkodott a végső segítő ginseng
»panax« után az aszkóros; nem itta a kala-
bárab nedvét a szembeteg, minden china-
bor, anacahuit pastill, Bestucheff tinctura,
essentia lignorum, poculum vomitorium, po-
tio Riveri, camba di Giudea, guarana, sala-
mandrin, paraguay thea, Dippel olaja s az
ind pálma levéltetüből készült agebalzsam
és a többi drága irek, a mik mindent meg-
gyógyítanak, ottvesztek a raktárakban. Fel-
volt találva már a panacea. A »telluri erő,
a »sidericus erő« meggyógyít mindent. Senki
sem beszél már másról, mint a »jodozmon«
csodahatásáról. — Voltak gazdag urak, kik
a klimakterikus esztendő, mely köztudo-
másra minden életidőnek a hetes évforduló-
ja, a mikor kinekikinek előjön az a betegsége;
a miben egyszer meg fog halni, tehát azt a
klimakterikus évet folyton a repülőgépen
utazásban töltötték el. Ez nem utolsó jöve-
delemforrás volt Otthon városára nézve, s
annyira szaporodott a betegség elől utazók
száma, hogy a hetedik évben mr. Severus
az igazgatótanácsban azt az indítványt tevé,
hogy miután az utazók száma épen kétszer
annyi, mint a mennyit az aërodromonok

felvehetnek, tehát az utóbbiakat még egyszer annyira kell felszaporítani.

Tatrangei Dávid pedig erre azt mondta: »Nem, hanem az utazók számát kell felére leszállítani.«

És Dárday azt veté utána: »Igazad van!«

A miért azután mr. Severus retteneteset bámult a két igazgatótárs szeme közé. Ez az első eset az üzletek és közlekedés történetében, hogy egy vállalkozó a jövedelmező keresletet akarja felére leszállítani.

És mégis úgy volt. Tatrangei Dávid azt mondá: az utazók számát kell felére leszállítani, és Dárday azt mondá: »úgy van,« s mind a ketten igen komolyan beszéltek.

Az öreg Tatrangei Mózes öt éve, hogy meghalt, vagy is a XX-ik század fogalmai szerint: a légkör feletti világ lényei közé emelkedett.

A XX-ik században már a közhit által bevett fogalom, hogy a légkör felett, mely épen oly fluidum, mint a víz, úgy szólván a földnek legkülső kérge, egy egész világ él, melynek lényei épen oly magasan állnak tökéletességben mi fölöttünk, mint mi a tengeri csigák fölött. Holott a tengeri csiga, a planéták ez őslakója, s legelső ura a földek-

nek és csillagoknak, szintén igen tökéletes lény, mely eszmél, gondolkodik, érez és alkot oly titokteljes ösztön szerint, melyet még emberi tudomány meg nem oldott. És még is e tökéletes lénynek nincs semmi világos fogalma mi felőlünk, kik a vizek felett lakunk, talán csak homályos sejtelmei vannak mind arról, a mit mi alkottunk, és azokról a tündérekről, kik az ő gyöngyeit fehér keblükön viselik, mert látó és halló érzékei tökéletlenül vannak kifejlődve. Ilyen csigái vagyunk mi a légtengernek, ide ragadva annak fenekéhez; s csigabölcsesség tőlünk azt állítani, hogy a mit a mi öt érzékünk meg nem láthat, meg nem foghat, nem szagolhat, nem izlelhet: az a világ nem létezik. A XX-ik század egyik feladatává tette, egy hatodik érzéket is kifejteni az emberben, mely a légtenger fölötti világot is észlelhetővé tegye a légtenger csigáira nézve, s hogy ez erőszakoskodás nem vált egészségére a légtenger csigáinak, azt majd mindjárt sorban látni fogjuk.

Tatrangi Mózes halála előtt pár nappal magához hívatta fiát. Nem lakott többé a budai tébolydában, hanem egyikében ama magányos nyári lakoknak, mik az Otthon ligeteiben a lélekbetegek számára voltak

készítve. Fogadása szerint soha sem ült a fia által tökéletesített repülőgépre, vasuton hozatta magát idáig.

— Te gyermek, monda fiának; én má-tól kezdve felszabadítom azt az üzletedet, a mi legjövödelmezőbb lesz, de eddig tilalom alatt állt: az örök temetőt; ma délben két órakor elköltözöm innen.

Dávid fiui kegyelettel igyekezett az öreget biztatni, hogy nem hal meg, hiszen sokkal jobban van már, még sok örömet fog élni, a mit az apa mind igen rossz néven vett.

— Te hallgass. Gyermek vagy. Nem is gyermek, csak embryo. Akkor fogsz még csak születni, ha én meghalok. Addig nálam van a lelked vital-geniusza. Ha én azt mondom, hogy »meghalok,« hát úgy lesz. A Senegalparti négerek, ha rabszolgaságba jutnak, régen tudják már azt, hogyan kell akarva meghalni, minden öngyilkos erőszak nélkül? Azt mondják, én akarok meghalni, és megteszik. A Viskonsini »Red Jaquet« a részintűek főnöke, mikor, meghallotta, hogy szövetségesei, a fehérek nejét hitszegően föbelövelték, nem állt boszut, hanem oda feküdt a bíró ajtajába, beburkolta magát pokróczába, azt mondá: »én megtérek a nagy

szellemhez,« és meg tudott halni. Hát nálam ne lenne-e olyan erős az akarat, mint a négernél, az indiánnál? Meglátod. El kell mennem. Egy dolgot nem tudok, mert nincs a világon. Pedig azt meg kell tudnom, mert különben több kárt tettem, mint hasznot. De mihelyt azt megtudtam, visszatérek, hogy tudassam veled. Igen is, visszatérek. Az erős akarat előtt nincs lehetetlenség. Ha ki tudtam szakítani a lelkemet magamból, mikor a Gyilkos völgyben az ichort kerested s egy székelly favágó alakjában naphosszant vezettelek, emlékezhetel rá, félkarja annak is ki volt törve; — azt önalakításnak nevezik, — hát majd megtalállak én a nagyobb távoból is. Eddig is többször volt nálad a lelkem, mint rendes lakhelyén: a »glandula pinealis«-ban. Hanem neked még most hrinoceros-idegeid vannak azt megérezni. Ha állandóul melletted leszek, majd hozzászokol a látáshoz. Akkor majd tudatom veled azt, a mit tudnod kell. Átleheltem már beléd a titkot, hogyan lehet a légben repülni; most még meg kell tudnom ennek a mithridatját: »hogyan kell a repülést lehetetlenné tenni?«

Dávid csodálkozva tekintett az öregre, s az észrevette azt.

— Látom, mit gondolsz? Keresztül látok rajtad. Te azt gondolod most magadban: ime egy szegény őrült, a ki haldoklik s kétszeresen félrebeszél. De nem úgy van. Mi szerezte meg neked a repülés titkát? a hatvanötödik elem, az ichor. Ez most a te kizárólagos tulajdonod. Ez által uralkodol a föld fölött, ez által tartod lekötve a háborut s kényszerited az emberek vas nyakát akaratauk ellen a békességre. De gondoltál-e arra, hogy egyszer az a kincstár, mely neked az uj elemet adja, kifogy? S a hogy pazarolsz vele, azt hamar megéred. Igen, gondoltál rá. Ne is mondd, hisz látom a gondolatodat. Jársz-kelsz az Obi partjától kezdve az uj zeelandi jéghegyekig s vizsgálod a szi-bériai, khinai, ausztráliai tűzhányók melletti tavakat, ha nem találnád-e fel a hasonló földtani, neptuni, vulcáni és vegytani viszonyokat, a minők a Gyilkos havas alatt az ichort előhozták? Egyszer fogsz is találni egy olyan helyet. Az talán kimerithetlen bányája lesz az ichornak. Akkor mit fogsz tenni? Minden áron sajátoddá teszed azt. És hát ha nem úgy lesz? Hát ha elárulja valaki titkodat, a kiben legjobban bizol s eladja azt a titkot az ellenségednek, a ki legjobban gyűlöl, a kinek legtöbb számadása van veled, s

az a felfedezett új ichortelep felhasználásával csinál magának egy új hajórajt aerodromonokból, miknek szerkezetét most már minden gyermek ismeri, s akkor az a te vetélytársad, ellenséged csatára száll veled s felviszi az istentelen harczot az égbe és ott ütközik meg a te léghajóiddal. Minden idegemben a halál fájdalmát érzem, ha erre gondolok. Harcz, ütközet az égben! És annak eszközeit én találtam fel! S mindeddig hasztalan gondolkozom rajta, hogyan lehetne azt megakadályozni? Nincs a földön. Azaz, hogy kell lenni De nem látom. Le kell ráznom magamról ezt a vak csigahéjat, hogy lássak! Elmegyek, de visszajövök.

Tatrangei Mózes oly erővel fogta meg Dávid kezét, a minő csak az őrütek izmaiban lakik.

— Ne légy hitetlen! Az, a mi nekünk látóknak legjobban fáj. A Samán látnok mikor önkivületben van, egy füttyszóért kést ragad és embert öl. Az a kétkedés nagyon fáj. Te látni fogod azt néhány óra mulva, hogy mi az a hatalmas emberakarat még a halál után is? Tudod jól, ugy-e, hogy a halálnak az az első dolga, hogy a homlokon minden ránczot elsimit. Soha senki sem látott haragvó halottat, szomorgó, buslakodó

halottat, azok mind derült, esendes emberek. De nézz meg majd engem, én megmutatom neked, hogy a halál után is van akaratom, s mikor már halva leszek, szemöldökeim még akkor is össze lesznek ránczolva; mert úgy akarom. Hiszed-e?

— Hiszem. Szólt Dávid.

— Nem hiszed. Mondá Mózes. Jól van, ma este már hinni fogod. S akkor elkezdesz látni, vakságod nyilni fog. Most nem beszélek erről többet. Csak egyre kérlek még. Tudom, hogy azt sem fogadod meg rögtön; de megfogadod akkor, majd ha megértetted; e figyelmeztetésem hozzád az, hogy ne engedj utazni a repülőgépeiden olyan embereket, a kiknek nincs szőr az arcukon. Nem érted. Elmehetsz. Most hagyj magamra, mert utra készülök.

Dávid azt sem hitte, hogy az öreg meghal; hisz érverése szokott, rendes volt. — Nyugodtan távozott.

Délután az ülés alatt jöttek hozzá a hirrel, hogy az öreg pontban két óraker meghalt.

Dávid rögtön sietett az ülésből atyjához. Halott volt már. És ime a szemöldökei még most is össze voltak vonva. A halálnak

minden hatalma nem volt képes megtörni azt a rettenetes akaratot.

A míg Dávid a halott arczára bámulva mélázott, végigfutottak lelke előtt azok a sejtelmes mondatok, miket attól néhány óra előtt hallott. A legvégsőnél legtovább elmerengett.

»Ne utazzanak a repülőgépen olyan emberek, a kiknek nincs szőr az arczukon.«

De hát kik az ilyen emberek?

A nők, — a gyermekek, — és a négererek.

És miért ne?

Tatrángi Dávid pedig nem volt az az ember, a ki valamit megtesz, mielőtt tudná az okát, hogy miért?

Az öreg meghagyása ellenére is magával vitt az aërodromonban, mely atyja holttestét szállítá az örök nyugalom helyére, két embert, kiknek sima az arczuk: nejét és gyermekét. Még hat repülőgép ment velük.

Az északi földszark felé mentek.

Volt ebben jó rész emberi hiúság is a tartozó tiszteleten kívül. A nő ismerje meg férje atyjának nagyszerű temetőjét, s ugyanakkor bámulja férje csodahatalmát, ki előtt megnyílnak a földnek oly rejtett vidékei is,

miket a természet örök zár alatt tart más emberek előtt.

Az éjszark világát még nem járta be halandó.

A repülő gép ugyan már harmadik éve, hogy fel van találva, s az ember azt hiszi, hogy ez által már most ura lett minden régióknak, a mi a föld fölött van; de csalatkozott. A gönczölök élnek!

Mikor a kísérlettevő aërodromon az északi gönczölhöz közelített a benne ülő gépész ugy tapasztalá, hogy az északi szélesség 79-ik fokán tul gépének működése elkezdett lassulni, a szárnyak fennakadtak, a gép súlyát látszott veszteni s megesett a hajón, hogy az orrával állt fölfelé a légben. Mikor pedig erős, delejes kitörései voltak a földtengelynek, nagy északfény borította el az eget, olyankor a repülő gép minden működése megbénult az északi iránynyal szemben. Fölfelé azonban hatványozott erővel repült.

Mikor kisebb volt a delejes kitörés a földszarkon, el tudtak hatolni a repülő géppel egész a 87-ik szélességi fokig; de tovább akkor sem. Az észak-fény a poluson folytonos. Csak hogy csendesebb kitöréseinél a polus alatt egy szétsugárzó keskeny fényko-

szorunak látszik csupán, melynek közepét a csillagos sötét éj képezi.

Megkísérlék e fénykoszoru kezdetéig felszállani a géppel. Hiu erőlködés volt az. Száz meg száz mérföldnyi magasan kezdődik az a föld fölött! s kitörése teljes pompájában fénysugarai huszezer mérföldnyi távolra ellövelnek.

A délsarknál lehetőbb volt a kísérlet az aërodromonnal, de igen veszélyes.

A hogy az éjsark eltaszítja, a délsark úgy vonja magához a villanyos hajót. Az első kísérő, daczára szárnyas gépének, lehullott az égből s laposra zuzott hajójával ottveszett valahol Weddel előfokának sötét szikláin, társai okulva a veszedelmen, erőfeszítéssel menekültek ki Parry szárazföldre, tönkretett gépeiket hajón szállítva haza.

Tatrangei Dávid elég merész volt megkísérleni a lehetetlent.

Mi adott neki erőt a vakmerőséghez? a tudás szomja? az adott felfogadás? a velevitt nő és gyermek? Vagy mindez együtt?

A másik hat aërodromon városa tudósaival volt tele, kik részt akartak venni e merész kísérletben, hogy új tapasztalatokkal gazdagítsák a tudományt.

Dávid hajójában nem volt más, csak

neje, gyermeke, halottja és kormányosa, a hitetlen Áron.

Mikor a spitzbergeni sziget szélét elérték, Áron figyelmezteté Dávidot az égre.

Észak felől kévealaku rózsavörös sugároszlopok kezdtek fölemelkedni.

— Jön ellentünk az északfény.

— Azért mégis elérjük a gönczölt.

— Ma nem. (Ez pedig a székelynél annyit jelent, hogy soha sem.)

Dávid pedig minden szóváltás helyett Kelet-Kelet-Északot parancsolt a kormányosnak.

Az aërodromon most aztán már nem egyenesen a polus felé repült, hanem oldalt vette irányát a Nowa-Szemlya fölötti jégmezők felé; mik végtelen ezüst pusztaként voltak alatta elterülve, jégből épült tündérpalotáik ragyogtak a napban. Ez volt a leghosszabb napja az évnek, a fényes égi éltető gömb ezen a napon alig száll le néhány óráig pihenni e táj látkörén.

És mégis, noha Spitzberga fölött még reggel volt, mikor irányt változtatott az aërodromon, alig telt bele hat óra s a nap már leszállt a nyugoti láthatáron. Az aërodromon egyenesen nem juthatott el az éjsarkhoz, de spirál-alaku repüléssel igen. A kitörő észak-

fény csak új erőt kölcsönzött e keringő repüléshez. Nem emberi alkotás volt az többé, hanem egy planéta, melyet napja maga körül csóvál.

A földi tájak szédületes sebességgel rohantak el alatta. Jéggé fagyott tengerek, hóval fedett mezők, az északfénytől rubin-ragyogású, violaszín árnyéku hegylánczok. Mikor a Behring szoros táján repült az aërodromon, a rendszeren járó chronometer szerint délután három óra volt s akkor újra feljött a nap. Napfény mellett repült tovább a gép Port-Patrik szigetéig, a Cap-Alnionhoz érve ismét belejutott az éjszakába. Este tíz óra volt akkor. Éjfélre ismét visszajutott ahoz a ponthoz, a melyen túl még az ó-kor hajósai előre nem hatolhattak, a Cap Parryig; de ez már a 85-ik fok alatt esik. Tehát mégis sikerült neki a csigakerülővel hat fokot eldaczolni a leghatalmasabb urtól, a geodæmontól, magától a földistentől! Ezentul még gyorsabban ment a haladás. A villanyos gép közeledett a delej közöny tájaihoz: a spirál körut rövidebb kanyarulatot vett. Reggel két órakor harmadszor jött fel számára a nap, hogy két óra mulva ismét lemenjen, s aztán egy óra mulva újra feljőjön.

Ah! az valami búbájosan kábító tüne-

mény: a nap, mely két óránként lemegy és feljön; végig futja a láthatárt, hatszorta sebesebben, mint szoká, s alig hamvad el az alkony pirja, már szürkül a hajnal a más oldalon.

Mikor aztán negyedszer is leszállt a nap, a gép is alá kezdett szállni, s azontul nem látták többé a planéták központját. Az aërodromon a 88-ik fokot érte el. Mi van hát a 88-ik fokon túl?

— Hiszed-e már, hogy elérjük ma az éjsarkot?

— A ki a mából holnapot tud csinálni, annak lehet.

Az aërodromon valóban négy napot csinált egy huszonnégy órából, az éjsarki rövid földabroncon a nappal szemközt repülve.

Mikor a 88-ik fokot elérte, a gép sebes repülése egy hetedrészre lelankadt, csupán saját villanyereje hordta már. Ez észrevehető volt a hajóban rögtön súlyedő légmérs ékről is, mely eddigelé az átrepült lég gyors dörzsölésétől 12 fokot mutatott a fagyponton felül s most lassankint leszállt egész a fagypontig úgy hogy a bennlevőknek bundáikat kellett felvenni.

— Nem fagyunk meg itt? Kérdezé Áron,

markába lehelve, mikor a kormány üvegfo-gantyuja hidegíteni kezdte tenyerét.

— Ne félj, ha leszállunk a földre, ott 1, vagy legfeljebb két fok lesz a fagypon-ton alul. Nézd már itt alattunk kezdődik a sza-bad tenger.

Valóban a jégtenger partjai, mik oly magasak voltak itt, mint Albion krétabér-czei, egész hosszú hegyláncz-kint vonultak hátra a légjáró jobboldala elől s alattuk zu-gott az örökké nyugtalan tenger, melyet már a mult században fölfedeztek: de hajóval meg nem járhattak erőszakos dagálya miatt. A légtben szélesend, a tengerben vihar és ismeretlen erőktől előidézett áramlat keletről nyugotnak.

Az aurora borealis már akkor csaknem fejük fölött ragyogott.

A nagy sötét kör, melyet fénykoszoru-jával az égen bekerített, s melyen keresztül a gönczöl-szekér csillagai függőlegesen tün-dököltek alá, két egész foknyi tért látszott elfoglalni. A lángoszlopok mind e sötét kör-ből futottak ki, perczenként nyolczvanezer lábnyi sebességgel. Az egymástól messze el-szórt légjárók csillagászainak feljegyzései szerint lett az kiszámítva.

A sötétkörön belül egyre csendesebb lett az aërodromon szárnyverése.

— És látod Áron, mondá Dávid, mi még sem fogunk a légjárával eljutni a pólusig. Nekünk, ha a 89-ik foknál szárazföldet találunk, ott le kell szállnunk.

— Miért?

— Azért, mert ha tovább akarnánk menni, villanygépünk megtagadná a szolgálatot. Itt már a delejtü nem mutat, csak libeg előre hátra.

Valóban a gép nagyon lassan haladt már a spirál körutban. Az órák délutáni hatot mutattak, midőn a polus előtti utolsó fokot elérte Tatrangi repülő gépe. A mig fenn a magasban teljes kitörésében pazarolta szét a föld túlömlő életerejét, alant és a sugárkörön belül egészen kimerülve látszott lenni a lég minden villanydelejéből.

Dávid kénytelen volt segítséget kérni a magasból. Felfelé irányozta a repülést. Ez ismét segített rajta : mentül távolabb a földtől, annál több volt a villanyosság. 7 öl tudott emelkedni tizennégy ezer lábnyi magasra.

És onnan azután már meglátta, hogy mi van az északi polus alatt?

Egy sziget világ.

A szigetek hasonlítanak a holdban látható körhegyekhez, miket sokan kiégett tűzhányóknak tartottak. Mindenesetre vulkáni alakítások.

Sok apróbb nagyobb körsziget között, a földtengelytől félfoknyi eltérésben van a szigetek legnagyobbika. Valódi csillagkörhegy. A hold »Kepleré«-hez hasonlít; de annál nagyobb terjedelmű. Képzeljük magunk előtt egész Erdélyt, mint egyetlen körhegyet, körülfollyva a tengertől. Kisugárzó hegygerincei némely mellékszigettel összeköttetésben tartják. A legtávolabb eső sziget nem nagyobb, mint a hold legkisebb körhegye: Gioja.

És onnan a magasból nézve távesővekkel úgy tűnnek elő e kerek szigetek, mint azok a méhkasok, a mikben czukrot, vagy ércsavakat jegeczitenek: tele egymáson keresztül-kasul düledező, egymáson keresztül-törő óriási jegeczoszlopaival az első földalakításnak. A közepeik mélyen besüppedvék, mint egy tölcsér, egyedül a legnagyobb szigetnek a központján alakul át a homoruan besüppedő talaj egy hirtelen feldudorodó újabb kráterré, mely mint egy fényes köldök emelkedik ki.

A föld meztelen kérge van itt! Ugy, a

hogy a legelső megszilárdulás találta, mikor a világaether hidegében izzó külseje gránittá keményedett. Azok a köralakban felmeredő bérczóriások az eruptiv űs sziklatömeg, maga, fényes, ragyogó, mint a hold hegy karikái; a későbbi vizözönök nem töltötték be annak közeit, a jégmezők nem hordták meg földzurmával, téveteg sziklával. A millió éves mult emléke ez itt.

Hanem a külső pereme e körhegyeknek, melyet a hullámok mosnak, erdőkkel van fedve: nagy, magas szálfák sugaras rengetegekivel.

Ez erdők nem élnek már: lomb nincs rajtuk, de nincsenek se megkövülve, se elrothadva, se szénné válva; csak meg vannak halva. Nagy része halomra dült már, nem a korhadástól; sok százezer év villanyos viharai tördelték azokat össze, egy-egy óriás áll még ki a halom közül nagy térségen, ágak nélkül, korona nélkül: a nem számlált időeknek tanuja.

Ezek a tertiär korszak növényei, egykoruak a mastodonnal, a dinotheriummal és a tekekoponyájú ásatag emberfajjal. Ugyanazon fák, mikből már egész erdőket fedeztek fel a mult században Anakerdluknál Grönlandban az északi szélesség 70-dik foka

alatt, később Spitzberga legszélsőbb szárazföldén, — a »Medvesziget«-en és Bel-Sundnál 76 fok alatt, a legutolsó erdőt a Kings Bay öböl partján ásták ki az özönvizi görgeteg alul, az északi szélesség 79-ik foka alatt; s e fák épen maradt leveleiben, tobozaiban, magjaiban felismerték azoknak neveit; a fenyőkkel vegyest álltak ott a mérsekelt égalj tölgyei, szilfái, sőt a déliebb plátán, magnolia, hárs; még a babér is otthon volt közöttük.

És most erre a tájra csak az északfény kísértetvilága süt alá; az pedig nem melegít.

Tatrangei Dávid a gáztelephonnal mértföldekre hangzó jelt adott szétszórt hajócsoportjának s aztán kiválasztott egyet a kerek szigetek közül mely körül legsűrűbb volt a halotterdő s azon megszállt az aërodromonál. A többi légjárók is siettek utána.

A hogy előre megmondá Dávid, a hajókból kiszállók a helyütt nem találták a hideget erősebbnek, mint a minő egy téli est szokott lenni decemberben az angol partokon, friss, csipős lég, szelidítve a tenger páráitól.

Tatrangei társai midőn megérkeztek, már rakott tüzet találtak a sziget parton. A magnoliákból rakott máglya vérvörös világot

vetett a tengerre, mely aczélkék volt most, az aurora borealis sötét udvarát tükrözve vissza.

A bámuló elragadtatás sok ideig szótlanná büvölt mindenkit. Az a tudat, hogy most egy olyan pontján állnak a földtekének, melyet a mostani emberiség lába nem tapodott soha: de mely egy kihalt emberiségnek űs hazája volt valaha, mikor más csillogok jártak az égen.

Minő nagy kérdések szólalnak meg e zajgó tengerben s e hallgató halott erdőben!

S az ember oly vakmerő, hogy e kérdésekre feleletet keres.

Mi idézi elő ez átmelegült szabad tengert az északi gönczöl alatt, holott két szélességi fokkal alább egy egész tiltó jégvilág veszi azt körül; mely nem nyit ajtót sehol, mely harminczhat foku hidegével embert és állatot megöl, ki rajta keresztül akar törni?

A felelet ez.

A gönczölöknél a föld be van horpadva; öntengelye körüli forgása a kérgét a mily vastagra tömöríté az egyenlítőnél; oly vékonyra hagyta a tengelyeknél. S a vékony legalsó sziklaréteg — a föld meztelen csontja maga, — a belső horpadásain semmi új ré-

teggel nem lett befödve; azt nem takarta el se a kőszénkor, se a jurakorszak, se a plyocaene, se az özönviz. Ott a legalsó gránitréteg látszik, s a mig mi alattunk mért-földnyi vastagsága van a földrétegnek, a polusok alatt alig több az ötszáz lábnyinál: a föld belső tüze annyival közelebb van. Ezért a mérsékelt lég, a langy tenger a polus közelében.

De most jön a nagyobbik kérdés.

Jó; a körhegyek belseje a legalsó ősránit, a földi tűz legalsó burkolatja; de mi-nek kellett történni a szigetek külsején, miket már a miocaen és plyocaen földalakulás is új rétegekkel takart? Az özönvizek egyike sem volt képes tulómölni a körhegyek óriási védbástyáin, de külsejüket átalakítá. Tanuja a holt erdő. De hogy nőtt fel itt ez az erdő? hogy lehetett az éjsark alatt délszaki növénytenyészet, mikor az éjsark a földtengely vége volt mindig, azt bizonyítja a föld behorpadása, s az a mi napunk felé fordulva nem lehetett soha? Ez az embert lezuzó kérdés, a mire csaknem oly nehéz megfelelni, mint arra, hogy van-e a világnak vége?

Azt nem tudjuk, hogy van-e vége, de azt tudjuk, hogy közepe van. S egy központi nagy világtest körül forog a mi napunk maga

is, hurczolva magával szolgálja planétáit; maga is csak egy nagyobb ur szolgája; s bár e haladása a világűrben alig észrevehető a mi idő- és térfogalmaink szerint, de lehetett kor az ember emlékezetét megelőző távol millió évnyi időknél előtte, a mikor vándorutjában a mi napunk egy olyan csillagesoport között haladt el, a minők a tejút, a ködfoltok vagy tán a még most is közel plejadok előtt. Azok megannyi napok. És akkor százezernyi éven át az egy központi napon kívül még egy másik távolabb nap süthetett a mi földünkre, s életet, tenyészetet idézhetett elő olyan részen is a földnek, melyet a saját napjának csak néha ér egy bágyadt sugara; a hol fél-éves az éjszaka most, s a moha sem él meg többé. — És az óriási erdők tanuskodnak róla, hogy ott világ volt valaha! — S aztán ismét jött egy másik százezer év; a nap eltávozott a csillagesoport közeléből, a földre süttő idegen napok mind távolabb veszték a világ-űrben, a saját napjától tovahurczolt föld ismét belejutott a fagyos világätherbe. A gönczölök alatt sötét lett és hideg, s lassanként elmúlt ott minden élet.

De hát lakói nem voltak-e ez ősvilágnak?

Kellett lenniök. A föld, mely a fát föl-

neveli, az állatot is megteremti. Tatrangi Dávid és tudós kísérete összekutatták nagy területét a holt erdőnek, megtalálták a fák alatt az elhullott tobozokat, maghüvelyeket, páfránokat egész levéllombozattal; egyszer aztán egy kutató tudós rátalált egy őszállat excrementumaira. Soha hasonló tárgy ekkora örömet nem idézett elő feltalálójában. A szakismerők megvizsgálása folytán, az a feltalált hagyaték egészen hasonlít az őslajhár ásatag coprolithjaihoz.

Akkor ő neki magának is itt kell lenni valahol.

Tovább kutattak.

A holt erdőben ráakadtak egy törésre, mely nagy állatok csapájának ismertetett fel. Ez a törés, mint egy széles ösvény vezetett fel a hegyoldalnak, hanem később azután úgy be volt temetve dűledezett fákkal, hogy nem lehetett rajta előbbre hatolni. Egyik ezredév eltakarta a másik nyomát, a legelső cultura nyomát a földön: a tört utat. A természetbuvároknak vissza kellett térniök lég-hajóikhoz.

Az órák reggeli négyet mutattak. »Most kel fel hazánkban a nap!« Itt csak a folytonos északfény világít; le-lelohad és ujra kitör, de el nem alszik soha. Örökké égő

lángja a földnek, melylyel önmagának világit, ott a hol nem láthatja a nap.

— Reggel van, szólt Dávid, induljunk a temetésre.

Mindenki üveghajójába sietett; a vezér aërodromon fölemelkedett, szokottnál lassubb szárnyveréssel s ismét az addig követett művelet szerint csigatekeredésben igyekezett a sziget fölé emelkedni, s mikor annak legmagasabb bérceit túlhaladta, belsejébe alászállani.

A figyelmes szemlélőnek felséges látványt nyújtott az északfénytől megvilágított tájkép.

A sziklafal, mely a szigetet mint egy körbástya övezte, a külső meredélyeit benőtt erdők közül még több ezer lábnyi magasra kiemelkedett kopáran, meztelenen; rettenetes bazaltfalak, mintjélfelredült orgonasapok szakták keresztül harántban e gránitfalazatot, s lefutottak a mély üstalaku völgybe.

S ez egész üstvölgy a kövek, kristályok országa csupán. Még a kövek közt is a legrégiebbeké, kik születésüket nem az ezredévek, hanem a milliók után számítják. A változatlan, örökkön örökké tartó kövek: gránit, bazalt, kovarcz. A mérföldnyi átmérőjű sziklatölcser búbájosan ragyog a fényes szik-

laoldalak, a roppant tömegű hegykristályok s a kovarczok minden nemeinek összesített csillámától.

Néhol szabályos képleteket mutat, mint-ha egy csodaépítész gondolt volna ki titáni palota-homlokzatokat, mikbe kolosszokra számított kapuk vezetnek, két egymásra dülő sziklatömb alatt pyramid alaku sötét nyílás. S a széles, holt sziklaöbölben semmi nyoma növényzetnek. Csupán a közepe táján, hol legszélesebb az egymásra dűledező kőszálak, kristályok torlasza, emelkedik ki még a kőtörleszok közül egy fényes fekete — katafalk. Valódi halotti ravatal. Keresztül kasul egymásba rótt hatszegű fényes kristályoszlopok emelnek egy mohazöld ágyat, mely bársonyszínű zöld burkolat néhol még fűzér alakban is végigfut a fekete oszlopokon.

Dávid e zöldhátú emelvényre bocsátkozék le gépével.

Az pedig egy pistacit kristálytömb volt, melynek gyönyörű kristályoszlopai a pálmásugár vastagságától kezdve a selyemszál finomságáig együtt találhatók, a tükörfényes fekete hexaederek lapjain a finom kristálypelyhek, selyemszálak tömege, pisztáczzöld bolyhos gubanczot képez, mintha mohával lennének bevonva. Ez az igazi örökzöld.

Ezt a helyet választotta ki Dávid atyja számára örök ravatalul.

— Meg vagy-e elégedve helyeddel?

És ime a halott szemöldei már nem voltak összevonva. Homloka kisimult. Otthon volt már.

Pedig hiszen nem az történt, a mit ő óhajtott, hogy itt egy örök temető alakuljon az utána jövő emberiség számára.

Más hely ez itt. — Azelőtte elmentt emberiség temetője ez már!

A mint a többi léghajósok a sziget különbözőpontjain alászálltak, ott találták minden sziklaoduban, bércszakadékban az elmúlt ősvilág lakóinak maradványait. Előbb csak csontvázakat a régibb fénykorból, a mikor még idegen nap világa forralta fel az éjszark levegőjét, később már épen megmaradt állatokat, mikor a fagy örökkétartó lett s az elkésett őslakóra nem vártak többé az eltemető férgek. Egész csoportokban heverték ott a sziklák zugaiban a tertiaer kor csodaszörnyei, vastag bőrtük, iszonyu agyaraik; faórló zápfogaik, pikkelyeik és sertéik, épen megtartva a nedvtelen örök tél e szörnyü muzeumában, mely fölül a villanydelej fuvallata még a tenger párázatait is elveri, hogy hóalakban le nem hullhatnak rá.

Minő kincsalmaz ez a természetbuvárokra nézve! Mindazon állatfajokat, a miknek eddig csak kövesült csontvázait ásták ki a krétarétegek alul, itt a földszinén egész természeti mivoltukban együtt találhatni, úgy a hogy a századok ezrei előtt itt jártak és éltek, s köztük felfedezetlen fajokat, miknek lételéről eddig csak egy lábnyom, vagy egy állkapocs tanuskodott. Az ősvilág egyik aeonjának katakombája van itt.

Még ezzel sem érték be. A tudós telhetetlen. A tudvány szomját nem csillapítja még a felfedezett titkokban való dobzódás sem. Tovább kutattak. »Embert« kerestek. Az ásatag embert.

És arra is rátaláltak.

Ott azon pistacit katafalk körül, hol a sziklaoszlopok egymásra dűledezve száz meg száz üreget képeznek, feküdtek az ő ember maradványai.

A vad állat, mikor halálát érzi, elrejt magát.

A »teke fejüek« népe volt ez. Már a XIX-ik században feltalálták ennek ásatag koponyáit a Berlin melletti »Borostyánkő« tárnában s a Schevenlache tőzégbányáiban. A tertiaer kék márgában a laktalan mocsár alatt egy egész temető volt együtt. E teke-

koponyák élve sehol nem léteznek többé; a mostani emberiség minden fájának hosszukás koponyája van. Az ősz faj, mely az állatvilágot áthidalta, kihalt. Most megtalálták ez őseket. Az örök tél mumiákat csinált belőlük. Le hagyták magukat irni, le rajzolni. Fejeik teke alakúak, orruk pisze, álluk hátrauyomott, fogaik előre állnak; a férfiak arcza koponyája szőrös, nők arcza homlokokon alul sima: bal szemöldökükön egy jellemzően kiemelkedő púp; karjaik hosszúk, de lábaikon nincsenek kézújjak. Testük színe mahagonibarna, csontjaik is épen ilyen színűek. Semmi fegyvert nem lehetett mellettük találni. A kőfejsze még nem volt feltalálva. A tekefejű nem tudta még, hogy a hús is izlik, mint nem tudják a majmok; ő még nem tanult testvért ölni. Fák gyümölcseivel élt, mint állattársai: az őstapir, őselefánt, őslajhár. Az egész paleontológiai csoport közt nem volt egy husevő sem.

És így Tatrangi Mózes nem lett legelső temetkezője az éjszark világának. Előtte ezeken meg ezeken fölfedezték már azt a nagy sírt, a kiknek nem volt sejtelmük arról, hogy e szigeten túl van egy külvilág, és a csillagokon túl van egy más világ.

Tatrangi Dávid az ősemberek katakombája fölé helyezve hagyta ott azt az alakot,

ki az emberi szellem legnagyobb diadalát kivivta, s ott hagyta őt abban a repülőgépben, melyett alkotott, az évezredek tanujául. Tatrangi Mózes ott fekszik most a repülővillany gépben a tüzet nem ismert ősemberrek közepett: örök időkre változatlanok ő is, azok is. És minő végtelen távol van közöttük.

A köröskörül lobogó északfény túlvilági derengéssel sugárzá be az őshalottak temetőjét, a titani kristály amphitheatrumot. A távol idők rémledező emlékei, mint eleven álmok keltek fel kősírjaikból. A ki élt is, kívül érezte magát a világon, és a jelen időn.

Rozáli az egész uton az éjszarkig és viszsza nem hallatá szavát. A gyermek nem értett még ebből semmit. Két esztendő volt.

Mikor aztán visszaértek Otthonba, hol a nevezetes fölfedezések hire egész forradalmat idézett elő, Dávidot úgy üdvözölték mint egy új Messiást: aztán már most azt várta, hogy diadalát Rozálinak elragadtatása fogja megkoronázni; aztán csalatkozott várakozásában.

Rozáli azt mondá neki:

— Kérlek szépen, jó Dávidom, engem többé ez utra ne vigy. Nem tudom, miért; de én ott végtelenül szenvedek. Nem is szen-

vedés: kimondhatatlan az az érzés, a mi engem elfog. Olyan nagy foka a gyönyörnek, mely kinez. Valami édes szédülés az, mikor a mélyből kiemelkedő földet látom; valami földfeletti vágy, ha az égre nézek, úgy hogy tűnni érzem testemből a lelket. Álmodom és hallom, mit beszélnek körülöttem. Látok, és azt hiszem, hogy álmodom. Egyszerre két helyen vagyok. Látom az északfénytől megvilágított sziklatemetőt ősvilági hulláival, és kis kertemet itthon, és magamat benne és kis gyermekemet ölemben. Ne vigy te engemet magaddal oda. Az nem női idegeknek való léggör. Hagyj te engemet az én kis kertemben, kis fiammal fecsegni semmiségekről, és játszani hiábavalóságokkal. Ez az én világom.

Dávid megcsókolta e szóért Rozálit; hanem aztán nem gondolkozott róla többé.

Pedig abban a véghagyományban, a mit apjától hallott, s a Rozáli által mondott felfedezésben egy valódi Pandora szelenczét birt Dávid, a mit ha kinyitott, egész csoportját az új bajoknak szabadította rá a világra

Mikor az aërodromon feltalálása a hetedik évét járta, igaz, hogy a testi betegségek nagyon megfogyatkoztak a légjárók befolyása által; hanem egy más kór lett átalá-

nossá, a mit azelőtt csak kivételes tüneményként ismertek s hajdanában »lelki betegségnek« híttak.

A légjárók befolyása tulérzékenyíté azoknak az idegeit, a kik legfogékonyabbak; főleg a nőket és serdülő ifjakét (szórtelen arcok.)

A tudomány fejlődése is nagyban segített ezen.

A természettudomány mámorító hatással van, elnyel, magába süllyeszt, vége nincs.

Fel volt találva már a mód nem csak a holdat, de a szomszéd bolygókat is oly közelről szemlélhetni, hogy a világbuvár meghatározhatta, melyik aeonját éli most az a planéta alakulásának? s e szerint minő lények laknak rajta? A Mars a kőszénkorban van, a Venus a myocoenban, a Saturnus épen olvadt állapotban van még, de a Jupiterben már tökéletes lényeknek kell lakni. Ezt pedig ilyen kombinált művelettel deríték ki. Egy hártavékony ichor-üveglapra levették a Mars ezerszer nagyobbitott fényképét. Akkor e képnek egy századrésnyi darabját újra lefényképezték ezerszer nagyobbitva, az már akkor százezerszer volt nagyobbitva. Folytatták e műveletet, míg egy darab tájképet birtak belőle.

Erre aztán támadt azoknak az idegeseknek az osztálya, a kik azt hitték, hogy egyik csillagból a másikba átjárnak s tudósításokat, tájak leírását, lények ismertetését, sőt egész világtörténeti szakaszokat hordtak át a szomszéd csillagokból. Lapjuk is volt, mely azokat közölte.

A nap fényburkának, a nap foltjainak közel megismerése a heliodaemon betegeit szaporítá; kik örülnek, vigadnak szertelenül míg a nap fenn van, s ok nélkül szomorúak, szenvednek, ha a nap lemegy, egész éjjel. Napkórosak.

A vital magnetismust használták mint gyógyyerőt, s minden városnak volt már orvososa, ki a villanyos »baquet«-val gyógyított: rendszeres tudománnyá vált a perychismus, hypnotismus, electrobiologia, s az ózon rendkívényképen lett osztogatva.

Philosophia, vallás kezdett a tudomány positiv adataiban épületéhez való alapot keresni. A spiritismus hivei száz milliót számitottak már s egy alapra tereltek kereszttyént, zsidót, mahomedánt, buddhistát.

Támadtak a sötétben látók, kik földalati pinczében mély éjszaka megkülönböztetik a színeket, a megütött harang fénylik elöttük, a mig zúg, kik a mages hegyéből

kisugárzó fényt észreveszik, kik behunyt szemmel czérnát húznak a tübe; — nők, kik férjeiket mindenütt látják, bárhol járnak-kelnek azok (a férjeknek nem tökéletes öröme-re), kik ujszaik hegyével látnak, a gyomrukra tett levelet elolvassák, s tenyereikkel halanak.

Egyszer támadt egy ihlett osztály, mely a »keresztüllátást« annyira vitte, hogy átlátott minden öltözeten, kivéve a vörös színűn. Ez a secta valóságos páni rémülést idézett elő a szép-nem között, mely ettől fogva kénytelen volt vörös corsettet és alsó-szoknyát viselni, különben e látnokok előtt Éva anyánk teljes ártatlan alakjában tűnt volna fel minden öltözete daczára.

A légjárókkal utazás még magasabbra fokozta ez idegességet. A gyors változatok az északi jeges vidékről fél nap alatt le az aequator pálmaerdejéig összezavarták az agyban a tér és idő felőli fogalmakat. Szaporodtak vele a kettős életű emberek, kik egy időben két helyen hisznek élni; a távolba látók, kik messzeeső helyen történeteket itt történőkként látnak. A pólusok alatti ösvilág szemlélete felköltötte a multba visszalátást; a légmagasban uralgó csend az idegeket túlvilág zene hallására csábítá. A sok futó ide-

gen arcz között egy-egy ember saját magát vélte megismerni; vagy elhunyt kedvesével találkozott össze s idegei tovább fejtették e győtrő gondolatot. Az ideges emberre a legkisebb szeszes ital élvezése oly hatással volt a légjáróban, hogy prometheusi álmokat és csába viziókat látott tőle: olyan volt az rá nézve, mint a hasis, mint a mákony. Szenvedést és gyönyört egyesített magában. S e mámor ittasságot odafenn a léghajóban ép oly szenvedélylyel keresték, a kik egyszer bele kóstoltak, mint a hasis és mákonyevők a kék és kin álmaiba kábitó mérgeiket. Nők, kiket e szenvedély megragadt, nem voltak semmi emberi hivatás teljesítésére alkalmasak többé; nem anyának, nem feleségnek valók: azok túlvilági fényben úsztak, kéjálomban reszkettek, a mikor szemeik feketéje gyönyörteljesen kitágult és fénylett a sötétben; mikor aztán leszálltak a földre, ki voltak merülve és minden idegük szenvedett, le volt lankadva. Egy nap alatt egy évet vénültek.

Annál inkább keresték az aërodromonban talált gyönyöröket.

A színész, a színésznő, mikor mesterszerepben akart föllépni, a légjáróban előbb egy utat tett, s így jött a szinpadra: felma-

gasztalt idegzettel. Némelyik nagy drámai szerepében a közönség helyett csupa halálfejes csontvázakat látott maga előtt a padokon ülni, azoknak játszott rettentő lázlekedéssel. Maga a színpad állandó magiai mutatványoknak lett színhelye, lélekjelenésekkel, változó tájakkal, csodatünetekkel; úgy hogy templom és színház szerepet cseréltek már, A templom lett az iskola, melyben a közönséget józan philosophiára oktatják s a színpad a mysteriumok kápolnája, hol a föld felett, a megfoghatatlant állítják eléje.

✓S az álomjárás ragálya nem csak a magasabb, miveltebb körök hölgyeit lepte meg, elhatott az a legszegényebb osztályokra is. A gyümölcsért járó kofa boszorkánynak képzelte magát, ki a »szombatot« ünnepeve a Gellértre jár, s a gyárak asszony lakói a lidércnyomástól nem birtak szabadulni. A melyik közülök az aërodromonban utazott, magával hozta az »incubust« s arról azután elragadt az a többire. ✓

Legáltalánosabban meglepte a nőket, kik a légjáróban utaztak, az a sajtó szerű kór, a mit a Saharában utazó arabok »Ragleh« név alatt ismernek; a meglepett ébren van, tesz vesz: de egészen más tájakat lát, mint

a mik előtte vannak: városokat, a hol pusztaság van, kerteket, a hol egy fűszál sincs, közeledő sziklákat, elnyeléssel fenyegető tengert; omló hógörgeteget. A lélek délibábjának lehetne azt nevezni.

Az emberiség egész gyengébb idegzetű fele rabja lett egy betegségnek, mely pusztítóbb, emésztőbb, kinzóbb minden eddigi ragálnál, járványnál, pestisnél.

S a hol rabszolgák vannak, ott hamar megteremnek az urak is, kik őket befogják.

A tudós kutatók, fölfedezők, természetbuvárok barázdájában úgy nőtt a charlatan, a szemfényvesztő, mint a vadóc a buza között.

Csodalények, a kik a földalatti forrásokat megérik, kikre a rejtett nemes érczek mágneses befolyással vannak; orvosi tünetények, kik minden emberen keresztül látnak, mint az üvegen, s megmondják egy egész társaságban, kinek mi baja? a kik delejezett poharakkal betegeket gyógyítanak, ficamokat helyrevillanyoznak, szemek tekintetével elaltatnak; — bűvészek, kik nekünk elé a »doctor divinitatis« czimet írják, — kik magnetizált zongorán játszanak, ug y hogy ha a hallgatóság mindegyike más dalt kíván, egyszerre mindannyi azt a dalt hall-

ja, a melyet kívánt; — kik láthatatlan kezekkel ismeretes nevek fascimileit iratják le; — segítség nélkül a légbe emelkednek, kezük felé tartásával nem hívó embereket hátra görnyedni, önmaguk körül forogni kényszeritenek; halottakat felidéznek, a nyitott ablakon át rézsút ki és berepülnek; — hirhedett médiumok, kik a spirit rapping, knocking, tipping segélyével multat és jövőt felfedeznek, kik Socratest francziául beszélni kényszeritik, s kivallatják vele, hogy a spiritisták istensége hermaphrodit lény; — kik szellemeket idéznek föl s azoknak arczképeit lefotografiazzák, profécziákat mondanak; a tulvilágról hirt hoznak, sőt Ageneonokat is állítanak, a hívők elé: szellemeket, a kiket látni nem lehet; de megtapintás által győződhetni meg jelenlétükről, s mintha nem volna elég a czivilizált világnak a saját inventiója a földfeletti tanokból, még külföldről is importálják a csodákat, az indus birkozó leányokat, kik villanydelejes erővel a legerősebb férfit földhöz vágják, az arab halva álmodó, magukat eltemettető derviseket, a görög hazajáró lelkeket, a brukolákokat, Chinából a liszttel behintett asztalra rajzoló psychographot, a mongoloktól az asztalt elreпитő lámákat, a beduinoktól a budá-

kat: a hyenává átalakuló embereket, arany függővel a félfülökben, a miről állatkorukban is rájuk ismerni, és a barbarismus minden idegháborító bűv szemfényvesztéseit.

Egyike a bűvésznőknek (többnyire nők voltak) arra a bizarr ötletre jött, hogy egyszer válogatott spiritista hallgatóság előtt egy roppant nagy csimpanz majmot czirógatott mágneses álmra, s akkor azt az alvó négykezűt kényszeríté »megszólalásra.« Tökéletes jó languedoc francia nyelven beszélt az. És akkor a prestigiateuse kikérdezé ezt a beszélő majmot az emberelőtti idők eseményeiről, mikor még Franciaországban a dynotherium volt a legtovább eltűrt dynastia. A csimpanz csodadolgokat revelált. S a hallgatóság hitt.

S a villanyos csodákkal, a charlatane-riákkal és tüneményekkel versenyt futottak a vallásos exstasis őrjöngései; utoljára nem lehetett már az általánosan elterjedő bajból külön választani, mi az ideges bántalom, mi a csalás? mi az öncsalódás, az erős hit, meg az ámitás? mi a természet tudományok realis vivmánya, meg a könnyenhivők tulzása? mi az álm és igaz történet? — és végre mi az emberi fogalmakon tuljáró égi titok?

S mind ebben a nőknek és a meg nem

érett fiatal kedélyeknek volt legnagyobb része.

A hetedik évben jött rá Dávid a baj kuforrására.

Heroicus cura kellett hozzá, s ő nem ir-
tózott attól. Kiadni a határozatot: hogy ezen
tul férfiaknak a huszadik éven alul, nők-
nek pedig soha sem szabad a légjárókban
utazniok.

Az igazgatóságban Dárday mellette volt
az inditványnak, (neki gyült meg legjobban
a baja a sok álomjáróval és prófétával, a kik
államot kezdtek képezni az államban s bő-
ven kárpótolták a hajdani csalhatatlan pápát
egész hierarchiai intézményével együtt), s Se-
verus kisebbségben maradt.

Ez volt az első keserűség a triumviratus
keblében. Severus maga is a spiritisták hi-
vei közé tartozott, daczára pompás étvágyá-
nak; a nők letiltásában a légi utazásból em-
beri jogokat látott sértve. És mint üzlet em-
bere, a legbuzgóbb utazó közönséget látta
kirekesztve, a legbiztosabb jövedelmek laj-
stromzatából. Azért azt mondta e határo-
zatra, hogy »medicina peior morbo« (a gyógy-
szer rosszabb a bajnál), — hanem még ez
nem zavarta meg az egyet értést.

A »nagy liga.«

Ez a hét év nem folyt le az ujonkeletkező államra nézve olyan simán.

Mentül nagyobbra nőtt, mentül tovább terjeszkedett, annál több ellenségre talált.

A mivelte államok nem bocsáthatták meg neki, hogy a kulturában előttük akart járni. A míg ez az ázsiai eredetére büszke nép csak vitézségéről, vendégszeretetéről, szép asszonyairól, jó borairól volt nevezetes, addig divatban volt őt magasztalni; még azt is csak elnézték neki, hogy poétái támadtak s híres politikusai voltak; hanem a mint egyszer arra a vakmerőségre vetemedett, hogy az exact tudományokban haladjon előre, a midőn találmányaival, felfedezéseivel az egész világot felrázta; akkor egyszerre vetélytársát látta benne mindenki, s a versenynél megszűnik a rokonszenv.

Az ázsiai államok viszont az európai

társadalmi fogalmak meghonosításaért voltak ellene nehéz szívvvel; bár mennyire hasznát vették is kereskedelmi összeköttetéseknek és vámszerződéseiknek. Az indus kasztjait, a mohamedán vallását féltette terjeszkedésüktől.

Az észak-amerikai szabad államok épen nem akartak róla tudni. Beviteli vámjaik jóvedelmét fenyegette a repülő gép. Azok úgy tekintették a léghajósokat, mint flibustiereket, s ezeknek csak Cuba szigetén volt szabad telepet állítaniok, melyet most már teljesen biztosítottak Spanyolország számára. Az egész európai continensen csak a nagy német és a spanyol maradt meg jó barátjuknak; az orosz csak mutatta, hogy az, de titokban nagy terveket forralt ellene, aztán meg a rossz igazságszolgáltatás, zilált hitel miatt bajos volt vele üzletet folytatni. — Dél-Amerikában ellenben jó piaczaik voltak s Afrikában könyökkel tudtak maguknak helyet szorítani.

A kereskedő, a tengeren uralgó államok a légben szállító kereskedelem által kezdtek némely árucikkeket elveszteni saját üzletágaik közül, ámbár maradt nekik még azért elég.

A politikai pártok zsibbasztva érezték

magukat azon tudat által, hogy a fejük fölött jár valaki, a kinek érdekében áll minden erőszakos mozgalmat csirájában elfojtani. Dühös volt rájuk a tömérdek trónkövetelő, ki a republikákban császárságot keresett; de még dühösebbek voltak a republikánusok, kik megfordított reményeket tápláltak; az erőszakhoz pedig egyiknek sem lehetett nyulni, a míg a fennálló kormányok az Ott-hon város igazgatóságával jó egyetértésben éltek. Hisz így Európából China lesz!

Az ultramontánok és mukkerék nem bocsáthatták meg nekik azt a vakmerőséget, hogy repülni merészelnék szent János »jele-nések könyvének« ellenére s az orthodox dogmát és a protestáns kánont egyformán te-hetlenné teszik.

A katonai celebritások engesztelhetle-nek voltak ellenök, hogy a hir, dicsőség, elő-léptetés utjáról leszoritva látták magukat, hogy nem lehettek többé a népeknek urai.

S a lomha, tunya népfajok irigyek vol-tak rájuk azért, hogy dolgoznak, tanulnak és gyarapodnak.

És végül a nagy finaczhatalmasságok innen és túl az Oceánon előre látták azt a rájuk nézve veszedelmes irányzatot, mely a pénz hatalmát az egyes felvergődöttek ke-

zéből lassankint ki kezdi venni, s szétosztja az egész tömegre, mely minden egyedáruságot megszüntet, a nagy tőkét helyeikből kimozgatja, s az üzlet terén a millió kicsinyeket védelmezi a milliomos óriások ellen, míg a szédelgésnek eleve utját állja.

Mindannyian összeesküdtek ellene.

A kis parányi államocska ellen nem szégyelt az egész világ minden pénzkirálya egy óriási ligát kötni, oly tervet alkotva, mely ezt minden hatalmas találmányai daczára képes leendett tönkre juttatni.

A terv ez volt.

Legelőször is egy társulatot alakítani, mely három milliárdnyi valóságos befizetett ércpénzzel rendelkezik.

E társulat ügynökeinek azután feladatuk leend a föld kerekén mindenütt, a hol az »Otthon« állam kereskedelmi telepeket tart, annak a váltóit magukhoz váltani. Egyszer aztán egy adott jelszóra minden oldalról meglepni a látra szóló váltókkal az »Otthon« állam telepeit, s követelni a rögtöni ércz fizetést. Ezt a telepek természetesen nem fogják teljesíthetni; mert annyi ércz-pénz rendelkezésükre nem áll. Akkor az illető kormányok rögtön meg vonják az »Otthon« telepeitől a további működés eng

lyét; hatóságilag lezárolják vagyonaikat, áruikat és felbontják a vele kötött vámszerződést. Az összeműködő európai és amerikai diplomacia már ennek előre elkészíté az útját, mint a hogy két század előtt a németalföldi és osztrák keletind-kereskedő telepek elnyomását diplomatai uton keresztül tudta vinni. A siámi és chinai miniszterek (is) megvesztegethetők! Ha a fanatizált indián, chinai, beduin és hottentotta nép e zavart fel találja használni arra, hogy az »Otthon« áruaktárait megrohanja, kifossza és felégesse, az szinte a »nyereség« számlára lesz irandó.

Ugyanakkor. midőn a kerek földtekén ez így fog egyszerre végbemenni, idehaza Európában minden oldalról combinált vilámkeresztűz fogja ellepni az »Otthon«-iak fejét.

Első csapás lesz rájuk nézve a mestersegesen elkészített munkás zavar.

»Otthon« város egy milliónyi népe között van százezernyi olyan bevándorlott gyármunkás, kiket csupán szegődés köt oda: nagyobbrészt idegenek. Az ideiglenes munkások szegődése is előnyös ugyan a részvényálamban, s azon alapul, hogy a rendes dijon kívül, melyet hetenkint kapnak ki, a tiszta nyeremény egy részét is osztalékul

kapják; de az év végén. Ez osztalékot az egész gyártelep munkástársulata együtt kapja, s saját választott juryje által osztja fel egyes tagjai között, azoknak szorgalma és tehetsége szerint.

Semmi sem lesz könnyebb már most, mint egy pár száz beküldött izgató által felbolygatni a munkásokat, hogy álljanak elő két követeléssel. Az egyik az, hogy mikor »fél évenként« az igazgató tanács elkészíti a nyers mérleget, akkor a munkásoknak e nyers mérleg szerint adjon ki előleges osztalékot; a mi által a gyárosok nagyon megvolnának károsítva, mert akkor a nyári hónapokban a munkásaik egy része szétoszolna a mezei munkához, a miért néhány hónapra át a gazda közönség mesésen fizet, a korhelyebb rész menne mulatni, míg a pénzében tart. Ezért adják az osztalékot csak azon munkásoknak, a kik az egész esztendő kitöltik egy szakmánál.

A másik követelés pedig az leend, hogy ne a »munka,« hanem a »munkás« részesüljön az osztalékban; mindenki egyformán: a rest, az ügyetlen épen úgy, mint a szorgalmas és tehetséges. Ez ismét megrontaná az egész intézmény célját, mert az osztalék megszün-

ne ösztönzés, jutalmazás lenni s soha sem lenne vele senki megelégedve.

Ha az igazgatók ráállnak majd a követelésekre, az az ő egyenes romlásuk lesz. ha nem állnak rá, jön a strike, a munkaszünetelés, a zavargás, a társadalmi bukás, s ez jó bénító szer egy gyorsan növekedő társulatra nézve.

Ezt a zavargást pedig a számításbavett elemmel könnyen el lehetett rendezni; hiszen idegenek voltak.

De következett a még súlyosabb csapás az Otthon népére a saját nemzete kezétől.

Az új állam népszaporodása nem történhetett meg a nélkül, hogy az ősi állam viszont népszámában ne fogyatkozzék. Magyarországból tömegesen vándoroltak ki az új hazába, hol könnyebb és szabadabb volt az élet, új tér a munkának, könnyen szerzhető pénz és kényelem, élvezet több, mint a régi országban. És aztán épen a színe-java a nemzetnek vándorolt ki, a tanult osztályok.

Az Otthon államában pedig egy neme a kihívó »praemium«-nak volt kitézve különösen a magyar bevándorlókra nézve.

Ifju tanárok, iskola tanítók, írók, betűszedők, azután az iparos-osztályból a kovácsok, lakatosok, gépészek, bányászok, hutá-

sok; végül pedig a kereskedősegédek oly messés évdíjakban részesültek az Otthon államában, ha az igazgatóság szolgálatába akartak állni, a minőről odahaza pályájuk legmagasabb fokán sem álmodhattak volna. Ugy hogy idehaza a papok nem kaptak már káplánt; mert a fiatal theologus a helyett, hogy évi ötven forintért tizenkét esztendeig hirdesse az »örege« mellett az igét, inkább kiment Otthonba, s ott kapott egyszerre olyan állomást, mely fölér egy prépostsággal. A Magyarországon hivatalaikból kimaradt, kigunyolt, üldözött szerzetesek sem szorultak az itthoni »jusoulum«-ra; az »Otthon« állam ezernél több szerzetesnek és egyéb klerikusnak adott becsületes életmódot; és nem követelte hitének, elveinek megtagadását. — Hogy mit csinált velük? az még a hetedik évben is titok, mert azok közül egy sem jött vissza Magyarországra soha, s hazaküldött leveleikben csak annyit irtak, hogy sorssukkal nagyon meg vannak elégedve, de egyebet semmit; még azt sem, hogy hol vannak?

E tömeges kivándorlást megakadályozni lett a magyar kormánynak föladatává téve a »nagy liga« által. Ez megállítja az »Otthon« államot gyors növekedésében.

A magyar parlamentben kivándorlás elleni törvények hozattak. A férfi államtagnak megtiltatott harminczhat éves korukig, a míg katonakötelezettség alatt állnak, hazájukat elhagyni; a kik engedély nélkül eltávoznak, azoknak minden meglévő és remélhető vagyona államtulajdonnak nyilvánított, s hajadonok, kik az ország határát túl akarták lépni erőhatalommal visszahozattak, mint tiltott árucikk, melynek kivitele a közerkölesiséggel ellenkezik. Az Otthon államáról elég volt annyit kihíresztelni, hogy az állam törvénytelen szülötteket nem ismer, miszerint mindenki átlássa, hogy az oda bevándorló nők az európai és keresztyén fogalmak erkölcsi nézponjtján alul szállanak.

Telepet fölállítani a léghajósoknak Magyarország területén nem volt szabad; leszállani is csak egy huszonnégyszáz órára, s a gépből kijönni s oda vissza menni a legtekervényesebb rendőrségi szabályok megtartása mellett.

(Magyarország még mindig védbástyája volt Európának — a keleti dögvész és marhavész ellen. És ezért nála még a határvámok, vesztegzár mind fönnálltak, s vele az »Otthon« állam nem közlekedhetett.)

Végül következett azután a legnagyobb, legérzékenyebb és legbiztosabban kimért csapás az Otthon építménye ellen.

Ez volt a Gyilkos völgyi gyártelep országos kisajátítása.

Ez jó gondolat volt.

Ha a kormány elveszi Tatrangi és Társától az ichor gyárat, azoknak egész hatalmuk egyszerre megbénul; több repülő gépet nem készíttethetnek; ellenkezőleg az itteni kormánynak jut tulajdonába azon anyag, melylyel a gépek előállíthatók, s ő csinálhat ezekkel versenyt az »Otthon« államának.

S ez nem is nehéz. Columbus tojása!

Tatrangi és társai szabadalmat kaptak az államtól arra, hogy a Gyilkos tavában létező Ichort kibányásszák és felhasználják. Ez megtörtént; a többi már az Ichor ki van választva. Az engedélyesek ezután soffionekat furattak s abból vették az ichort. Csak hogy, mint tudjuk, ez már nem jött tisztán elő, hanem úgy, hogy két harmadrészben konyhasóval volt keverve. — A konyhasó pedig már királyi kizárólagos tulajdon, azt senkinek másnak aknázni, főzni, előállítani nem szabad. E törvényen állva a kormánynak joga, sőt kötelessége a kétharmadrészben konyhasó termelő gyárat kisajátítani,

tulajdonosait becsü szerint kifizetni s a fejedelmi tulajdont a trón számára visszaváltani.

Ez már csak igazságos és törvényes követelés.

S ezzel szemben nem lehet más választása az »Otthon« államnak, mint vagy engedni a törvénynek s átadni a magyar kormánynak a magyar területen álló ichorgyártelepet, vagy erőhatalommal akadályozni meg annak elvételét, s azzal elveszteni eddigi törekvési célját: a béke fentartását a kerek világon s megkezdeni a háborút — tulajdon nemzetével.

A »nagy liga« ezt az alternatívát készítette számára.

De hát Magyarországon semmi szó sem emelkedett az új állam mellett? Nem éreztek itt hálát azok iránt, kik országot a végveszélytől megszabadíták? Nem éreztek büszkeséget, látva egy új növekedő coloniát, mely nemzetök nevét hiressé, hatalmasá tette? Nem éreztek rokonszerelmet a vérükből való vér iránt? Nem féltek-e, hogy összeütközés esetére ők törnek diribről darabra, mint egy drótozás tartotta repedt fazék?

Igen is: a nemzet, a nép, a közvélemény

jó volt, böles volt, mint mindig. Szerették is a nagyra nőtt rokont, büszkék is voltak rá, félték is tőle; hanem a magyar parlament régen megszűnt a közvélemény, a bölcsesség és hazaszeretet propylaeuma lenni: annak a tagjait egy negyedrészen a főpapok választották, másik negyedrészen a kormány saját teremtményeiből, harmadik negyedrészen a bankárok választotta, a negyedik azután a közvéleményé. S mit kérdik azok, hogy hány darabra törik a haza? az ő zászlóik nem a haza templomában állnak.

Azt sem kell számításon kívül hagynunk, hogy az osztrák-magyar birodalomnak még száz év múlva is megvan a maga saját-szerű kivételes állapota.

Mikor már minden ország feloszlatta állandó hadseregeit; mert a külháboru lehetlenné lett, Osztrák-Magyarországnak még akkor is kell tartani félmillió katonát. Neki saját magát kell őriztetni. A magyar hadsereg szükséges Ausztriában és Csehországban, s az osztrák hadsereg Magyarországon. A nemzetiségek osztozkodási kedve soha sem engedi, hogy az ország megpihenjen, hogy minden ember eldobja a puskát, s lásson az ásó és kalapács után. Aztán még minden kisebb nemzetiség irigy szemmel nézi, hogy

egy új magyar város emelkedik világhatalommá a Duna torkolatánál, ismét odaékelve egy várat az álmodott görögsláv császárság alkatrészei közé.

Tehát a nagy hadsereg még megvan. Vele együtt a katonai hierarchia. Azzal együtt a nagy hadi budget. A szabadalmazott tábori szállítók. Az állam uzsorásai. A nehéz adók. Hivatalnoksereg. Monopoliumok. Új adósságok, nehéz kölcsönök. Gazdaguló pénzügyérek, börzeszédelgés, kirabolt közönség. Játékdüh, vesztegetés corruptió. Ez mind együtt jár, ez mind egymásból folyik.

Hozzájárul a vallási bigottság, a nemesi dőlyf, és az ide menekült idegen trónkövetelők anyagyilkos, szívtelen sehonnai játéka, mely mind utjában találja azt a növekedő társadalmi óriást, mely mind ennek a sok féregszörnyetegnek a nyakára tapos, s egy új világot emel az ő maradványaik fölé, melyben ők csak mint petrefactumok maradnak meg az utókor csodájára!

Bizonyosak lehetünk felőle, hogy mind ez a veszély, mit a »nagy liga« előkészít, teljes erejével fog lesújtani az új társadalom szívére, központjára.

De készen fogja azt is találni.

Tatrangei Dávid tudja jól előre az egész »nagy liga« tervét.

Nem a »spiritus familiaris« sugta ezt meg neki, nem a »second sight,« oh nem. Neki vannak ennél jobb tündérei.

Mikor a »nagy liga« megalakult, a császári ház tagjai is irtak alá nevüknek megfelelő nagy összeget az alaptőkéhez s Maria Annunziata hercegnő által felszólították ő felségét Árpád királyt is a hozzájárulásra. A főhercegnő elmondá a királynak, hogy saját trónjának létele is forog a kérdésben, hogy elnyomassék-e a szomszédban keletkező »résztvevő állam« vagy felül kerüljön? s megismerteté az egész tervvel. A király azt felelte rá, hogy a mit mint államfőnek kötelessége lesz megtenni, ha nehezebbre esik is, megteendő; de a mondott célra egy fillért sem ír alá.

És azután a király elmondta a hallott nagy tervet a királynénak.

Hermione Pelejának volt egy kedvence a távol keleten, kivel postagalambok által szokta közölni üzeneteit.

Ez a kedvencz volt Rozáli.

A királyné még a k k o r s e m veté meg hajdani kedvenczét, midőn az már egy államfő neje volt, hozzáig emelkedve a rang-

ban. Megírta Rozálinak, a mit a királytól hallott.

És Rozáli közölte e terveket Dáviddal.

Mr. Severus nagyot nevetett rajta, mikor Dávid figyelmezteté a közelgő veszélyre, mely telepüket a pénzügyi téren fenyegeti.

»Ha meg akarják a körmüket égetni, hát jőjjenek.«

Pedig a veszély nem volt fitymálandó. A »nagy liga« bevonta a szövetségbe valamennyi az »Otthon«-nal kereskedelmi összeköttetésben levő államok bankjait, a miknek kötelességük volt egymással tudatni ércfedezetük és kibocsátott bankjegyeik mennyiségét s a tárczáikban heverő »Otthon«-féle váltók összegét. Egyszer aztán egy adott jelzőre valamennyi bank elkezdé bankjegyforgalmát megszorítani, akkora mennyiségig, mekkora az »Otthon« által élvezett hitelnek megfelelt. Ezzel egyidejűleg minden bank és bankárház visszautasítá az »Otthon« új váltóit; s aztán legvégül minden piaczon ugy lenyomta mesterséges árcsökkenéssel azoknak a cikkeknek az árát, a mikkel az »Otthon« raktárai telve szoktak lenni, hogy az egészen elveszítse a saját piaczat mind honn, mind külföldön.

Veszélyes kísérlet ez, mind a két félre nézve; mert sok »vérbe« kerül, s ha a megtámadott errejét félre ismerték a támadók sántán bénán kerülhetnek haza.

Az első hadműveletnek nem volt eredménye; ha a külbankok bevontak a bankjegyforgalomból egy milliárdot, az »Otthon« is bevont annyit a magából. Az üzlet, a kereskedelem szenvedett a megszorítás miatt; de a közhitel nem ingott meg; csak a magányosak bánták meg a nagyok közti harcöt. Mikor aztán ezen az uton sehogy sem ment előre az ostrom, a »nagy liga« kezdte kutatni a baj okát s nagy hamar rájött. Valamelyik banknak száz millióval több papirpénze van a forgalomban, mint a mennyit kimutatott. Ezen úgy lehet segíteni, hogy minden bank becseréli a saját jegyeit bizonyos határidőig ujakkal.

Ekkor aztán kiderült egyike a veszedelmes rejtélyeknek: az, hogy a bécsi nemzeti bank az, melynek száz millióval több bankjegye van forgalomban, mint a mennyit kibocsátott.

De a mi növeli a rejtélyt, hogy nem a forgalomból bevont bankjegyek közt van a száz millió hamis jegy: oh! nem; azok igaziak, azok a bank saját hitelesített matriceairól

nyomott jegyek, azok a microscop alatt is valódiak; hanem helyettük a tartalékban elhelyezett ugyanazon sorszámokkal ellátott bankjegyek tömege a hamisított utánnymot, a górcsói karczok nélkül.

Hogy történhetett meg ez a csere?

A papirok nyomra vezettek.

Az ezeres bankjegyeknél ez időben azt a szokást követte a közönség, hogy mint a váltó hátuljára, minden új birtokcs ráírta nevét az ezeres túllapjára, melyen épen e célra volt hagyva egy széles behajtás; úgy hogy az egész lajstromát meg lehetett rajta találni az ezeres egykori tulajdonosainak.

A ki azután legfelül volt irva, annak kellett azt természetesen közvetlenül a banktól átvennie.

Úgy de a bank ezeket a sorszámokat soha sem bocsátotta ki. Olyan nagy volt mindig a pénzbőség, hogy hét esztendő alatt egyszer sem került a tartalékra a sor. Most már kisült, hogy mért nem került rá a sor? Azért, mert az igazi tartalék már szélnek volt eresztve. Ezért volt olyan nagy pénzbőség ez idő alatt az országban! Ezért volt minden lehetetlen vállalatra készen álló tőke.

De hogy szökhetett ki ez a pénz innen?

Hogy cserélhette ki magát utánnyma-
taival?

Oh! hisz azt mindjárt ki lehet deríteni.
Igen egyszerű módon. Felszólíttatnak azok
az urak és urhölgyek (!), a kiknek a nevei a
ki nem adott, mégis bejött sorszámú ezere-
sen legfelül állanak, hogy sziveskedjenek
megjelenni a bankigazgatóságnál és igazolni,
mikor és mi uton kapták ezeket a forgalomba
bocsátott bankjegyeket.

A bankigazgatóság sorban mind felszó-
littatá azokat, a kiknek neveit a lajstromok
elején találta. Voltak a kiknek tiz példányon
is fordult elő a nevük, többeké ötvenszer,
százszor, sőt néhány név ötszázszor előkerült
a kriminális jegysorozaton. Fél millióra csak
szokott az ember visszaemlékezni, hogy mi-
kor és miért kapta?

És minő nevek fordultak elő? Magas
állásu udvari hivatalnokok, udvarhölgyek,
papok, gyóntatók, hirlapírók, országgyűlési
képviselők, főurak, még feljebb! legmagasabb
főpapok, — tábornagyok, — hadvezérek, —
miniszterek!

A többi áruló hadat az apróbb bankje-
gyekkel fizették, azoknak a nevei nem let-
tek megörökítve az ezere-
sen.

Hah, minő rémület szakadt egyszerre alá a

derült égből a társadalom magaslataira, midőn e nagynevű uraságok megkapták a bank felhívását, hogy igazolják, honnan jutottak e bankjegyekhez, miket a bank nem bocsátott ki soha.

Mit feleljenek erre? Kire hivatkoznak? Megnevezzék-e mindannyian Mazrurt és annak czinkosait?

Hiszen mikor a pénzt elfogadták ama tisztátlan kézből, akkor azt hitték, hogy »csak« árulást követnek el; a felől még lehet az ember gavallér, nemes ember, tisztelendő úr; — és most megtudják, hogy lopott pénzt fogadtak el! Magukra takarják e a korábbi bünt, hogy befödják az árulással az orgazdaságot?

A hatás rettenetes volt!

A magasranguak legolvasottabb lapja, a »Keresztes lap« naponkint új megúj hireit hozta a megdöbbentő öngyilkosságoknak. Egy nap a király főkomornyikja vetette magát le a bástyáról, másnap az udvarmester vágta fel ereit a ráczfürdőben, harmadnap egy hirhedett képviselő vágta el a torkát botrotvával, negyednap a királyné főudvarmesternője fojtotta meg magát kénaetherrel, ötödnap a budapesti várparancsnok lőtte magát szívéen keresztül; hatodnap magára az

ujságíróra került a sor: — az nem ölte el magát, csak megszökött. S ez így ment növekedő arányban előre; megfoghatlan szökések, ki-magyarázhatlan öngyilkosságok hirei rázták fel a kedélyeket. Járvány volt az már és sokan, nagyon sokan betegek voltak már bele! Mig egyszer aztán betetétzte a borzalommal vegyült botrányt azon rémeset, hogy egy nagyon magas állású főpap az oltár előtt mérgezte meg magát a szentelt ostyával.

S e rettenetes mániának a »nagy liga« vezetői tudták az indokát. A végindokát még azok sem. Azt csak a király tudta meg. Az öngyilkos nagy emberek között volt egy katoná is: egy tábornok, kinek legnagyobb része volt abban, hogy a nihilisták megalázó békefeltételei elfogadtassanak. Ez halála előtt egy levelet irt a királyhoz, melyben fölfedte előtte mind azt, a mi történt. Az egész csel-szövényt, melylyel őt környezői körülhálózta; nem kimélt senkit: önmagát sem. Akkor aztán megpecsételte vallomását — egy golyóval.

Oh! minő ember fölötti fájdalom volt a királynak mindezt megtudni! Hogy az egész társadalom, mely őt környezi, a fenekétől a színéig így meg van rothadva! Hogy nem aranysemmi, a mi fénylik! Hogy el van árulva

mindenkitől, és nem bizhatik azokban, kik ajtáját és koronáját őrzik!

Mit tegyen? A végletig vitt szigorot gyakorolja-e a bűnösök ellen, mit azok megérdemelnek? De ki ítélje el őket! Mikor a legfőbb bírák maguk is vádlottak.

Árpád király a queretariói mátyr nagybátya kínveritékét érezé homlokán.

A »nagy liga« kisegité ő felségét e kellemetlen állapotból.

Mikor a véres, kísértetes botrány nagyra kezdett nőni, a liga fejedelmei azt mondták a bécsi nemzeti banknak: »ne bolygassátok fel ezt az ügyet, mely büzével megrontja az egész levegőt; temessétek el a titkot; égesse el a vétkes bankjegyeket a nevekkal együtt, a száz milliót irjátok, vesztességül a liga contójára.«

S ezzel el lett hantolva — a borzadalmas rémper.

A megidézettek tudósítottak, hogy megelenésük nem kívántatik többé; a bűn tanu-jeleket elnyelték s eltörlék a bank kementzéi; a vádlottakat nem zaklatta többé senki, az öngyilkosok halálának okait kiadta a buskomorság, megsalt szerelem, családi viszontagságok, idült nyavalyák, rögtöni örült-

ség rohama; s a szökevényekről kiderült, hogy csak kékjutazásra mentek.

Csak a király tudott mindent.

És a királynak még azután is össze kellett ülni ugyanazon államférfiakkal, tanácskozni az ország- jóvolta felett.

És a királynak még azután is össze kellett hívni ugyanazon törvényhozókat, és trónbeszédében »hiveinek, nemeseknek, nagyságosoknak és tisztelendőknék« nevezni őket, és kérni tőlük hazájuk ügyének előmozdítását; igazságos törvények hozatalát.

És a királynak még azután is kellett katonást játszani ugyanazon tábornokokkal, és feldiszíteni őket a vitézség, hűség rendjeivel.

És a királynak még azután is kellett udvari estélyein meghallgatni ugyanazon udvaroncok émelvítő hízeltedéseit és kegyes szavakat intézni ugyanazon brilliántokban ragyogó udvarhölgyekhez.

És a királynak még azután is el kellett járni a templomba és térdepelve fogadni a megváltó Krisztus szentelt testét ugyanazon pontifikáló főpapok kezeiből.

..... a kiktől az elsőtől az utolsóig tudta mind, hogy együtt és összesen a legmélyebb gályafenékben volna a helyük! . . .

.

Ez a kis intermezzo azért nem zavarta meg a »nagy liga« terveit; a veszteséget föl vették a mancorovatba s most azután a bécsi bank erkölcsileg is, anyagilag is kényszerítve lett elől menni az ütközetbe s az első rést törni az Otthon pénzügyein.

Az »Otthon« társulatának igen élénk kereskedelme volt — közvetítés útján, mivel telepeket nem volt szabad fölállítania Magyarországon, — a magyar király államaiban, a mi ezeknek csak javukra vált, mert gabonájukat, borukat Dél-Amerika számára ez vásárolta fel, s építkezései miatt száz milliókat adott Magyarországnak kőért, épületfáért; viszont az itteni kereskedők egész készletüket a coloniál-árúkból az Otthon raktáraiból látták el, a honnan Budapestig szállítva is tiz százalékkal jutányosabban kapták a cikkeket, mint Triestből. E viszonyból természetesen az következett, hogy egy pár száz milliónyi bankjegye az Otthonnak az osztrák-magyar birodalmak területén volt közforgalomban, s viszont a bécsi osztrák nemzeti banknak s a pesti magyar nemzeti banknak szintén annyi pénzjegye volt az »Otthon« városiak kezei közt s a barátságos kölcsönösség a pénzvilágban mindkét félnek előnyére szolgált.

Egyszer aztán a bécsi és pesti nemzeti bankok azzal a hirdetménynyel lepték meg a világot, hogy egy rövid határidőn túl az »Otthon« bank pénzjegyei az ő pénztáaiknál nem fogadtatnak el.

Hogy e támadásban a pesti magyar nemzeti bank is részt vett, azt szükséges megmagyaráznunk. A pesti magyar nemzeti bank igaz, hogy magyar tőkepénzek segítségével, magyar törvényhozás hozzájárultával alakult, magyar kormány felügyelete alatt állt; azonban az az emberi dolog történt vele, hogy a keletkezése első tiz évében furfangosan előidézett pénzválságok által egy versenyző pénzpiacz a magyar bank részvényeinek árfolyamát lenyomta. A víz alá nyomott magyar részvényesek aztán megijedtek, hogy oda fulladnak, igyekeztek lerugni magukról a süllyedő részvényeiket; akkor azután a versenyző pénzpiacz azokat potomáron összevásárolta; s most azután van ugyan magyar bank, s annak a jegyein ott a magyar czimer, s a magyar-, horvát-, oláh-, rác-, rusznyák-, bosznyák-szöveg; de annak a részvényesei Ausztriában vannak, annak az igazgatósága csupán az osztrák bank delegatiója. Épen így történt a magyar gőzhajókkal, a magyar vasutakkal, a magyar gyárakkal. A

nemzeti alapítók az első versenynél meg hagyták magukat verni, aztán mint a rák az olóját, ott hagyták a vállalataikat, megmaradt rajtuk a nemzeti szín; de idegen parancsolt belőlük.

Tehát a bécsi és pesti nemzeti bankok egyszerre kitiltották rekeszeikből az Otthon pénzjegyeit s az által kényszerítettek mindenkit, a kinek ilyen bankó volt a zsebében, a pénzváltókhöz szaladni, a miből azután következett egy általános roham az Otthon bankjai ellen, úgy, hogy egy napon a nagy hexagon zsufolva megtelt pénzeért rohanó közönséggel, mely mind aranyat követelt a bankjegyéért.

Az Otthon igazgatói erre azzal válaszoltak, hogy a míg eddigelé csak az egyik kapuja volt nyitva a banképületnek a közönség számára, most kinyitatták mind a kettőt s kihirdeték falragaszokban és felbocsátott ballonokon, hogy ezentúl az éjjel és nappal minden óráiban folyik a pénzbeváltás a bank rekeszeiben; nagyobb összegek nem számálva, de sulymérték szerint fizettetnek ki.

Másnap reggel már üres volt a hexagon tere. Az idegen bizományosok, kik összebeszélés szerint hetek óta lesték a Bécsből jövő jelszót, hogy a beváltandó bankjegy-töme-

gekkel megostromolják a bankot, a legnagyobb gyorsasággal lettek kielégítve s a tervezett sensationnak nagyon hamar vége lett egy körülménynél fogva.—Az Otthon bankja nem adott ki kisebb jegyeket 50 frtosoknál, azokat is csak két millió erejéig; csupán a város piaczi forgalmára tekintve. A kisebb pénz mind arany volt. Ez a két millió egy nap alatt be lett váltva, s akkor aztán elcsendesült a népcsődület; hiányzott hozzá az a felbőszített mob, mely az osztrák pénzváltások lázadási jellemét fennszokta tartani; azok a nyelves kofák, kik tiz frtjukért, a mi markukban maradt, szidják a császárt, a pápát, Rothschildot és Jézust; azok a felpálinkázott napszámosok, kik a zsiros egy forintossal a markukban a bank ablakán akar-nak betörni, azok az ácsingózó utczakölykek, kik a fertály bankóval élceket csinálnak, s azok a kopott ruhás özvegy asszonyok, kik publikumot sirnak maguk körül, harisnyaszárban élére rakott tiz krajczárosaik nagy veszedelmén óbégatva. Az Otthon városában nincsenek papiros apró pénzek. A szegény emher kezébe csak arany kerül és ezüst.

Az Otthonnál mind ez az elem hiányzott; másnap már a piacon egy bankjegye sem forgott. Most már csak olyan emberek

mentek a bankba, a kik szekérrel vitték el az érczpenzt; tizenkét helyen váltottak nekik, nem volt alkalmuk a piacon összeesdülhetni.

Minden üzlet maradt a maga rendes kérvágásában. A külföldi commanditok épen úgy folytatták működéseiket, mind eddig; azzal a (nagy) különbséggel, hogy e válságos idő alatt kész fizetés mellett történt minden adás-vevés.

Dárday, mikor azt megtudta, hogy bankjegyeiket kitiltották az osztrák-magyar pénzpiacokról s azután a többi európai s észak-amerikai piacokról is (másutt nem voltak forgalomban) első dühében repressáliákhoz akart nyulni; hanem aztán Severus és Tatrangi lecsillapították: üzleti dolgokban nem szabad indulatba jönni. A finanziaákhoz nagyobb nyugalom kell, mint a theologiához. Ki állna boszut a »jó adósain,« azért mert rossz hitelezői bántják? Hisz akkor maga buknék meg. — Ellenkezőleg az Otthon államának szépen kimélve kell bánni azokkal az államokkal, a hol sok adós van, és elvárni, mig azok kötelezettségeiket lerótták, és azután csendesen gombolyítani a kölcsönös üzleteket, minden erőszakos rázkódás nélkül.

Ugy történt. A részvényes állam engedte a bankjegyeiért az aranyát elhurcoltatni; az idegen bankjegyeket visszaküldte kereskedői számlák útján a maguk piaczaire; felhalmozott áruit, ha a nagy liga lenyomta a beszerzési áron alul (saját áldozataival) adta még olcsóbban; volt elég nagy tartalék tőkéje hozzá, hogy a malitiósus versenyt évekig kiállhassa, s mikor az ő bankjegyeit nem fogadták el a külbankok, ő is érczfizetést követelt, s ennek az lett a vége, hogy nem csak az ő aranyát hurcolta ki a közönség, hanem a külbankokét is.

Ebből legelőször is az a baj lett, hogy az Otthon bazárjaiban és depotiban is csupa arannyal kellett számolni, mint a Hong-Kongi, vagy Banjer massingi piaczkon. Alkuk köttettek francia, napoleonok, angol fontok, német markok, ind lak rupiak, chinai taelek szerint, s azokhoz csatlakoztak az Otthoni »valódi«-k, a hogy saját érczpénzeiket nevezték, s minden pénzt suly szerint mérték; a vizmérleg azt is megmondta, melyik nemes fémhez mennyi más fém van keverve? Ezt azért kellett megtartani, mert az aranyhoz és ezüsthöz hasonló pinchbeak és alfenoide pénz milliárd számra forgott a világban s azzal könnyen meg lehetett volna a hozzá nem ér-

tőt csinálni, ha a vizmérleg nem védte volna a csalás ellen a közönséget. A kézrekerült árany és ezüst pénzt azonnal keresztül lyukasztották s azontul aztán használták, mint garast és tízest, a »billon«-nak nevezett nemesseel kevert érczevegyülékü pénzt leszállították nemes tartalmának értékére.

A másik baj azután az lett, hogy az aranyban és kész fizetés mellett a hitel egészen megsemmisült. A »jó adósok« nagyrabecsült kategoriája megszűnt lenni s a kereskedelem oly nehézkes mozgást vett fel, mint a phoeniciaiak idejében. Az üzlet vesztességgel járt az egész világon s azért iparkodott azt minden egyes cég a legszűkebbre szorítani, gyáarak, malmok fél erővel dolgoztak, bankokban kamatozatlan hevert a pénz.

És mind ez azért, hogy egy keletkező új társulat virágjában elhervasztassék. Ezért kellett a kerek világon minden üzletnek erőszakosan, összefüggőleg visszafojtatni.

Már pedig ha az egész üzletvilág összefog egy ellen, annak az egynek, akármilyen hatalmas, el kell buknia.

Az Otthon államnak készen kellett arra lennie, hogy a hetedik üzlet-évét nyeremény nélkül fogja végezni. Részvényesei ezért nem nyugtalankodtak. Erőssé volt fejlődve kö-

zöttük a testületi szellem, s készek voltak mindenüket áldozni azért az államért, melytől mindenüket nyerték.

Tatranginak egy ötlete némileg segített azon a bajon, hogy a készfizetési kötelezettség az üzletváltók által hordozott hitelt egy időre megsemmisíté; ez ötlet az volt, hogy ő az arany és ezüst értéken kívül még egy harmadik valódi nemes értéket is bevont a közforgalomba: ez a »gyémánt érték.« Hiszen milliárdok hevernek gyémántokban. Most elkezdett a gyémánt szerepelni, mint pénz, s pótolta egy részben a váltókat. A papirosnál mindenesetre megbízhatóbb érték volt. Három aláírás sem kellett hozzá. Lejárat napján beváltható volt és kis helyen elért belőle nagy összeg. Az üzletvilág kezdett hozzászokni a gyémántpénzhez.

Ekkor történt egy — az egész világra nézve meglepő — esemény; melyet azonban mi clairvoyante-ok, kik a pinczefalakon s a bekötött zsákokon keresztül látunk, rég előre sejtettünk.

Ez azon eset volt, hogy egyszer egy bécsi nagykereskedő, kinek erős üzlete volt coloniálcikkokban; kész ércben fizetés levén a jelszó, a bécsi nemzeti banktól száz-ezer forint áru ércpénzt váltott be. Már ek-

kor a bank tartalékérczkészlete elfogyott s a pinczék tresorjaira került a sor. Onnan megküldték neki a százezer forintot — ezüstben. (Az ezüst valutától akart szabadulni mindenki, a minek az volt az indoka, hogy az ezüst becse az aranyéhoz mérve századról századra folyvást hanyatlik, még a XVI. században úgy állt az ezüst az aranyhoz, mint 10 : 1-hez, a XVIII-ban már mint 14 : 1; — a mult században mint $15\frac{1}{2} : 1$; a XX-ban $18\frac{1}{2} : 1$.) A kereskedő leküldte a pénzt Otthonba. Ott mérlegre tették a pénzét, s a vízmérleg rögtön elárulá a különböző fajsulyt: az ezüst fajsulya 11, ezé pedig $7\frac{1}{2}$. Egy zacskót felbontottak. Annak a pénzei már meg is voltak sárgulva az időtől, elárulva nickel tartalmukat. Erre aztán tudatták a nagykereskedővel, hogy a pénze nem »argentum»; hanem csak »argentan», most azt darabonkint keresztül fogják lyukasztani; hogy ha ötet megcsalták, ő ne csalhasson meg vele mást.

De bizony a kereskedő magát sem engedte csalottnak maradni; futott vissza Bécsbe s nagy lármát csapott a bankigazgatóságnál, hogy ő neki argentánt adtak a kincstárból.

Ezt mindenki lehetetlennek tartá; az igazgatóság szakértő bizottság kíséretében

szállt alá a kincstárába, felnyitogattatva minden tresorját, s a legbiztosabb önérzettel vágatta fel a pénzes zsákokat, hogy vizsgálják meg azoknak tartalmát.

És ekkor tudták meg csak, hogy összes háromszáz millió forintnyi ércfedezetük mind hamis pénz. — Hogy mind az öt, jól őrzött, hármás zár alatt tartott tresorjukban egyetlen egy darab igazi arany és ezüst de csak írmagul sincsen!

A világromlás.

Sok romláson ment már keresztül a világ a pénz miatt. Az évkönyvek feljegyezték azok közé Law bank generaléja bukását, a Mississipp-i részvény szédelgést, az osztrák »devalvatiót,« az amerikai bankok pusztulását; de oly csapás még nem érte, mint mikor azt fölfedezték, hogy az osztrák nemzeti bank tresorjaiban a kincs: hamis pénz.

Megfoghatatlan, elhihetetlen szörnyesemény volt az! Hogyan történhetett meg az, hogy háromszáz milliónyi vert arany, ezüst, — megpróbált érczrudhalmaz — átváltozzék similorrá, argentánná. Minden egyes zacskón rajta a pénzt megszámláló hivatalnok neve, odapecsételve a bank billogával; és azok mind egytől egyig derék, fedohetlen életű becsületes emberek. . . . És a pecsétjük alatt levő pénz még sem ezüst sem arany.

A bank összes igazgatósága mind köztiszteletben álló „ur,“ gazdag ember; maga

is egész vagyonával ez intézethez kötve; és azok annyira ellenőrizve vannak egymás által, hogy nem is követhetnének el csempészetet; és még ily óriási csempészetet: a mi nek keresztülvitele természeti lehetetlenség!

..... És az általuk jól őrzött kincs még sem arany és nem ezüst....

Az állam összes nemzetgazdasága e bankra van építve. Jól mondá ama daemon, ki a munkát véghezvitte, hogy mikor az ki fog derülni, egyszerre koldussá lesz minden ember: palotában, kunyhóban, nem lesz más, csak koldusok: kétségbeesett, sárba esett koldusok.

Az állampapírok, a legjobb iparvállalatok részvényei, a kölcsön bankok pénztári jegyei, mind kivétel nélkül, nem hogy »estek,« de megszűntek lenni, a nullára szálltak.

S minő irtóztató kép a közéletben!

A piacok telve gyármunkásokkal, kiket munkaadóik ezerével eresztettek szélnek. A bezárt pékboltok, mészárszékek előtt éhes néptömeg, mely értéktelenné lett pénzjegyeiért kenyeret, húst követel. A fővárosoknak minden utczáin egész sorszámra a bezárt boltok; mintha örök nagypéntek volna. A vasutakon semmi közlekedés, a föld terményeire

semmi vevő. Nincsen min vásároljanak, ha már az arany sem arany?

Nem hisznek már az emberek a csengő ércnek sem. Minden ember hamis pénzverőnek nézi azt, ki ezüsttel-aránnyal kínálja, s ez a veszteség súlyosabb fele, hogy nem csak a vertt aranyban sem hisznek már többé, de a jellemek nemes érczében sem. Tolvajnak hiszi minden ember egymást, s a közvélemény egy őrült gondolatban mintegy összebészélve, egy emberre mutat fölfelé.

Az a király.

Ha elvehette valaki a bank kincseit, az csak a király lehetett.

S mit tett a király a végromlás napjaiban?

Azt mondta: nem szabad volt annak a kincsnek elveszni! Ime én odaadom összes magánvagyonomat, az ősök által gyűjtött családi kincstárt, feleségem gyémántjait; pénzt veszek fel a külföldön összes birtokaimra s azt teszem le a megrabolt bank kincstárába; de a romlást meg fogom akadályozni!

Szegény jószivü király!

Nagyobb mérvet öltött már akkor a világhomlás, mint hogy azt egy koronával el

lehetett volna takarni. Bele lett abba vonva mind az öt része a földnek.

Az osztrák bank kincseiben nem csak az osztrákok voltak meglopva, hanem ki volt lopva a föld minden színű embereinek kebléből a sziv, fejből az ész. Megbódult minden ember és szaladt a saját házáat felgyujtani. Minden országban megrohanta a közönség a bankokat, a takarékpénztárakat, a bankárokat, követelte betéteit vissza, egyszerre és viharosan s ez őrjöngő boszorkányszombatban tánczra kellett kerekedni a becsületesnek a gazemberrel, szilárdnak a szédelgővel, a hitelező is repült, az adós is repült a forgó szélben és nem volt senki alatt többé föld!

A brassói utczaszegletek »padjain« aranyat beváltó kupecztől elkezdve fel a Rothschild-házak világhatalmu főnökeiig minden pénzügyér egy szivonalra jutott: egyik sem tudta, hogy pénz-e az, a mit még a fiókjában őriz, vagy szemét? Az angol bankok »folyószámla« (contocorrent) üzletei kibonyolíthatlan chaoszá zürödték össze: a tengernyi checks-eket egyszerre minden ember be akarta váltani, a letétek, ha értékpapir, kidobattak a piacra; ha tőkepénz, tömegesen visszavonnattak; ki mit megmenthetett a pénzéből,

arra ráült, tovább nem adta; a földbirtok, a lakházak értéke a nevetségig alásülyedt; nagy birtokok, paloták kerültek a kalapács alá s tizedrésznyi adósságért negyedrészt áron árvereztettek el, s három nap múlva már a vevő is bankrott volt, mert a megvásárolt birtok még felével alászállt; Amerikából ezerhatszáz bank fizetés felfüggesztéséről értesített a távirda és a légjárók; a nagy liga roppant tőkepénze egyszerre szétfoslott, mint a köd; nem gondolt már senki arra, hogy az Otthon társaságot megbuktassa; bukik az már, ha bukandó, magától is; sietett minden pénzkirály a saját magánvagyonát védelmezni; megszűnt a pénzpiaczen minden érdekközösség, minden tájékozás. Világromlás volt ez!

Hogy szerezhették volna érvényt a magyar király ily helyzetben nagylelkű elhatározásának? Nem volt most senkinek kölcsön adni való pénze. Nem volt most senkinek kölcsönkötéshez való hitele, még ha két országa van is. (Épen azért nem.)

S a romlást nem csak a pénzvilág érezte teljes mértékében: eleintén csak azok az emberek, a kik kereskednek, a kik koczkáztatnak, tőkepénz, pénzforgatás után élnek: eleinte még a népesség egyes osztályai bizonyos

nemével a kárörömnek szemlélték az olymbukását, az mondták: »Minket nem ér ez el! Urakat és szegény embereket, kik eszszük azt, a mit a föld adott; tenyerünkben van az igazi arany, a munkaerő; ez soha nem veszi értékét!« De nagyon csalatkoztak, mikor ezt mondták, a vihar nem hagyta még a fűszálat sem összetöretlen: a földmivesnek elvették a szájába tevő falatot adóhátralékban s lefoglalták lábán a gabonáját potom tartozásokért; a kézműves üres piacon ütötte fel sátorát, senki sem jött vásárolni; sok helyütt meg kellett ismerkedni a cserekereskedéssel és fizetni terményekkel, mint a hogy fizetnek Mexicóban cacao-pénzzel, Szibériában nyestbőr-pénzzel, Abyssiniában sópénzzel, Virginiában dohánypénzzel. A hol rosz termés volt, ott megismerkedett a nép az éhínséggel, s a mindennapi kenyér szomorú pótszerei jelentek meg a piacokon. — Braziliában a magyarliszt helyett elővették a »guarana kenyeret,« mely vadon termő paullinia-magokból készül, hasonló a kenyérhez, mikor megsavanyodott, s a csokoládhoz, mikor keserű; a norvég fűrészpor-kenyeret, a gyárhulladékokból készült creoson-kenyeret; s a vendéglőkben elkezdtek előtűnedezni a »pásztorfilérek,« a mi olyan váltópénz, a mit minden

vendéglős a saját nevével és pecsétjével ellátott papirszeletből készít, vált vele, s a viszszahozónak ételt ad érte. A kormányok nem bírták fizetni közigazgatási közegeiket, nem volt törvény, nem rendőrség; rablókkal telt meg egyszerre minden mező, erdő, város, s nem volt, a ki a békés polgárt megvédelmezze tőlük.

Ilyen a világ képe, mikor egyszerre el-tűnik mindenünnen a pénz!

Ugy kaczagott e világromlásan a Newa melletti daemon: nála már nem lett e vihar által rosszabbá semmi...

E királyi fájdalom közepett egy meglepő hír látszott segítségére jönni a lesújtott uralkodónak.

A bécsi nemzeti bank igazgatósága tudósítá ő felségét, hogy jelentkezett nála egy ember levél útján, a ki azt állítja, hogy ő tudja, hogyan tűntek el, hogyan lettek kicserélve a bank kincsei? Még többet is tud. Rá tud vezetni, hogy hol vannak? És pedig olyan helyre, a hol csak le kell értük hajolni és fölvenni. Nem kér e titok fölfedezéseért mást, mint egy száztólit a megtalált kincsből, és teljes bünbocsánatot.

Hát az Istenért, meg kell neki adni

mindent, a mit követel! Ki kell nevezni nemes embernek!»

De azonfelül a jelentkező azt is kikötötte, hogy ő egyedül a királynak személyesen akarja elmondani a titkot, és senki másnak. És azon ember személyisége a király előtt méltán gyűlöletes.

Hát legyen bár az ördög!

No, annál is kellemetlenebb egyéniség volt. Mazrur volt.

A király összeborzadt ettől a névtől.

Ugyanattól, ki országát megrontotta, ki a nép fejét meggyalázta, ki a nemzet előkelőit megvesztegette: a tolvajtól magától fogadja most el a szabadító kezét!

Még kell lenni! Ha az orgazdáknak amnestiát adtunk, miért ne a tolvajnak is? A király beletörte magát, hogy még egyszer elfogadja Mazrurt. Hiszen ezuttal az egészen kezébe adja magát. Nem védi többé követi jog, mint magánember jön s oly bizton szól, hogy a fejét teszi fel rá, ha nem mond igazat.

A király elfogadja Mazrurt.

De hát Mazrur hogy jutott e titokhoz, s ha hozzá jutott, miért árulja el?

Ennek rövid magyarázata van; Mazrurt a szeszélyes asszony sok ideig kegyencznének

tartá. Egy önfeledt perczben azzal bizonyítá be az asszony szenvedélye nagyságát, hogy elmondta kegyenczének azt a titkot, a mi a halott wladi kaukáziaiak sirjában oly jól volt eltemetve: a jégtengerszem titkát. Egyszer aztán az elbizott kegyencz túlment a határon, melyet számára vontak, s bátorkodott arra a gondolatra vetemedni, hogy a büszke, szabad urnót magához lánczolja. Férje akart lenni. Akkor aztán kikorbácsolták.

A boszu, a sértett nagyravágyás sugalta neki, hogy a megnyert titkot fölfedezze: de meg az érdek is: nem tette ingyen. Neki is csinos összeg fog abból jutni.

A király tehát maga elé bocsáttatá Mazrurt s négy óra hosszat tartott a kihallgatás; mialatt Mazrur a legapróbb részletekig elmondá a királynak, hogyan ment végbe a bank kincseinek elorzása, kieserélése, egész a vég catastropháig, a midőn a sarokba szorult nihilisták az ágyucsöveknek öntött kincseket a mély tengerszem jégburka alá sülyeszték.

Most is ott vannak; mert arra, hogy valaki értük menjen, sem hely, sem idő nem volt alkalmas.

A király rögtön parancsot adott ki, hogy a jégtengerszemet ki kell szivattyuztatni. (Az ismét megtelt azóta vízzel, jéggel.)

A tény nem maradt titokban. A közönség megtudta, hogy a bank kincsei fel vannak fedezve. Tehát nem a bankigazgatók, nem a király tudtával lettek azok felcserélve, hanem ellenség által.

E hirre az örületes boszorkányszombat a börzén elcsendesült. Még ugyan nem keltek fel az emberek, de legalább csendesen feküdtek s nem bukfencyeztek egymáson keresztül kasul; nem ették meg egymást. A kik kétségbe voltak esve, most keletkező remény-nyel lesték, mit hoz a következő nap?

A szivattyuzók napról-napra értesíték a világot az eredményről.

Már fölfedezték a sziklalapokon a csalhatatlan siker jeleit.

A gránitfalakon itt-amott egy-egy hosszú arany vonal látszott, melyet az idő nem törülhetett le onnan; azt a magasból lehajított arany ágyucsövek rajzolták oda.

Ezek a felkiáltó jelek; melyek azt hirdetik, hogy »itt vannak!«

Egyszer aztán ki lett meritve az egész tó; a fenekén nem volt más, mint szikla. . .

Nem felkiáltó jelek voltak azok az aranyvonalak ott a gránitfalon; hiszen, nem a lecső, hanem a fellökött aranycsövek irták e

jeleket oda. »Kérdőjelek« azok. Azt kérdik: »hová lettek?»

A visszahatás most már irtózatossabb volt a megelőzött bajnál. A megcsalatkozott reményre még lázasabb paroxismusa következett a kétségbeesésnek. A nép háborút ordított Oroszország ellen s Mazrurt akasztófára követelte. Hanem a háboruhoz pénz kell, meg katona; — ez a kettő most épen hiányzik; Mazrur pedig a mint megtudta, hogy fölfedezése kudarczot vallott, gondoskodott róla, hogy elmeneküljön olyan országba, a hol rá nem akadnak.

Most azután a király a pusztulás tetejébe megkapta még azt a megaláztatást is, hogy hitt annak, a ki már oly nagyon megcsalta s még egyszer megcsalatott — keservesen!

De pedig ezuttal nem csalta őt meg ez ember. Hiszen tény: az aranyvonalak mutatják, hogy igazat mondott. A kincsek itt voltak; de hová lehettek? Ki mondja most meg azt?

Egy drága szó.

Ki mondja meg azt, hová lettek?

Ez volt az a kérdés, a min millió ember törte a fejét, és törte a megtébolyodásig, és nem talált rá megközelítő feleletet.

Egy napon a király, midőn gondterhelte fejét tenyerébe hajtva ült szobájában és lelke távol kalandozott, egy homlokára ejtett csók visszaidézte azt.

Hermione Peleia állt előtte.

És azt sugá neki:

»Én tudok még egy embert a világon, a ki e kérdésedre megfelelhet.«

»Ki az?«

»Tatrangei Dávid«

A király felszökött helyéből.

— Igazad van! mondá. Van egy ember, a kit lenéztünk, eltaszitottunk, a kinek hiveit számüztük, nemzetünk testéből kivetettük. A ki ellen határt huztunk, törvényt hoztunk; a kit idegennek, jogtalannak elneveztünk. A

kinek törekvéseit minden módon akadályoztuk, kinek létjogát megtagadtuk; a ki ellen az egész világgal egyetértve összeesküdtünk; — ezt az embert még megkérdezhetjük. — Ezzel az emberrel én egyszer jót tettem; akkor így szólt hozzám: »Nekem most semmim sincs, magam is semmi vagyok. De a mi vagyok és leszek még valaha, — az mindig a tied lesz. Mondom.« — Azóta ez ember száz sulyos csapást kapott az én kezemtől. És én tudom jól, hogy ő e száz csapást elfelejtette; de arra az egy jó tetre emlékezik. — Én meg fogom őt kérdeni.

— De ki által? Minisztereink bármelyikét küldjük hozzá, hidegen fogja neki felelni: »pénzügy: — ez a pénzügyi igazgatószakához tartozik; forduljon ön Severus urhoz.« S ott hideg szivre találunk.

— Nem küldök hozzá se minisztert, se nagy követet; — hanem mást.

Másnap az esti órákban Tatrangi Dávid Moische szigeti nyaralójában vizsgálta sorra azokat az új vívmányait a kertészetnek, miszerint a közönséges makktermő fák, a bükk, a tölgy, nemesítés által emberi táplálékul szolgáló izes gyümölcsöket hoznak, mialatt Rozáli egy vörös hangyaboly népe közé hin-

tett tört ezukrot, mely Braziliából behozott hangyáknak az a jó tulajdonságuk van, hogy a fákról a hernyók petéit leszedik, bábjaikat kiszívják; a kertészeknek a hernyózást fölöslegessé teszik; a midőn horticulturái szórakozásából Dávidot egy rég hallott, de ismeretes hang verte fel.

— Jó munkát, uram.

Dávid az alkony nap verőfényében egy alakot látott állani, kiről az első perczen azt hitte, hogy az csak felizgatott képzeletének teremtménye: mert hiszen ő róla gondolkozott most is.

Ez alak a magyar király volt.

Ő maga, a két ország uralkodója.

Nem bizta másra e nehéz küldetést; maga kelt utra, titokban, ismeretlenül, senkitől nem kísérve, s nem szállt le a vasutról, csupán az Otthon városában.

Dávid még mindig álmodozva bámult az előtte álló alakra, s kezével Rozáli vállát érintve, susogá:

»Nézz oda, Rozáli!«

»A mi királyunk . . .« rebegé a nő.

Dávid odasietett a király elé, ki egy sétány lugos fala alatt állt.

»Felséges uram!«

— Ön rám emlékezik még?

Valóban, a lejárt hét év s azoknak végén e mostani rémnapok nagyon megváltoztatták a király arczát. Megvénült.

— A jóltevőt mindig megismerem! — felelt Dávid.

— De én rosztat is tettem.

— A jók nem tesznek rosztat soha. A roszt is jóra fordul, a mit ők tesznek.

— Ön meg van lepve, hogy engem itt lát.

— Nem, felség, szólt közbe Rozáli, ki ezalatt odasimult férjéhez; az én uram ma reggel megmondá nekem: »ma tartsd elfogadásra készen nyári lakunkat; a király itt lesz.«

A király megdöbbenve tekintte Dávidra.

— A spiritus familiaris sugta ezt meg önnek?

— Nem, felség, felelt Dávid, nekem, mint apám mondá, rhinoceros-idegeim vannak; engem a table movingok és az astral-szellemek nem szolgálnak; hanem szolgál az ismeret és a logika. És tudtam a kutatás eredményét, melyet felséged a Mátra hegyei közt tétetett: ismertem két lelkületet, a királyét és a királynéét, s e tudatokra alapítám azon jóslatomat, hogy a király ma itt lesz — az én házamban.

A király arczát a szokott tüzláng borította e pillanatban.

Versenytársával állt szemközt.

Egy király — egy számüzött telepítvényes-főnökkel. A régi monarchiai elv személyesítője a szabad republikánus koreszmék képviselőjével.

És miben versenyeztek?

Abban, hogy melyik a nemesebb?

Melyik szereti jobban hazáját? Háládatlan, keserüségtermő, de mégis örökké imádott hazáját!

A király leszállt trónjáról, hogy a számüzöttnél országa számára — kolduljon.

Vajjon a számüzött engedni fogja-e neki, hogy kolduljon?

A király, midőn úgy kigyuladt az arcza, rögtön, hevessen odalépett Dávidhoz s megragadá annak jobbját, egyenesen e kérdést intézve hozzá:

— Tudja ön, hová lettek a bank kincsei?

A két férfi egymás szemébe nézett — egészen közlelől; egy arkangyal villámló szemsugárzatával a király, egy férfi nyugodt tekintetével a számüzöttek főnöke.

Rozáli sejtő ámulattal veszté el lelkét mindkettő nézésében. Vajjon mit fog mondani férje? Ha azt találja e kérdésre felelni: »mi közöm nekem az osztrák bank kincsei-

hez?« hogy fog a nő leesni abból a magas égből, a hová őt Dávid egykor felvitte, mielőtt csókjával érintette volna!

Dávid nyugodt hangon, mint a konduló harang, felelé e szót:

»T u d o m.«

A király erre mindkét kezével megszorítá a számüzött kezét. — Arcza csaknem fehérré lett egyszerre.

— Akkor én visszatérek rögtön országomba, s »e szóra« lefekve nyugodtan alszom; mert akkor tudom, hogy meg vagyunk szabadítva.

A király átvetve vállán köpenyét, mint jött, úgy eltűnt, oly hirtelen, mint egy vízió. Csak a keblére borult nő biztosítá a férfit, hogy e jelenet nem volt álmkép, nem volt káprázat. A nő zokogott és férje keblére szórta csókjait.

»Igy, így, ilyenek hittelek, ilyenek láttalak mindig: bálványom, szellemem!«

Ugyanazon tulvilági arcz volt előtte ismét, a mely egykor a villámló felhők közepette úgy megigézte.

És valóban az a szó: »tudom,« nem kevésbé volt merészebben égnek dobott csoda, mint ama repülőgép, s a ki azt lába alá tevé, épen úgy tudhatta előre, hogy ezzel sok zi-

vataros égen kell majd keresztülrepülnie, s összezuzhatja vele magát, ha röptét kormányozni nem tudja.

Dávid készen volt rá.

Rögtön sietett fel az igazgatósági palotába s hívatta két igazgatótársát tanácskozásra.

Elmondá előttük az eddigi eseményeket s a királylyal történt találkozását a Moisheszigeti kertjében, a párbeszédet és az utolsó szót.

›Tudom.«

Mr. Severus ajkai még fehérebbek lettek, mint egyébkor.

— Uram, szólt Dávidhoz, azt jól tette ön, hogy megmondá. Bár, ha egészen correct akart volna eljárni, azt felelhette volna a királynak, hogy ez nem tartozik az én ressortomba: a bankügy Severus igazgatótársamé. No de jól van. A királyt még mai nap is vannak, a kik nem olyan embernek tartják, mint mást. Annak több tisztelet kell, mint más halandónak. És aztán én sem felelhettem volna neki egyebet, mint azt, hogy ›tudom.« Mert a hazugság a gyöngék fegyvere. De már most mi lesz tovább? — Ennek a szónak: ›tudom!« folytatása is van. — Ez a

szó: »tudom,« háromszáz milliót nyom arauyban, ezüstben.

— Ugy van.

— Tehát ha én rám van bízva a szónak folytatása, én így fogok szólni: »tudom, hogy az osztrák bank kincseit a nihilistáknak sikerült elfoglalni. Mi elvettük azt a nihilistáktól akkor, midőn az már az övék volt. — Ez ránk nézve hadi zsákmány, elfoglalva velünk harczban álló ellenségtől. Az osztrák banknak lehet keresete a Nihil ország kormányán, a miért kincseit elvitte; perelje be, nyerje meg, exequalja rajta a követelését; de a mit mi vettünk el a Nihil ország hadseregétől fegyveres kézzel, az minden népjog szerint a mi sajátunk és azt nem adjuk vissza sem a második, sem a harmadik tulajdonosnak. Ugyan mit mondanának a hatalmasságok, ha most a bécsi, párisi, londoni, stambuli fejedelmi kincstárakból minden nemzet vissza akarná követelni az ő hadjáratban prédára jutott kincseit, a mit az elvevők közlétványra állítanak ki? A Zürichben, minden európai hatalom által aláírt, nemzetközi egyezményben egy pont így szól: »a hadi zsákmány 24 órai birtoklás után az elfoglaló jogos tulajdonát képezi.« — A keresett háromszáz millió ránk nézve hadi

zsákmány; és hetedik éve, hogy birtokunkban van. Az a mienk. Ez az én szavam ama szó után: »Tudom!«

Dárday arczáról azt lehetett olvasni, hogy egészen Severus nézetét osztja.

Most Tatrangi Dávid szólt.

— Nem tagadom, hogy a jog és a hatalom két erős ur a földön, de én azoknál még erősebb két urat ismerek; ezek az erkölcs és az ész. A jog azt mondja, hogy tartsuk meg a hadi zsákmányul elfoglalt kincseket; a hatalom biztat, hogy megtarthatjuk; hanem az erkölcs és az ész azt parancsolja, hogy vissza kell azt adnunk jogszerű tulajdonosának. S én magamra vállalom, hogy igazgatóságunk egyhangulag fogja azt határozni, hogy adjuk a kincseket vissza.

— No arra kíváncsi vagyok, szólt Severus, hogyan nyeri ön meg az én szavazatomat?

— Nekünk először is hasznunkra volt az, hogy a kincseknek ez ideig birtokában voltunk. A véletlen adta kezünkbe.

— És önnek a leleményessége.

— A szerencse megsokszorozta azt kezeink közt.

— És az én fáradságom.

— Elismerem. De ez volt minden alapi-

tásunk talpköve, s birtuk azt ez ideig jóhiszeműleg, mint ellenségtől elfoglalt hadi zsákmányt. A mint azonban megtudtuk, hogy az nem az ellenség, hanem egy magány társulat vagyona volt; nem zsákmány az, hanem kölcsön, melyet köszönettel visszaadunk. És ha ellenségünk lett volna is Ausztria, s mi magunk foglaltuk volna el a bank kincseit, mint hadizsákmányt, még akkor is vissza kellene azt adnunk, a mi egy magánytársulat vagyona volt, mint a hogy visszafizette Franciaország azt a nyolczadfél millió marc-banok ezüstöt, a mit Davoust tábornok a hamburgi bankból elszállított.

— S még tán kamatot is fizetünk tőle?

— Valóban öt százalékot hét év folytán.

— Tehát még egy árva száz milliót fölébe! De hisz ez, ha nem tréfa, akkor örült-ség! Ugy mi jól bezárt kincstárunkból négyszáz millió ércpénzt kihajigáljunk, mint a megrohadt burgonyát! Hiszi ön, hogy azért fáradtam én hét éven át, a világ öt részében mindenütt, hol nyereség kínálkozik, aranyat ezüstöt gyűjtve államunknak; azért töltöttem meg bankunk hat pinczeboltozatát comptanteokkal, hogy azt most megosszszuk azokkal, kik az idő alatt zsebükbe dugták kezüket s ugy bámultak a világba vagy börze

szédelgéssel lopták a pénzt a hiszékeny néptől? — Tatrangi nem hátrált meg.

— Ha ön megtöltött hat pinczeboltot arannyal, ezüsttel, én megtöltöttem hetet. Ön a kereskedelem útján; én a találmányok által. Ezüst elválasztó gépem, melyhez a hajdani emberölő gépek rezét használtam fel: a Mael örvény szélében felállítva, a tenger vizéből naponkint háromszáz font ezüstöt termel; ez senki vagyona: én foglalom azt el az emberiség számára. Hetven napot töltöttem az Atlanti oceán fenekén, az aërodromon által vezetett buvár hajóban, hogy felfedezem a hirhedet arany flottát, mely négyszáz ötven év óta fekszik a tenger fenekén elsülyedve, másfél száz milliót érő kincseivel. Feltaláltam azt; magammal hoztam. Készítettem egy buvár harangot kettős falazattal, melynek hézagát jégtermelő készlet tölti be. E buvár-haranggal leszálltam a caxamarikai forróviz-okádó volkán fenekére, a melybe az inkák kincseit négyszáz év előtt a mexicóiak beleveték. Megleltem Atahualpa aranytrónját, s a hirhedett arany kertet, melyben pálmák, délszaki növények voltak vertt aranyból utánozva. Az ind mesét én valóvá tettem. És mind ezen kincseket én a találmányok pinczéibe rakattam le, és most sincs rajtam

egyéb arany, mint feleségem jegygyűrűje az ujjamon.

A két igazgató nem állhatta meg, hogy Tatrangi felmutatott kezét meg ne szorítsa.

— Meghajlok előtted, szólalt meg most Dárday. Te magad annyit szereztél államunknak, mint a többi egy millió. És ha azt mondd, vissza akarom adni az osztrák bankkincseit; mert azt is én szereztem; az is az enyim, azt mondom: »teheted.« De hát ne akarj te Krisztus lenni! Légy egy kicsit ember is. Gondold meg, hogy az »enyim« és a »tied« közötti különbség soha sem fog megszűnni a világon. Harczban állunk az egész világgal, s tudod, hogy az egész világ ellenségünk. Mentől több a pénzünk, annál több a hatalmunk, annál erősebb az államunk. Ellenségeink most a hátukon fekszenek, el vannak gázolva. Mi állunk. Hát te most oda akarsz sietni, hogy még egyszer talpra állítsd őket, hogy ők fektessenek le aztán minket. Most van hatalmunkban ezeket a pénzsztánokat egész fel a nagymogul Rotschildekig mind összetörni, kiszalaszszuk-e ezt a kezünk-ből? — Ennél a szónál megszűnik a philo-sophia!

— Nem, bajtársam, a philosophia soha sem szűnik meg. Még az arannyal szemközt

sem. Mi tartja össze a mi államunkat? A hatalom? Nem; hisz még csak fegyveres rendőrségünk sincsen. A jog? Nem. Hisz még csak codexre szedett törvénykönyveink sincsenek. A szokássá vált becsületérzés az, mely államunk egész alkotmányát képezi. Az a szokás, hogy elég a kötelességet annak tudni, a kinek terhe, hogy teljesítse azt, mielőtt az sürgetné a teljesítésre, a kinek az ő kötelességéből haszna van. Ez a mi kormányzásunk titka, ez a társadalmi együttlétünk életereje. Törjük meg ezt — mi magunk ide fenn — s az egész alkotmány alattunk fog összetörni. Ha az állam fejei kimondják azt, hogy idegen vagyont, ha kezünk eléri, más romlásával elvenni jó; — példánkat fogja követni az egész ország. A mely országban az államfők hadi kárpótlások megtartásával, bankódevalvatiókkal maguknak kincseket szereztek; az az ország tele lett hamis bukott kereskedővel, zsiványnyal és orgazdával. A hol az államfő milliókat suvaszt el; ott a »félkékalmár« garasokat csal, s a pásztor csikót, tinót lops egyforma joga van hozzá. A kormány meglopja a polgárt, s a polgár meglopja az államot. Ez a szövetség. Ott az »én, te, ő« egy circulus vitiosus: »te meglopsz engem; én meglopom őtet; ő aztán

lopjon meg téged!» Ez azon államokban a jelszó, a hol mindent el lehet venni, ha egy furfangos paragrafus és a hatalom megvan hozzá. Nálunk nem az volt eddig a szokás. Mi eddig azt kérdeztük: vajjon az, a mit megszerzünk, nekünk hasznunkra lesz-e, s nem lesz-e kárára másnak? -- Egy világvárost építettünk ez anyagból! De ha mi az osztrák bank tulajdonául felismert kincseket megtartjuk pinczéinkben; ez szétveti a mi államunkat, ettől megrohad a fenekéig egész társadalmunk; ki lesz mondva a törvény, hogy vagyont szaporítani minden uton és eszközzel jó; nem azért, mert szükséges; de csak azért, hogy a mienk több legyen, a másé kevesüljön. S ezzel a törvényt nyel lesz városunkból egy »Sybaris;« de nem lesz »Ott-hon!» — És ellenben mi lesz akkor, ha azt határozzuk el, a mit én ohajtok? Gondoljatok e tényre s a világ mostani helyzetére. Fenekestül fel van fordulva minden. Inség, kétségbeesés, pangás, munkahiány, nyomor mindenütt. Haszon ez mi ránk nézve? Haszon-e az nekünk, ha milliárdjaink vannak elzárva pinczeboltjainkban; de elátkozva, mozdulatlanná, mintha most is a caxamarkai geizer fenekén feküdnének. Kereskedő ország vagyunk, és minden piacunk üres; vagy

nem is üres; hanem átalakult temetővé. — S ha most ez örvénylő vihar közepett mi egy szót elkiáltunk; »becsület állj helytt!« s a min keletkezett e világromlás, a bécsi bank kincseinek eltüntén, megoldjuk a titkot; visszaadva becsületesen a megtalált kincset; akkor én azt mondom tinektek, hogy magunkat odaállítottuk a világ közepére. Mi szegényebbek leszünk négy száz millióval; de gazdagabbak leszünk az egész világ bizodalmaival. Mi ez által nem csak az osztrák bankot segítjük ki nagy veszedelméből; nem csak hajdani hazánk népének adjuk vissza a jólétet; az egész világon egyszerre újra felélesztjük vele a tetszhalott hitelt. S erre nem részvét vezet bennünket, hanem önérdek. Az újra éledt hitelben a mi államunké lesz az oroszán rész. Le fog előttünk hullani minden sorompó, tilalom, féltékenység, a hol eddig fennállt. Elég lesz azontul polgáraink bármelyikének csak annyit mondani, »én az Ott-hon lakosa vagyok:« — e szó aranyzalog lesz ránézve mindenütt. Százszorososan fogja azt nekünk a kerek föld visszafizetni. S ha megmaradnak még azután is ellenségeinknek azok, kiket most semmivé tehetnénk, de a szövetkezés közöttük lehetlenné lesz téve. Elmondtam indokaimat. Nem nagylelkűségből,

de előrelátásból kell visszaadnunk a bécsi bank kincseit. Ha megtartjuk azokat: ez romlása lesz államunknak; ha visszaadjuk: diadalunk lesz az és örökké megtartja építőményeinket!

Dárday tapsolt.

Mr. Severus érezte, hogy kisebbségben marad. Egy új eszméje támadt. Ugy tett, mint a ki megingatva érzi véleményét.

— Kérek meggondolási határidőt éjjélig.

— Jól van; monda Tatrangi.

— Pontban tizenkét órakor ismét összejövünk.

Azzal széljel mentek.

Mr. Severus sietett a távirda palotájába, mely szakmájához tartozólag rendelkezésére állt s éjjélig nem volt található; maguk a távirdák is el voltak zárva, a most különben sem tolakodó közönség előtt.

Ugyanezen időt Tatrangi az aerodromonok indóházában tölté.

Éjjélfelkor ismét összejött a három igazgató.

Mr. Severus kezdé az értekezletet.

— Tatrangi ur indokai meggyőztek. Én is arra szavazok, hogy az osztrák bank kincseit vissza kell szolgáltatnunk.

És így egyhangulag lett az megszavazva, a hogy Dávid megjósolá.

— Most még egyet kérdek: szólt Severus; tehát az »Otthon« állama épen semmi hasznot sem akar a mostani világpénzválságból a maga részére kiaknázni?

— De igen, felelt Tatrangi; — jövődöbeli megdönthetlen praestigéjét.

— Egyebet semmit? — Tehát még egy kérdést. — Ha társulatunk ma liquidálni akar, na, mennyire számítja ön azt a magány vagyont, melyhez én nekem a társulat alaptökéjéből igényem lenne?

— Huszonöt milliót adott ön rendelkezésemre, midőn a hyalichor gyárat alapítottuk ez előtt hét évvel. Én akkor világos igénytet tettem önnek, hogy az alaptökéje, mely tervemet kivihetővé tette, s a mit örökké hállásan ismerek el, évenként negyven százalékot fog önnek hajtani.

— Hagyjuk ki a hálát a számításból, maradjunk az üzletnél.

— Tehát ha az üzletet tekintjük, akkor ötven százalékot veszek fel, s ez az alaptökével együtt kétszáz millió; a mi, ha ön kívánja, rendelkezésére áll.

— Rögtön?

— Azonnal.

— Kérni fogom az utalványoztatását.

Tatrangei arczán egy vonás nem változott. Nem azért, mintha közönyös dolog volna rá nézve az, hogy kétszáz milliót visszavonnak az állampénztárból, még kevésbé, mintha Severus iránt hidegült volna meg; szerette őt, mint jó barátot, s nagyrabecsülte, mint tehetséget; — de előre látta, hogy a mit ma elveszít, jön idő, melyben ismét viszszeri.

A helyzet titka pedig ez volt.

Az akkori világ pénzválságban minden bank részvényei leszálltak értéküknek egy ötöd részére. A porosz bank, mely egy év előtt 1300 talléron állt, most 200-zal volt jegyezve. A bajor bank részvényei 500 ft helyett 100-ért kináltattak; a hamburgi, frankfurti, brémai bankok részvényeinek csak színleges jegyzéke volt; vevőjük nem akadt; a belga nemzeti bank felfüggesztette bankjegyei beváltását. Anglia bankja, melyből az osztrák főherczegek elhelyezett tőkékiket legelsők voltak visszavonni, oly zavarba jött, a minőt csak 1797-ben tapasztalt; mindenki tudta felőle, hogy ha még öt napig tart a panique; ércpénzládái üresen fognak állani. A francia bank részvénye 1200 frankról 250-re, az olasz nemzeti banké 280 ducatiról 50-re,

a hollandié 1000 tallérről 200-ra esett alá. Még rosszabbul álltak a keletindiai bankok, a hol a kalkuttai bank részvényenkint 3500 rupiát vesztett névértékéből, s a bombay bank 1000 rupia helyett csak 150-el szerepelt: legrosszabbul álltak pedig az osztrák nemzeti bank részvényei, a mik névértékük egy tizedrészére süllyedtek s ugy sem voltak eladhatók; s ha az amerikai 1750 bankról nem mondjuk azt, hogy még annál is rosszabbul álltak, ez csak ugy értelmezendő, hogy azok már feküdtek: már azoknak (2000 millio dollárig menő alaptőke mellett) épen semmi árkeletük nem volt.

És hogy mindennek a vésznek hol a góczeza? azt világosan lehetett tudni. Az osztrák nemzeti bank kincseinek eltünése idézte fel az egész világon a vak rémületet a többi bankok irányában is; s az a néhány napig tartó szélesend, mely az üzletvilágban támadt, a mi alatt Mazrur felfedezése nyomán az eltűnt bank-alapot keresték, még jobban bizonyítá a diagnosist; e néhány nap alatt az egész földtekén ájuláshoz hasonló várakozás nyomott el minden izgalmai, az örültség szelleme szünetelt: megállt lesni, mit fed fel a tátrai tófenék? sőt a karpáti sziklákön fölfedezett aranyvonalak hírére

minden ország bankpapirjai elkezdtek négy-öt százalékkal felmászni, hogy azután a csatlódás tudomásra jöttével még mélyebbre nyekkenjenek alá.

Mr. Severus számítása tehát a legcorrectebb volt, a mit az üzletvilágban producálni lehet; méltó társa Rotschild azon műveletének, midőn a waterlooi ütközet után postagalambok által utasítá londoni ügynökeiket, hogy az állampapirokat gyorsan vásárolják össze.

De mi volt Rotschild egész dicsősége (30 millió tallér), a mit e fogásával kivívott, Severus tervéhez képest!

Mr. Severus azon idő alatt, a míg a távirdahivatalban el volt zárkózva, minden világrészben létező ügynökeinek e táviratot küldé:

»Bankrészvénnyeket 10%-al árfolyamon felül összevásárolni.«

Ha tehát ő most kétszáz millió forintig összevásárolja az idegen bankok részvényeit, a miknek egyedüli veszedelme csupán a bizalomhiány; a mint a hitel megerősödött, egy hét alatt nyerhet fél milliárdot, sőt lehet oly rohama a biztosan bekövetkezendő »hausse«-nak, hogy egy egész ezer milliót besöpör; s azzal egyuttal leveri lábáról eddigi

gyűlölt versenytársait, a yankee és semita vérből eredt bankárokat, ő a megátkozott cham-ivadék: a fekete arczu!

Csak egyet felejtett ki a számításból Severus: Tatrangi Dávid igazságérzetét.

Dávid azalatt, míg Severus táviratait szétküldé a szélrózsa minden irányában, ugyanazon válságos helyekre utnak indítá repülőgépeit a most már két szavazattal biztosított kincskiszolgáltatás hírével.

S az aërodromon előbb járt mindenütt, mint a távirdai sürgöny.

És a midőn mr. Severus ügynökei megjelentek a börzéken; ott már a bacchanált lelték maguk előtt: a »boszorkánytánczra,« a »halott-tánczra« rögtön következett az »aranyborju körüli táncz;« ki volt hirdetve, hogy az »Otthon« állam lelte meg az osztrák bank kincseit s azokat a tudomásvételnapján visszaszolgáltatja.

Van hát még becsület a világon! Nagy tömegben, óriási mérvekben, kapható még... Becsület »en gros!« — Californiája a becsületnek! Egy ország, melyben le egész a föld olvadt közepéig tart a becsületesség.

Ez a hír egyszerre megfordított mindent.

A tegnapi kétségbeesésre rögtön következett a mai nap örömujjongása. A kik két nap előtt koldusoknak hitték magukat, holnap újra tehetős emberrek lettek; a visszatartott üzletek megindultak; az eldugott pénz sietett megint viládkörutjára; a hitel megszilárdult: a munkás kéznek becse lett; a piaczok megélénkültek; s a ki mindennek legtöbb hasznát vette, az volt az »Otthon« állam maga.

Ez igazságos elhatározása által három nagy előnyt vívott ki magának az első pillanatban is.

Az egyik az volt, hogy az északamerikai egyesült államok elismerték az »Otthont« önálló, constituált államnak, s megnyitották előtte a nemzetközi és kereskedelmi összeköttetés utját; — a másik az volt, hogy saját hazájában felhagytak irányában minden ellenséges rendszabályokkal; az ottani gyanuskezü miniszteriumokat Magyarországon, úgy mint Ausztriában felváltották igazi szabadelvű és tiszta kezű kormányok; — a magyar kormány Bárány Pál elnöksége alatt; — és harmadszor — — a közös nagy veszély s a közös szabadulás kitölté valahára azt a nagy ürt, mely az egy uralkodó alatti két ország között tátongott; Bécs megszűnt Pestet

a maga Carthagojának tekinteni; a minek legelső tanujelét abban mutatta be, hogy az »Otthon« állam által megajánlott száz öt milliónyi kamatot nem fogadta el; hiszen ha saját kincstárában hevert volna is az érczlapja, ott sem kamatozott volna az. Az Otthon kormánya viszont nem akarta azt visszavenni; végre a senkinek sem kellő száz öt millión úgy egyeztek meg, hogy legyen az felében Bécs, felében Pest városáé s forditassék a két város által arra, a mi mind kettőnek legszükségesebb, a közegészségi állapotokat gyökeresen megjavítandó nagyszerű csatornázásra. E nagylelkűséget azonban a bank nem terjeszté ki Mazrurra, úgy érvelve, hogy Mazrurnak csak azon esetben volt egy százalék megígérve a kincsekből, ha azoknak hol létét felfedezi. Ő azonban csak azt tudta megmutatni, hogy hol »voltak« s annak felfedezése, hogy hol »vannak,« másnak az érdeme. Az elutasított Mazrur fogadást tett, hogy e megtagadást drágán fogja megfizettetni az egész országgal.

Végül pedig mr. Severus sem nyerte meg a maga se fél se egész milliárdját.

S hogy ezt megbocsássa valaki Tatrangi Dávidnak, az nem születhetett Cham megátkozott ivadékából. . . . !

(Vége az első kötetnek.)

TARTALOM.

	<i>Lap</i>
»Otthon« város"	3
Az Otthon állama	19
A világ átalakulása	36
A világnyelv és betűi	45
Uj bajok	54
A »nagy liga«	95
A világmorlás	127
Egy drága szó	140

A

JÖVŐ SZÁZAD REGÉNYE.

IRTA

JÓKAI MÓR.

MÁSODIK RÉSZ.

AZ ÖRÖK BÉKE.

MÁSODIK KÖTET.

BUDAPEST.

KIADJA AZ ATHENAEUM.

1873.

86.836/2/2

Koll. 2.

Budapest, 1873. Nyomatott az „Athenaeum” könyvnyomdájában.

A lég vándora.

És még is

Minden siker, minden diadal a mit eddig Tatrangi Dávid találmánya kivívott, két fennálló tény miatt az enyészetnek volt odaitélve. Ki volt rá mondva a végzet, hogy az egész alkotás, a mit ő létrehozott, mint egy félszázados álom, eltűnjék ismét.

Az egyik tény az, hogy az a népfaj, a melyből a feltaláló származott, oly csekély számu. Még ez időben is alig megy nyolcz millióra. Ez a szám olyan missióhoz, a minőt az örök béke apostola vállalt el, kevés. Diadalmas háborura talán elég volna. Az ozmanok kevesebben tudtak három világrészben birodalmakat hódítani. — De meghódítani az egész emberiséget a világbéke számára nyolcz milliónyi néppel: ez utopiai álom. Ha ez mind missionarius, népoktató, utazó, kereskedő, gépvezető lesz, ki marad otthon a hazai földet mivelní? az ipar városait tovább építeni?

Ha az Otthon állam a maga telepe számára ki vonja Magyarországból az értelmiséget, akkor magát az ős államot korhasztja el; ha idegen elemeket vesz fel nagy mértékben, azokban lassankint felolvad az alapító elem, mely ugy sem volt tisztán magyar ajku már alakulásakor, s akkor benn a gépezet központjában kezdődik újra a zsurlódás a nemzeti-ségi elemek között, mely aztán elkoptatja az egész művet magát.

Lett volna egy nagy nemzet: német, angol, francia, orosz, vagy akár a chinai, a légjárók feltalálója; hatalmával diktálhatná a békét a világnak; ur lenne égen és földön; de ez a kis magyar faj, mikor a találmány által szét lesz szórva a kerek világba, ott elporlik, itthon elolvad, belevész a népek tengerébe, mint el van enyészve a héber faj, arra nézve, hogy nemzet legyen valaha

És ha egy nagy catastropha talál kiütni a világban, a béke forradalma, az a Magyarország, melyet eddig fiamnak hősi erélye tartott fenn államul, a midőn majd a vitézség nem tartozik többé az erények közé, meg nem menekülhet attól a sorstól, hogy mindenütt leszavazva, szétoszoljon cantonokra, s legyen egy névtelen ország belőle, an-

nyi felé irányult czéllal, a hány nyelven beszélnek benne. Egy Polynesia a száraz földön.

S nincs sehol egy rokon faj; egy hozzá távolról is hasonlító nép, melyhez csatlakozhatnék, melylyel missióját megoszthatná; melyet magába fölvehetne.

A másik fenyegető tény az, hogy az ichorbánya kezd kifogygni.

S ez a két veszély oly nemű, hogy ellenük sem hatalom, sem tudomány nem segít.

Hiszen Sonnenfels óta elég módszert találtak arra ki, hogyan szaporítható egyáltalában a nép; hanem hogy különösen »egy« faj létszámának aránya hogyan emelhető a többi együttlakó fajokéhoz képest? arra módszert keresni tilt a morál; találni a physiologia. Iskolai nevelés, ösztöndíjak, litteratura, kormányzat által mehet végbe némi átalakulás; de ez lassu processus; s a világtörténet nem vár

A másik baj elhárítására megszüntetett az ichorgyár minden más czélra való üvegkészítést: csupán a légjárók alkatrészeit állítá elő, de a fogyatkozás oly mérvben mutatkozott, hogy a soffionék néhány év mulva már előre kiszámíthatólag a gép készletéhez sem fognak elég ichort felszivattyúzni, s ekkor mi lesz az egész találmányból?

Egyszer meg fog állani fejlődésében, azon tul nem lesz képes a megkezdett terjeszkedésre, lassankint összébb megy; régi gépei elkopnak, s az egész találmány a hozzáköttött uj étellel együtt elmulik, mint az egyptomi cultura, az örökön égő lámpa titkával, a bebalzsamozott mumiákkal, mint az astek civilisatio, melynek palotáit benőtte az őserdő. A háboru ujra felszabadul, megujult dühvel s az uj kor Dzsingiszkánjai és Tamerlánjai majd tudnak olyan pusztaságot csinálni Európából is, a milyent csináltak a mult kor emberirtó királyai az emberiség virágzó bölesőjéből, Közép Ázsiából. Hiszen már a mult században nem meszsze ut hiányzott tőle, hogy Páris neve egy sorba jöjjön Ninivével és Palmyrával.

E nehéz gondok népesíték meg Tatrangi Dávid álmait azokkal az örökön örökké visszatérő látásokkal, a mik lassankint az embernek egy második életévé válnak; mindig ujra meg ujra ismételve folytatva ugyanazon álom, — vizio, jóskép.

Pedig volt szép neje és kedves gyermekei. Nem tudott örülni mellettük.

Ágyából kiüzte, asztalától elverte az a gondolat, hogy van valami a földön a mi feltehetetlen.

Ilyenkor aztán ment -- fel a légbé: — keresni a nemlétezőket.

Ment kérdezősködni attól a nagy elementumtól, a légtől, melynek sulya ezerszerre több, mint az egész földkéregé, minden sziklaival és tengereivel egyben.

S a lég országa egy búbajos tündérvilág. A szárny, mit az ember megszerzett magának, még nem elég arra, hogy benne otthon legyen. Ahoz az emberi idegeken tuljáró erő is kell. És uj érzékek, álmaikból felköltöttek, sejtelem, mely látássá magasul, és számító tudomány, mely a látnok phantasiájával szövetkezik, hogy megértse azt a titokteljes beszédet, a mikben az ég csodái nyilatkoznak.

»Ember nem tudja, honnan jön a szél és hová megy?« így zeng a királyi zsoltárénekes.

Ez az ember meg akarta azt tudni.

Honnan jön a Monsun, és hol támadnak a Passatok szelei? Meddig mennek, hol pihennek el? Hol a Samum izzó bölcseje? honnan szabadul ki az adriai Bora? mint támad a Mistrál? mi költi fel tavasszal a jégmezőket felolvasztó havasi »Főn«t miért zúdul fel a nyári havas fergeteget hordó székely Nemeze?

Ez az ember sokszor odaveté magát lég-

járó gépével a chinai Tyfoonok szélörvényeibe; kísérte vakmerően a mexikói Tornadót, mely városokat dönt halomra, a keletindiai Cyclonokat, miknek forगतagai egyuttal körben futnak, mintha planétái volnának egy láthatlan központi erőnek. Átadta magát néha a villanyos Hurrikánnak, melynek szélrohama úgy világít, mintha folytonos villám lobogna az égen: s együtt tánczolta az őrjöngő menyasszony tánczot a Buránával, az oroszországi hóvihartölesérről. Középről tanulta megismerni a középafrikai villanyos forgószület, a Chamzint, mely tüzveres fénybe borítja az eget és földet, villámokat szór orsója derekából, s mikor szétfoszlik, tüzgolyót vet föl az égre s nehéz kénszaggal tölti el az egész levegőt. Naphoszszant elküzdött a tengeri viharral, mely porfelleget ver föl a tenger vizéből, hogy a parti erdők fehérré ősülnek a rájuk tapadt sótól.

Minő felséges beszédeket mondtak neki e szárnyü szellemek!

A legtitokteljesebb hang az, mikor ott a magasban a repülő gép két egymás alatt szemközt elrohanó légáramlat közé jut: az a kísértetes nyögés, mintha egy csillag sirna és panaszná valami fájdalmat, a mit embernek nem lehet megérteni!

A vakmerő égi vándor járt egyik föld-sarktól a másikig, a tropicusok zonájától az antarcticusokéig.

Minden rejtekhelyet megkérdezett, a hol az örök tudás lakik.

Körülkeringte a Dhawalagiri, Csimbo-raszó, és Mount Everest fellegekben lakó jégcsucsait, s leszállt kitudni a Tőkehal szigetek örök ködeinek titkát. Néha az egész atmosphaera egy sűrű ködtömeggé vált előtte, mely félhomályba burkolta a földet s elsápasztá a csillagokat. Köd volt körüle, mely nappal szűrkit, éjjel világít.

S még a tompa, néma, nappalt és éjszaka-t kiegyenlítő homály is szavakat beszélt hozzá. Az Európa közepén terjengő sárga köd hirdeté a németországi roppant tözegégéseket; a délamerikai viola barnás borulat a prairiek hamvasztását, vegyülve az Amazon, Szent-Lőrincz és Laplata folyamok mocsár gőzeivel. Egyszer a légjáró tizenkét napig úszott egy sűrű, opál szürke ködben, mely száraz, semmi nedvet nem mutató lomha tömegével egyformán belepte mind az öt világrészt, s az egyenlítő alatt épen oly sűrű volt, mint az éjsark alatt; és a mellett oly magasra terjedt, hogy Dávid repülőgépevel harminczkét ezer lábnyi magasban sem érte

szélét, még ott is oly tömött volt az, hogy rajta keresztül a nap csak egy fehér tányérnak látszott; míg éjszaka oly világosságot vetett a földre mint a hold és feküdt az emberi idegzeten, és fojtotta a mellet, mint egy idegen világ atmosphaerája. Az egy vándorló égi test volt. Köd csupán, megmérhetetlen anyag, a távolban láthatlan, de mégis tömeg mint a gáz. Vándora a nagy világűrnek, melyel fölünk minden százhatvanhat évben összetalálkozik (1793), s hetekig tart, míg e láthatlan tömegen keresztül, egy részét magával ragadva.

És épen e ködök, felhők voltak, a miktől meg kellett tudnia Dávidnak azt, a mit keresett.

Vannak, a kik a felhők titkos irásából olvasni tudnak.

Gyakorlott tengerészek megismerik a felhőt, mely a láthatáron túl levő sziget létezését hirdeti előre. Természettudósok kiismerik a felhők közül azt, melyet egy füstölgő vulcán támasztott: a Jóremény fok szikla fennsíkján a megjelenő »felhőabrosz« hirdeti a keleti mousson közeledtét s a Rio Bamba felleppalástja az esőszak megérkezését. A felhőkből megtanulja a figyelő, hogy hol van egy pusztaság közepett, egy sziklasivatag

ömkelegében ember mivelte, embertápláló föld?

Az ég vándora naphosszant, éjhosszant elkerengett az égő Kirau-Ea volcán látványa felett, és a Tsián-shán solfatáráinak füstölgő күrtői körül; vakmerően letekintve az élő földi tűz titkos műhelyébe, s míg fényképészei a tengerből folyvást magasabbra emelkedő Aphröessa volcánsziget változó rajzait vették fel, ő a Bunsenspectrál készülékkel a föld mélyében eléggé érzeket elemezé.

Nem találta, a mit keresett: azt az ultramarin vonalat a Fraunhoffer csíkok között.

Sorra járta a görög archipelagus »Majonesi« szigetvolcán csoportját; a Navadas és Andes örök villanyzivatartól környezett tűzhányóit, Lipári és Sandvich szigetek kén-gőzkatlanait, a tizenöt élő és harmincz kihamvadt volcánt a Cordillerak gerincein; leszállt egy pihenő órájában a tűzhányók óriásának a Cotopaxinak pokoltorkába, vegyelemezte a tamáni sókutakat és a csokrai örök-tűz kutjait, a siciliai Macalubát, a chinai iszapvolcánokat, s a turbacoi óriási forró viz katlant. A javai Semeru volcán egy rögtöni kitörése percében találta ott a kraterébe leszálló aërodromont, s Dávid együtt repült a

felrohanó füstgömbökkel, miknek mindegyike, mint egy öntengelye körül szélesebesen pergő csiga lövell fel a magasba száz meg száz bömbölő füstbombát egyetlen oszloppá magasítva. Ez oszlop ezerkétszáz lábnyira veté fel a gépet négy percz alatt. Uj-Seelandban huszonöt, Ausztráliában nyolczvanhét uj tűzhányót fedezett föl. Felkereste a déli jeges tengerben a 10 és 12 ezer láb magas Erebus és Terror, s megint visszatért Ázsiába, az Ararat hegy csoportja között háborgó Demavendet megvizsgálni: onnan fel északra az izlandi hőviz okádó volcánok a gőzfuvó fumarolokig; egyetlen egy: a Trolladgynjur mutatta nyomait a kutatott hatvanötödik elemnek a fenekét ellepő forróvizi tóban; de az oly csekély mennyiségben jött elő, hogy nem jutalmazta volna meg a fáradságot.

Csak egy hirhedett volcán-csoport maradt még megvizsgálatlan, az aleuti szigeteké. — Ezt legutoljára hagyta. — Rettegett attól a gondolattól, hogy ha itt találja felfedezni az ichor uj bányáit! Ez a gondolat olyan volt rá nézve, mint egy átokteljes jóslat; mely azért teljesül, mert folyvást kerülök.

Elébb föltette magában, hogy az egész földet felkutatja az ég magasából.

E vakmerő vándorlásában aztán önma-
gán észlelheté, hogy válik az élő ember las-
sankint tulföldi lénynyé?

A cosmicus tünetek egymást váltogató
csodái egészen elszoktatják a földtől, s annak
egyhangu mindennapi örömeitől.

A föld maga, csak mint egy festett ab-
rosz repül el alatta, csak mint egy földtani,
földrajzi tantárgy; hanem a földszellem rend-
kívüli tüneményeivel ragadja egyszerre fel
az égbe s le magához a repülő halandót. Mi-
kor éjjel visszatér Ausztraliából, egy tenger
felett repül el, mely világít; a phosphores-
cens habok mint egy átlátszó olvadt üvegtö-
meg torlódnak egymásra s a habtajték meg-
annyi szikra, a végig vonuló hajók hosszú
tűzvonalokat hagynak hátra magok után a
tenger színe felett; fenn pedig be van borulva
az ég; egy csillag sem ragyog: a tenger vi-
lágít fel az égre.

Majd elsötétül a tenger, a légjáró nyu-
gatnak repül; követi az éjszakát, a hajnal
nem éri utól.

E hosszúra nyújtott éjszakában elhagyja
a szélváltók vidékét s lerepül a déli égsar-
kig, hol a fekete tengertükréből a Kerguelen
és Donald szigetek jönnek eléje. Egyszerre
elkezd előtte világosulni az ég. Mi ez? Nem

hajnal. Nem délsark fény. Fehér, kísértetes derengés az; a jégcsillám (Eisblink) a déli polus villanyszerű fehér tündöklése, a kristálylá vált tenger villogása az; fény a halálból. Mélykóros melancholia lepi meg a kedélyt e siri önvilágítása alatt egy laktalan földrésznek, a légben utazó magát is a kísértő szellemek egyikének képzele már e jéghajnal derengésében.

Azután fel a mérsékelt földövek felé ismét. Az éjszaka véget ér, a sötétkék tengerből, mint egy csonka rubin pyramid emelkedik ki a hajnalsugártól megvilágított Jöreményfok. A légjáró két egymásra fordított üveg harang között repül, egyik a tenger, másik az ég. A mousson korbácsolja a tengert; s a mint feljön a nap, egyszerre egy megragadó új látvány lepi meg az alátekinőt. A tengert egy szivárvány öleli körül. Egy rettenetes kerületű fénykoszoru, a vihartól légbeszórt vízcseppek megtört sugár búvőköre. A mit más halandó az égen szokott látni, a hétszinű tündéri ivbolt most a smaragdszin tenger fölé van kifeszítve. A mint a nap feljebb-feljebb jön, a búbajos iv szűkebbre szorul, a szél alábbhagy: akkor a mosolygó kísértet eltűnik.

A légjáró röpte Afrika száraz földe fő-

lött vonul végig. Ismeretlen hegylánczok, végtelen erdők, láthatártalan puszták, névtelen országok, szétágazó folyamok huzódnak el alatta. Idegen, kietlen világrész, semmi emberi pompa rajta. Palotás városok, csinált utak, hajózható folyamok nem hirdetik benne az emberi szellem alkotását. Gunyhócsoport az erdőben vándor karaván a pusztán, atágas mezőkön dúvadak előlfutó csordák.

Az átfült levegő csoda phoenomenonokat mutogat a légben. A napnak fényes kerek udvara támad, átszelve a központba futó félkörökkel, miknek találkozó pontjain meléknapok ragyognak. Egyszerre négy nap kísért az égen; s az igazi nap maga is oly sápadt, mint képmásai: az égi rémek. A közép afrikai félemler fajoknak gyakran világít e rémtünemény, mintha négy napnak kellene összefogni, hogy a sötétséget elűzze róluk.

A légjáró észak felé repül. A folyók, erdők, hegylánczok eltűnnek. Egy vakító sárga lepel kezd egész világgá kibontakozni: oly véghetetlen, mint a tenger. Valóban tenger; zöld apró szigetekkel. A Zahara az. A láthatár széle köröskörül úgy hullámzik, mint egy háborgó oceán. A villanyes aërodromonak nem jó a pusztá felett járni. A légben semmi nedv, kevés a villanyosság; haladni

a villanygéppel nehéz. Azon földkör az, a hol soha egy esőcsepp le nem hull. Mikor a nap délpontra hág, a láthatárt körülfogja a Zahara délibábja; az arab »Bacher-el-Alfrid,« az »ördög tengere;« a láthatár hullámzó oceánjából pálmaerdős szigetek emelkednek elő, roppant városok, kupolás tornyokkal; háztetők és toronykupolák lefelé fordítva. E tündéri szemfényvesztés egész naplementig kápráztatja a légben utazót, ki épen úgy küzd a száraz léggel, mint az alatta elvonuló karaván a száraz homokkal. Végre alásülyed a nap izzó gömbje a rézveres ködöktől fedett kopár hegylánczok mögé s akkor egyszerre sötét lesz s a rögtön áthült levegőben, mint szellemek áriája hangzik fel a porphyrsziclák tulvilági zengése.

A vándor átrepül Gibraltar fölött, gépe szárnyai ismét teljes erővel hasítják a levegőt, elhagyja az azori szigeteket; belekerül az északnyugoti passat szél huzamába, kettős erővel repül; még tart az éj, mikor a láthatáron egy hosszú sor tüzfény tűnik fel. Az a Cordillerák tizenöt égő volcánja, mely most épen egyszerre kitörése pompájában hirdeti, hogy odalen a föld mélyében ünnepnap van. A tizenöt tüzhányó mintegy karbunkulus nyakláncz övezi át az ujjvilág isthmusát:

a kiokádott füst, mint egy rojtos felleg vonul el nagy feketén nyugot felé, hullatva öléből azokat a sajátyszerű villámokat, miknek alakja nem zigzug, hanem gömb, esése nem korbácsütés, hanem golyóhullás; a földre esve visszapattannak, tovább ugranak és hangtalanok.

A repülőgép átrepül a délamerikai pampasokon, az óriás folyamok mentén végig, miket tavak lánczolatának lehet inkább nevezni, bevárja a reggelt Peru zivatart soha nem látott ege alatt, s midőn a lég vándora a libegő aërodromon tetején állva szürcsöli a gyönyörű éghajlat életadó levegőjét, a távol Pambamarca hegyei mögül megjelenik előtte, átellenben a feljövő nappal a »perui rémlátvány:« saját alakjának óriási nagyságu árnyképe a felhőtlen égen, feje körül hétszinű discskörrel. A látnok arcához kap kezével, az óriási fantom utánozza őt; kezét nyújtja felé, az még messzebbre mutat kezével, el a végtelenbe, mintha azt mondaná neki: »még is tovább« és aztán elenyésczik. Az égen pehelylyé tépett cirrus felhők lebegnek.

Mikor a Parana mentén végig suhan Brazília fölött, világító felhőtömegek állják el utját, az apró jég kopog a hajó üvegfalán,

és minden egyes jégdarab fénylik, mintha phosphor gömb volna. E felhőtömeg közepett villanygépének működése megszakad; kénytelen azzal alászállani s mikor a felhő alatt van, ott már nincs sem eső, sem jég: a felhő csepp nem hull le, megolvad, pára lesz, mi előtt a földre érne; ideleenn aszály van és 40 fokú hőség.

Aztán megkerülve a Tüzföld előfokát, visszatér a délkeleti paszatszállal a chilii partok hegylánczai fölött, az isthmuson, a mexicói savannákon keresztül fel a föld másik tengelyéhez, a grönlandi jégmezőkhöz.

Ott most halálcsend van, augusztus elején az északfény pihen. A légjárók korlátlanul száguldhatnak el a polusok fölött. De a helyett egy más tünemény fogadja a repülő embert. Augusztus 22-én »Szent-Lőrincz égő könyveinek éjszakája van. Ünnepnep az égen. Valamikor egy bolygó, melynek pályája keresztülszelé a föld körutját, szétpattant alkatrészeire. Lehet, hogy összeütközött a földdel; ez az erősebb félrehajlott tengelyével, most is úgy kering, a gyöngébb elomlott, gázai szétoszoltak az űrben s járnak mint ütőkös, mint ködtömeg rendetlen bujdosásban, míg szilárd kérgének darabjai most is egy csoportban keringnek a vezérnap közül;

s e rémtánczot járó cosmicus sötét raj minden évben összetalálkozik a földdel; kilencz mértföldnyi sebességgel repülő ércsziklatömegei a földi légkör zsurlásától meggyuladnak s ismét csillag lesz belőlük egy perczre, aztán megint visszaesnek a világűrbe és sötétségbe. Lőrincz éjén negyedóránkint hat-száz futó csillagot számított Dávid az aëro-romonból Grönland előfokánál, s az milliókat tesz ki az egész földtekén. Egy perczben egész raj indult meg egy központból, mintha egy nagyobb tömeg sziporkája volna. — Rendkívüli ünnepélyes pillanatokban maga az óriási tüzgolyó is megjelenik a föld gőzkörében, mintha a széthullt planetából egy összeolvadt ország tömege volna az, s szivárványnyal sziporkázó lánguszályt vonva maga után, csendesen vonul végig a csillagok előtt.

Egy ilyen fenséges égi vándorral találkozott Dávid a Spitzbergai jégtenger fölött. A tüzgolyó, mint egy felkelő planéta, támadt elő az uj siberiai szigetek mögül s utját nyugatnak véve hetven hosszúsági fokon átrepült, azután egyszerre, megkapatva a föld vonzerejétől, sebesen aláhanyatlott s a Medve sziget előtt lecsapott a jéghegyek közé. A lángoló ércztömeg tiz mértföldnyi területen

hasgatá szét az összetömörült jégcsiklák tömkelegét s erőszakosan kitaszított egész jégmezőket a szabad tengerre, hófelhőt támasztva a helyen, a hol alámerült, a lég órákig zugott utána fültompító nyomással. A földburok kemény páncélja maga lett megütve egy hozzá méltó ellenséges löveg által, mely a jégtengeren keresztül az alapgránitig hatolt.

S a sarkvidékek viszhangjai is bámulatosak. A kirenszki viszhang ötvenhatszor kiáltja vissza a feléje küldött emberi szót, mintha az álmából felriasztott szellem a ritkán hallott emberi hangot egyre ismételni akarná, hogy el ne felejtse, az egész jégsark tartománya ily büvösen viszhangos s a halk beszéd is elhangzik benne fél órányira Tatrangi Dávid gyakran hallja azt a méla, szellemszerű, busongó hangot, a mit az izlandi hattyuk hallatnak, mikor gépével versenyt repülnek, néha eléje vágnak, mintha vezetni akarnák valahová, miként őst a fehér sólyom: a honkereső Almost. (Az első honkeresés is egy álomlátás legendájából indult ki.) S azon a hosszú nyárközépi napon, a mit az éjsark alatt nem vált fel az ég, midőn a fény és melegség örök csillaga köröskörül futja a láthatárt; e szakadatlan alkonyfényben nem csak a hattyuk repülnek versenyt

az aërodromonnal; hanem az égi kísértetek is. A »grönlandi fata morgana« az, mely a láthatáron városokat épít; kezei alatt a jéghegyekből tündér gyorsasággal emelkednek óriási paloták, oszlopszatos templomok, tömör, babyloni építmények; a vakmerő tündér majd egy hidat kezd meg, melylyel a láthatár két szélét akarja összekötni. Szintén sikerül neki. Egyik hidjárom a másik fölé emelkedik. Egyszerre összeomlik az egész. A tündéri kártyavár összedőlt. Minő nagy gyermek játszott vele? Aztán más játékot vesz elő. Tengert játszik hajókkal, mik odafenn a légben usznak, kifeszített vitorlákkal. Behuzott vitorlákkal annál jobban tudnak repülni. Majd megint észreveszi a tündér a birodalmán végig repülő légjárót s azt választja ki rejtelmes játéka tárgyául. Az északi égen egy másik aërodromon alakja repül százszorta megnagyitva; átlátszó falain keresztül meglátszanak a mozgó alakok; szárnyai csapkodják a semmit, az ürt. És a mikor az aërodromon a Koczebue Sund felett elsuhan; ott még egy harmadik játszótárs szegődik hozzá; egy harmadik aërodromon a feje fölött, de lefelé fordítva; abban is ugy mozognak az élő alakok, de fejjel alá függve

s annak a szárnyai is úgy verik a — semmit: de fölfelé csapva az égbe — az ürbe...

S így halad a lég vándora, kísérve a a lég rémeitől, hallgatva a szelek nyögését, a föld viszhangját, a hattyúk jajszavát, hoszszu csillaghullató éjszakákon, és alkonyt nem érő időtlen napokon keresztül, jéghajnal-tól, északfénytől kápráztatva, felmagasztalt érzékekkel, a mult és jövő vízióival éber álmaiban, a földfelettiek közellétét érző ösztönökkel idegeiben, kinzó, gyötrő honszerel-mel minden gondolatában s hazafájó család-vágygyal gyöngéd szívében: nem ez-e az út arra, hogy a lelkét elveszítse élve?

S mikor az ember föltette magában azt, hogy erőszakolni fogja a sorsot; hogy nem hajt sem ösztönre, sem sejtelemre, sem víziókra, hanem utat tör a rideg számítások szerint ott, a hol nincs ut, s aztán felkutatja embertörő fáradsággal még Polynesia valamennyi szigetét, keresve a Mangareva ércvizi tavaiban, a Maunaloa tengerszemeiben, a Gallaepagos szigetek valamennyi kiégett kraterében az uj elemet, és nem találja azt sehol. Végre még egyszer visszatér az Aleuti szigetekhez, a miknek kedvetlen látogatója volt már egyszer. A ködeiről híres Unalaska sziget fölött már távolról lát egy felhőt

lebegni, mely annyira különbözik más mindenféle felhőtől, hogy azt a gyakorlott szem rögtön felismeri. Az vulcáni felhő. Középe tömött, sötét, szélei pedig fehérek, rongyosak; az egész nem repül, nem változik, nem gomolyog; csak terjeng és foszlik. Épen ilyen felhők szoktak lebegni néha a Gyilkos havas fölött is.

Tatrangei Dávid leszállt az Unalaska sziget közepébe s ott a hozzájárulhatlan sziklamedence közepett talált egy gőzölgő dágványt. Ez burkolja folytonos ködökbe a szigetet. És az a dágvány, tavaival és gőzfuvó moffetáival együtt tele volt ichorral. A kiszáradt medencékben vastagon feküdt az ichorréteg, s a sziklák be voltak vonva jegeczeivel. Olyan volt e sziget ichorgazdagsága a Gyilkos völgyéhez képest, a minő a kaliforniai és ballarati aranymezők kincsei a selmeczi aranybányák termékéhez. Amazokért csak le kell hajolni és összeseperni.

Végre tehát megtalálta Dávid az ichor kifogyhatlan bányáját; de nagyon rossz helyen.

Az Unalaska sziget orosz területhez tartozik; az a Nihil országának tulajdona.

Cham sötét ivadéka.

Mit csinált ez alatt Rozáli?

Azt, a mit a többi asszonyok az Otthon államában: látott dolgai után.

S a jövő államának asszonyai valami egyébbel is el vannak foglalva, mint a háztartás gondjaival és a piperével.

Ez a két utóbbi is nevezetes feladatuk marad ugyan mindenkor. A család otthoni kényelme, a tisztaság a lakásban, az izletesség a konyhában, a gyöngédség az ápolásban örökké tartó kizárólagos szabadalommal van a nőkre bízva; ők értik a gazdagság gyarapításának microscopicus titkait; a miiket a férfi érzékei fel sem tudnak fogni; arról sem szükség lemondaniok soha, hogy a divat országában uralkodjanak. Az nagy szerencsétlenség volna a világra nézve, ha a nők egyszerre lemondanának arról az ösztönről,

hogy ők szépek kívánnak lenni, hogy tet-
szeni akarnak, s az egész iparyilágra nézve
valóságos csapás volna, ha a nők a divat el-
len puritán haeresist támasztanának. A leg-
gazdagabb iparágak jutnának tönkre; arany,
ezüst, drágakő, selyem, fele értékére leszál-
lana, millió és millió szegény ember maradna
kenyér nélkül.

Sőt nagyon szükséges volt, hogy az
Otthon város női lakossága a divatban is kez-
deményező legyen, s versenyt támaszson a
Newa felől jövő bizarr divat hóbortoknak,
mik a merészben, a kirivóban az érzék-in-
gerlőben s néha a visszataszítóban, a fertel-
mesben, az asszonyi alakot eléktelenítőben
keresték a divat változatait. Ezzel ellen-
tétben az Otthoni nők divatja igyekezett
egyesíteni a pompát a jó izléssel; megköze-
liteni az eszményit; szebbé tenni azt, a mi
szép, emelni a természetes báját; az Otthon
női divatjában meglátszott a tanulmány a
régikorból, eltanulása a népviseleteknek s
azoknak eszményített átalakítása: poesis és
festészet volt annak vezére; s egyike az Ott-
hon állam leghiresebb hódításainak az volt,
hogy divatját Európaszerte még jobban vi-
selték, mint a szentpétervári divatot s az a

két divat bizonyos rangfokozatot képezett a nők világában.

Azonban mindezekon kívül még sok nevezetes hivatás jutott a nőknek osztályrésztül az új államban, a mi nem csak társadalmi szokás szerint, de egyenesen közigazgatási úton lett rájuk bízva.

Női kezekre volt hagyva a gyermeknevelés, közegészségügy és munkaterjesztés feladata. A női leleményesség és gyöngéd tapintat aztán egész új rendszert alakított e szakmákban. Ők eltértek a régi convictusok, ispotályok és fabrikák kaszárnyarendszerétől; czélszerű decentrizálás, önkereste csoportosítás által a gyermek-nevelésnek, egészség ápolásnak, munkaszerzésnek családias összetartást szereztek.

A nők a békebiróságok, esküdtszékek tisztét együtt viselték a férfiakkal.

Igaz, hogy ebben a viszonyban sok hajdani költői fogalom erősen színét veszttette. Az »Otthon« költője nem igen válogathatott bálkirálynéknak, nem irhatott le hevélyes vadász jeleneteket, vágató delnőkkel, ha otthon és a jelenben akart maradni; ellenben annál több mondani valója volt szemüveges elnöknőkről, betintázott ujjhegyű tollnőknőről, a mi inkább a satyricus genrebe ve-

zet; a miért egyébiránt az irónók viszont nem maradtak adósak a férfiaknak.

Ez volt az élete Rozálinak is.

Férje heteket, havakat töltött felfedező világgutatásaiban, ő maga naphosszant el volt foglalva elnöknői teendőkkel; ha pihenő órája maradt, azt gyermekei körében tölté. És mikor haza került is Dávid, rendesen olyan kedvetlen volt, hogy a viszont látás öröm-perczét már a jövő óra elsötétíté. Oly szóttalanul tudott maga elbámulni, mintha nem látna és nem hallana maga körül semmit. Minden mozdulata elárulta izgatottságát; feledékeny, szórakozott volt. Asztalnál nem evett s este szokatlanul bort ivott, míg az álom el nem nyomta, s álmai nyugtalanok voltak; összevissza beszélt. Aztán alig várta, hogy ismét tovább mehessen; s gyakran elfeledte, hogy bucsufejében nejét és gyermekeit megcsókolja; úgy tért vissza a bucsúcsókért órajárási távolból.

Pedig az asszonyi szív minden században asszonyi szív marad.

Erre nem gondolt Dávid.

De gondolt valaki más.

Chám sötét ivadéka.

Hogy mi vitte erre a gondolatra mr. Se-

verust? annak többféle okát lehetne találgatni.

Nagyon indokolt lenne, ha gyűlöletből tette volna Dávid iránt, kinek soha sem bocsáthatá meg, hogy nem csak a bank háromszáz milliónyi kincseit (az ő nézete szerint hiábavaló nagylelkűséggel) visszaadta, hanem hogy még azon felül a gyors hirül adással az ő táviratait is megelőzte, s így öt óriási vagyonának megnégyszerezésétől elűtötte. Ez a financier szemében már több volt, mint nagylelkűség. Ez perfidia volt az üzlettárs iránt. Ha ő maga nem akart nyerni a világbomlásból, állt volna félre s engedte volna az üzlet társát működni. Annak a lelke lett volna rajta. Egy elvesztett félmilliárdot bizony nem felejtenek el olyan könnyen.

De talán egy más ok is lehetett, mely Severust e gondolatra hozta.

Neki most már a kiadott kétszáz millióját valahová el kellett helyeznie. Az ugyan sehol olyan jól nem kamatoz, mint ha visszateszi az Otthon bankjába s osztozik annak nyereségében.

De meddig tart ez a nyereség? Meddig tart az »Otthon« maga?

Mint az állam titkaiba mélyebben beavatott, annyit tudott mr. Severus, hogy a

kis államnak két nagy válságot kell rövid időn kiállni.

Az egyik az alapítás utáni tizedik év lejártá.

E tizedik év után teljes joga van Sasza asszonynak így szólni Magyarorszáig királyához: »a békekötés VII-ik pontja szerint 200 ezer magyar honvédnek a Dunadeltára kellett számüzetni tiz évig: ez idő lejárt, most hivd vissza onnan az alattvalóidat, mert az a sziget az én területem.«

Az természetesen nem fog megtörténni; az »Otthon« állam nem engedi magát a helyéből kiharagrafusoztatni; hanem ebből azután háboru lesz. Még pedig nem olyan háboru, a melyiknek egy döntő ütközetel végét lehet vetni, hanem egy gyilkos, gyujtogató, véghetetlen háboru, összerakva zendülésből, árulásból, fajharczából; késdöfésekkel, üszökkal folytatott mészárlás; a minőnek programját előre is élvezhetik azok, kik Mazrur proklamációit olvassák, a mikkel az minden idegen fajt a magyar kiirtására lázit, ássa előre a tüzaknákat Magyarország minden vidéke alá. Egy ilyen irtó harcban aztán a segélyül siető »Otthon«-nak magának is el kell pusztulnia, az Európa délkeletén öszpontosított kereskedelem-

nek pedig okvetlen tönkre jutnia. S hozzá még az ichor-bánya is fogy: pár év mulva alig lehet új gépeket kiállítani, a másra használt üveget sem lehet átidomítani, mert az egyszer kihült hyal-ichor a nagy tűzben megég ugyan, mint a gyémánt, de többé meg nem olvad.

Mindezen bajok megkerülésére vannak Dávidnak tervei; de azokat oly titokban tartja, hogy még két igazgatótársának sem fedezte fel egészen. Azok csak annyit tudnak, hogy mikor Tatrangi Dávid negyed-évenkénti budgetjét társainak bemutatja, abban rendszeren egy tétel fordul elő, a minek ez a czime: »Kin-Tseu.« S e tétel után folyton szaporodó összegek, mik milliókra mennek, a nélkül, hogy hasonló czim alatt valami fedezettel birnának. Két társának csupán annyit szokott Tatrangi mondani, ha e tételnél megállnak, hogy ez »mulhatatlan szükség;« s majd megtudják, hogy mire való a tizedik évben, addig nem.

Hiszen azt, hogy mi az a »Kin-Tseu?« minden ember megtudhatja a földtani kézi könyvből: — az a mennyei birodalomnak, Chinának egy tartománya, négy-ötezer négyszög mértföldnyi terület. — Hanem hogy mi lakik ebben a Kin-Tseuban? azt maga China

sem tudja; és a mennyei birodalom a mit a Chinai faj »Tsong-Kue,« a mongolfaj pedig »Kataj« országnak nevez, négy ezer évig felvitt chronicáiban nem bir egyéb hiteles tudósítást felmutatni »Kin-Tseu«-ról, mint hogy az a Khu-khunoori hegyek közt fekszik s onnan ered a birodalom két óriás folyama: a Jang-Tse-Kiang és a Hoang-Ho, s hogy oda embernek közelíteni nem lehet, s ott semmi császár adót nem szedett soha. A mit beszélnek róla, az mind mese.

Valószínű, hogy a financiér minden áron meg akarta tudni, minő kulcsa lehet a jövő aggodalmas titkainak a Kin-Tseuban?

És végül — a fekete embernek a szíve is épen olyan vértől hevül, mint a fehéré.

Rozáli szép volt.

Egyszer meglátogatta mr. Severus Rozáli mintagazdaságát a Léti szigeten, mely hirhedett volt különösen arról, hogy nagyszámu új állatfajok voltak rajta meghonosítva, miket az előtt Európában nem ismertek; félvad állatok haszonhajtó jószággá szelidítve. Az afrikai kvagga, a tübeti dzsagga-táj, a Kapföldi gnu, a törpe lovacska, a komrak, a szilaj musztáng, a himmelayai jak, a fehér bivaly, a fényes gyapjut hordó alpaka, s a kashmir kecske mind csorda számra

volt már itt elszaporitva s innen vitték e hasznos teherhordó, tejelő, gyapjut, zsirt, húst adó állatokat Európa minden acclimataló kerteibe és mintagazdászataiba.

Rozáli maga egész szenvedélylyel mutogatta és magyarázta meg vendégének gazdasági kincseit.

— Hát »egyszarvu« nincsen-e még itten? kérdezé egyszer mr. Severus egész ártatlan arczczal.

Rozáli nagyot bámult rá e kérdés után s azt mondá, hogy ez az állat a mesék országába tartozik s Nagy-Brittania czimerén kívül sehol sem található.

— De igen, szólt mr. Severus egész komolyan, egy khinai tudományos könyvben le van írva ez állat: azonban egyedüli lakhelye a hozzájárulhatlan Kin-Tseu tartomány. Azt hittem, hogy Dávid barátom hozott önnek ilyen ritka állatot, mert ő sokat jár Kin-Tseuba, s sokat költ e tartományra.

— Soha sem hallottam ezt a nevet, szólt Rozáli elmélázva. Micsoda ország az?

— Annyit tudok én is felőle, hogy China szélén van: Dávid öt év előtt fedezte azt fel, s innen sokan mennek oda; de vissza senki sem jött még onnan Dávidon kívül.

Ezzel átvitte a beszédet más tárgyra.

E naptól kezdve nagyon gondolkodó lett Rozáli. Valami rejtélyesre talált férje életében, a kinél megszokta, hogy minden titkát elmondja 'előtte, a kinek ha terve, ha új ötlete volt, azt már a keletkezés percében elmondá Rozálinak, a kinek buvárlatait, hogy megérthesse a nő, egész tudományos irodalmakat kellett végig tanulmányoznia, ki férje jártát-keltét az általa készített új térképeken figyelemmel kísérni megszokta — és most egyszerre megtudja azt, hogy van egy olyan hely a földön, melyet férje gyakran fölkeres, s melynek nevét még sem említé neje előtt soha, melynek térképét soha sem mutatta meg neki.

Mi lehet abban az országban?

Van-e asszony a világon, a ki erre a kérdésre választ ne akarna találni?

S a XX-ik század asszonyai nem hagyják magukat olyan könnyen kizárni a férfiak által a Saisi titkok templomából.

Vannak nő tudósok. Hires nyelvészek, orientalista, chinista hölgyek. A férfiak nem mondhatják többé: »ez diákul van, nem asszonynak való;« az asszonyok behatoltak a tudományok szentélyébe s nem lehet előttük titkot tartani többé.

Rozáli védasszonya, elnöknője volt a nők

tudós akadémiaájának. Egy ülésben felszólítá az akadémia leghiresebb chinista tagját, hogy kutassa fel, a chinai irodalomban azt a könyvet, melyből a Kin-Tseu tartományról lehet valamit megtudni.

A tudós nyelvész, kinek az Otthon állam nagyszerű könyvtára rendelkezésére állott, addig kutatott annak chinai termében, a chinaiak által »She-Khu-sti-shu«-nak nevezett irodalmi gyűjteményében, míg rátalált a keresett könyvre.

Ez Sze-ma-tsiang chinai történetíró munkájának egyik része, a Szan-hoang-pen-ki. Ebben jön elő a Kin-Tseu tartomány leírása.

A tudós nő ismerte Sze-ma-tsiang műveit, mikből már a »Sze-ki« több európai nyelvre, azok közt magyarra is le volt fordítva. Ez a legnevezetesebb történészük a chinaiaknak, ki e művében a menynevei birodalom ősz történetét írta meg, kezdve azt két ezer évvel a keresztyén időszámítás előtt, s összegyűjtve mindazon krónikákat, a mik a Heu dynastia idejéből fenmaradtak. Mint tudva van, a következő Ming dynastia őse az elődei alatt irt könyveket halommal égetteté össze, s hogy valaki azokat újra le ne irhassa, négyszázhatvan tu-

dó st elevenen elásatott. Mégis maradt meg tömérdek régi irat elrejtve a templomokban, a nagy »sziklaház«-ban, az »aranyládában« s különösen egy palotában, melynek jáspis táblái, mik föld felé voltak fordítva, e takart oldalaikon rejték az üldözött tudomány betűit bevésve: a chinai hagyomány »ju-pan« név alatt örökölte meg ekőtáblák iratait. Ezeket Szematsiang fedezte föl.

Sze-ma-tsiang tehát a leghitelesebb történetírójuk a chinaiaknak, a ki ha hazudik, azt a legauthenticusabb adatok nyomán cselekszi.

Hanem egy dolgot őszintén meg kell mondanunk.

A tudós chinista nőnek nem volt türelme a bírálatokat is végig tanulmányozni, a miket az európai és chinai tudósok a bölcS Szematsiang műveiről irtak, különben tudta volna, hogy azok régóta különbséget tesznek e nagy író historiai munkái és regényes meséi között, s ha ezt tudta volna, akkor mindjárt eleve megmondja Rozálinak, hogy »asszonyom, ha Szematsiangtól akarsz valamit olvasni, vedd meg a »Sze-ki« utolsó köteteit, azok legkevésbbé unalmasak; de a Szan-hoang-pen-kit n kivánd olvasni, azt még nem fordította le senki, mert tele

van olyan mesékkel, a minőknek kinyomtatásaért az ember Európában az »erkölcsrendőrséggel« jön összeütközésbe.

A helyett a tudós, a mint megkapta a keresett könyvet, rögtön maga elé csapta a »Nan-pokuan-hoa-wei-pion« című szótárt s hozzá fogott a fordításhoz.

Akkor aztán, mint igazi nyelvtudós, nem látott többé maga előtt se poesist, se moralt; csak szótárt, nyelvtant és szókötést s fordította a chinai alulról fölfelé irt sorokat egymás után, nem törődve azoknak tartalmával.

A Szan-hoang-pen-ki az elején leírja a Kin-Tseu tartomány hozzájárulhatlan határait; azután egész komolyan előadja annak természeti sajátságait, lefesti növényeit, állatait, a virágokat miknek kelyhében a virággal együtt élő és elhervadó madárka lakik, a gyümölcsöket, miktől az ember szerelemittassá lesz; a rózsákat, mik nappal ilatoznak, éjjel világítanak, a lepkéket, mik mézet gyűjtenek, mint a méhek; a tyúkokat, a mik igazgyöngyöket tojnak, az egyszarvut, mely a lóhoz hasonlít, a kigyókat, miknek fejében gyógyerejű drágakő van; a sárkányokat a mik repülnek, a halakat, a mik éjszaka énekelnek; a fákat, a miknek leveleiről folyást hull az eső; a majmokat, a

mik házakat építenek; a kutakat, a mikből viz helyett tűz jön fel, a csigákat, a mik selymet eresztenek, mint a selymér, s az őzeket, a mik illatszereket hordanak, s a roppant koronás sast, mely az embert megbirja a hátán.

Keverve a mesés az igazival, a mi legveszedelmesebb neme a csalásnak.

Mikor aztán csodahegyekkel, folyamokkal, tavakkal (a mik közül a legnagyobb, a Sa-hi tó azzal a sajátsággal bir, hogy ha a hajós »tenger«-nek nem nevezi, hanem »tó«-nak, megharagszik s a parthoz veri a hajóját) azután meg a madarakkal és állatokkal elkészült, akkor áttér a chinai író az emberi lakosságra s annak szokásaira.

A férfiak rútak és rosz természetűek; hanem a hölgyek annál szebbek.

Szematsiáng érzéki elragadtatással írja le a Kin-Tseu hölgyek bájait, semmit ki nem feledő részletezéssel: az egy ország, tele olyan szép asszonyokkal, a minők az egész mennyei birodalomban nem találhatók.

Szól azután szerző a nép szokásairól.

Az istenséget ember alakban imádják. Épen, mint a szomszédországban, a Szi-Tsang-ban, (mit az európaiak Tübetnek

neveztek el.) Egy szép ifju férfi a Kin-Tsae-
uiak istene.

De hol veszik ők a szép férfit, mikor
náluk a fiu gyermeknek már születésekor be-
zuzzák az orrát, hogy rút legyen, mint a
többi?

A koronás sas hozza nekik az istent. Ez,
mikor »érzi« az idejét, lejön az égő tűz he-
gyei közül s szerte kóvályog a szomszéd or-
szágok fölött, míg kiszemeli azt a férfit, a ki
új istennek alkalmas. Az elé leszáll, azt há-
tára felveszi, átrepül vele a K h u - k h u - n o o r,
vagy K ü e n - L ü n havasain s leszállítja az
égő kutak városába. A Kin-Tseu népe ott
várja már a nagy templom körül; a megvé-
nült régi istent eltüntetik, az ujat diadallal
fogadják s aztán elmondja a szerző, hogy ho-
gyan teszik meg istenné?

A Kin-Tseu tartományban a nők ural-
kodnak: a férfi ott rabszolga, igavonó; nők
a hadserege, udvara, papi rendje az ifju is-
tennek, még pedig csupa ifju, szép, lángvérü
nők. Ebből a constellatióból azután Szema-
tsiang fantasiaja azzal a szabadsággal alko-
tott változatos történeteket, a melyet csak a
chinai múzsák engednek meg, a kiknek kert-
jében ismeretlen növény — a fügefafa.

A tudós nyelvész nő lefordított lelkiis-

meretesen mindent. A régészre nézve nincs semmi botrányos. Sőt szentségtörés volna csak egy szót is elhagyni, vagy megváltoztatni olyan nagybecsü hagyományokból, a miknek betüi jaspis táblákra voltak vésve, papyrus levelekre, aloe rostra, halhártyára, hatytyubórpergamenre, teakfa deszkára tintahal festékekkel, cinoberrel, arany mázzal írva, ónirallal róva, viaszba karczolva; templomokban őrizve, arany ládákbán tartogatva, négy ezer év penésztől belepve!

És elvégre is — Rozáli már férjes nő, a kinek mindent lehet olvasni, veszedelem nélkül.

Rozáli tehát megkapta a Szán-hoang-pen-kit hiven lefordítva, s megtudhatta belőle, hogy mi lakik a Kin-Tseu tartományban?

Hiszen Rozáli okos asszony volt. Ismerete, ítélő tehetsége volt anynyi, hogy Szematsiang történeteit igaz történetekül el ne fogadja. Goromba mesékkal őt vizre vinni a chinainak sem lehetett.

Hanem van egy tárgy, a minél megszűnik minden bölcseség.

Az az egy igaz lehet, hogy a Kin-Tseu asszonyai olyan szépek — és olyan szerel-

mesek! Szebbek és szerelmesebbek, mint az európai nők.

S abból aztán minden egyéb lehetetlen mese igaz történetté lehet.

Miért titkolja Dávid neje előtt Kin-Tseu létezését? Miért nem szólt előtte soha egyedül arról, hogy ha e tartományba utazott, holott minden más utját a legapróbb részletig el szokta előtte mondani?

Miért visz oda sok pénzt, a hogy Severus kibeszélte?

Miért nem enged onnan senkit idejönni, a ki hirt mondhatna arról, hogy mi történik a hozzájárulhatlan Khu-khu-noor és Küen Lün bérczei között?

Ha a Kin-Tseui asszonyok az égből szokták várni az Istent, kit a koronás sas hoz számukra a hátán: nincs-e Dávid birtokában ez a koronás sas? s mikor ő leszáll repülő csoda gépével a világtól elzárt népek közé; nem hihetik-e azok méltán, hogy ő az isten?

S Rozálinak nem volt kedve a férjét akármely országnak is odaengedni — istenül.

Hisz ő is imádta férjét.

Ez olyan tövis volt most már a szívében, a miből nem tudott kigyógyulni.

Valahányszor Dávid ezentul hazatért valami utjából, Rozáli folyvást látnoki gyanakodással fűrészte arcvonásait, feljegyzé szavait és magyarázatokat vont el azokból.

Kedvetlenségét, izgatottságát hajlandó volt elhidegülés jelének venni.

Dávid idegei túl voltak feszítve a légi utazástól; a féltő nő egészen más okait látta annak. S midőn a férj elmélázó tekintete előtt a távol tűzokádó hegyek füstbombái keringtek, s a forróviz lövellő geizerek tündérei járták a büvtánczot; e merev elbámulásban a nő a Kin-Tseui emberisteni ábrándozását vélte látni, ki előtt most tobzódó hölgyeinek csáb-tánczot lejtő tündérialakjai lejtének, csókszórva, szemvillogva, buján, élvetegen hajlongva, szétszórt fürteiktől csak roszul takarva: — a hogy azt a tudós Szematsiang leírta.

Rozáli szerencsétlen volt.

Ennyit sikerült már Severusnak elérni.

S a szerencsétlenség már jó kulcs egy szép nő ajtajához.

Következett a második lépés.

Severus következetes volt: Dávid pedig gyanutalan. Azt hitte, hogy minden embernek csak az ország sorsa fekszik a lelkén, mint ő neki.

Egy napon azt mondá Tatrangi az igaz-

gatótanácsban, hogy neki szüksége van teljehatalomra, hogy Sasza asszonytól az aleuti sziget-csoportot megvegye. Előre meg sem mondhatja, mennyi pénz kell hozzá; mert bármennyit kér is a Nihilország kormánya, azt meg kell neki adni. Azt azonban társainak sem mondta meg, hogy miért kell az aleuti szigeteket birniok?

Severus mosolygott.

— Akkor legjobb lesz, ha ön maga megy el a Pawlofszky kastélyba, hol Sasza asszony udvarát tartja. Önnek különös szerencséje volt mindig e nővel.

— Jó: elmegyek, mondá Tatrangi.

Ez volt Severus tervében a második lépés.

Hanem aztán valaki egészen elrontotta az egész tervét.

Dávid, mikor családjához visszatért, hidedeg, száraz hangon tudatá Rozálival, hogy holnap hosszabb időre el fog távozni.

Rozáli hallgatott és mint jó házi asszony, maga rendezé el férje számára az uti készülékeket.

Mikor aztán sokáig ott látta ülni férjét maga előtt, mélázva, szótlantul, egyszer odahajolt hozzá gyöngéden, s minden idegében

reszketve, még reszkető hangon is e kérdéssel lepte őt meg:

— Kedves Dávid, — mondd meg nekem, kérlek, mi az a Kin Tseu ország?

Dávid, mintha villanyütés érte volna, összeresztent. Eddig mélázva bámuló szemei szikrákat szórtak és arcza elveresedett.

Egy olyan látnoki pillanat támadt e kérdés után lelkében, mely mint a villám, egész tájékat világít meg egyszerre.

Ezt a nevet csak hárman ismerik: a három igazgató.

Kin Tseuba sokan elmentek már innen; de onnan ki a világba se ember, se levél nem mehetett soha.

Hogy tudott meg róla valamit Rozáli? Ki árulta el azt neki? Mi oka volt rá? Mit hisz most Rozáli?

Mind e kérdések egy pillanát alatt keletkeztek Dávid szívében s abban a pillanatban a válasz is megjött rájuk, mintha kérdés s válasz egy villanysugár két átellenes szikrája volna.

Nem felelt Rozálinak semmit; felállt, elhagyta szobáját s ment Severushoz.

— Uram, monda neki. Meggondoltam a dolgot. Én nem megyek a Pawlofszky kastélyba Sasza asszonyhoz.

— Ah! szólt Severus ironiával. Talán az urhölgynek vannak kételyei.

— S ha vannak, azokat tisztelni kell. Én nem ismerek olyan magas árt, a miért nőmnek egy keserű órát engednék szerezni.

— Ez dicséretes felfogás. Tehát ki fog Sasza asszonynyal alkudni az aleuti szigetekre?

— Ön.

— Én? Akkor azok sokba fognak kerülni. Alig hiszem, hogy Cleopatra az én feketé pofámra azokat öt kopekéért átengedje, mint a Dunadeltát önnek.

— Mindegy. — Meg kell értük adnunk minden árt.

— Jó. Én elmehetek, ha szükséges; de még is jó volna tudnom, hogy mi az a mit megveszek, hogy mit ígérhetek érte? Egy, két, vagy tiz milliót.

— Ígérhet ön érte százat, kétszázat.

— De hát mi van ott? Arany? Platina? Gyémánt?

— Ma csak én tudom még, hogy mi van ott? Ha önnek megmondom, csak ketten fogjuk tudni a világon. De őrizze ön magát, hogy egy harmadik meg ne tudja e titkot, mert attól függ jövődönk. A világ jövődője.

— Kezem rá.

— Tehát megmondom önnek. Az aleuti szigeteken van egy kincsbánya—nem aranyból, nem gyémántból; — hanem ichorból.

Severus arczán e szóra egy sugára az önkénytelen, őszinte-örömnök villant keresztül. Jobb szellemének ébredése volt az.

— Ez esetben fölösleges volt becsület-szavamat lekötnöm: monda meghatottan; e titkot oly kevésbé árulhatnám el, mint a hogy nem képes valaki megenni — a saját fejét.

— Vigyázzon ön. A világ legravaszabb asszonyával lesz önnek dolga.

— A világ leghidegebb vérü emberének. Az aleuti szigetek nélkül vissza nem jövök.

Dávid arra a gondolatra jött, hogy Severus árulkodása Rozáli előtt a boszu és spekulazio műve volt. E fontos felfedezés mind a kettőt kiengesztelheté, kielégítheté. De hátha a harmadik indok is ott volt!?

Sietett haza. Rozáli félelemapasztotta arezczal jött eléje. Dávid hevesen ölelte keblére a nőt és csókjaival árasztá el.

— Búcsuzol? kérdezé Rozáli.

— Nem. Itthon maradok, s aztán mindennap veled leszek. Mondom.

S ismételve, végtelen szerelemmel ölelé szívéhez egyetlen boldogságát. Csak most vette észre, hogy a míg ő a világot megmenteni fárad, itthon közel volt hozzá, hogy elveszítse saját egész világát.

Kin-Tsen.

Dávid a légjáró segélyével sok világot felfedezte már az ismeretlen földnek, de egyet még sem ismert ki egészen.

Azon világ az, a melyet hét ezer év óta tanulmányoznak a történetirók, Mózesstől kezdve Gibbonig, és a látnokok, Homértól kezdve Shakespearig, még sem ismertek ki: — ez az asszonysziv világa.

Ide nem segít az aërodromon.

Azt hitte Dávid, mikor Rozálit oly forrón átölelte, s a rég elfeledett csókokkal ismét elhalmozá, hogy már most abban az ismeretlen világban helyre van állítva a béke.

Óh be nagyon csalódott.

Mikor egyszer a féltékenység fantáziája felhevül, annak a déli bábja egész nap dolgozik. Megkap egy kaktuszkórót a láthatáron s csinál belőle egy pálmaerdőt, tükröt tart a tiszta égre s mutogat benne városokat, mik sehol nem léteznek.

Rozáli imádta férjét s ez a bálványozásig menő szerelem adta neki azt a rossz tanácsot, hogy Severusnak levelet írjon, mikor megtudta, hogy annak Oroszországba kell utazni és ott maradni bizonytalan időkig.

A féltés lelke látnok. Rozálinak megsugta valami, hogy Severusnak azért kell most az »Otthon«-ból eltávoznia, mert a Kin-Tseuról fecsegett Rozáli előtt.

Rozáli tehát ezt írta Severusnak:

»Uram, ha tud ön még meg valamit Kin Tseuról; tudassa velem. Nekem mindent kell tudnom. Az engem nagy dologra fog elhatározni.«

Severus lelkületére az a levél nagy hatással volt. A féltő nők, a megsebzett szívek boszuállásai világtörténeti sarkpontok. Severus maga részére magyarázta kedvezően a levél végszavait s jövendő nagy veszélyek sporáit fogadta be azzal lelkébe, a mik egy napon rettentő termést fognak adni.

Pedig hát rosszul értelmezte azt.

A mire a fájó szívű nő készen volt, az nem a boszuállás. Annál magasabb kin az, halálvág. Rozáli arra gondolt, hogy ha Dávid isten akar lenni, akkor ő se legyen ember többé: majd lesz szellem. Meg tud halni.

Ő is el tudja cserélni férjét egy fekete vőlegénynyel; de az nem a néger, hanem a halál.

És aztán két ilyen egymással összeforrott lélek, mint Dávid és Rozáli, annyira együtt él már, hogy egymás gondolatait gondolja. Mikor távol vannak, akkor is oly közel vannak, hogy egymás kezét megfoghatják.

Hasztalan a mosoly, a derült kedv Rozáli arcán, Dávid csak azt olvassa a mosolygó vonásokból, hogy a nő arra gondol: vajjon mit csinálnak Kin-Tseuban? Hasztalan Dávid visszatért gyöngédsége, atyai örömei: Rozáli még akkor is azt olvassa ki szemeiből, midőn nejét gyermekeit csókolja: vajjon mit csinálnak Kin-Tseuban?

S jól eltalálják mind a ketten.

Mind arról gondolkoznak.

Dávid pedig mindent elkövet, hogy Rozáli nyugalmát visszaszerezze. Mellette van éjjel és nappal; csupán a délelőtti órákat tölti — szokás szerint — hivatalában, a nagy hexagon igazgatósági palotájában. S ott valószínűleg elég komoly dolgai lehetnek, miután Severus távol léte alatt annak a szakmáját is ő kormányozza.

Csak hogy az asszonyok, a kik gyanakodnak számítani, is tudnak.

Dávid azt mondta Rozálinak: »Minden-

nap itt leszek veled; mondom.« S nála ez a szó az eskünél erősebb. Meg is tartotta azt. De azt nem mondá: »és az alatt soha Kin-Tseuba nem megyek.«

Pedig Kin-Tseu csak 38 hosszúsági foknyi távolban fekszik Otthontul, s Dávid repülő gépe 19 fokot halad egy óra alatt; két óra oda, két óra vissza. Mindennap játszhatja Kin-Tseuban azt az istent, a kit a nők imádnak, s itthon nem tudhat felőle senki semmit.

S a nők sejtelme proféczia!

Azon három hónap alatt, mi Severus eltávozása óta letelt, Dávid tizenkétszer járta meg az utat Kin-Tseuba; a miről nem szólt senkinek, a mit eltitkolt neje elől; csak pár órai ott időzés végett. Ez időt lopta nejétől, lopta hazája közügyeitől, lopta erős fogadásától.

És még sem volt tolvaj, áruló, hitszegő.

Mert az, a mi Kin-Tseuban van, drágább az élet minden boldogságánál! drágább nőnél és gyermekeknél! drágább a becsületnél!

Hajh, mi lehet ilyen rettenetes kincse az ismeretlen földnek?

Azt megtudjuk rögtön.

A chinaiak nevezték azt Kin-Tseunak, a tübetiek Pamirnak, a mongolok Ladakh

országnak és mindannyira nézve a mesék birodalma volt az.

A chinai őstörténetirő óta több tudós foglalkozott e megközelíthetlen országról szál-longó hagyományok összeszedésével.

Mindannyi onnan indult ki, hogy egyszer valamikor volt az ismeretlen országnak összeköttetése a külvilággal, hanem egy nagy földindulás eltemette a kijárat völgyeit s azóta el van zárva a Kin-Tseu minden világtól. Jobban elrejtve, mint volt Amerika az Oceán által Columbus előtt, a mikor létezéséről csak carthagoi Hanno regéi, s az izlandi czethalászok hagyományai meséltek. Épen így mesélnek a Kin Tseuról, a Pamirról, a Ladakh országról. És ezt is egy egész világelem rejti magában, mely járhatlanabb, mint a tenger: a sziklák világa.

Harminez hosszúsági fok és húsz délöv határozza a területet, melyet a sziklavilág Ázsia közepén elfoglal. Mintha egész Francia, Németország, Magyarország és Ausztria, az aldunai tartományokkal együtt egyetlen bércztömkeleg volna. Nem hegyláncz, de hegylánczok torladéka, egyik hegygerincz a másikon keresztül fektetve; örökhó fedte csucsokkal, mik közt a Dhawalagirit tartották a föld legmagasabb bérczének, kétszerte

nagyobb volt a Kartpathegy lomniczi csucsánál. És már a mult században elveszté a Dhawalagiri királyi rangját. Everest a himalaya csucsai között még magasabb hegyet talált; s a Mount Everest sem volt a legmagasabb hegy a világon; tul rajta, Tübettől északnak még magasabb hegyóriások emelkednek, de már azokat nem lehet megközelíteni.

Egy sziklavilág von ott, mely akkora, mint fél Európa, s mi van rajta belül, azt nem tudja ember.

Ázsia két legnagyobb folyama ez ismeretlen hegyvilágból ered: a Jan-cse-kiang és a Hoang-ho; de mikor ezek már az emberjárta vidékbe alászakadnak, száz öles zuhatagokban omolva alá egymásra fekvő sziklafalak közül, akkor már azok kinőtt nagy folyamok. Mely vidékeket jártak be addig, mig így megnőtték? mely mellékfolyamokat vettek fel magukba a fensikok völgyeiből? hol pihentek meg nagy tavak alakjában? minő partokat mostak tán termékenyítő áradással? arról nem tud senki.

Három hatalmas nagy nemzet hatol előre Ázsia belseje felé. Mindegyiknél hatalom és kultura.

Délfelől az angol foglal nyomot nyom

után, gazdagsága, gépei, szívós erélye meghódítják számára a sivatagot; de e hegyek előtt meg kell állania; ezek nem eresztik odább sem távirdáit, sem vasutait, sem tudós kutatóit.

Keletről a chinai tartja magát e hegyvilág urának, s kronikáiban őrzi a hagyományokat, a mik szerint még összeköttetése volt annak belsejével, s mutogatja a nagy alagutat, melyet Xio császár kezdett el furatni a Fang hegyen keresztül, hogy újra megtalálja az eltakart országot, a hol a kutioni szelid tigrisek laknak, a miket házőrző kutyák helyett használnak, a hol a Pe-ci gyümölcs terem, áldás az inség idején; a hold a Paping hegy éjjel világít, mint a hold; s még a rajta lakó pókok és kigyók is fénylenek a sötétben; hol a Hajang hegy folyamában halak teremnek, négy uszszárny helyett négy lábbal ellátva, hol a Hoang-Cio-Ja állat lakik, mely télen hal, nyáron madár; hol a vízi tehenek kijönnek a tavakból az igazi tehenekkel tülekedni; hal a Honani repülő tekenős békák a hegyormokon hallatják zivatarhirdető füttyentéseiket; hol a Xan-Tengi selyembogarak kész kelmévé szövik selyem szálaikat; hol a Huon-Fo-Kieni szarvas emberek földalatti városokat építenek, s a Fe-Xe fenevad,

melynek ember feje van, emberhusra vadászik; hol a tyukok toll helyett gyapjut hordanak, s a Luva madárral az emberek halakat fogatnak; hol a »vas disznók« tenyésznek, mik megtámadóik ellen hegyes sertéiket fegyver gyanánt felborzolják; a hol a »napmadár« a csodaszép Fung-Hoang, melynek képét a chinai császárok czimerükben viselik, élő testben található még, fészket rak és költ; hol a szuchueni páviánok az erdőkben az asszonyokra leskelődnek, a kik iránt emberi vágyakat éreznek: (rettentő hybridum, ha sikerre vezetne) s ha már a páviánok így: hát még az emberek magok: holt fel van jegyezve, hogy a chinai császárok sokszáz év előtt a jang-kheufui hölgyeket vásárolták arany és gyöngy értéken s azokból telt ki környezetük: kik közül a Ciam-Caják a felolvasó, írástudó hölgyek, a Tattujának az énekelők és tanczosnók, a Siaták pedig a konyha-művészet és csemegetár felügyelői voltak. És mindezekről egy nagy földrengés egyszerre elzárta a mennyei birodalmat. Kijárási ez országból csak a két folyam medrében van; s zuhatag ellen uszni ki tud? Még a hal sem.

Észak felől végre a nagy orosz nemzet fogja körül érzekarjaival a szikla-világot. Szá-

zadok óta nyomul előre; meghódítva mindent a mi pusztaság, sivatag, vadon. Kozák, kirgiz, baskir, turkoman hordái beszáguldják a hajdani mongol birodalom minden országát, s áldást és civilisatiót hordanak magukkal. A kozák portyázók nyomán megtelepül az orosz birodalom számüzötteinek népe, s a szabad szellem martyrjai uj hazát alkotnak a sivatagból, s a mint ekevasaikkal előbbre tolják a kenyérteremtő világot, szívós jellemük, rideg erkölceik, keresztyén vallásuk jóltevő világgként árad el a letarolt keleten.

A hódítóknál még egy nyommal előbbre járnak a tudásszomj bajnokai, a felfedező tudósok, angol, chinai, orosz — egyaránt. A legutolsó teleptől még egy láthatárnyira le vannak tűzve a hegytetőkön a tudós hegymászók jellobogói.

S még aztán van egy emberosztály, mely előtte jár a tudományos utazónak is; a civilisált népek elátkozottai. A rablók, gonosztevők, kiket Anglia az Afghánistáni fegyintézetekbe számüzött, kiket Oroszország az urali bányák, a koliváni huták mérge levegője közé elzárt, a fli-pám-pámok, kiket China a Fanghegyi alagut törésére kényszerít, s kik aztán egy-egy zivataros éjjel rekeszeikből kitornek, őreiket legyilkolják, s aztán mene-

külnek még mélyebben a hegyek labyrinthja közé; az angol bagno-rabok nehéz vasakkal lábaikon, mik bokáikon örökké gyógyíthatatlan sebeket törnek, az orosz elítéltek felhasított orrczimpákkal, s a chinai flipampámok levágott fülekkel, s ott azután lesznek belőlük gonoszabb rémek, mint a rabló turkománi volt, mint az emberevő Fexe állat maga. — Némelykor aztán egy-egy ilyen kóbor gonosztevő, kifáradva a természet és emberiség ellen folytatott küzdelemben, visszatér börtönéhez és könyörög elhagyott lánczaiért. Még az ily visszatérő gonosztevő martalócz is kincs a tudományra nézve. Tapasztalatai új adatok, mik a földismét gazdagítják. De még a bagno rabok, a kergetett gyilkosok a hasított orral, s a fülvesztett flipampámok sem jutottak el odáig soha, a hol a Kin-Tseu országa kezdődik.

Európai tudósok pedig éghajlati összevetésekből arra a megállapodásra jutottak, hogy az egész Kin-Tseu létezése alapján mese; a Khokonoor, Kűen és Himalaya hegyek által összeszorított világrész emberi lakhely nem lehet: ott örök tél uralkodik, ott minden tenyészet lehetetlen.

Egyszer aztán jött valami új felfedezés, a mi ezt az állítást határozottan megcáfolta.

A chinai kormány aranyosói a Jan-Tse-Kiang partján egy nevezetes találmányra akadtak.

Az egy vízi építmény roncsa volt. Sajátszerű alkotás. Hasonlít a hajóhoz is, a malomhoz is, alkatrészei bambuszból és rotangból vannak, belsejében egy készülék fogas kerekkel, korongokkal, miknek feladata úgy látszik, két kemény fatörzset egymáshoz dörzsölni, a mik aztán valami közéjük hulló növény magvait őrölik lisztté. Ez a mag három szegletű, a tengerinél apróbb, vörös színű, egész ép szemeket találtak még a hengerek közé szorulva. És különösen a hajó-fenékből haránt lefelé menő vékony bambusz-csővek üregeiben. Kétségtelen volt, hogy ennek a roncsnak a zuhatagon keresztül kellett ide jutni; először azért, mert ilyen alkotású malom az egész chinai birodalomban nincs; másodszer azért, mert a bambusz és rotang tíz napi járásra nem terem; az már délchinai növény, s fölfelé a malom nem uszhatott. És végre mivel azt a háromszögű lisztes növénymagot senki sem ismeri.

E lelet nagy zajt ütött a tudományos világban, a talált növénymagokat a világ minden kertészei iparkodtak csirázásra bírni, hogy megtudják, minő növény támad

azokból ; de az a mag, a mint a csiráját levegő érte, egyszerre elhalt. Végre egy chinai tudós rájött, hogy hiszen ez az a mesés P e - c i növény magja, mely csak víz fenekén tenyészik. Megkísérték azután vízbe elültetni, ott kikelt és kifejlett növényt tenyésztett.

Most jöttek azután rá, hogy mi volt az a megtalált roncs. Az nemcsak malom volt, hanem egyuttal vetőgép is ; még pedig sorvető. A hosszú haránt bambusz-csővek hivatása volt a vízfenékbe lerakni az új vetés magvait.

De ezzel a felfedezéssel aztán még bonyolódottabbá lett a talány.

Ha ez a roncs a Jan-Tse Kiang forrásától jött, akkor azokon a hegyeken belül valahol olyan égalji viszonyoknak kell lenni, a mik mellett a bambusz és a rotang erdőszámra diszlő növény lehet ; talán egy védett mély hegy-öbölnek ; s ha azon a vidéken már annyira jutottak a bennlakó népek, hogy a víz fenekét is bevetik liszt-termő növényekkel, az először is igen kifejlődött műveltségi állapotokat árul el, másodszer pedig azt, hogy ott a népesség annyira túl van már szaporodva, hogy a termő száraz föld nem képes eltartani, s minthogy körül zárt

sziklavilágából semerre ki nem mehet, kénytelen a víz fenekét is kenyér alá mivelni s úgy látszik, hogy jó sikerrel, a p e - c i növény magja hasonló lisztet ad a sulyoméhoz és gesztenyééhez, ennek nem árt az aszály, fagy és jégeső, mindig terem. A Kin-Tseu tartomány létezése tehát nem mese; ott emberek laknak; még pedig gondolkodó, szorgalmas, munkás emberek.

Kár, hogy azokat a betűket, a mik a roncs bejáratának küszöbére fel voltak róva, senki sem tudta elolvasni: pedig az egész világ minden régésze összefutott a találgatásukra. Nem hasonlítottak azok semmi eddig ismeretes írásjegyekhez.

Egyszer egy magyar tudós is megtekintette ugyan e betűket a pekingi muzeumban, de az sem mondta, hogy értene hozzájuk.

Az pedig Tatrangi Dávid volt. És ő az első tekintetre ráismert a betűjelekre, mik a Csik-Szeredai templom-felirattal azonosok. Az ő székely-hun jegyek azok. A küszöb egyik fáján ez állt: BUNGOR. BÁF OROGÁ. a másikon ez, ISTEN. LÁD. ÁRMÁN. NE BÁND.

A ki ott eltemetve lakik, az az ős magyar nemzet!

.
.

És Tatrangi Dávidnak volt elég önuralma, mikor ezt felfedezte, komor arczczal fordulni el a drága jelektől s azt mondani a körülállóknak:

»Nem tudtam meg semmit.«

Tatrangi Dávid e naptól kezdve erős kitartással kezdett hozzá a Kin-Tseu ország felfedezéséhez.

Az eszme szülemzésekor azt hitte, hogy ez gyors és könnyű munka lesz. Megvan az utmutató: a »Sárga folyam,« mely a roncsot Kin-Tseuból idáig hozta, s megvan az aërodromon, mely a folyam óriás zuhatagai mentében is megtalálja az utat. És mégis évekig nem boldogult e vállalatával. Legelső akadálya volt a felkutandó tér iszonytató terjedelme; több mint negyvenezer négyszög mértföldet tesz ki az a hegyvilág, a mit a Himmalája, Khokonoor, Hindukush, Kara-Koram és Küen-Lün hegyei határolnak körül; e hegytömeg tizezerről huszonnyolcz ezer lábnyi magasra torlaszodik fel, s az aërodromon már e magaslaton felül alig emelkedhetik még pár ezer lábnyira, mert ott fenn a légkör nagyon ritka, a légvillanyossága enyészőfélben, ellenben a hegycsucok crystallodja zavarólag hat a repülő gép villanykészülékére. E miatt a léghajós nagy látkört

nem szerezhethet magának ; s a mi e látkörbe esik is, annak három negyedét a hegyormok takarják ; csak azt veheti ki, a mi épen alatta van. És azt sem mindig. Főrrő napokon a hegygőz (Höhenrauch) fekszik a bérzvilágon, különösen a keletindus zsangálok tájékán s ez a mély völgyeket oly tartós homályba burkolja, hogy felülről semmit sem lehet bennük megkülönböztetni, a léghajós kénytelen leszállni a völgybe, ha meg akarja tudni, mi lakik ott? S ujra felszállni a hiu kutatás után s más völgyöblöt keresni. Máskor meg öt-hat ezer négyszög mértföldnyi területet hetekig eltakarva tart az alantjáró felhőréteg s a légjáró tehetetlenné válik a felhő-szőnyeg miatt, melybe ha leszáll, könnyen összezúzódhatik. Akárhányszor megeshetett a kutatón, hogy elrepült a keresett hely felett, a nélkül, hogy sejtett volna föléle valamit. Azután a kalauz folyam is cserbe hagyta. A Jan-Tse Kiang e sziklás országban még egy oly hosszú tekervényes utat fut meg, minő az egész Tisza, eredetétől a torkolatáig. Néhol megáll tónak, másutt meg két öltre összeszorult szük hegyszoros medrében vágat viharebességgel. Egyszer aztán egészen eltűnik. A vulkáni rombolás egy hegylánczott döntöt föléje s most an-

nak a düledékei közül rohan alá a folyam. Mikor aztán Dávid az utba álló hegygerinczen tulemelkedik, már nem látja a »Sárga folyam« folytatását sehol; az egy hosszú szikla alagutban tűnt el, melynek elég magassággal kell birni, hogy padmalján az elhozott malomépület össze nem morzsolódott. Hanem az aërodromon ez alaguton csakugyan nem mehet fölfelé. (A múlt században vállalkozó angol hajósok a chinai kormány segélyével csak a Pojang tóig birtak a folyamon előhatolni, s annak térképét fölvenni; Bethun kapitány Wutsangig mehetett csak.)

A nappal nem mutat egyebet Tatrangi előtt mint egymást váltó bérczetek, havasokat, jéghegyeket, jégmezőket, és aztán mély, sötét völgyeket, miknek fenekén hegyfolyamok tajtékzó kigyói tekergőznek alá; néhol egy-egy folt czédrus erdőt, a völgyekben gyakran rátalál Dávid azokra a sajtászerű fákra, miket yabagére név alatt ismerünk; ezek nem fölfelé, hanem földszint nőnek, hosszában a földhöz lapulva; egyedüli lakói a rideg éghajlatnak; míg ugyanazon hegyek tulsó oldalán gyönyörű erdők terülnek a Deodora fenyőből, s két ezer lábnyival alantabb fennsíkron már keletindiai növényzet diszlik. Tatrangi végre az éjszakához folya-

modott. A hol emberek laknak, ott este tűz szokott égni. Ha nappal eltakarja őket a hegygőz, éjjel el fogja árulni a tűzhelyek világa. Ezentul éjjel járt a felfedező utra.

Egyszer aztán megtalálta, a mit keresett.

Éjfél után, mikor lassu repüléssel haladt észak felé, egy alatt széttáruló völgyben egyszerre egy csoport fényt pillantott meg, melyek egymástól látszólag csekély távolban a lapály ezüst ködein átviláglottak, távolabb a fénycsoportozattól egy magasra fellövelő láng tört elő.

Az ott egy város! gondolá Dávid. Éjfél után a mi emberlakta helyen világít, az csak utcai lámpa lehet; tehát előhaladt kultúra városa, a mely már világított utcákat ismer. Az a magasra lobogó fény pedig valami gyár kéménye. Itt civilizáció van honn.

Dávid hevült agyában tarka képei pezsgtek a feltalált ősfaj közé leszállás ábrándjainak; a hajó üvegfalát kalapáccsal döngetve, messze elringó harangszóval adott jelt a völgy lakóinak, s hivé már, hogy az álmaikból ébredezők hogy bámulják az égből alászálló szárnyas gépet, mely világít, mint a csillagfény; s hogy borulnak le majd arcra a férfi előtt, ki hozzájuk a mennyekből száll alá, és minő lesz az imádat örömkítőrése

majd, midőn ez idegen égi vándort tulajdon azon a nyelven hallják hozzájuk szólani, melyen Istenükhöz szoktak beszélni!

Mámorító gondolat: Istennek lenni.

Ezért a mámorért meg kellett neki lakolnia.

A merész tettnek jutalma szokott lenni; de a kevélységnek büntetése.

És Dávid szivét e perczen emberen tulajró kevélység töltötte el.

Isten csak »egy« embert alkotott, s ő azt hitte magáról, hogy most egy egész nemzetet teremt.

Meglett a bünhődése érte.

A mint a fénycsoporthoz oly közelre szállt, hogy távcsövével kivehető annak környékét, akkor látta, hogy az nem város alatta, hanem egy szikláktól szakgatott hómező — s azok a fénygócok ott a hómező közegett nem lámpák, hanem tüzkutak. Ott a földből feltörő naphtha ég és körüle hóvilág. S az a magasra feltörő lobogvány nem gyárkémény tüze, hanem egy naphtha-volcán: süveg alaku jégcsusi közepéből lövell fel magasra a földolaj, az világít oly messzire.

Érdekes tünemény, nevezetes tanulmány a természetbuvárra nézve; de mikor az egészen mást keresett itten. Nem a csodateljes

tűzkutakat, nem a mesés naphtha-volcánt, hanem mindennapi utczákat, prózai gyárké-ményt.

Dávid odairányzá légjáróját a naphtha-volcán fölé, hogy mint szokás, a magasból letekinthessen annak látványába. — A volcán-tűz nem árt az ő gépének.

Mikor aztán épen felette libegett a fe llö-vellő naphtha lángoszlopnak, egyszerre megszünt a repülő gépe működni, a szárnyai öszszecsapódtak felül s többé szét nem váltak, a gép a légből alá zuhant, mint a lelőtt sas.

— Ah, fölfedeztem! kiálta Dávid öntudatlan örömmel. A titkot, mely a gép repülését lehetleníti! A miért apám elment a tulvilágra. Ime megtaláltam. A gép közé csapódó naphtha megszünteti a dörzslapok érintkezését s azzal megszakad a villanyfolyam.

Hanem e fölfedezésének most már nem sok hasznát vette, mert megbénított gépe egyenesen és sebes rohammal csapott alá a volcánra. Még annyi lélekjelenléte volt Dávidnak, hogy a kormány felemelésével a függélyes esést harántossá változtassa, különben bele esik a volcán gyomrába; így a gép a hegy oldalára esett s aztán a czukörstüveg alaku sima meredek jéggulán sebesen szánkázott alá, míg egyszer aztán belefuródott egy hómező

be. Dávid csak a hómezőt fedő jégkéreg ropogását hallá, s aztán egyszerre körül lett fogva föld alatti sötétséggel. Ki tudja hány ölnyi mélyen furta be magát az izzó külfalu gép a völgyet betöltő hőtömegbe?

Most azután el volt temetve elevenen. És vele együtt titkai, nagy tervei, mind eltemetve egy soha más által fel nem fedezendő világ legelhagyottabb sirjába. És mindazt, a mit megtudott, soha sem fogja elmondhatni senkinek.

Kiszámíthatá, hogy mi vár most itt reá? A hajó ajtaját a hőtömeg miatt kinyitnia lehetetlen. Az egyik szellentyű, mely a hajó felfelé fordul végén van, nyitva marad ugyan, de azon keresztül sem fog több légzésre alkalmas levegőt kaphatni, mint mennyivel e hajóásta kut tele van. Annak a fenekén ő maga a széneny termelő tömeg, mely fojtó lég sulyánál fogva az üreg fenekét megtölti s neki abban pár nap alatt okvetlenül meg kell fuladnia. És ha kiszabadíthatná is magát a hajóból, hogy menekülhetne ki az önásta mély sirból? A hófal enged, abba nem lehet megkapaszkodni. De talán az izzógép esésekor képződött a hóüreg falain valami jégréteg, abba lyukakat lehetne vágni s úgy lassankint felkapaszkodni a felszínig. De

hát azután? A gép nélkül, mely a hőtömeg alatt fekszik, hogy mehet innen tovább? És hová? Mi világ van itt? Van-e itt élet?

És még sem akarta magát elhagyni. Megkisértett egy nehéz munkát.

Eszközei közt volt egy gyémánthegyü üvegmetező kés. Azzal hozzá fogott a hajó szabadon álló falán egy akkora darab kikekretéséhez, a mekkorán maga kiferhetett. Hiszen nyomorultabb eszközzel is ástak már rést menekülni vágyó rabok öles börtönök falán keresztül. Csak hogy neki nem volt elég ideje ezt kivinni. A hajó üvegfa a két végén két ujjnyi vastag, s azt átreszelni egy gyémánt hegygyel nagyobb küzdelem, mintha öles trachyt falat ásnak ki egy tört patkódarral. Hat órai munka után annyira kifáradt, hogy nem birt tovább dolgozni. S ha lefeküdt a hajó alsó végébe pihenni, ott a romlott lég fojtotta mellét.

Tizenkét óra múlva lemondott a menekülésről. Ereje fogytán volt, feje elkábult; érzé, hogy meg kell fulladnia. És még sem akarta magát megadni a csuf halálnak. Érzé, hogy azzal, a mi az ő szívében lakik, meghalni nem szabad. Nyakkendőjével karjain keresztül odaköté magát a felső szellentyűhöz, a hol legtovább érheti ajkát valami él-

tető lég. Azután nem sokára egyik érzéke a másik után halt el. Először tagjai lettek érzéketlenné, de még látta maga fölött a halavány világot a mély hótárna kerek nyílásán át. Azután a látás is elhagyta; de még hallott, hallott valami olyan hangot, mintha a szive mázsányi erővel dobogna keblében, azután, mintha sirban feküdnék s a vakandokok kaparnák koporsója födelét. Azután a hallását is elveszíté, de még eszmélt. Tudta, hogy hol van, mi történt vele; hogy most meg fog halni. És aztán elveszté az eszméletet is, talán ez már az átmenet az életből a halálba. Otthon járt, feleségével beszélt, gyermekeit megcsókolgatta, azután elment a székelly földre, utasításokat osztogatott a munkásoknak; majd megtalálta az atyját s számot adott neki róla, hogy miként végezte el azokat, a mik rá voltak bízva. Utoljára uszott valami fényben, mintha millió és millió ismerős arcz, ragyogó mind, mint a csillag, mosolyogna reá és beszélne hozzá és ő azt mind értené és egyszerre látna mély titkokat, mik az égi tejutakba, a csillag ködfoltokba vannak rejtve s érezne valami megnevezhetlen gyönyört, mely nem emberi idegek kéjelgése többé.

Ez már talán a halál... .

Nagy sokára ismét egy éles sajtás, minő a jéghideg lég érintése, visszaidézte a tulvilágon járó lelket. Valami tompa feju-gás, fülcsengés utá, úgy tetszék Dávidnak, mintha szavakat hallana, ember susogást. Melle tágulni kezdett, nagyot lélezkék s erre egy női hang az öröm csengő rezgésével ki-álta fel mellette;

»Él!« — S e szót, mint az erdőben a fuvallatot a fák, zugta odább valami.

Ekkor fölnyitá szemeit.

Ugyanaz a hang kiáltá:

»Lát.«

Dávid ajkai megnyiltak, a földi fájdalom egészen elállta idegeit; ah az oly fájdalmas lehet, megválni a tulvilágtól s visszajönni a földi életre.

Az a női hang most halkán rebegé:

»Szól.«

Tán atyjától vett akkor bucsut Dávid, vagy Istenéhez szólt, ajkai ez ígét rebegették:

»Atyám!«

S arra egyszerre megzendült körülötte ezernyi ezer ajakról e szó: »Atyám.« Szétekintett. Körüle ifju hajadonok álltak, fejükön koszorúval, rajtok tul ősz szakállu férfiak, fehér subákban, hosszú négyszögü botokkal: miken írásjegyek voltak végig róva.

De ez a három szó egyszerre visszaadott életet, eszméletet a tetszhalottnak, e három rövid, egytagu ige »magyarul« volt mondva.

Ez az ősmagyar nemzet hazája és a kik ott körülállják a tetszhalottat, azok az ifju »alirumnák«, a tűzisten szolgálói, és a »Sellók« a vizisten papnéi, és a »firének« a földisten fehér cselédei s azok a férfiak ott a »táltosok«, — »gyulák« és »garaboncok,« az ősiszten papjai; s azok a tűzkutak, az az öröklángu naptha volcán az ő oltáraik s az a szertartás itt a »Zomotor« a feltámadó tetszhalott tiszteletének ünnepe az, a hogy az ősmagyar hagyományok fenntarták emlékeiket, a hogy az divott még a keresztyén királyok idejében is, a mig azok a pogány emlékeket tüzzel vassal el nem irtották.

Itt a keresett ősmagyar nemzet!

.
De hogy »jött« az ide? hogy »van« az most itt?

E nagy kérdésre megfelelnek az ő sok százados krónikái, a mi sok ideig együtt folynak az elszakadt magyarokéval. Az Attila hagyomány az elvált Nyék, Megyer, Kürtgyarmat, Tarján, Ganács, Csabacsingyula, Borotalma, Gézacópán, Bulcsu, Karabo ve-

zerek története, Béla, Keve, Kadisa, Kádár, Edömér, Bungor, Uzád, Bojta, Rétel, Álmos, Előd, Kund, Tas, Huba, Töhötöm vezérek elszakadása az ősnemzettől, az ifjak, kik még akkor deli hősök voltak, Árpád, Zabolcs, Gyula, Kund, Lehel, Verbölcs, Örs; — és a száznolcz törzs, mely velük együtt indult el Attila örökét elfoglalni. Itt azután különválnak az egy nép két nemzetének története. Mindig volt a magyar népben két párt: egyik a béke, másik a harcz pártja. Már Attila és Buda története megörökíté a két párt küzdelmét. Attila akarata győzött; lett győzelmének gyümölcse egy fényes szakasz a világtörténetben; de azért mégis csak Buda neve maradt fenn örökül. A fiu, kit Emős lángszülő álmáért Álmosnak neveztek, kivezette a harczvágyó népet az őspusztákról, s otthon maradt Rapson vezérrel a békeszerető faj. Ennek az őshazának nem voltak földtani határai; nomád nép lakta föld volt az, miként még ma is, a Volga és az Ural folyók között.

A XIII-ik század közepe táján, mikor IV-dik Béla király uralkodott Magyarországon, három magyar dominikánus szerzetes elindult felkeresni az őshazában hátramaradt rokonnemzetet. A három közül csak egy

jutott el odáig, Julián; az megtalálta az ősz nemzetet, beszélt vezéreikkel, azok tudták vele, hogy kelet felől mily óriási vész közeledik Európa felé, Dzsingiszkán milliónyi hordái megosztottak a világ fölött s indulnak keletnek, délnek, elpusztítani a mivelt népeket. Ők sürgeték Juliánt, hogy sietve térjen elszakadt testvéreik országába vissza, s hirdesse közöttük, hogy most kell meghorodni a véres kardot, mert nagyobb ellenség jő rájuk, mint volt hajdan a kazár és besenyő. Julián vissza is jött s tudósításának lapjait a magyar történelemben mint hiteles adatokat őrzik. Hogy a mongol vérfürdő, hogy árasztá el Magyarországot azután Béla király alatt, az meg van írva; hanem hogy az ősmagyar nemzetből mi lett? azt nem tudta meg soha senki. Pedig hiszen az eltávozott száznolcz családon túl még ott maradt az őshazában kilenczvenkét család; csaknem annyi nép, mint az eltávozottaké. S ha annyi népet kiirtottak volna; valami nyoma csak maradt volna e nagy romlásnak; egy kunhalom, csontokkal, érzemlékekkel tömve; vagy elhurezolta volna őket a győztes magával mint rabszolgákat, a hogy elhordta a többit s a kerek világon valahol maradt volna fenn egy falu, egy aul, egy szállás

mely a magyar nyelvet tartogatta volna, mint a hogy fenn maradt az Amur pusztáin nyolczvanhat külön nemzet, melynek saját nyelve van, mely mással össze nem olvad, s némelyeknek a száma alig megy már át az ezeresbe. Ezek közt meg kellene találni a magyar ajk népét is, ha azt is magával sodorta volna a mongol áradat mint a többit.

De azokat nem ragadta magával.

»Tana« volt az akkori volgavidéki magyar nép vezére.

Ez így okoskodott.

Ha Kubláj khán ötszázezer mongol lovasát itt bevárjuk, azok bennünket bizony levágnak. Ha futni akarunk előlük; mi nekünk kell az előttünk álló népeket megrohannunk, s akkor vagy mi vágjuk le azokat, vagy azok minket, Kubláj khán ötszázezer harciosa pedig még mindig a hátunkon lesz.

Tehát — kikerüljük őket.

Ha ők jönnek keletről nyugatnak, mi megyünk nyugatról keletnek.

A bölc Tana vezér számítása igen egyszerű volt és természetes.

Háta mögött az Arál tó. A nomád törzsek ménesei, csordái e tó partjáig szoktak terjeszkedni, s a törzs vezérei gyakran hírül hozzák, a mióta a pusztát lakták, hogy az

Arál tónak szokása némely évben egészen eltűnni. (Hiszen Magyarországon is megtörtént az az utóbbi tíz év alatt, hogy a Fertő tava egészen kiszáradt, a medrét birtokba vették, felszántották, épületekkel, gyárakkal beépítették; az utóbbi években aztán megint előjött a tó, újra megtelt s most a gyárak kéményein ungod, békák kuruttyulnak.) Hanem az Arál tó a Fertőhöz képest valódi tenger. És még is elszokott tűnni egy-egy évben s akkor fű terem a helyén.

Tana vezér messzelátó bölcs volt, nem elégedett meg azzal, a mit tudott, az okát kereste, s rájött, hogy az Arál tó olyankor szokott kiszáradni, mikor a két nagy tápláló folyam, az Oxus és a Karassó medrét megváltoztatva másfelé veszi irányát s valamerre a Kisilkumi pusztában eltéved. Ha azt a maga bolondságától megteheti a két nagy folyam, akkor még inkább megteheti, ha emberiész segít rajta. Tana vezér neki állította a népét s a két folyam torkolatait kövekkel elrekeszteté, álmedreit kiásatta, fordulóit iránytévészítő sarkantyukkal megtörette, s azzal mind a két folyam, a helyett hogy az Arál-tóba szakadt volna, neki zudult a pusztának, melyet hosszában fog körül, mint kettős védsáncz, a harmadik erőd az Arál-tó maga.

De minden erődnél jobb oltalom a mocsár. Azon nem tudnak Kubláj khán lovas hordái keresztültörni. Viz-isten védi a maga népét.

Most aztán mind a két oldalon védett út állt előttük; egész fel a Bolor Dagh hegyekig. Ide a hegyországba akarta elvezetni népét Tana vezér. Több, mint kétszáz mértföldnyi ut odáig. De ennél hosszabb utja volt Álmos népének a Kárpátokig s harczos nemzetekkel is kellett küzdeniök ütközben. Tana vezér népének pedig az egész Kysil-Kumi pusztán senki sem állt ellent, s két felől védte vonulásukat a két folyam minden mocsara. A mongol hordák végig robogtak az utjokat álló két mocsár mellett s az Arál-tó vidékén a Volga és Ural között nem találtak már mást, mint a sátorok tüzeinek helyét; az ősmagyarok még az áldozó halmokat is szétbontották, nyomaikat, mint egykor az Egyiptomból menekvő zsidóké, elfedte az Arál-tó, melynek sekélyein gulyáikkal, méneseikkel átgázoltak.

A Kysil-Kumi pusztában jól rejtve voltak az alatt, míg Kubláj khan mongol hordái Európa belsejében dúltak, más táboruk pedig Indiát pusztitá. Ekkor az időt felhasználva egyszerre felkerekedtek s gyors ügesséssel indultak meg a Karadagh hegyei felé.

Tana vezértől hadvezéri remeklés volt e táborjárat. A hol Dzsingiszkán székhelye állt, Szamarkánd alatt törni keresztül. És ez is természetes észjárás volt. Ha a mongolok két világrészt elárasztottak táboraikkal, akkor odahaza nincs hadseregük. És valóban úgy volt. Mikor Tana vezér félhold alakban felállított táborával megjelent Szamarkánd alatt, az otthon maradt Mitraj khán ijedten zárkózott be előle falai közé, s a fenyegető magyar vezérnek sarczot fizetett, pénzt, kelméket, élelmiszert, marhát, tevét s öröme nagy volt, mikor a rettentő tábort városa alól elhuzódni látta, mely ránézéssel száz ezer lovagra volt becsülhető. Hanem aztán az öröme nagy hirtelen haragra változott, a mint megtudta, hogy a lovak fele asszony volt; s a többi része is roszul fegyverzett, hadhoz nem szokott nép, hogy ő egy menekvő hadnak fizetett most sarczot. Rögtön utánuk is indult összegyűjtött harczosaival szégyenét megtorolni.

Csak hogy mire utólérte őket, már akkor azok a Kara-Dagh hegyek között voltak; s most aztán föld-isten védi a maga népét.

Szoros utakon, hegyszakadékokon átmenekült a békeszerető nép üldözői elől, el-

rontva az utat, betömve a hegyszorost maga mögött, s míg az üldöző az ut megnyitásával vesződött, az alatt a futó nép ismét egy hegybástyával odább hatolt. Így szorították őket üldözőik mindig odább, mindig feljebb, egyre kietlenebb völgyek közé, míg egyszer a vérszomju ellenség elől egy napjára tartó szűk szikla folyosón keresztül menekültek át, melynek alig tíz öl széles talapját három ezer lábnyi magas sziklafalak szorítják közre s utoljára átalakul a nyílt-folyosó egy hosszú hegybontó alagúttá, minő a Pausilippo folyosója, vagy az erdélyi római kapu barlangja, vagy a hirhedett Caspiae portae.

Itt azután elmaradtak tőlük az üldöző mongolok, a föld alá nem volt kedvük ellenségeiket követni. Tana vezér népe pedig egy völgykebelt talált maga előtt, melyet körökörül óriási hegyek keritettek be.

Ez volt azon rejtélyes ország, a melyből Ázsia óriás folyamai erednek. A természet remeklő műhelye.

A völgyekben, miket a szelektől minden oldalról szirtfalak védnek, délszaki növényzet, a thea, czukornád, bambusz szabadon terem. Pálma és kenyérfa épen úgy díszlik mint Keletindiában, azzal az áldott különbséggel, hogy hiányzanak az erdőkből az

indiai zsangálok tengő élődi növényei, a liánok nem fonnak szövevényt koronáikra, és nincsenek benne maró bogarak, nincs szunyog, darázs, méh e hegyek között, annál fogva énekes madár sincs, csak magevők; a buja mezőket uratlan csordái lepik a kiangoknak (apró, szelidíthető vadlovak) s a hosszú gyapjat hordó yakoknak, mikben egyesülve van a gyapjuadó juh, a teherhordó teve, és a tejet, hust adó tehén; a hegyoldalon elszaporodva a finom szőrű láma és tevéőz, s egész csorda számra a máshonnan kiveszett Marco Polo vadjuhai. A mellett éktelen mélységektől átszaggatott völgyek, mikbe rohanó folyamok szakadnak alá, a mik a mélységben eltűnnek s nem jönnek messze napi járókig elő, míg alantabb egy-egy nagy örökké háborgó tó sejteti, hogy tán ez az eltűnt folyam gyűjtő medenczéje, a miből ez újabb száz öles szikla-fokról omlik ismét alá. A völgyekben indiai léghőség; a magasokban örök hó, jéghegyekkel, melyek költözöködnék, odább csusznak, nőnek és roskadnak, volcánokkal, melyek folyton élnek, és naphtha-forrásokkal, melyek lángoló kutakat képeznek.

És — ember nem lakta az egész vidéket. Oly szűz volt az minden emberi lénytől,

mint a Mosquito sziget. Elzárva minden oldalról a szomszéd országoktól, egyedül a szük hegyszakadékon hozzájárulható, nem csoda, ha az ember létezése aeonjain keresztül felfedezetlen maradt.

Most megkapta ős települőit. Kétszáz-ezer lélek, erőteljes, egészséges férfi, nő, gyermek, béke, szabadság és tiszta erkölcsök népe: kik közt nincs se rabszolga, se kiváltságos ur, csupán önválasztotta vezérek: »rabbánok,« és »kádárok,« kik a rendet fenntartják s a »perest oldók« kik bírászkodnak s a pereket elintézik ős szokás, nem írott törvény szerint, kiknél nincs papirend, nincs pozitív vallás; az Istent a nagy természet elemeiben tisztelik; a napban és az örök tüzekben, mik hegyeik közt égnek, a földben mely szikláival védi, gyümölcseivel táplálja az ő népét, a vízben, mely örök zugásával hirdeti az örökkévaló hatalmát, s a léghen, mely mindennek életet ad. Alirumnáik a szüzek, kik az örök tüzeket őrzik, táltosaik, gyuláik a vének, kik a tűz áldozatot, a fehér ló áldozatot végzik. Mythológiájuk csak a természet jelenségeiből áll; tündéreik vannak a »bábabukrában« (mit mi szivárványnak hívunk), a »Nemerében« mely a viharon nyargal; rosz szellemeket sejtenek a betegségek

alatt, s nevezik azokat mirigynek, gutának, csomának; de az ördögöt nem tartják nagy tiszteletben, annak a neve csak »hopeczihér,« jót várnak a lidércztől, őrizkednek a megrottó »kiszétől,« s »vahortul;« ereklyéül tartogatják a »kádári kardot,« mely égből esett vasból készült; a szerződés kelyhét, melybe az esküvő vezérek vérüket csorgatják; tisztán tartják a forrásokat, megcsókolják a földre esett kenyeret; a csillagokat nevezik gönczölnek, cséplőnek, kaszásnak, ökörhajtónak, arany tyuknak, szítás lyuknak; de vallást nem csinálnak belőle. A ki akarja hinni, hiszi, a ki nem hiszi, nem égetik meg érte. A ki áldozni kíván, oda mehet, a ki nem kíván, otthon maradhat. Az ösökről, viselt dolgaikról, a csodaemberekről énekelnek a hegedősök; azoknak a dalait utána éneklük s a hagyomány élő ajkakon száll fiuról fiura.

A letelepülés első századában a Demavend volcán utolsó kitörése egész világváltozást okozott a nagy bércztömeg sziklái között. A messze terjedő földrengés ötvenezer mértföldnyi területet háborgatott fel. Ekkor az a szikla folyosó is összeomlott, a melyen keresztül Tana népe uj honába menekült. És azután az ott maradt nép számára nem volt több kijárás az emberlakta világba.

Hétszázad folyt le fölöttük és ők be voltak e helyre zárva, mint egy szigetbe.

Eleinte téjjel-mézzel folyó Éden kertje volt az rájuk nézve, melyben arany időket éltek. Hanem azután, a hogy szaporodott a nép, az éden szűkülni kezdett.

Pedig az áldás megjött. Minden uj század csaknem megkétszerezte a nép-számot, s bár szigoru erkölceik, hitvesi hű családéletük által a tulnépesedésnek korlát volt vetve; de másfelől soha háboru nem fogyasztotta a népet; egészséges hegyi levegőjét nem kereste fel semmi járvány, idegen népekkel érintkezés által nem hurczoltak be dögvészt, nem haltak az emberek rakásra; sőt mivel minden ember mértékletesen élt, annál nagyobb vénséget ért, együtt volt az ősapa a háznál a dédunokákkal.

A hetedik században már hat milliónyi nép élt akkora földterületen, a mekkora fél Erdély; s annak a térnek is egy harmada szikla, folyam meder, és tófenék.

És annak a hat millió embernek mégis élni kellett azon a körül zárt földdarabon; mert ki nem mehetett róla. Élnie kellett abból, a mit az a darab föld ad, mert kívülről nem hozhatott be magának semmit.

Ez a helyzet próbálta ki aztán, hogy

mire képes a szükségtől kényszerített ember. Egy nomád nép, mely senkitől nem tanulhatott semmit, mely senkitől nem kérhetett ismeretet, segílyt, tanácsot, magára hagyva, kényszerítve a vas szükség által, lassankint átalakult földmivelő, iparüző néppé, s a huszadik századában a keresztyén időszámításnak e kis országnak már nem volt egy foltja, a mely mintagazdasággá át ne lett volna alakítva, s nem volt egy embere, a gyermektől kezdve az állam vezéreig, a ki valami munkával ne szolgálta volna meg azt, a mit a föld ad neki.

Egész területük keresztül-kasul volt szelvelve csatornákkal, az volt a közlekedési hálózat s egyuttal öntözésre szolgált. A folyamok, csatornák partjain álltak végig építve házaik, nem városokká összetömve, s a lépcsőzetes háztetőkön is konyhanövény tenyésztett. Gyümölcsfa-sorok szegélyeztek minden utat. A legmagasabb hegyek, mint egy mexicoi teocalli fokozatos escarpeokra vágva, rizst termettek, melynek öntözését öntalálmányu vizemelő gépek végezik el. Nem volt rosz föld, nem volt futó homok az egész országban; mesterséges trágyával a holt agyag és a sívő fővény is televénynyé lett nemesítve. A hegyszakadékokat gátakkal elzárták

s úgy fogták fel a tavaszi vizáradásokat, az elzárt völgyeket pedig lassankint beiszapolta az ár, s lett a sziklavölgyből gyümölcstermő kert. A dúvadak minden fajtát kiirtották, fogyott vele az együttevő mihaszna csőcselék, hanem egy párduczfajt megszelidítettek házi állattá, s ez pótolta náluk a kutyát; mit nem hozhattak magukkal menekvő utjokban, hogy ugatásával el ne árulja a tábor hollétét az ellenségnek. A szelid párduczot használták vadászatra; egy gémfajt (a lúvit) pedig halászatra fogtak.

A szükség élesítette a természetes észet. Elzárva a külvilágtól, öntudatlanul is versenyt futottak azzal. Maguktól kellett mindent feltalálniok: hid- és utépitést, saját stílyt az architecturában, bányászatot, huta-kezelést, kohót, embererőt sokszorosító gépeket, saját betűikkel öntalálmányuk szerint önkészítette papírra tanultak nyomtatni, s ismereteiket rendes iskolákban közölték az ifjúsággal, szövőszéket alkalmaztak a sebes folyamár által hajtott kerék fölé s szöttek géperővel. Volt saját időmérő gépük. Rég feltalálták, hogyan kell a naphthát a föld mélyéből bambuszcsöveken át elvezetni a lakházakhoz s főzéshez, világításhoz használni. Új szövetanyagokat fedeztek fel, megnemesíték a lá-

mát, hogy gyapja finomabb lett a merino juhénál s yak-csordáik hosszú szőre selyemkint fonható lett; csalán és pozsgár fajok rostja termette vászonneműiket; szabadon tenyésztő selymérek adták asszonyaikra a selyem köntöst. — Voltak jeladó harangjaik, s azok számára épített magas tornyok. Üveg, porcellánt, kőedényt, készítettek, mely versenyzett az európai és chinai gyártmányokkal.

Már a múlt század tudósai Darwin, Olfant, Schlagintweit feljegyezték azt a tényt, hogy — a Himmalaya hegyvidéknek valami sajátzerű szelidítő hatása van az állati életműszerekre.

Tudós Wagner a XVII-ik században, chinai írók után azt jegyzé fel, hogy a mely tigrisek a Kin-Tseui hegyek között laknak, az embert nem bántják; Schlagintweit antilope csordákkal találkozott, melyek az utazókat egész közelre bevárták; Darwin a Himmalaya erdők madarairól jegyezte fel, hogy azok oly szelidek, mint a házi állatok; mikor az erdőben leült falatozni, a foglyok, fácskányok körülserglették, vállaira szálltak, egy fenyőmadár épen a csészéje szélére szállt le, s engedte magát a csészével együtt a földre letenni; minden utazó természetu-

dós azt tapasztalá, hogy e hegyvilágban a tyúkok, pulykák, pávák épen úgy tenyészenek még vadon az erdőkben, mint a hogy házi baromfinak szelidültek a fáczányok, tuzokok és reznekek, pompás válfajokat szaporitva.

Minő varázs ez? A geodaemon? A légnenek, földnek, napnak, viznek összehatása mindenre, a minek kedélye van? az állatra úgy mint az emberre?

Mert az ember is oly békeszerető e vidéken. Nem viselnek itt háborut; még önmaguk közt sem verekesznek a népek, a mi még nagyobb csoda. A Himmalaya és Karakorumhegyek minden nemzete egy embert választ meg Istenének s azt imá!ja. S e kultusznak mély értelme van. Az embertársban tisztelni az Isten képét. A Láma-imádók nem ölnek embert. Az nekik annyi, mint Istent ölni.

A Kint-Tseut lakó magyar faj is ily békeszerető. Már eredetileg azon ősoktól örökölte e hajlamát, a kik kerülték a hadakozást. A hegyvilág elandalító varázsa megörökítette ezt bennük. A természet bűbája, a felleges ellentét a völgyek pálmavirányos őrök-tavaszképe, s a rögtön előmeredő óriási havasok bálványai között, mindenkire ellen-

állhatlan bűverővel hat; ez lefegyverzi a nehéz indulatokat s szeretni tanít.

Aztán a Kin-Tseu népének nincs szesz-itala. Szőlő nem honos ott, s vándor madara a hegyvilágnak nincs, mely annak magját ott elhullatta volna; a szesz-gyártást nem találták föl; a savanyu lótejtől, a kumisztól undorodnak, a gabnaféle kell náluk kenyérnek, serkészítésre nem vesztegetik; s a pálmabor készitést erkölcsi fogalmaik tiltják, a lecsapolt levü pálma kivész, s a gyümölcs-termő fát elpusztítani náluk a földisten ellen való véték.

A hegyvilág lakói vizimádók. És az a viz meg is érdemli, hogy imádják. Olyan a Himmalaya és Khokonoor forrás vize, mintha a föld anyateje volna; tiszta, üdítő, lélekébresztő ital. Nem lehet vele betelni. A kik ezt isszák, részegei a józanságnak. Azokra nézve undorító azon tul minden ital.

Nemes érczekben, különösen aranyban gazdagok voltak az ország bércei; a chinai kormány maga is aranymosó telepeket tart a két nagy folyam zátonyain, pedig azok csak a morzsákat iszapolják odáig; itt kifogyhatlan ereken van még a világhormányzó ércz, s darabokban elszórva is található, mint Ausztráliában. S a mi aranyat,

ezüstöt kétszáz év óta kibányásztak ez országban, azt nem vihették ki sehová, az bennrekedt. Milliárdokra kell menni e nép kincsenek. Ugy is van. A nép minden osztálya pompát űz, gombok, csattok, lánczok dolgában, amik mind ezüstből, aranyból vannak; leányok pártáján, nők főkötőin, nyaklánczain, kösöntyűin hirdeti tulszaporodását a nemes ércz; a gazdagok asztalain tányérok, billikók, kulacsok tömör drága érczből, s az ország fővárosában a nap templomának kupolája tiszta vert aranyból készült.

Dávid felületes felszámítás szerint két ezer millióra becsülte az arany-ezüst készletet, mely a Kin-Tseui rokon nép birtokában van. (Hiszen nyolcz század alatt Magyarország arany-ezüst termelése ezt meg is haladja — hol van hát?)

— De a mi Dávidra nézve becesesebb volt a felfedezett ország minden kincseinél, az a nép nyelve.

Tiszta, vegyületlen magyar nyelv az. Nem válfaj, nem rokonidioma, de azonos az európai magyarral, mint a hogy azonos a székel, a csángó; csupán a kiejtésben van valami idegenszerű. Hianyoznak belőle az európai magyar nyelvben meghonosult idegen szavak, a tudományosan képzett és bevett

műszavak, azok helyett sok ős szó él benne, tárgynevek, igék, mik a magyarban mint helységek nevei fordulnak elő. A két nemzet különben tökéletesen megértheti egymást, mint a hogy megértették az ősök Dávid szavait az első találkozáskor és Dávid az ő beszédüket.

Azok elmondák neki, hogy éppen hajnali áldozatot tartottak a tűzkutaknál, midőn megjelent az a fénylő égi csoda hegyeik felett, hangos döngésével zengve le a magasságból. Mythoszi lény volt az előttük: Csaba vezér szárnyas táltosa. Mikor aztán a fényes alak a tűzbálvány által lesujtva aláhullott, a hóhegyben mély aknát furva esésével, a »gyulák« jós szavára a nép hozzáfogott az akna irányában egy tárnát ásni a hőtömeg alá, hogy a leesett tündért kiszabadítsa. Így találtak rá a légjáró gépre s kivontatták azt szabadba, s miután nyitjára találtak, a benne aléltan fekvő férfit így hozták életre s most imádattal várják szavait.

És Dávid beszélt nekik röviden, velősen. Elmondá, hogy ő nem Isten; hanem rokon. Fia annak a testvér nemzetnek, mely Álmos alatt messze földre kivándorolt. Elmondá a nép történetét, nehéz küzdelmeit, mostani sorsát. Felfedezé előttük, hogy künn

a nagy világban mennyi új találmánya az emberi észnek segíté az embert a világ urává lenni. Azok hallgatták áhitattal, a tudvány szomjával. Mikor Dávid végül a találmányok koronáját, a légjárót mutatta be nekik, szemük láttára emelkedve fel azzal a magasba, s ismét leszállva közéjük és aztán megmagyarázta nekik, hogy ez nem földön tuli cso-da műve, hanem a természeti erők gépmozdító hatalma, s hogy ilyen hatalom tőmérdek van, és az mind az emberi ész alattvalója, akkor az ősz táltosok nyakába borultak és könyezve kérték: »tanítsd meg hát ezekre a mi népünket.«

Épen ez volt Dávid kívánsága.

Megköszönte a rokonoknak a szabadi-tást, azok ősz szokás szerint megcsókolák, a férfiak homlokát, szakállát az, áldozó szüzek, az alirumnák, sellők, a firének arcját és ajkait. Ah, de ezek szüz szent csókok voltak; s nem a chinai tudós által leirt »Anaitis bálványozás« sokszorozott kéjmámora, a mi többféle név alatt és névtelenül ismeretes volt Babylonban, Rómában, Párisban, Szentpétervárott, a kelet minden városában, csak a magyar és a germán fajoknál nem volt otthon soha.

Tizenkét táltos és gyula vállalkozott rá,

hogy Dáviddal együtt a repülőgépben utazza végig az országot. Ez ország neve volt a bennlakóknál »Kincső«. Egyszerű természetes elnevezés »Kincs ő«; — a ki hazát, kenyeret, aranyat, békességet, egészséget ad fogadott fiainak. A chinai tudósok, a míg a közlekedés fennállt ez országgal, valószínűleg e szóból csinálták a chinai Kin-Tseut, mely náluk ismét »hegyországot« jelent. Megfordítva is történhetett. Mi nevezzük ezentul Kincsőnek.

Dávidot, a hol csak megjelent, mindennütt az imádat hódolatával fogadták. Nem voltak nekik villanytávirdáik, a népajk adta tovább a hirt, s az még is megelőzte jöveteletét. Dávid egy egész hónapot időzött Kincsőben, s az alatt tanulmányozta a népet és országot. A nép valóban tul volt szaporodva s a föld a legjobb mivelés mellett is csak szűken táplálhatta már lakosait. A hegylakók azonban semmi kecsgetetéssel nem voltak rábirhatók, hogy valaha más hazát keressenek. Oly tiszta lég, oly tiszta viz, oly szép havasok, oly zöld erdők nincsenek a világon sehol. Ellenben a rónák lakóinál rögtön gyűjtött az eszme, más hazát keresni, hol van sok föld, olcsó föld, láthatártalan puszták; azokon megtelepülni. Mikor Dávid elmondta ne-

kik, hogy hasonló légjáró, a minőn idejött, sok ezerével van még odahaza, a rónák lakói százezerével gyültek hozzá, felajánlani magukat, hogy rögtön vele mennek.

— Lassan a testtel; mondá nekik Dávid. A honfoglalás nem megy most olyan könnyen, mint ezer év előtt. Minden darab földnek ura van most, s fegyverrel nem foglalnak többé földeket. A birtokot meg kell szerezni, a polgárjogot meg kell szolgálni. Előbb tanulni kell mindent, a mi a külvilágban életadó tudomány. Ha akartok tanulni, én adok nektek tanítókat.

Az ősnép örömmel kapta fel ez ajánlatot. Az első felszólításra kétszázezer ifju tizenkét évestől tizennyolczig, jegyeztette fel nevét azok sorába, kik a világ tudományát tanulni akarják. Ez bezárt országuk kulcsa.

És akkor kezdte el Dávid Magyarországról a néptanítókat egy mindenki előtt titokban tartott célra magához gyűjteni. Iskolamesterek és tanárok eddig hallatlan fizetések mellett szerződttettek, a felosztatott szerzetek tagjai meghivattak egy magas missióra; s azok mind átköltöztek Kincsőbe az új nemzedéket oktatni. Azután a technikai ismeretek gyakorlati tanítói vándoroltak oda; kik a bányászat, kőszén-aknászat terén új

kincsforrásokat nyitottak az országban, kik a gépekkel, gőz-és hőléghajókkal ismertették meg a népet s megtaníták azt saját bányászata, olvasztotta érczből az ujkor leviathanjainak alkotására, kik megtaníták neki a papirkészítést, és a nyomdászatot; kik megismertették azt a mindennapi élet vegytanával, és végül megtaníták neki az emberi találmányok legrettenetesebbikének, a lőfegyvernek kezelését is. Az uj nemzedéknek arra is készen kellett lenni, hogy fogadott hazáját keble tüzével és fegyvere tüzével védelmezze, mert annak ellensége köröskörül sok! azt nem véli áthághatlan bérczfal.

Az uj nemzedék tanult és dolgozott szorgalmasan, az uj hazába vágyók serege az évek folytán felszaporodott fél millióra; ezeknek az oktatása eleinte sok pénzbe került, később a költséget megtéríté a jövedelem. Kincsország az uj nemzedék gyárainak termékeit arannyal fizette. De jöttek ismét uj kiadások. Az egész nemzedéket fel kellett fegyverezni és páncélozni. Mindezen kiadások névtelenül, egyedül e czim alatt Kin-Tseu lettek beigtatva az Otthon állam számadásaiba, s az igazgatóság és az országgyűlés megnyugodott benne évekig, hogy azok Tatrangi által jó helyre fordított beruházások.

Ő pedig hermetice elzárva tartá a titkot, a mi a hegyországon belül történik. A ki egyszer innen odahagyta magát vitetni, az kötelezve volt bizonyos ideig ott maradni, vissza nem jöhetett onnan, s tudósítást itthon maradt rokonainak csak hirlapi uton küldhetett, s a tudósítások egyedül az Otthon világjegyekkel nyomott lapjában jelentek meg.

Mikor fognak visszatérhetni mindezek? Mikor jöhet ki az egész átköltözésre kész nemzedék? erre bizonyos választ adott a vele szerződötteknek Dávid. — Abban az évben, mely az Otthon város alapításától tizedik.

Tudta jól, hogy ez lesz a válságos év, melyben az ármány még egyszer megkíséríti majd felfordítani fejtetőre a világot, s felülkerekíteni bünt, butaságot, erőszakot.

Az Otthon alapításának tizedik éve nyitja meg Kincső érc falait.

Az alatt az új nemzedék tanul, gyakorolja magát, mivelődik, dolgozik, pénzt gyűjt, azt gyümölcsözteti, állami rendhez szokik; egy társasággá tömörül össze, hogy mikor a hívó óra üt, mintegy óriás léphessen a világ közepébe, tetőtől talpig felkészülten, betanultan, gazdagon.

Az új nemzedék az észszerű hitet is fel-

veszi az alatt, szabadon, a hierarchia rendszerétől menten, a hogy azt a szeretet istene magyarázta meg az emberi szívnek, s vallása egységes: se nem katolikus, se nem protestans, se nem zsidó: a szeretet vallása az. Nincs hitvillongás.

És míg ezek lassan végbemennek, mint a korall szigetek emelkedése: az alatt künn a nagy világban nem sejtí a mozgalmat senki. A légjárók hajóseit Tatranginak adott eskü kötelezi nem szólni semmit Kincső titkairól senkinek; még a feleségnek sem. Ugyanezen fogadás köti viszont Dávidot is velök szemben. S Dávid meg szokta tartani fogadását. Pedig Rozáli szemei nedvesek voltak, Rozáli arczai hervadtak, Kincső titka miatt, hanem azért Dávid még e drága könyekért sem árulta el Kincső titkát.

Hiszen csak két év van már hátra.

Mintegy öt millióra mehetett a nép száma, melyet Dávid a Kincső sziklaországban bezárva talált. Épen elég — nyereséynek és nem tulságosan sok. Nagy küzdelem lett volna a meghódításával, ha akár egy hosszúsági fokkal odább, akár egy szélességi fokkal lejjebb telepedik le a vándor törzs. Amott a chinai, emitt a keletindiai nép közé kerül. Akár egyik, akár másik szokásait vette volna

fel, képtelen erőfeszítésbe került volna az európai műveltség számára való visszahódítása; a buddhizmus, lamaismus, a shamán és brahmin hitágazatok a dervisek, kanféta papok, bonczok és lámák fanatizmusa kiirhatatlan; a vallásos fogalmakon alapult kasztrendszer az új kor uralkodó democrata irányzatának úgy áll ellent, mint az indus dzsangalok folyondár szövevénye az utazónak. Jó szerencse, hogy el volt zárva e népfaj minden chinai, mandzsu és indus befolyástól. Megmaradt ős eredetiségében. A magyar ős-nép napimádó, elemeket tisztelő volt. Bálványai nem voltak. Az elemimádástól az észszerű valláshoz könnyen átvezethető egy nép. Isten neve náluk is Isten volt. Régi hagyományok emlegettek egy hadistent is, »Damasek« isten név alatt: annak már oltára sem volt sehol. De égtek a »tűzhalmok« a »Runa« tiszteletére, kit a »Béke« istennőjének tartottak. Rosz szellemeiket nevezték »Ármánynak, Manónak, Mirigynek, Nemerének,« de nem félték tőlük, a viharnek lisztet szórtak a szemébe engesztelésül, s ha nem szünt dühöngeni, kést hajigáltak belé, hogy elvágják a szárnyát; nem nagyon félték az ördögöktől. Voltak hagyományaik a »vizi hüvelvény«-ről, a fanyövő, vasgyuró óriá-

sokról, a hüvelknyi Pilinkóról; de azok nem emelkedtek a népmesék mondakörén túl a mythosz magaslatáig. Áldoztak a kutaknál, forrásoknál, a tűzkutaknál, tűzhányóknál s áldozattevő papjaikat nevezték Gyuláknak, Táltosoknak: de ezek nem emelkedtek a közönséges emberek rangján túl, s az ünnepnapokon kívül csak úgy folytatták a szántásvetést, kézimunkát, mint más halandó. Az elemek papnéi, az alirumnák, sellők, firének, ha férjhez mentek, megszűntek a szertartásokban részt venni, s csak vénségükre, mikor arcuk összetöpörödött, szemeik megveresedtek, emelkedtek ismét a »kiske« — »kokós« bűbajos hírébe: az is inkább tréfás elnevezés volt, mint komoly. A magyar faj nem volt a fanatismus betege soha.

Társadalmi rendjükben nem volt sem ur, sem rabszolga: egyenlő volt minden ember s szabad ura tetteinek. Minden előjárukat szabadon választották; a rabonbánokat, kik a székek rendjét fentarták, a perestoldókat, kik igazságot szolgáltatottak, a Kádárokat, kik a belbékét fentartották s a Horkászokat, kik a közadót beszédtek s a közszükségletre feloszták; végre a hét vezért magát, s a hét vezér a Tana-családból eredő fejedelmet, ki választása napján megtette a »napvágást« az »égből esett kard-

dal. « Vezérválasztáskor még divott a szokás, hogy a vezérek karjaikat megszúrva, vérüket egy közös áldozó kehelybe csorgaták s ez volt az eskü pecsétje.

Mikor egy fejedelem elvénült, elméjében meggyengült, s látta azt, hogy népének nem használhat többé: önakaratából leszállt a trónját képező paizsról, elbujdosott a Khokonoor hegy örökzöld erdejei közé, nem jött többé vissza: a táltosok hirül adák a népnek, hogy Damasek isten magához szólítá a fejedelmet, s a vezérek választottak a Tana törzsből új, fiatal, életerős fejedelmet.

Ez egyszerű szokások mellett könnyű volt az új kor civilisáló fogalmait meghonosítani. Nem volt ellenállás sehol. A gőzgép, a villany, a távirda, a nyomda, a repülő gép ellenállhatlan apostolai az új evangeliumnak.

Előre látható volt, hogy két évtized, minden erőszakos parancsszó nélkül, átido-mitja az egész ősnemzetet, s ha az idő halad-tával a két különszakadt testvérnemzet egymással újra elegyülni fog, mind a kettő [külcsön adandja egymásnak jó tulajdonait, lesz belőle egy érzekoloszsz, mely egyik lábával Európa, másikkal Ázsia közepén foglalva állást, fejével a mulandóság gözökörén tul emelkedik.

Ez érczkoloszszt látta maga előtt Dávid, valahányszor az Otthon és Kincső közötti légi utat végig mérte légjárója szárnyaival; nem csoda, ha a fényes bálványképtől nem látta a magában epedő asszony egyre halaványuló képét.

A babyloni hölgy.

Mr. Severust ez alatt észak felé szállítá a repülő gép.

Szentpétervárott előre hirül volt adva az Otthon állam egyik igazgató elnökének megérkezése.

Gond volt rá, hogy fogadtatása oly fényes legyen, minő szokott lenni hajdanában a koronás uralkodóké, midőn rangegyenlő fejedelmet látogattak meg.

Sasza asszony személyesen várt az érkezőre az aërodromon pálya főpalotájánál.

Mr. Severust meglepte az a bizarr ötlet, hogy tiszteletére a pályafőtől egész a hajdani czárok télipalotájáig két sorban a tisztelgő sorfalat csupa fegyveres nők képezték. Sasza asszonynak voltak nőzredei, nőtisztekkel, nőtábornokokkal.

Severusnak mindenütt, a merre tekintett, föltűnt a kiáltó ellentét azon két város között, a melyből jött s a hová érkezett.

Amott rend, munkás sürgés forrás, egészséges élet; itt keverve a pompa a rommal; mámoros zaj, libertin kedvesapongás, urtalan mozgalom, mely tömeges bacchanalból véres dulakodássá alakul át.

Mig az indóháztól a téli palotáig vonult nyolcz lovas hintájával, egy pár száz embert agyonnyomtak a tolakodó tömegben s három néző állvány leszakadt a sokaság alatt, a nép gunykaczaja elfojtá a halálra sebesültek ordítását.

Severus Sasza asszony jobbján ült a hintóban. Megbámolni való jelenet. Egy fekete-képi szerezsen, oly szabályos, szoborszerű szép vonásokkal, mintha csak egy patricius mintaképe volna — vasból öntve. És ez az ember az, ki rangjára nézve egyenlő a hatvan millió orosz elnök-uralkodónéjával s hatalma mérkőzik vele; ki látta maga előtt futni a nihilista seregek százezreit, s üzte őket egy szál vesszővel, igaz, hogy ez a vessző a varázsbot (Wünschelruthe), mely felfedezi a föld alatt rejlő kincseket. Ez az ember az, a ki a hová pálczája végével lemutat, aranynyal telt kádak emelkednek ki a földből. S ez idejött most szövetséget ajánlani, s azt nehéz pénzen megvenni.

Sasza asszony uralkodói vendége mellett

ül; hódító jelenség. Az évek még szebbé tettek; alakja megtelt, idomai kidomborodtak; az uralkodás megszokása valami hódító varázst öntött el vonásain. Szemeinek villanása minden istennő szemsugarait egyesíti: Venustól kezdve Junóig.

Ez idő szerint a hellen divat uralkodik Szentpétervárott a női viseletben: spartai, doriai és atheni vegyest. A chitont viseli minden nő, a kettős övvel, melyeknek egyike a kebel alatt, másika a csipőn alul szedi redőkbe a testhez tapadó öltönyt. A legelőkelőbb világ az atheni chitont viseli, melynek hosszú ujjai vannak, apróra szedett, festői redőzete; a szabadabb nők utánozzák a spartai divatot, melynél a chitonnak nincsen ujjja, se varrás nincs rajta, a lenge szövet boglárokkal, szalagcsokrokkal van összecsatolva a vállon, és alább — és nem is nagyon titoktartón. Sasza asszony, mint urhölgyhöz illő, az atheni chitont viselte; de az oly finom csalánszövetből volt, hogy a hol a redő a testhez simult, a bőr keresztül rózsaszínlett rajta.

S minthogy a kérelhetlen égalj nem kedvezett a divat philhellenismusának az év három negyedében: a hölgyek felvették rá a bundát. Antikszobrok nyuszt prémes pelis-

se-burkolattal. Sasza asszony hermelin palástot viselt, féltermetét takaratlan hagyva.

Az egész nép jellege volt ez: chiton a bunda alatt. A mi a déli ég alj népeinél a nap-sugártól és virágpárázattól ápolt szenvedély: itt erőszakosan felszítva a zuzmarázos fenyvek gyantabüze által, a meleg utczakövön heverő lazzaroni édes semmit nem tevése itt átalakítva a pálinka kábulat állati döglésévé; a francia pezsdülő néplekesülés socialis kitörései itt elfajulva féktelen tömegek rablóguyjtogató zendüléseivé; s a mi a forró égövek népeinél csáb, kaczérság, érzékkábitó szenvedély, az itt egész meztelenségében, mely nem csábit többé, de megdöbbsent, odadobva a közláványnak: megfosztva költői varázskörétől; és a mi nyomában jár a tulakott érzéki dobzódásnak, az undor, a tehetetlen vágy, a kegyetlen önzés, a bizarr természetellenesség.

Severus nem érezte magát különösen elragadtatva a nihilismus székhelyének tömeges benyomása által. A téli palotába megérkezve ugyan szelidült ez a hatás. Sasza asszonynak izlése volt, s republicánus elnöknő létere sokat eltanult XIV. Lajos udvarától. Kivéve a hajdani etiquettet, mindenben a francia szokások voltak utánozva; a külső

máz pedig Romától volt kölcsönözve, egy Lollia Paulina mintaképe szerint.

Mr. Severust az lepte meg legjobban, hogy a téli palotában, hol romai szokás szerint csupa ifju leányok és válogatott szép gyermekek végezték a szolgálatot, nemcsak e lenge öltönyü canephorák, hanem Sasza asszony belső udvarhölgyei között is találkozott több ifju hölgygyel, a kik megszólítására magyarul feleltek. Ezek többnyire válogatott szépségek voltak, finom társalgók, és ügyesen kaczerók.

Mr. Severus éles eszü ember volt, s így fejtette meg a talányt.

Ezek a Magyarországon települt Sabina növendékei. A Sabina Sasza asszony által rendezett intézmény. Mi hivatásuk lehet ezeknek a nőknek? Csupán azért, hogy Sasza asszony udvarát ékesítsék, hogy az ő hiveinek gyönyörül szolgáljanak, ez ötlet nem támadhatott. Annak messzebbható célja lehet. Tán arra használja Sasza asszony e minden női csáb bűvészetében kitanult hölgyeket, hogy azok titkos rendőrségét képezzék? Talán utasítva vannak azok, hogy majd egy majd más kijelölt férfit csábjaik hálójába kerítsenek, s mikor meghódították, titkait kicsalják s azokat urnőjüknek besugják? Ta-

lán ezen az uton tud meg Sasza asszony minden alattomos összeesküvést távol és közel; a felvergődött hatalmasok ellenszenveiről általuk értesül: lázadásra kész ezredek vezéreit ezek árulják el neki; mikor a nagy pénzemberek valami nagy csinyre készülnek, ezek a kegyencznők kiveszik belőlök egy gyenge pillanatban a terv titkát, s az elnöknő a börzén mindig felfedett kártyáju ellenfelekkel játszik? Talán ezek még a küldiplomatia legbelsőbb szobáiban is szabadon kutatnak; s rejtett jegyzékek, titkos irások kulcsa, bizalmas utasítások e szép szemek révén jutnak Sasza asszony tudomására? A választ saját tapasztalatából kapta meg e föltevésekre Severus.

Sasza asszonynak, uralkodónóként, arra volt legfőbb gondja, hogy vendégét meg ne engedje pihenni az élvezetektől. Mindennapra új meg új mulatság volt rendezve és minden mulatságon átérzett az a fenyőgyanta éberszette inger, a mi az orosz nihilismust úgy jellemzi. Az opera zenéje vagy lázító zajos volt, vagy buja melodiákkal lankasztó; a vígjáték közeljárt a római fescenninákhoz, s a ballett nagyon hasonlított a babyloni Aszartéünnepekhez. A vendégeskedés elkezdődött a fölkelésnél s folyt késő éjszakáig, a

mi félbeszakítá, csak látványos multság volt, az érzékiség kifinomított leleményességével s a reggeli napsugár rendszeren egy bacchanál csoportozatait világítá meg a téli palota üvegfestményein keresztül.

Mr. Severus inyencz volt és szeretett is mulatni. Igaz ugyan, hogy a nagy multság közben nem jutott hozzá, hogy Sasza asszony nyúl idejövetele céljáról beszéljen; de hiszen van még idő rá.

Mikor aztán már Szentpétervárott minden élvezet ki volt merítve; Sasza asszony meghívá mr. Severust vadászatra a Pawlofszky kastélyba.

Ez a hajdani czári mulató kastély, négy mértföldnyire Szentpétervártól, Czarszkoje Zelo közelében, melynek legnagyobb nevezetessége az, hogy egy disztermének minden butorzata, szőnyegei a hajdani czárnók és czárleányok kezeivel van himezve. Most e himzeteken Sasza asszony vendégei hevernek. És a gyönyörű külhoni vadakat, miket a czárok acclimatáltak a Pawlofszky Vauxhall nagy vadas kertjében; most a parvenuk lövöldözik rakásra.

Sasza asszony e vadászon kitünő lövésznőnek mutatta be magát, s este a lako-

mánál mint Diána jelent meg, udvarhölgyeivel együtt, térdig felkötött görög jelmezben.

Mr. Severus a nap fáradalmi után is versenyt ivott a társasággal, s nem volt férfi, a ki jobban győzte volna; de még asszony sem.

Éjfélén tul Sasza asszony canephorái egy sajtászerű italt hordtak körül, a miről a ház urnője azt mondá Severusnak, hogy ez a római »cinnus« ital, melynek készítése titkát egy Pompejiben felfedezett viaszlapról olvasták le: ettől legédesebb álmokat lát az ember.

Severus megitta azt is.

Éjfél után két órakor a vendégeket, kit vezetve, kit emelve, lakosztályaikba szállították: mr. Severus számára a félkörben épült mulató vár első emeleti balszárnyának három tereme volt berendezve. Sasza asszony maga foglalta el a középosztályt.

Severus, lefekvés előtt már úgy érezte, mintha a cinnus működne; szemei előtt sajtászerű fényes ködben uszott a világ.

Severus hálóterme valódi muzeuma volt a művészi remekléseknek. A falak táblázata, a boltozat függő csapjai vésnői díszművek, a szőnyegzet legdrágább persa gimians kézmű, az alacsony széles nyugágy a legsimu-

lékonyabb casses szövettű párnáival, keletindiai minta, karesu, kigyótekervényű menyegyzet oszlopaival: a földtekét emelő Atlas, mint óramű, genfi remekmunka. És szemben a nyugágygyal, egy egész oszlopközt és annak boltozatát betölt egy művészi alkotásu anaglyph: szobrász és festész pályakoszorús műve: emelkedett dombormű márványból, melynek szobrai egyuttal ki is vannak festve, a háttér szintén egy festett tájkép. Az anaglyph tárgya az a sokszor felhasznált mythoszi jelenet, a midőn Páris, a juhász, válogat három istennő között, hogy melyiknek adja az arany almát? A mit a szobrász véssője hidegen hagyott a szobrokon, azt a festő ecsetje átmelegíté, még az öltönyöket is átlátszóvá tette. Páris maga háttal fordulva ül az előtérben s egészen sötétre van színezve a három ragyogó istennő alakjához kellő ellentétben. A pásztor lábánál egy fehér macska fekszik, abból a szép hosszú selyemszőrű fajból, mely Chinában otthonos.

Severust valami édes bágyadás vonzotta a nyugágy felé; két gyermekapród segített neki földi hüvelyeitől megszabadulni. Azt hitte, hogy amint befekszik, rögtön elfog aludni.

A hálóterem valami édes, mámorító il-

lattal volt eltelve, minők az indus nábobok alvószobáit árasztják el; az »utturkhena« és a Ceranna tömjénszaga az, mely büvösen izgatólag hat az idegekre.

S a mint a fejét a párnára letette Severus, elkezdettek körülötte, alatta, vagy fölötté andalító accordok zendülni, zenehang, mely az emberénekhez hasonlít, vízbehulló cseppek dallama, minőt a melodion érez hangorája ad, átváltozva szellemszerű, szélzugásu melodiákká, minőket az Aeolodicon üvegfüvölái dalolnak, közbe az üvegharangjáték templomi kondulásai; czipera-pengés és távoli czimbalomverés méla kíséretében, s mikor egyszer-egyszer elhalt a rejtélyes hangszerek danája, a távolból hangzott egy szerelmes fülemüle szívcsiklandó édes csattogása.

S míg e tündéri hangverseny minden idegét édes mámorral lankasztá, az ébren alvó szemei előtt egyszerre csak megelevenült a szemközti anaglyph.

A három istennő szobor elevenné vált, tagjaik megmozdultak, kebleik pihegtek, szemek ragyogtak és arczuk mosolygott.

És Severusnak úgy tetszett, mintha mind a három alakot jól ismerné.

A bal felől álló, a büszke Minerva: az

Hermione Peleia, a jobbfelőli Rozáli, a Juno; a középső, a Vénusz, Alexandra.

Hiszen még álomnak sem igaz; de a kik személyesítik őket, annyira hasonlítanak hozzájuk.

És az élő szobrok elkezdének mozogni; minden mozdulatuk szoborszerű, csábító, lélekvesztő jelenet. Versenyeznek bájaikkal. S a bíró, a pásztor, nem tud közöttük ítéletet tenni: melyik a szebbik? Severus sem.

A fehér chinai macska felkel a pásztor lábaitól, s odasunynyogva a hármass csoport közé, az istennői szobrok fehér lábszáraihoz törlészkedik.

Most a mozdulatlan ülő pásztor egyszerre hátra fordítja a fejét s Severus saját magára ismer benne. Páris, mint néger, fekete arcuzal.

Képmása kérdőleg tekint rá, mintha válaszát várná: »melyiknek adod a szépség díját?

És Severus azt érzi, mintha csakugyan ott ülne a repkény-övezte mohos kövön a három istennő lábainál, s mondhatatlan édes kín gyilkolná szivét, hogy nem tudja megmondani, melyik a szebbik? A kínzó gyönyört érzi minden tagja; lelkét csiklandozza az, és lázt gyujt minden érébe.

Közelítene a csábitó csoporthoz, odavetné magát eléjük a földre, csókolná lábaik ujjait; de a szobrász márványtagokat adott égő szive fölé; nem mozdulhat; a három istennő szobor lassankint ismét márványnyá hidedgül, a fehér macska visszafekszik a pásztor lábaihoz, a tulvilági melodiák elhalnak s Severus mély narcoticus álomba merül, melyet a hashis evők gyönyörlátványai nyugtalanítanak.

Mikor felébred, már a napvilág koczkákat rajzol az ablakok nehéz damaszt függönyeire.

A mint kábult fejét fölemeli, a legelső tárgy, a mit megpillant, egy fehér chinai macska, mely lábainál alszik.

Az ébredő heves mozdulatára a szép állat is felriad, nagyot nyujtózik, hátát felgörbitve, s a mig ásít, piros nyelvét s hófehér fogait mutatja s aztán leszökik az ágyról, s Severus akkor veszi észre, hogy még egy harmadik élő lény is van a teremben.

Juno.

Az éjjeli tünemény egyik alakja. Ugyanazon hajfonadékkal, melyben Rozáli viselete van utánózva, ugyanazon ó-görög öltözetben.

Juno az uralkodónő canephoráinak

egyike. Ezüst táblájú asztalkán reggelijét hozta el a magas vendégnek; chocolateot, főtt tojást és finom hevitő gowril-szeszt. És most rózsaajkát félig mosolyra nyitva, hogy hófehér fogsora kicsillámlik a bíbor kigyóvonallal közül, várja a magas vendég parancsát. A fehér macska oda törleszkedik fehér lábszáraihoz.

— Ah, szól Severus, égő homlokára téve hideg kezét. Te vagy itt?

— Szolgálatodra uram.

— Mi neved?

— Rozáli.

— Még Rozáli is hozzá. — No hát Száli, eredj, és hozz nekem egy olyan nagy kansó tiszta vizet, a mekkorát elbirsz.

Mire a Canephora visszaérkezett, Severus már fel volt öltözve, nem kellett neki segítség.

A hölgy egy kristály vedret emelt a vállán, mint egy antik etruszk szobor; az tele volt friss vízzel. Aztán a vedret meztelen karjára fekteté, úgy nyujtá Severusnak.

Severus felhajtotta az egész veder vizet.

— Köszönöm. Már most arra kérek, Száli, hogy ezt a reggelit a hogy idehoztad, vidd vissza. Mátul fogva, a mig urnód kastélyában leszek, nem kérek egyebet, mint tiszta

vizet. Uti bőröndömben van száz darab huskészersült; az nekem száz napra elég lesz. Mondd meg ezt urnődnek és köszönd meg nevemben az eddigi gazdag ellátást. És aztán arra kérek, hogy végy magadra valami melegebb öltönyt, mert náthát kapsz s veres lesz az orrod. Elmehetsz.

A szép nympa a bámulat zavarával sietett ki a hálóteremből.

Severus boszus volt. Dühössé tette az a gondolat, hogy ilyen együgyű, otromba szemfényvesztéssel akarták megfogni, mint valami sült parasztot, a kit nagy szája, vagy vad vitézsége miniszteri és tábornoki méltóságra emelt, s a kit aztán Sasza asszony egy szép kegyencznő segélyével olyan puhára gyúrhatott, a minőre akart.

»Átkozott Circe! dörmögé magában Severus; philtrát itat a vendégével, s ilyen ré-gimódi boszorkányságokat vesz elő. Graham menynei nyoszolyája, — lady Hamilton eleven szobrai idestova kétszáz esztendő-s ré-giségek, s most rajtam akarja ezeket kipróbálni. — Hát csak ennyit tud?«

..... Tudott Sasza asszony többet is.

Még azon délelőtt meglátogatta mr. Severust Beznichoff ur.

Beznichoff köztudomás szerint ez időbeli kegyencze volt Sasza asszonynak: csinos termetű fiatal ember; különben egy orenburgi parasztnak (most már citoyennek) a fia. A Fama igen bizalmas viszonyról beszélt, a mit Beznichoff maga is igyekezett kitüntetni; a többek közt elmondva azt is Severusnak, hogy magas urnője mily nagyon érdeklődik magas vendége iránt, a mult éjjel személyesen átjött e lakosztályba, két udvarhölgye kíséretében, meggyőződni felőle, ha gondoskodva van-e minden kényelméről? Most pedig ohajtana vele állami ügyekről értekezni.

Mr. Severus átengedé magát vezetetni a fecsegő kegyencz által az uralkodónő palotaosztályába, melynek minden terme kalifai fényüzéssel volt tuldiszítve.

Sasza asszony nyers selyem szín chitont viselt, zafir boglárokkal, és kék övvel, haja, mely nyolez év előtt rövidre volt vágva, most hosszura növelve, mesterséges fonadékokban köríté fejét, homlokán átszorítva kék zománczu feroniéreel. Állva fogadá az érkező vendéget.

Félig házi asszonyi bizalmassággal, félig a sértett államfő neheztelésével szólt hozzá.

— Ön nincs megelégedve az ellátással, melylyel palotánkban fogadtatik?

— Tulságosan meg vagyok elégedve asszonyom, azonban küldetésem célját elvesztem szem elől az élvezetek halmaza miatt, a mikért föltöbb háladatos lennék, ha a rám bízott kötelesség nem figyelmeztetne a haladó időre. Ide jöttömnek komoly céljai vannak.

— Már említette ön: beszéljünk róluk.

Sasza asszony egy kerevetre vetéle magát, félkőnyökére dülve, s inte Severusnak, hogy foglaljon helyet egy átelleni elefántcsont faragványu karszékben. Beznichoff az urnó háta mögött, a kerevet támlájára kőnyökölve, helyezkedett el.

Mr. Severus szokásos s neki jól illő kiméletlenséggel kezdé:

— Beznichoff ur távollétében beszélhetek csak.

— Beznichoff! szólta Sasza asszony, hátra sem fordulva a megszólítottához. Eredj, és készülj utra rögtön. Még ma indulsz — Kamcsatkába. Utasításaidat megkapod két óra múlva a kanczellártól, zárt levélben s azokat csak Kamcsatkába megérkeztedkor bontod fel s cselekszel a szerint. Eredj.

Szegény Beznichoff hüledezve hallá a

váratlan parancsot, mely a Pawlofszky kastély gyönyörei közül egyszerre egy tizezer werstnyi utra küldé a jeges tenger partjára. Engedelmeskedni kellett.

Mikor Beznichoff eltávozott, Sasza asszony utána sem nézett, hanem Severus szemibe mélyeszté tekintetét s azt kérdezé.

— Elég távolba küldtem Beznichoffot?

Severus meglepetten viszonzá:

— Valóban nem volt szándékom a tisztelt urnak ilyen hosszú kójutazást szerezní.

— És már most ne beszéljen. ön többet tiszta vizről és hus kétszersültről; ha megunta ön a lakomázást, ezentul étkezzék velem, a hogy én szoktam; hárman leszünk hozzá: ön, én és udvarhölgyem. Elöttünk készítik el ezüst bográcsban az egyféle nemzeti eledelt. Ez az én szokásom, mikor magamra vagyok; osztózzunk benne. Jól van-e?

Mr. Severus minden képen ki akart térni a gyöngédség hangulata elől.

— Minden ugy van jól, a hogy ön intézkedni fog, asszonyom. Rólam ne vesztegessünk több szót; de beszéljünk az államügyekről, a mikért ide küldettem.

— Szívesen. Ön és elnöktársai, a hogy megértettem, először is azt kívánják tőlünk, hogy a Dunadeltát, melynek földét

tőlünk megvették, mint »közvetlen államot« szakítsuk ki Oroszország birtokából s ismerjük el azt, mint önálló szabadköztársaságot »Otthon« elnevezés alatt; másodsor, hogy adjunk el egyet az aleuti szigetek közül az Otthon kereskedelmi társaságnak, névszerint az Unalaska szigetet.

— Az árra nézve teljhatalommal vagyok felruházva.

— Még nem jutottunk odáig. Önök kívánságai igen nehezek. A mi az elsőt illeti: a Dunadeltát az európai congressus szakította ki Törökország területéből s csatolta azt Oroszországhoz.

— A mi dolgunk lesz, egy újabb európai congressus jóváhagyását megnyerni az Otthonnak közvetlen állammá alakítására. Az önök beleegyezése az első.

— Ezt legalább értem. Önök tartanak tőle, hogy nekem, vagy másnak eszünkbe juthat a tíz év lefolyása után azt a választást tenni az Otthon telepítvényesei elé, hogy vagy menjetek haza oda, a hol hazátok van; vagy maradjatok a hol vagytok; de akkor orosz alattvalók vagytok, orosz föld birtokosai, orosz törvények, közigazgatás alá tartoztok; Oroszország adófizetői, katonái lesztek. Elhiszem, hogy ettől a választástól szí-

vesen megváltanák önök magukat. Pénzüik van elég.

— S ha pénzüink nem lenne elég, van fegyverünk is asszonyom.

— Hagyjuk a fenyegetőzést; hiszen jó barátok vagyunk. Önökre nézve a háboru rossz üzlet. — Hanem a második kívánságukat nem értem. Mit keresnek önök az aleuti szigeteken? Mi van az Unalashka szigeten, hogy önök azt meg akarják venni? Ez vakmerő ajánlat. Oroszország pénzért nem adogatja el területének egyes darabjait.

— Csak úgy, a hogy a mult században eladta, az északamerikai Egyesült Államoknak egész amerikai területét.

— Azt a czárok tettek! De most szabad ország vagyunk. Azonfelül is az aleuti szigetszoport igen fontos archipelagusa az orosz kereskedelemnek; ott van az orosz-amerikai társulatnak több százados telepe a szórmeáruk és czethalászat összpontosítására.

— Mi a sziget becsének megfelelő árt kínálnunk? — De minek önöknek épen az Unalashka sziget? Mi van ott? Én úgy tudom, hogy tudós kutatóink az újabb időkben nagyszerű aranymezőket fedeztek fel e szigeten. És aztis tudom, hogy gazdag kőszénrétegek vannak rajta.

— Akkor az a felfedezés roppant zajt

fog ütni az egész tudományos világban, mely eddig azt hitte, hogy volcánok közelében sem arany, sem kőszén nem terem s az Aleutok minden szigete egy volcán maradványa.

Sasza asszony kedélyesen fölnevetett, olyan önkénytelenül jött ez a nevetés, mint ha véletlen csiklandás érte volna.

— Igaza van önnek. A geologia megczáfol. De hát mondja meg ön, mi szüksége van önöknek az Unalashka szigetre? Miért nem választották a Tanagát? az lakályosabb; vagy az Usimákot? az sokkal nagyobb. Miért épen az Unalashkát?

— Azt én nem tudom asszonyom. Ez elnök társam Tatrangi Dávid szakmájába tartozik.

— Tehát miért nem jött Tatrangi Dávid maga ide egyezkedni?

Mr. Severus furcsául mosolygott.

— Hogy a világos igazságot megmondjam; — ennek az oka azon uralkodónői bűbáj, melyről önnek asszonyom a kerek világon hire van, s melyhez halandó büntetlenül nem közelíthet. Elnök társamat, Tatrangi Dávidot egy pár figyelmes szem őrzi ez elysiumi veszélytől s huszonöt éven tul a nők clairvoyanteók.

— Ah! szólt bosszús ajkpittyesztéssel

az elnöknő; s aztán vállvonva veté utána. Szegény asszony.

— Épen azért lettem én küldve, a ki koromszin arczommal bizonyosan nem nyerek pályadíjt sehol; hanem hidegvérrel tudok számítani.

— Ön tehát azt hiszi, hogy arczának éjszakája biztosítja önt a felől, hogy a nap nem süti el? szólt Sasza asszony, összevont szemöldei alól lángsugarakat küldve a néger aczél arcza felé. — Jól van. Beszéljünk tehát az üzletről. Tegyük föl, hogy önök ajánlatai jók, elfogadhatók. De azt tudnia kell önnek, hogy én nem vagyok önuralkodónő.

— Valóban szükséges, hogy erre többször figyelmeztetve legyek, mert én többször látom magam előtt a hódító czárnőt, mint Nihilország köztársasági elnöknőjét. A nők homloka körül önkényt támad a korona.

— Hízélgés ez?

— Nem: — kritika. Nekem mindannyiszor, midőn önt megszólítom, erőmbe kerül visszafojtani e szót »felség« s ráerőtetni nyelvemre az »asszonyom« czimzést.

— Azt azonban tudja ön, hogy én nekem országgyűlésem is van.

— De azt is tudom, hogy a hol csak a világon parlament van, az mind arra való, és

úgy van már a tojásból kiköltve, hogy a mit az uralkodó tenni akar, azt a parlament akaratára szentesitse; ha pedig az uralkodó valamit nem akar megtenni, azt a parlament megbuktassa.

— Csakhogy ön nem ismeri még az orosz parlamenteket. Azoknak egészen más arczuk van, mint egyéb képviselő gyűlésének. Ezekkel valaki más is parancsol, mint az államfő. Ismeri ön a »poklot?«

Severus visszahökkent. »Még nem volt szerencsém hozzá.«

— No, nem azt a poklot értem, a melyikkel a papok ijeszgetik a szegény bűnösöket; azt nálunk már ezelőtt nyolcz évvel eltörölte egy parlamenti akta, a mennyországgal együtt.

— Ah! s mi lett az idvezültekből és el-kárhozottakból?

— Az elsőbбекből oxygen, az utóbbiakból hydrogen.

— A mi valószínű.

— Az a pokol, a melyikről én beszélek, egy nihilista páholynak a czime, mely már másfél század óta fennáll s kronikáiban negyvenhárom királygyilkolási merényletet számol, a mik közül öt sikerült; melynek munkája volt az orosz államforma megváltozta-

tása, mely hadat visel minden korona és templom ellen, mely ellensége mindenkinek, a ki gazdag, mely a vagyonbirtoklást rablásnak tekinti; mely a nők közösségét hirdeti; — ez a pokol a maga földalatti aknáival elágazik Szentpétervártól Kamcsatkáig és Sebastopolig, — s céljainak kivitelében minden eszközzel rendelkezik: néplázadással, orgyilokkal, méreggel, gyujtogatással; szövetségében tart minisztereket és bagnóbul megszökött rabokat, költőket és koresmárosokat, színészeket és örömlányokat; az országgyűlési képviselők nagy részét ez választatja meg, az ülések jeleneteit ez idézi elő, s ha szükségét látja, a néptüntetést kiviszi a piacra s a kit utjában talál, azt nagyhamar elítéli s ítéletei végrehajtására szolgálatában áll minden lámpásfa. Ez a »Pokol.« Tagjai nevezik magukat »ördögöknek« s ilyen ördög (bejegyzett működő tag) van Szentpétervárott huszezer.

— Ez fölöttébb biztató tudat. Jegyzé meg mr. Severus.

Sasza asszony az elszámálása alatt a pokol dicsőségeinek öntudatlanul azzal foglalkozott, hogy egyik mesterségesen befont hajtekercséből egy tincset valamennyi

tekervényes fonatból erőszakosan kihuzzon, s azt azután két mutató ujjával felgombolyítsa.

— Már most elgondolhatja ön, folytatá az úrnő, hogy az Otthon állam mennyire elmenté mind annak, a mi a Pokolban ideál? Egy óriási növekedésben levő város, mely oda élte magát abba az utba, a melyen keresztül a Pokol nagy missióját végrehajtani készül. Egy nemzet, mely a minden szlávok egyesítését akadályozza. Egy telep, mely halomra gyűjtött kincseivel mindenki irigységét költi fel; a ti ragyogó kirakataitoknál még a filiszter is és a jámbor cokney rablói vágyakat érez magában ébredezni. És a mellett birtok oly hatalommal, a repülő gépekkel, melyek a nyilt támadást ellenetek lehetlenné tenné. Mit gondol ön, mit érezhetnek önök iránt a pokolban?

— Azt az ördögök tudják.

— Tehát én tudom. Azon a napon, a melyen ön Szentpétervárra megérkezett, a midőn köztudomásúvá lett, hogy ön minő szándékkal jött ide, hogy az Otthon állam diplomatiái elismertetését tőlünk megvegye, hogy az Unalashka szigetet megvásárolja; ki lett adva a parancs a pokol minden működő tagjainak, hogy önt meg

kell ölni minden gyilkoló eszközzel, törrel, lőfegyverrel, pokolgéppel, tüzzel és méreggel, löporos aknával, vagy összedöntött házzal, az nem jön kérdésbe hány száz, vagy ezer ember lesz korommá égetve, tésztává gyúrva önnel együtt. — Vannak nőördögök, kik képesek együtt meghalni önnel, a pokol rendeletéből.

Mr. Severus nem hagyta magát megrémíteni.

— Tisztelem a pokolnak minden rendeleit; de nem félek tőlük. Ha félnék, bezárkoznám az aerodromonba, mely idáig hozott; ott nem férhet senki a testemhez. De mikor egy magas célát látok magam előtt, akkor nekem nem jut eszembe, hogy a kadaveremet őrizzem. Tegyen a pokol, a mit akar: nekem önnel van dolgom és a minisztereivel; s nem bánom, ha minden pamlag lőporral van is megtöltve, a melyen értekezünk, én csak az értekezés tárgyát látom magam előtt. Azért asszonyom, hagyjuk az ördögöket a pokolban. A mult éjjel az elysiumban álmodtam magamat, a jövő éjjel az Orcusban fogom álmodni. Hanem mikor ébren vagyunk, beszéljünk az államaink ügyéről s nem az én fekete bőrömről.

— Legyen ön nyugodt. Szólt Sasza asz

szöny magicus fenköltéssel. Az egész kerek földön egyetlen egy lény van, a kinek közéletben önt nem éri semmi vész. Az én vagyok! Az én háztetőm alatt nyugton alhatik ön, azt nem gyujtják az ön fejére; én mellettem bátran bejárhatja ön a várost nyitott hintóban, nem fognak rálőni, ha velem fog egy tálból enni, egy pohárból inni, senki meg nem mérgezi önt, mert én vagyok a Pokol páholy legfelső főnöknője.

Mr. Severusnak tiszteletteljes borzongás futott végig az egész testén.

— Ez a felfedezés rám nézve legkevésbé megnyugtató. Ha ön parancsol a pokolpáholyaknak, a Pokolpáholy is parancsol önnek. Ön megvéd engem tagtársaitól, kik nem riadnak vissza méregtől, orgyiloktól, asszonyi cselszövénytől, hitszegéstől, vendégjog megsértésétől; de ki véd meg ön ellen, ha önben összpontosulnak e nemes szövetség minden elvei?

Sasza asszony e kérdésre azzal a tekintettel válaszolt, mely az áruló elpirulással, s a sovár vágtyól égő szemekkel mindent elmond, a mit férfinak meg kell érteni, és a közben, női hevességgel tekerte azt az elszabadult hajtincset balkeze hüvelykujja körül, mindig szorosabban, mindig erősebben, s mi-

kor egészen pirosra volt duzzadva, akkor kirántotta öltönyéből a zafiros melltűt, mely annak redőit összetartá, s míg az elszabadult görög lebernyeg pongyolán lecsuszott vállairól — a tű hegyével beleszurt a megduzzadt hüvelykujjba, hogy a vér kibugygyant belőle. Akkor felkapott íróasztaláról egy tollat s azt a vérbe mártva, egy papírlapra e szavakat írta:

»Én, Alexandra, Nihilorsz ág elnöknője, Severust, Otthon állam elnökét, testemmel, véremmel, ébren és álmában meg fogom minden és mindenki ellen védelmezni.

Alexandra«

A vérével irt sorokat átnyújtá Severusnak.

Severust anynyira kihozta sodrából ez az asszonyi ötlet, hogy önkénytelenül lehajolt azt a miatta vérező kezét megcsókolni.

És abban a pillanatban, a midőn a nőnek a keze az övét visszaszoritá, érezni kezdé azt a büvhatást, a mivel ez asszony rabjává ejti a hozzá közelitőt. Valami nyugtalan, palpitáló vonaglása e villanyos ujjhegyeknek értetlenül érzett szavakat beszélt hozzá. És a közben a nő elnevette magát, mintha csak tréfa volna az egész, hófehér vállai ugy lejtek a nevetés közben s csak azután ju-

tott eszébe, hogy a zafiros tුවel ismét össze-
tűzze a chiton szétnyiló redőit keblén.

Mr. Severus eltette keblébe az asszony-
vérrel irt lapocskát s attól fogva úgy tetszék
neki, mintha valami jobban melegitené ott
belül, mint eddig, s mikor reá gondol, min-
dig nagyot dobbanna rá a szive.

— Azonban beszéljünk hát államaink
ügyeiről; szólt a hölgy egyszerre elkomo-
lyodva. Mi még folyvást egymásnak a tor-
kán tartjuk kezeinket.

— Az úgy van.

— Tegyük fel, hogy én nekem kedvem
volna önökkel őszinte, igazán megtartott szövetségre lépni.

— Erre nemcsak a kedv lehet meg; de
megvan a kényszerűség is, asszonyom. Az
Otthon állam jó szövetsége önöknek állandó
jóllét forrása. A mit a két alkutárgyért aján-
lunk, az oly nagy összeg, mely az ön kormá-
nyát jelenlegi pénzzavarából egyszerre kise-
gitené. S ezzel sok van mondva. Önök tud-
tak egy régi államot szétbontani, de nem
tudták azt még újra alkotni. Van most is
nagy hadseregük; de azt nem fizeti senki, az
a nép sarczolásából él. Hivatalnokaik nem
tartanak rendet, nem szolgálatnak igazságot;
ezért minden üzlet és kereskedés a földön

fekszik. Nyolez év óta moratorium védi az adóst. Adót nem fizetnek az ország hat tizedrészében. A köznép imádja önt, mert a főurak vagyonát megosztá vele, s a papi jószágokat prédára ereszté; hanem a confiscatióknak már vége; elvenni nincs mit többé: a pénzügyminiszter egész tudománya az assignaták nyomatása. Önök országa egy óriás, mely mozdulni nem képes. Önöknek szükségük van rá, hogy ajánlatunkat elfogadják.

— Nem jól tudja ön uram. Oroszország még most is a »római« birodalom: és az Otthon állam csak Carthago vele szemközt. Igen is: Otthon város a mi Carthagónk. De mi hatvan millió orosz nép vagyunk, melyet az özönviz sem törölhet le a földről: önök pedig csak egy város a »Budzsák« vidék szigetein. Mi egy birodalom vagyunk, mely két világtengerig és az ázsiai hegyvilágig terjed, s ha ma elveszítünk mindent, a mink a föld felett van; megmarad alattunk a föld s még akkor is gazdagabbak vagyunk, mint akár-mely országa a világnak. Hogy lehet önnek, a magas látkörű férfinak, a hideg számító főnek Carthago ügyét képviselni Róma ellen!!!

— Asszonyom! viszonzá Severus; minden hasonlatok között a históriából vettek

biczezentenek legerősebben. Az, a ki Carthagót romba döntötte, a Scipiók és Catók Rómája volt; az, a ki Oroszországot nagygyá, hatalmassá tette, az egy vaskezű czár és két gyakorlati eszű czárnő volt.

— Nem pedig a Pokol páholy főnöknője, mint én, ugy-e bár?

— Ön mondá. Ettől a Rómától a mi Carthagónk nem fél.

Sasza asszony fölkelte helyéről s odalépve Severushoz, félkezével annak vállára támaszkodott s oly daemoni arczkifejezéssel, melynek baljóslatától a néger maga is zibbadást érzett idegeiben, csaknem sugva mondá neki e szavakat.

— És hátha a Pokol páholy főnöknőjének egy gondolatja támadna, mely magukat az ördögöket is meglepné? . . .

Az az elsötétülése a szemeknek, követve a hirtelen kitörő villámoktól, valami bűvös hatással volt e férfira, ki önkénytelenül érzé e hölgy hatalmát lelke körül fonódni.

— Hátha lenne egy kéz, szólta a hölgy, szép, meztelen márvány karját összeszorított öklével kinyujtva, mely mind azt, a mit eddig összerombolt, újra fel tudná építeni; a félben maradt babyloni tornyot, fel az égig! Minket nem akadályozhat benne még az

Isten sem, ki összezavarta a népek nyelveit, hogy egymást ne értsék. Hatvan millió egy nyelvű nép vagyunk. Hatvan millió erőteljes, munkabíró, hadzedett, egy akaratu nép. Alattunk két fél világrész! S mi az a másik? a mi Otthon államnak nevezi magát? Egy görcsövi parány. Egy háromszögű ázalag. Mi adja neki az életet? Egy gondolat csak. Egy titok. Legyen kimondva ez a titok s a parány állam megszűnt lenni. Legyen ez a titok az enyim s egy év múlva enyim lesz az egész világ. Az szép volna: egy egész világnak parancsolni. Minden nemzetnek, az angoltól a hottentottáig. De ne beszéljünk erről. Ön azt hihetné még, hogy ki akarom öntől csalni ezt a titkot. Ez a gondolat önt sérti. Ön hálával tartozik az Otthon államának. Ön Tatranginak köszönheti roppant vagyonát: az ő felfedezései segítettek önnek minden pénzhatalmat maga alá tiporni. Azt se tagadja, hogy gyöngédebb selyem szálak is fűzik az Otthon államához. Én mindent tudok. Az arany almát ez uttal »Juno« nyerte el.

Severus, mint a viperacsipte, szökött fel helyéről. Ez érzékeny része volt, melynek érintése indulatba hozta.

Sasza asszony pedig erre a legkedélye-

sebb kaczagásba tört ki; oly szeretetreméltó volt, mikor így bebalzsamozta nevetésével a gúny fulánk daganatát: igazi nő volt. Severus le volt fegyverezve.

— De hát beszéljünk igazán komolyan a fenforgó államügyről; szólt a hölgy, hanyagul ledőlve kerevetére. Önök a »Budzsák vidék« kikeblezését kívánják, és az Unalaska szigetet. Mi a viszonszolgálat érte?

— Az Otthon állam területeért (a mit ön Budzsák vidéknek kegyeskedik czimezni.) száz millió forint; az Unalaska szigetért ötven millió.

— Tehát száz millió rubel kerek számban. Mondok önnek egy eszmét. Adjanak önök nekem a száz millió rubellel egyenértékű aërodromonokat, adjanak tizezer repülő gépet s áll köztünk az alku.

— Asszonyom; egy aerodromont, vagy tizet az ön magány multságára adhatunk önnek ajándékba; de tizezeret semmi pénzéért és semmi földért.

— Miért nem?

— Azért, mert mi a légjárókat csak kereskedelmi czélokra készítettük; de ha egy ilyen nagy tömeg jutna az ön birtokába; ön azokat mindjárt hadviselésre használná fel, s

akkor aztán verekedhetnék a Pokollal odafenn az égben.

— Indokolt gyanu. Hát erről ne beszéljünk többet. Tehát száz millió rubelt akar ön adni államunknak a kivánt átengedésekért: akkor hogy azt kerek számban megkapja a kincstár, kell önnek ígérni száz tizenegy milliót.

— Ezt a disagiót nem értem.

— Dehogy nem. Minisztertanácsom kilencz emberből áll. Legalább ötnek a szavazatát kell birnom. Országgyűlésemnek kétezer tagja van. Ezer egy szavazatot kell biztositanom. S úgy hiszem: tiz ezer rubel egy szavazatért nem sok.

— Ah! kiálta fel Severus némi méltatlankodással.

— No azt persze Magyarországon más-kép csinálják: ott a tizezer rubelt a választó közönségre adják ki, hogy a szavazatok többségét biztosítsák; de az én módom egyszerűbb. Én nem bánom, a közönség akárkit választ, (az általános szavazatjog mellett ki győzné őt pálinkával?) én a kész képviselőt veszem meg. Nem jobb így?

— Ha másként nincs, hát így jó: ráálllok a száz tizenegy millióra.

— Akkor én összehívatom országgyűlé-

semet; a mihez kell két hónap; míg a meghívás az Amurig, meg a Caucasusig lemegy; míg a képviselők Chivából, Kamcsatkából Szentpétervárra felérnek: ez legrövidebb határidő. Az alatt lesz gondom rá, hogy a várakozás utalmait önre nézve lehetőleg elviselhetővé tegyem.

Mr. Severus a légjárótul megízené Dávidnak, hogy minden jól megy, hanem két hónapig kell az országgyűlés összejöttére várakozni.

Dávid visszaizent neki, hogy addig csak maradjon Szentpétervárott.

És Sasza asszony gondoskodott róla, hogy magas vendégének unalmas ne legyen az ott időzés.

Mindennapra gondolt ki számára valami új, meglepő mulatságot.

Sasza asszony művésznő volt ebben.

Népmulatságok rendezése, bálók, színház, hangversenyek kitelnek egy udvarmester esztől is; de Sasza asszony egyebet is tudott: élvezeteket, a mikhez nem kell sem diszitmény, sem comparseria; miknek csak a magányos boudoir a színhelye.

Asztalát már állandóul megosztá Seve-russal. Azon ok miatt, hogy a magas vendég óva legyen minden megmérgezési kísérlettől,

még poharat is csak egyet tartott mindkettőjük számára, Severus ugyanazon bor maradványait hörpölé, a miből Sasza asszony ajkai szüresültek, s midőn az izletes lakoma után Sasza asszony a kandalló előtti kerevetére ledőlt, ugyanazon legyező csapással magát és Severust hűsítve, akkor rákezdődött a finom emberszólás, amihez Sasza asszony egy francia nő elmésségével s egy angol nő humorával birt. Kijutott belőle minden európai udvarnak. Minden pletykát ismert és ragyogó kedéllyel tudott előadni, a mi a királyi házak közelében történik. Hanem aztán nem kímélte a saját népét sem. Az orosz sajátságokat, a nihilisták bohóságait ép oly maró élcezzel tudta ostorozni. — Nem volt kegyelete semmi iránt. Kigúnyolta a kicsinyt úgy, mint a nagyot; nevetséggé tette a királyok pompáját s a proletárok rongyát, szennyét. A szemérmes, erényes nők nem szenvedtek több gúnyt tőle, mint s kicsapongó világhölgyek. Kigúnyolt mindenkit. S ez a modor elvárázsol.

Néha meg kártyázni hitta fel Severust, kinek szenvedélye volt a játék, mit az Otthon rideg köreiben ki nem elégíthetett s olyankor, ha belemelegedtek a »királyi játéknak« nevezett »l'homme«-be, néha a megviradó

nap is ott találta őket a kártyaasztalnál. Sasza asszony szeretett nagy pénzben játszani, s ha vesztésben volt, duplázta a tételt. Néha mesés összegeket elvesztett; másszor megint visszanyerte. Egy éjjel elvesztette a feje fölül magát a Pavlofszky kastélyt s az utolsó »dupla, vagy semmi« játszámára a testén levő chitont tette fel. Annál csakugyan megfordult szerencséje s Severus visszavesztett mindent: — a chitont is.

Mikor nagyon jó kedvében volt Sasza asszony, magánytermeiben hangversenyt rendezett udvarhölgyeivel s ő maga is részt vett azokban. Gyönyörű csengő alt-hangja volt és szokatlan hévvel tudott énekelni. Severus elragadtatva tapsolt neki.

Sőt azt is megtette, hogy a szentpétervári énekes kávéházakból fehozatta a leghirhedettebb chasonette-énekesnőt, s versenyt énekelt vele azokból a sikamlós, érzékingerlő, utféli dalokból, s Severusnak kellett itéletet hozni, hogy melyikük előadása volt tökéletebb? a chasonette-dalnoknőé, vagy az uralkodónőé.

Majd meg a jövendő nagyság és hatalom ábrándképeiről suttogott vele egész naphosszant; elmondva előtte fényes nagyszabásu terveit, mámorító végeláthatatlan kifejlődé-

seikben. Ilyenkor egész lénye átváltozott: látnoknő lett; arcza kigyulladt, és egész teste lázban szenvedett.

Soha sem volt ugyanaz. Mindennap más-más alakban tűnt fel. És az mind megigéző, elbűvölő változata volt egy nőnek, a kibe egy daemon szorult.

Egyszer aztán rátalált egy oly mulatságra, mely élvezet volt rá nézve is, Severusra nézve is — és egyuttal kín egy harmadikra nézve — tehát háromszoros gyönyör.

Egy Otthonból érkezett aerodromon levelet hozott Severusnak. Rozáli írta azt neki, azzal a rövid kérdéssel, hogy mit tudott meg Kin-Tseuról?

Severus megmutatta a levelet Sasza asszonynak s felvilágosítá őt annak előzményei felől.

Ah ez kapóra került gyönyörűség volt Sasza asszonyra nézve.

Tehát Tatrangi Dávid felesége féltékeny! Ezt jó tudni egy másik asszonynak.

Rozáli meg akarja tudni, mit beszélnek az orosz tudósok Kin-Tseuról, melynek hegyei az ő előretolt országaikkal is határosak. Ennek a kíváncsiságnak szolgálni lehet.

Sasza asszony összegyűjteté az adatokat a miket orosz kutatók jegyeztek fel Kin-Tseu-

ról. Ugyanazon érzékiséget ingerlő képek, minők a chinai íróktól rajzolvák: a gyönyör kultuszszá emelve; a nő, mint a finomított kék eszköze; a zárt hegyeken belül tulhevített képzelem alkotta kicsapongás, a maga délszaki meztelenségében.

És mindezen tudós és költött leírásokat Sasza asszony maga és Severus jelenlétében olvastatá fel titkárnője által, ki fiatal ártatlan tizenhat éves leány volt, egy kivégzett hercegi család utolsó leánya, s mikor a szemérmes hajadon arcza kigyuladt a szégyentől az adatok olvasása alatt, mikor hangja elcsuklott és mikor arczát elrejtve sirva fakadt, akkor úgy kaczagott rajta az urnó!

És aztán mindezen adatokat megküldé Rozálinak.

Hát van-e annál nagyobb gyönyör egy asszonyra nézve, mint egy másik asszonyt, ki eddig boldog volt, hitt, bízott; egyszerre a féltékenység mérgével torkig tölteni!

Severus sejtette azt, hogy az a játék, a mit most Rozálival üz, nagyon veszélyes mulatság. Ha a férj megtudja e fondorlatot, ez árulkodást, akkor megszűnnek egymással szemben államfők, triumvirek lenni, akkor csak a férfi és férfi állnak szemközt. Azonban sokkal jobban el volt már szédítve e csáb-

erejü asszony büvköre által, minthogy egy okos gondolatnak ura tudott volna lenni.

Örült már neki, hogy az idő ily hosszúra huzódik s vesztett pillanatok voltak, a miket nem ez asszony körében töltött.

Kezdett elveszni benne egész lelkével.

A sokszor ismételt találkozások alatt az éles eszű nő egyenkint ismeré fel a férfi gyöngéit. Rájött, hogy Severus spiritista. Sasza asszony is az volt. Istent nem hitt, de astral szellemeket igen. A mint egymásban a hívőt felismerték, volt egy közös varázskörük, melyen belül egy büvlánczczal összekapcsolt párt képeztek. S a mediumok nagy kerítónék.

Sasza asszony udvarhölgyei közt volt egy ilyen hirhedett medium, egy csontos alkatu amerikai hölgy: miss Braddon.

Miss Braddonnak oly mértékben jutott ki a delejes fluidumból, hogy ennek erejével a legizmosabb férfit földhöz tudta ütni. (Skeptikusok azt állíták felőle, hogy valamikor acrobata nő volt egy erőművész-társulatnál.)

Hanem hát csodolgotat tudott véghez vinni s ismeretes tekintély volt a spiritisták minden nyelven írott hirlapjai előtt.

Mikor Sasza asszony megtudta Severus-

ról, hogy »hivő,« beavatta őt a mysteriumokba.

Miss Braddon, a háromlábú asztalkával legelőször is a kérdező védszellemének nevével iratta le. — Hogy Sasza asszony védszellemé »Semiramis« volt, az régi dolog és igen természetes. A felhívott szellem, ki Severusnak megjelent, e névvel mutatá be magát: »Araeus.« — Az udvari cercleben mindjárt készen állt egy tudós historicus nő, ki magyarázatot adott felőle, hogy ki volt az az Araeus? Kortársa volt Semiramisnak és Armenia királya. Assyria királynője olthatlan szerelmet érzett Araeus iránt, melyet az visszautasított; ezért Semiramis hadat izent neki; megütköztek s a harczban a szeretni nem akaró Araeus elesett. Semiramis aztán, kit élve nem birhatott, elnyerve holtan, bebalzsamoztatá s pompás mauzoleumot építtetett sirlakául, hol örökké övé maradt a kegyetlen.

Severus férfi hiúságának hizelgett az, hogy védszelleme ily ellenálló jellem volt, Sasza asszony pedig hatalmasabbnak érezte már magát — Semiramisnál.

A spiritista hókuszpókusszal aztán igen érdekes mulatság mellett telt el az idő.

Sasza asszony és Severus sok olyan ké-

nyes kérdést oldattak meg a spirit rappinggel, a melyet egyenesen egymáshoz nem intézhettek volna.

Sasza asszony egyszer azt a furfangos kérdést intézte a szellemhez, hogy »mi van az Unalaska szigetén.«

Severus megszeppent. — Hejh, ha kitálálja mondani.

A szellem nem sokat gondolkozott, leírta e szót: »Paco.«

Mi az a paco?

Egy mineralog tudósa a cerclenek megmagyarázá, hogy a gazdag aranytartalmu érczeket nevezik így.

Sasza asszony vállat vont. Ez nem elégitette őt ki. Severus pedig könnyebbült kebelével gondolá, hogy még is van a szellemekben discretio.

Hátra volt Severusnak még azt is megtudni, hogy ő nem csak proselyta; de maga is inspirált proféta és doctor.

Egy délelőtt, mikor Sasza asszonyhoz a szokott látogatásra sietett, az elnöknőt nyugágyán fekvé találta. Nem fekvé, de hánykolódva, mint egy ördögtől megszállt alakot, ki haját tépi, fejét az ágy oszlopaihoz veri, átkozza környezetét, asszonyait, orvosnőit, s minden pillanatban más kinalakra facsa-

rodik hajlékony alakja, míg szemei lázas tűzben égnek. Alkalmasint heves fejförcsök kinozzák.

— Jöjjön ön! lihegi a kinlódó a megpillantott férfihoz, s midőn ez odalép nyugágyához, megragadja két kezével annak jobbját és nyögve szól: »tegye ön homlokomra kezét, talán meggyógyít az. . .«

Severus betakarta tenyerével a hölgy égő homlokát, lüktető halántékait s ime az rögtön elcsendesült, megszűnt kinosan vonaglni; néhány percz múlva szempillái becukódtak, s nem sokára keblének csendes pihegése, s félig nyílt ajkainak halk lélekzetvétele tanusítá, hogy elaludt.

Severus le nem vette a kezét a homlokról addig, míg aludt a nő, az pedig egész óráig tartott. Mikor ismét felnyitá szemeit, mondhatlan búbájjal tekintte föl rá hálatelten, s mielőtt az kezét visszavonhatta volna, megragadta és ajkaihoz szoritá azt, halkan rebegetve; »köszönöm, köszönöm, ez meggyógyított.«

És aztán semmi baja sem volt.

És Severus ettől még bolondabbá lett.

Ettől a naptól kezdve Sasza asszony magaviselete Severus irányában az eddigivel egészen ellentétessé változott. A szabad, zsa-

bolátlan modort felváltá nála a hajadoni szemérem. Oly tartózkodó lett irányában, mint egy leány, kinek titka el van árulva.

Ez mind játék volt-e? Szerep volt-e?

A szemérmes menyasszonyi comoedia tartott az országgyűlés előtti hétig. Sasza asszony el tudott pirulni, mikor Severust közvelíteni látta, és el tudott halaványulni, ha távozott. A férfi hiúságot így fogják meg.

Azon a héten aztán, a melyen a képviselők a nagy világbirodalom minden részéből gyülekezni kezdtek a fővárosba, egyszerre eltűnt a szemérmes hajadon képe Severus elől. Egy reggel férfi öltönyben találta Sasza asszonyt. Tábournoki egyenruhát viselt.

— Nagy napok kezdődnek; szólt a hölgy komoran Severushoz. Rám nézve s tán az egész világra nézve döntő korszak közeledik. A mit ön kívánt tőlem, az indítja meg a hógörgeteget; kit tipor az majd el? még nem tudom. Lehet, hogy engem. Lehet, hogy föl-emel. A ki mellettem marad, lehet hogy elvész, lehet, hogy megdicsőül.

— Én itt maradok; mondá Severus, nem várva be a kérdést.

— Köszönöm; szólt Sasza asszony megszorítva keztyüs kezével a férfi jobbát s az-

zal felkérte, hogy csatolja oldalára a kardot; mit Severus szívesen megtett.

E naptól kezdve minden óra abban telt el, hogy Sasza asszony érkező hadcsapatokat mustrált; lovon nyargalva előttük, és rövid buzdító szónoklatokat tartva hozzájuk. Nappal a hadcsapatok zsolóját fizették, őket gazdagon megvendégelték és késő este, mikor már besetédett, szállították a vasuton Szentpétervárra.

Az országgyűlés megnyitásának napján Sasza asszony kísérelő hölgyeivel, asszonyokból álló válogatott testőrseregével maga is átköltözött Szentpétervárra. Severus egy kocsiosztályban ült vele.

Az első harmincz nap parlamentaris bagatellákkal tölt el. A tisztelt ház elnököt, jegyzőket, bizottságokat választott, szakosztályokra osztott, házszabályok felett disputált, új képviselőket igazolt; válaszfeliratot készített; egy szóval, ölte az időt.

Se közben átment az idő az utolsó végzetes évbe. A Dunadeltára belzettek száműzetésének válságos tizedik éve volt ez. Sürgötös volt a kérdés megoldása, hogy maguk állama maradnak-e, vagy Nihil ország telepe?

Dávidtól egyik sürgöny a másikat érte

Severushoz, hogy mi történik már? Mindig holnapra lett biztatva.

Egyszer aztán ez az izenet jött Dávidtól Severushoz.

»Hagyjon ön ott mindent és jöjjön vissza rögtön.«

Ez a parancsként hangzó izenet háromféle rosz hatást tett Severusra. Először megdöbbsenté: azt hitte, hogy Dávid megtudott valamit Rozálitól. Féltékeny nők hamar elárulják magukat. S lehet, hogy most szörnyű számadást készül vele tenni. Másodszor megsérté hiúságát, hogy egyenrangú triumvir társa neki ily röviden parancsokat osztogat. És harmadszor a számító diplomata eszélyessége volt megtámadva; kiról felteszik azt, hogy mikor már mindent legjobban elintézt, az utolsó órában saját művét félbehagyja és megszökjék tőle.

Mind a három hatás együtt indok volt arra, hogy Severus dacoljon Dáviddal és izenetét félredobja. Itt kezdődött rá nézve a lejtő, melyen aztán nem lehet többé megállni.

Pedig Dávid se nem férji haragból, se nem fensőbbbségi vágyból se nem romboló daczból intézte hozzá ezt az izenetet; hanem azért, — mert jól volt értesülve arról, hogy mi fog történni Szentpétervárott azon a napon, a

melyen a nemzetgyűlés az Otthon állam ügyét érdemleg tárgyalni fogja? Ezt olyan jól tudta Dávid, mint maga Sasza asszony s óhajtotta a catastrophából kivonni triumvir társát.

Severus azonban ott maradt.

A harminczegyedik napon került tanácskozás alá a miniszterek törvényjavaslata; melyben az Otthon várost államnak elismerni s az Unalaska szigetet örök áron eladni, száz millió rubel kárpótlás mellett indítványozzák. Az indítvány mellett elég indok szól, politikai, stratégiai és financialis.

Hanem a Nihil ország nemzetgyűlései kissé furcsa ábrázattal bírnak.

Először is a képviselők száma meggyé kétezerre. Ez népgyűlésnek is elég. Azután a ház a legkülönbözőbb elemekből van összealkotva. Ó oroszok, és panszlávok, roskolnikok, skopesik és nihilisták, — parasztok, katonatisztek, hivatalnokok és csizmadiák; tunguzok, jakutok, burjätek, szamojédek; — baskir és cserkesz nevezetességek; — salvus conductussal visszatérő siberiai deportáltak; — lengyel nemesek, német iparosok és kereskedők; — asszonyok és férfiak. Kétezeren!

Maga az ülés folyama egy folytonos zsi-bongás. Egyik oldal csak azért zajong, hogy a másik párt szónokát ne lehessen érteni,

mig egyszer aztán felkerül a szónokszékre egy hatalmas hyppopotamus hangu szónok, a ki érvényt tud szerezni a nézeteinek hangja mennydörgésével. Annak a beszéde aztán valóságos vihart kelt föl; ez a Pokol szónoka: a törvényjavaslat ellen expectorál. Mikor nem használ a tömeges »rendre« kiáltás (az elnök csengetyűjére senki sem ügyel, pedig már harmadszor vont a szót a szónoktól, de az csak beszél azért) akkor tettelegességekre kerül a dolog, öten-hatan odarohannak a szószékhez, a szónokot megragadják lábánál fogva; az visszarug, tovább rángatják, a csizma lemarad a lábáról az ellenfél kezében, de a szónok megáll, végre valaki elkapja hátulról hosszú kabátja szárnyát s annálfogva hanyat bukfenczezik, felében harapva a nyelven lévő szót; mely alkalmat siet megragadni a következő szónok, ki a törvényjavaslat védelmére állt fel s felkapaszkodik a lerántott »tisztelet elöttem szóló« helyére. Ennek éles hangja van, mint a trombita; keresztül receseg az ellenfél zsibaján. Gorombáskodik. Van hatalmas hangja hozzá. És nem zavarja ki szónoklata contextusából, hogy odalenn »kutyának« kiabálják. Ez még parlamentáris kifejezés. Hanem aztán mikor a szép szó nem használ, következnek a kevésbé parlamentá-

ris közbeszólások. Gyorsirói parenthesis (szónok képén egy záptojás loccsan szét.) Egyéb ellenészrevételek is érik projectile alakban: burgonya és vörös hagyma. Végre egy repülő czékla minőségében oly nyomatékos ellenvetés éri a priori, hogy elered az orra vére s kénytelen a szót átengedni másnak.

S ez így megy kifogyhatatlan czifrázatokban reggeltől késő estig, este felé még a mennyire lehet, fokozott érdekeltséggel. Az alant folyó vitában élénk részt vesznek a karzatok is; s az országház körül álló tömegek folytatják a tanácskozást kinn az utcán; ha nem is egészen annyira a házszabályok szerint, mint odabenn a teremben; de éppen olyan üdvös eredménnyel.

Sasza asszony és mr. Severus ez olympi mulatságot az elnöki páholyból élvezték.

Az elnöknő páholya egy előteremből állt, mely minden komforttal volt lakályossá téve, és az ebből nyíló páholyból, mely szemben a ház-elnöki és szónoki székkal az egész gyűlésterem fölött legkedvezőbb áttekintést nyújtott. E páholynak arabeszk modoru rácsozata van, mely egy egyszerű gépezettel egyszerre kétfelé nyitható. Néha az elnöknő a szokott rácsozat mögül hallgatta végig az ülések vitáit; talán azért, hogy

megjelenésével meg ne oszlassa a ház figyelmét. Ez a rácsokat most is zárva van s az elnöknő és Severus a redőny mögött láthatlanul figyeltek a viták folyamára.

A déleesti órákban kezdtek azok nagyon is turbulentus jellemet ölteni, a szónokok alig juthattak már a szószékhez: kettő-három beszélt egyszerre a padok tetejére felugorva, s egyik tömeg a másikra a leggyalázatosabb gúny-neveket ordította. Néha csend lett, mikor egy minister felállt beszélni, de az a csend is csak arra volt jó, hogy egyes gúnyos közbekiáltások annál érthetőbbek legyenek. Az egész gyülekezetben senki sem tisztelt senkit. A beszéde végét mindenkinek abba kellett hagyni. Utóbb már csak egy általános bőgés kezdett minden zaj felett uralkodni; melynek az volt az értelme, hogy »le a miniszterekkel!« — Később az is kezdett hangzani, hogy »le az elnöknővel!«

A ház elnökének pedig az volt az utasítása, hogy addig fel ne oszlassa az ülést, akármi történik is, ha három nap három éjjel folyvást eltart is, míg szavazás alá nem bocsáttatik a kérdés. Régi praktika ez, kiéheztetni az ellenséget. Ez pedig sejtette a fogást s előjött ellene a maga tromfjaival.

Hajigálni kezdte az elnöki széket burgonyával.

Sasza asszony a szégyen és düh sápadt tekintetével ült a rácsozat mögött. Keze öntudatlanul szoritá Severus kezét, s míg az ő ujjai egyre nyugtalanul vonaglottak, addig Severus keze hideg volt, mint a márvány.

Sasza asszony egyszer észrevette, hogy egy ércszobor kezét tartja kezében.

— Önt nem izgatják e jelenetek? — kérde bámulva.

— Nem. Felelt Severus. — Ellenkezőleg.

— Untatják? Nemde? Igaza van. Ez unalmas látvány. Nem mennénk tán az előterembe, addig, míg szavazásra kerül a sor, l'hombre-t játszani?

— Nem bánom.

S a két államfő átment a szomszéd benyilóba, az alatt míg egyiknek a képviselői a másik államának lét és nem lét kérdése fölött dühösen vitatkoznak, l'hombre-t játszani.

A l'hombre a legnehezebb játék a világon. A kártyáknak egymáshoz kombinált különmemű értéke van, a mi változik: mely mellett a játszóknak éles észre, mathematicai pontos összevetésre és nagy figyelemre van

szüksége; s még nehezebbé válik a játék, ha kettősben játszák, a mikor egy szinből csak a »matadorok« tartatnak meg. A matadoroknak megannyi külön neve és rangfokozata van. Első a »Spadille« a pique-ass; második a »Manille« a Coeur hetes, harmadik a »Baste« a trefle-ass; negyedik a »Ponte« a coeur-ass, a veres szinekbén a kisebb kártya üti a nagyobbat, a feketében a nagyobb a kisebbet. Az egész játék csupa diplomatiái csel fogásból áll: s még maga a szerencsétlenség is egy esély a diadalra. Például: — az előjátékos neve a l'hombre: ez nyilatkozik elébb, hogy felveszi-e a talont? Legnagyobb játék a »grandissimo«, mikor a másodjátékosnak olyan jó kártya van a kezében, hogy a másik nem üthet belőle egyet sem. De ha akkor a l'hombre azt mondja »nullissimo« s neki meg olyan rossz kártyája van, hogy egyet sem üthet vele, akkor ő nyerte meg a játékot.

És Sasza asszony Severussal nyugodtan hivatgatta a spadillet, manillet és mondogatta egymásnak az »obscuré« — »journée« jelszavakat az alatt, mig tiz lépésnyi távolban a viharkeverte tenger tombolt alattuk.

— Miben játszunk? Kérdezé Severus.

— Én felteszem az Otthon állam átengedését öt kopek ellenében.

(A másik öt kopek!)

És Sasza asszony feltette egy játszma l'hombre-re öt kopek ellenében azt a tárgyat, a mi fölött képviselő-háza oda alant vitatkozott, hogy átengedje-e azt száz millio forintért?

És a néger nagy figyelemmel tudott játszani; nem zavarta meg a teremből feltörő ádáz zaj: nyugodtan écartolt, kiszámítóan hívott. Kártyaemelés szerint Severus volt a l'hombre és Sasza asszony nem tudott többet csinálni négy ütésnél.

— Az ördögbe! Kiálta fel a hölgy a vesztő játékos hevéllyel. Az Otthon állam már az öné!

Ez komolyan volt játszva.

— Dupla, vagy semmi! Kiálta az elnöknő hevesen.

— Hogyan, asszonyom? Kérdé Severus elesodálkozva.

— Hát tiz kopek, vagy az Otthon állam és az Unalaska sziget!

Ez uttal Sasza asszony volt a l'hombre.

Severust most is oly nyugodtan játszott, mint eddig, a hölgy kezében pedig reszkett minden kártya, keble nyugtalanul zihált,

arcza kigyulladt minden elvesztett ütésnél. Severus ezt a játékot is megnyerte.

— Az Unalaska sziget is az öné! hebegé indulattól elfulladtan az elnöknő: odakünn a teremben épen akkor esküdött a harminczharmadik szónok, hogy az orosz terület legkopárabb szikláját is minden becstületes orosz az utolsó csepp vérével s az utolsó rubelével is meg fogja védelmezni.

— Még egyszer dupla, vagy semmi szólt, rohamos sietséggel a hölgy, odatolva a kártyákat Severus elé.

Annak egy kérdező mosoly támadt az arczán.

— Majd megtudod, hogy mi van föltéve? Csak osszad.

Severus folyvást e nyugodt mosolygással arczán fogta a játszmat, összekeverte, odanyujtá Sasza asszonynak, megcsókolta a kezét emelés közben és felszedte kártyáit.

Sasza asszony arcza égett, mint a szélhirdető alkony ég, midőn kártyáit sorba szedte. Vékony ruháján keresztül látszott szívének heves dobogása; midőn elkiáltá dadalmas hangon: »Grandissimo!«

És eközben szikrázó szemekkel tekintte a férfi arczába.

Az pedig fejedelmi nyugalommal tekintve fel rá s csendes, felindulás nélküli hangon mondá: »nullissimo«

Egy ütése sem lehetett; — ő volt a nyertes.

E szónál az urhölgy felugrott székéről, a kezében levő kártyákat széthajítá a szobában; egész alakja felmagasult: csupa ideg volt, csupa érzék.

— Tehát tudd meg, hogy mire játszottál most? . . . Én magam voltam föltéve a kártyára. . . . Engem nyertél el. . . . Tied vagyok. . . . Imádlak. . . .

S azzal odaveté magát a férfi keblére, s elkezdve annak homlokán a csókot, végig csókolá őt egész a lábahegyéig, s aztán az ülésbe veté magát a szenvedély minden lázhevével s ajkait annak ajkaihoz forrasztá. . . .

. . . A páholy arabeszk rácsozata egyszerre nagyot zörrent. . . .

A burgonyák kezdtek az elnöknői páholyoknak is beszélni.

A hölgy e zörrenésre felugrott a férfi ülésből, s gyorsan mint a párducz odaszökött a páholy rácsozatához, a gép egy ujjnyomásra két felé csapta az aranyozott redőnytáblákat s az elnököt ott állt a képviselőház

előtt, melyben minden rend fel volt már bormolva.

A rács csattanására: az uralkodói alak megjelenésére egyszerre csend támadt oda alant, mindenki elhallgatott.

S e rögtön beállt csendben Sasza aszszony indulattól reszkető hangja zengett végig:

»Ti csőcselék szemétnép! Én titeket eltiporlak és kisöpörlek innen!«

S azzal leköpött a gyülekezetre.

A meglepetés első pillanatában senki sem talált szavakat a meggyalázásra. A következő pillanatban pedig a páholyból kihajló hölgy egy kézmozdulatára megnyitlak a gyülesterem oldalajtajai s azokon át egy szuronyáradat tört be a gyülekezetre. Fegyveres molodeczik rohantak a képviselő padok közé.

E támadás után két pisztoly-lövés hangzott a teremből s két golyó süvöltött el az elnöknő feje mellett.

Ő pedig kaczagott és összefonta karjait, meg nem mozdulva helyéről.

A két pisztoly-lövésre aztán a betörő katonák részéről egy peloton tűz volt a visszonzás a tömeg közé. Erre ádáz, eszeveszett bomlás következett. A megriadt képviselő

tömeg egymást gázolva rohant a kijárások felé; néhány dühös férfi tusába elegyedett a katonákkal, s szétszedett padokkal, lámpákkal védte magát; a sebesültek jajgatása, a harczosok káromkodása egy zürzavaros pokoli karénekké vegyült s a kinek dicsőségére ez történt, a nő, ugy találta hogy ez egy kacagni való végjelenete egy comoediának.

Még akkor is kaczagott, midőn Severushoz a külső terembe visszatért.

— Mit tett ön? szól Severus, rémülettől elhalaványult ajkkal.

— Megtettem magamat czárnőnek, hogy tégedet czárrá tegyelek!

(Vége a második kötetnek.)

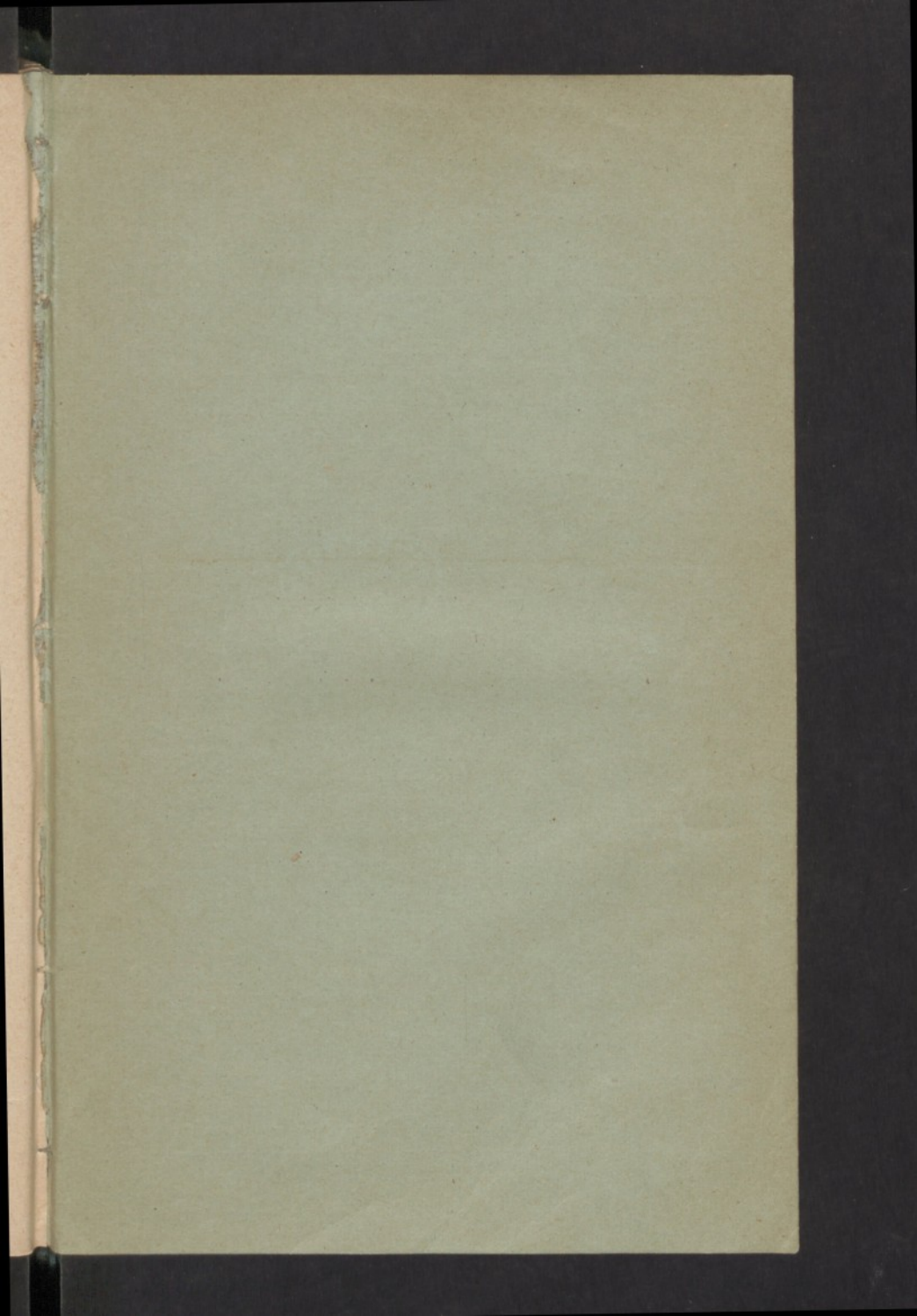

TARTALOM.

	<i>Lap</i>
A lég vándora	3
Cham sötét ivadéka	24
Kin-Tseu	47
A babyloni hölgy	99

N. MUSEUM
KÖNYV-
TÁRA

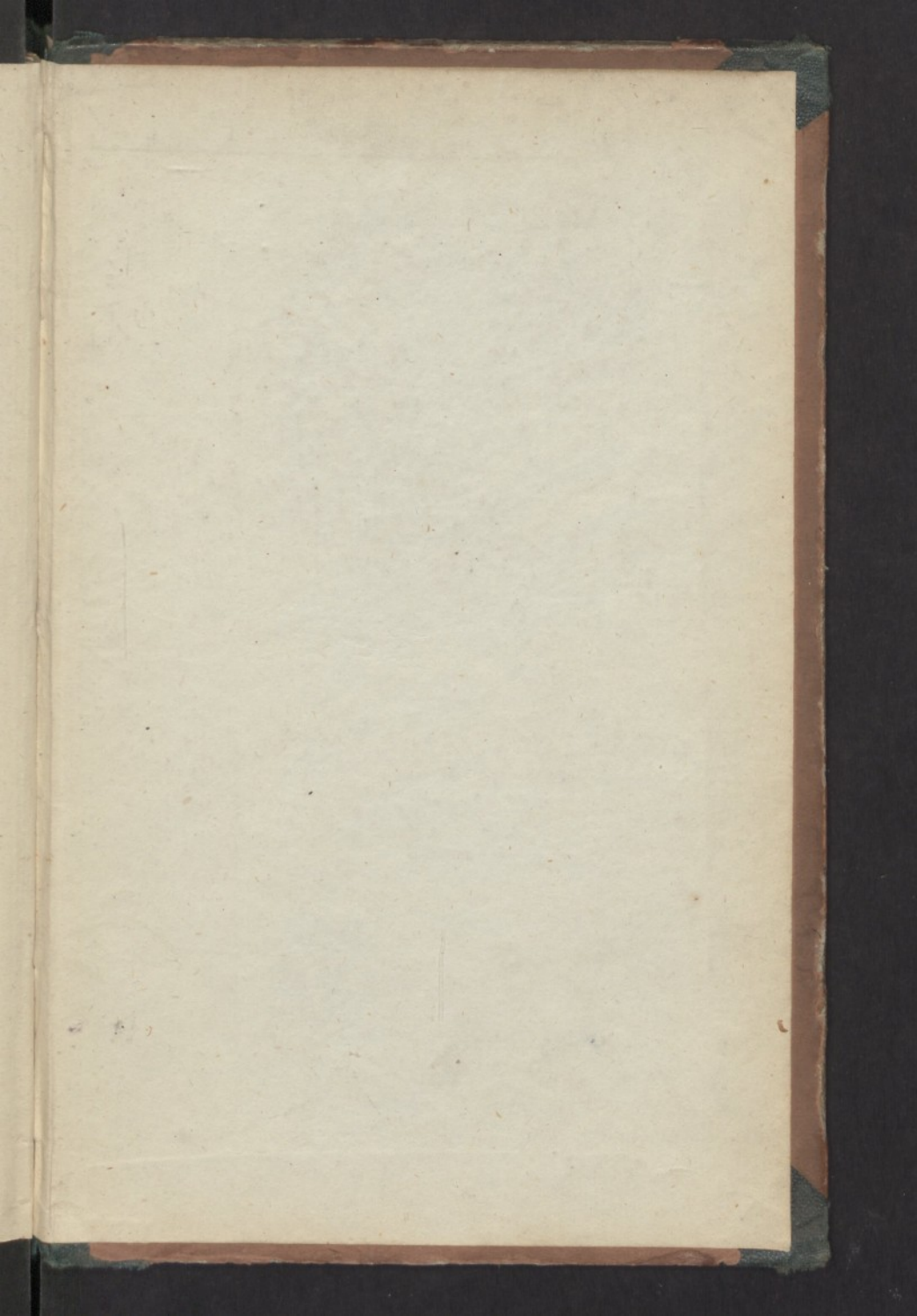
AZ Athenaeum könyvkiadó-hivatalában

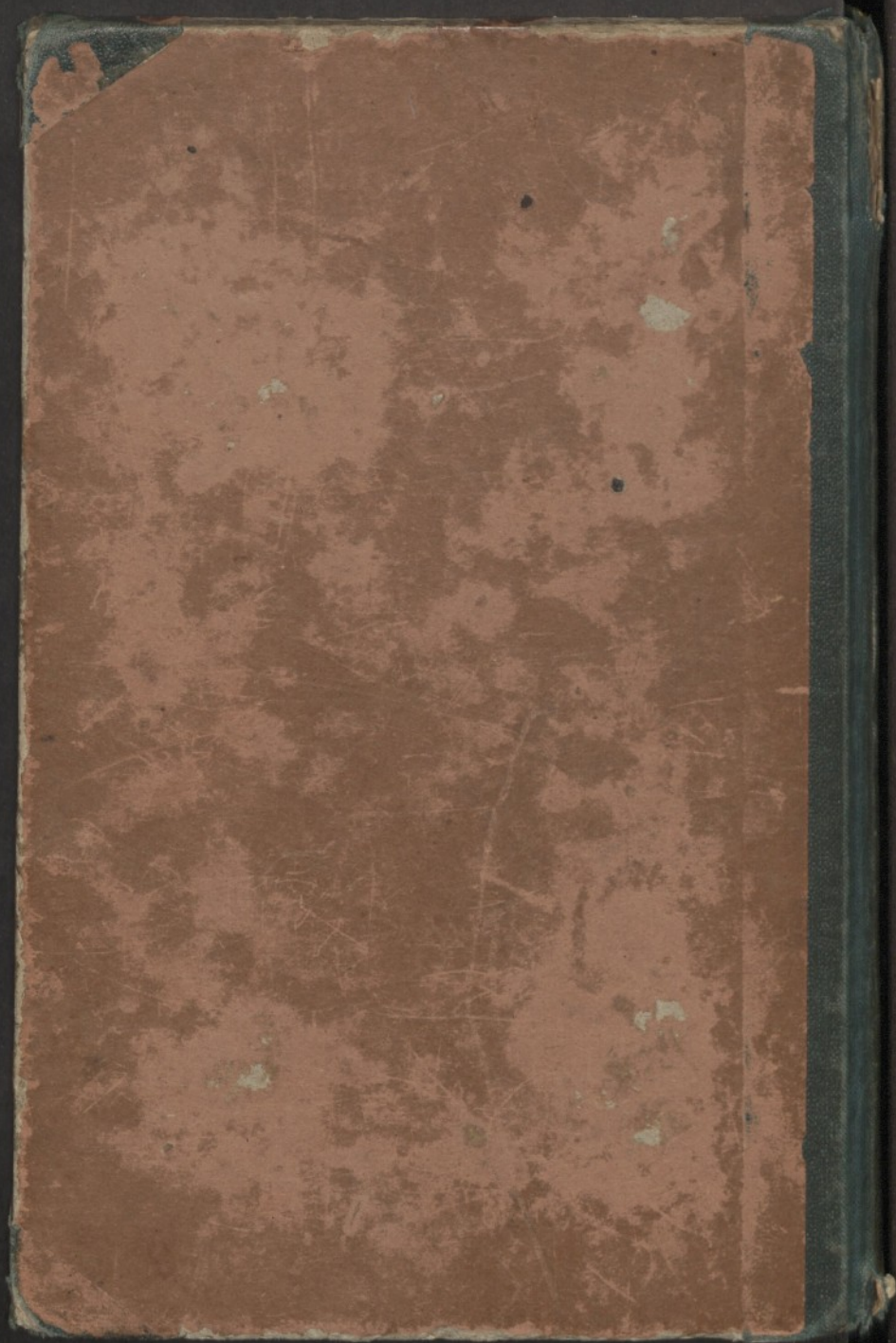
Pesten, (barátok-tere Athenaeum épület)

s általa Magyarország minden könyvkereskedésében kapható :

- KÖNIG Tivadar. **Kalvin.** Történeti regény. Fordította R a j k a y F.
Három kötet 3 frt 60 kr.
- Nem úgy van most, mint volt régen.** Eredeti, sehol nem közlött
adomák és mondák gyűjteménye, egy vén diák naplójából.
Közli G a r a m 1 frt.
- PAULIKOVICS. **Rajzok a hajdankorból.** Két kötet 1 frt 50 kr.
- PODMANICZKY Frigyes b. **Uti naplóból** 2 frt.
- **Az alföldi vadászok tanyája.** Regény 4 kötet 4 frt.
- PONSON du Terrail vicomte. **A cigánykirály.** Történeti regény.
Fordította S o l y m o s s y Pál. Négy köt. 3 frt.
- SAND George. **A tudós neje** (Valvédre.) Regény. Francziából fordította T o l d y István. Két kötet. 1 frt 80 kr.
- SZATHMÁRY P. K. **Az ország sebei.** Regény. Négy kötet. 4 frt.
- TOLNAI Lajos. **Életképek** 1 frt 50 kr.
- **Beszélyei.** Két kötet. 2 » 50 »
- **Az urak.** Regény. Egy kötet 1 » — »
- VAS GEREBEN. **Nagy idők, nagy emberek.** Magyar korrajz. Második kiadás. Öt kötet. 2 frt.
- **A nemzet napszámói.** Magyar korrajz. Második kiadás. Öt kötet 2 frt.
- **Egy alispán.** Magyar korrajz. Második kiadás. Négy kötet 1 frt 60 kr.
- ABONYI. **A mi nőfáink.** Regény 4 kötetben. Leszállított áron 2 frt
- BALOGH Zoltán. **Alpári.** Költői regény hat könyvben 1 frt 20 kr
- FEUILLET. **Szibill története.** Fordította C o n c h a Győző.
. 1 frt 50 kr.
- GASKELL. **Phillis unokahúgom.** Beszély. Fordította H u s z á r Imre 1 frt.
- GREGUSS Ágost. **A balladáról.** Koszoruzott pályamű 1 frt.
A Kísfaludy-Társaság 1860-ban történt feltámadása óta számosabb művet tüntetett ki jutalommal, de egyet sem részesített oly osztatlan dicséretben, mint ezt. Ez egyszersmind az egyetlen jutalmazott mű, melyet külön kiadásra is méltottak. A kritika sa közelismerés nem csak a magyar, hanem a külföldi, különösen a német sajtó részéről is, a Kísfaludy-Társaság ítéletét igazolja.
- LABOULAYE Eduárd. **Abdallah,** vagy a négylevelű lóher. Arab mese. A tizenharmadik kiadás után fordította B e r c z i k Árpád. 1 frt 20 kr.

86-44

Jókai
A JÖVŐ
SZÁZAD REG
II.

Az Örök
Béke.
1.-2.